

TÉRSÉGI EGYÜTTMŰKÖDÉSI PROGRAM ÉS AKCIÓTERV

PEST VÁRMEGYE

2026

Készült a TOP_PLUSZ-3.1.3-23-PT2-2024-00001
azonosítójú „Identitás erősítése Pest
Vármegyében” című pályázat keretében

KÉSZÍTETTE

A

PEST VÁRMEGYEI TERÜLETFEJLESZTÉSI NONPROFIT KFT.

KÁNAI GERGELY

KUSZÁK MIKLÓS

MOTÁL ALEXANDRA

PÁL GERGELY ANDRÁS

SZADAI-NEUZER VIVIEN

2026. május

1 Tartalomjegyzék

2	Bevezetés.....	5
3	Vezetői összefoglaló.....	7
4	Helyzetértékelés	9
4.1	A vármegye általános bemutatása	9
4.2	Gazdasági háttér	11
4.2.1	A vármegye gazdasági súlya és trendjei a bruttó hazai termék (GDP) adatok alapján	11
4.2.2	Főbb gazdaságszerkezeti jellemzők	13
4.2.3	A gazdaság aktivitás területi különbségei a vármegyében	16
4.3	Társadalmi jellemzők	17
4.3.1	Városiasodottság mértéke	17
4.3.2	A vármegye demográfiai jellemzői és trendjei	18
4.3.3	Nemzetiségek	25
4.3.4	Iskolázottság	28
4.4	Munkaerőpiaci helyzet	29
4.4.1	Foglalkoztatás, munkanélküliség	29
4.4.2	Keresetek, jövedelem	35
4.5	Szegénységi helyzet	37
4.5.1	Szegénységi mutatók	37
4.5.2	Szegregáció a vármegyében	40
4.6	A Vármegyei Esélyteremtési Paktum által feltárt hiányok, megállapítások	43
4.6.1	Fogyatékosok.....	43
4.6.2	Roma népesség.....	43
4.6.3	Szegénységben élők.....	44
4.6.4	Gyermekek.....	45
4.7	Pest vármegye és a vármegye települési önkormányzatai közötti területfejlesztési együttműködések és azok intézményi háttere történeti áttekintése a területfejlesztési törvény változásainak tükrében	46
4.7.1	A területfejlesztési törvény megalkotása és a területfejlesztés intézményrendszerének kiépítése (1996–1999)	46
4.7.2	Az európai uniós csatlakozás előkészítése és a regionális szint megerősítése (2000-2010)	49

4.7.3	2011–2020: Centralizáció és a társulási rendszer visszaszorulása. A megyei szerepkörök erősödése.....	52
4.7.4	2020–2026: Új típusú térségi koordinációk, Pest Vármegye Önálló tervezési statisztikai régió, újra megalakul Budapesti Agglomeráció Fejlesztési Tanács	53
4.7.5	Összefoglaló megállapítások	60
4.8	A térségi együttműködések megítélése a Pest vármegye települései körében végzett kérdőíves kutatás tükrében	61
4.8.1	A felmérés célja	61
4.8.2	Az együttműködések tématerületei	62
4.8.3	Az együttműködések fontosságának megítélése	63
4.8.4	A vármegyei szint részvételének megítélése az együttműködések terén	67
4.8.5	A településközi együttműködések előnyei és hátrányai.....	69
4.8.6	Intézmények közötti, illetve projektszintű együttműködések	70
4.8.7	A Versenyképes Járások Program megítélése	71
4.8.8	A kérdőíves felmérés összefoglaló megállapításai	74
4.9	Pest Vármegye részvétele regionális együttműködésekben	74
4.9.1	Budapesti Agglomeráció Fejlesztési Tanács	75
4.9.2	Duna-Tisza Közi Homokhátsági Térségi Fejlesztési Tanács	77
4.9.3	Dunakanyar Térségi Fejlesztési Tanács	78
4.9.4	Pontibus (EGTC)	79
4.9.5	Rába-Duna-Vág EGTC.....	82
4.10	A jelenleg Pest vármegyében működő térségi együttműködések bemutatása	83
4.10.1	Többcélú együttműködések.....	84
4.10.2	Szociális célú együttműködések	88
4.10.3	Közös érdekérvényesítés	94
4.10.4	Turizmusfejlesztési együttműködések.....	95
4.10.5	Budapest és Pest vármegye közötti együttműködések	98
4.10.6	Vidékfejlesztési együttműködések	100
4.10.7	Közbiztonság javítását célzó együttműködések	104
4.10.8	Környezetvédelmi együttműködések	105
4.10.9	Vízközműszolgáltatási és vízgazdálkodási együttműködések	107
4.11	A helyzetértékelés összegzése	112

4.12	SWOT analízis	117
5	Stratégiai célok meghatározása	121
5.1	Célrendszer megalapozása	121
5.2	A Térségi Együttműködési Program és Akcióterv célrendszere	124
5.3	Célrendszer bemutatása	126
5.4	Átfogó cél	126
5.5	Stratégiai és specifikus célok	127
5.5.1	[S1.] - A vármegye szerepének újragondolása a térségi együttműködések terén 127	
5.5.2	[S2.] - A települések közötti együttműködések szélesítése és mélyítése	132
5.5.3	[S3.] - A kormányzati szint, valamint a területi szereplők és azok társulásai közötti együttműködés javítása	134
5.5.4	[S4.] - A közsféra és a civil társadalom közötti együttműködések hatékonyágának javítása	139
5.5.5	[H] - Horizontális célok	141
5.6	Eszközrendszer és beavatkozási területek kialakítása	142
5.6.1	A vármegye koordinációs szerepének megerősítése [I/1. - intézkedéscsomag] 142	
5.6.2	Települések közötti együttműködések és szolgáltatások javítása [II/1. - intézkedéscsomag]	145
5.6.3	Társadalmi dialógus erősítése a civil és gazdasági szféra irányába [III/1. - intézkedéscsomag]	147
5.6.4	Horizontális és felzárkózási intézkedések [IV/1. - intézkedéscsomag]	149
5.7	Együttműködési rendszer akcióterve	151
6	Ábrajegyzék	157
7	Hivatkozások	160

2 Bevezetés

Pest Vármegye Térségi Együttműködési Programja és Akcióterve készítésére az inspirációt az adta, hogy meglátásunk szerint a közigazgatás, az önkormányzatiság, a különböző területeken és szinteken működő szakmai és civil szervezetek, egyházak, akkor tudnának hatékonyabban fellépni a projekt célcsoportját alkotó társadalmi csoportok helyzetének javítása érdekében, ha az együttműködés is hatékonyabban, esetenként intézményesítettebben működne ezen szereplők között.

Úgy gondoljuk, hogy a Vármegye, mint középszinten elhelyezkedő entitás szerepe a jelenleginél karakteresebben kellene, hogy érvényesüljön az együttműködésekben rejlő sinergiák felszabadítása érdekében. Bár ehhez a jogszabályi felhatalmazások a vármegye számára a partneri együttműködések kialakításához adottak, ugyanakkor azok úgy a kormányzati szinttel, mint a települési szinttel, vagy azok társulásaival, a különböző társadalmi és gazdasági szervezetekkel esetlegesen, többnyire programokhoz, projektekhez kapcsolódnak és nem rendszeresek, nem intézményesítettek.

Jelen Program helyzettértékelő részében bemutatásra kerülnek Pest Vármegye releváns társadalmi és gazdasági jellemzői, valamint a Vármegyei Esélyteremtési Paktum által feltárt hiányok és megállapítások. Ezt követően áttekintjük az elmúlt évtizedek területfejlesztési együttműködési rendszerét, röviden bemutatjuk Pest Vármegye feladatait és szerepét a területfejlesztés és a térségi együttműködések terén. Munkánk során feltérképeztük a vármegyében jelenleg működő települések közötti együttműködési területeket és formákat, valamint kérdőíves felmérés keretében megkérdeztük a vármegye önkormányzatait a térségi együttműködések megítélése tárgyában. A vidékfejlesztési együttműködések vonatkozásában személyes interjúk keretében tájékoztunk a HACS-ok által végzett munkáról, az eredményekről és problémákról.

Az összefoglaló SWOT elemzés alapján megfogalmaztuk jelen program célrendszerét és a javasolt intézkedéseket.

A Terület- és településfejlesztési Operatív Program (TOP Plusz) 3.1.3-23 felhívás keretében a Vármegyei Felzárkózási Fórumok és a Vármegyei Közgyűlések által elfogadott Vármegyei Esélyteremtő Paktumokhoz (VEP) illeszkedő tevékenységek megvalósítására kerül sor. **Az Európai Unió kezdeményezése alapján az utóbbi időben egyre inkább teret nyernek azok a megközelítések, amelyek az alsóbb szinteken kezdeményezik a problémák, a megoldandó nehézségek azonosítását és azokhoz javasolnak beavatkozásokat.** Így – a projekthez újonnan csatlakozó – Pest vármegye járásai és települései lehetőséget kapnak, hogy egyértelműbben fogalmazhassák meg az egyéni érdekeik és sajátosságaik alapján meghatározható céljaikat, illetve elősegítsék, hogy a hátrányos helyzetű csoportok új lehetőségekhez jussanak. A felhívásra benyújtott projekt egyik tevékenysége a **megyei szintű koordinációs és konzultációs rendszer kialakítása, melyben szükséges feltárni azokat a kapcsolódási pontokat, ahol a vármegye, -a területfejlesztés középszintjén elhelyezkedve- be tud lépni és hatással tud lenni a kívánt eredmények elérésében.**

A Pest Vármegyei Esélyteremtő Paktum keretében megvalósuló együttműködések,

- hatékonyabbá teszik az önkormányzatok közötti párbeszédet, tudáscserét a feladatellátást és ezáltal segítik a szolgáltatási hiányok felszámolását, meglévő eszközök és szolgáltatások összehangolását;
- segítik a települési önkormányzatok számára a helyi esélyegyenlőségi programjaik (HEP) elkészítését, felülvizsgálatát, végrehajtását;
- lehetővé teszik, hogy a résztvevő kistépülések is szakmai támogatáshoz juthatnak;
- lehetőség nyílik az önkormányzatok és az állami fenntartásba került intézmények által ellátott közszolgáltatások megszervezésének finomhangolására, az esélyteremtés érvényesítésére;
- segítik a tartós szegénységben élők és romák integrációját és a velük foglalkozó szervezetek hatékonyabb beavatkozásait a támogató fejlesztésekbe;
- lehetővé teszik az innovatív megoldásokat, a periférikus élethelyzetben élők közösségek segítésére irányuló programokat;
- támogatják olyan helyi szinten jelentkező problémák megoldását, amelyek túlmutatnak az adott településen és csak több település összefogásával kezelhetőek hatékonyan és gazdaságosan.

Úgy gondoljuk gyakorlatias, valódi esélyeket teremtő fellépések szükségesek a társadalom peremére szorultak felzárkózásának eléréséért. Ilyen a munkaerő-piaci integráció, az esélyteremtő oktatás, az egészségügyi szolgáltatásokhoz való hozzáférés javítása, a lakhatási feltételek javítása, a szegény családban élő gyermekek helyzetének javítása.

Mindezeket a célkitűzéseket akkor tudjuk hatékonyan érvényre juttatni, ha javítjuk az egyes érintett szereplők közötti együttműködések mélységét és minőségét, nagyobb hangsúlyt fektetünk a szociális párbeszédre. Ez sok esetben megoldható a jelenlegi jogszabályi keretek között, azok teljesebb kitöltésével, ugyanakkor a jövőben szükség lehet a szabályozási háttér kormányzati szint által, az érintettek bevonásával történő újragondolására is.

3 Vezetői összefoglaló

Pest Vármegye Önkormányzata, mint középszintű területi szereplő szeretne az eddigieknél többet tenni a vármegye hátrányos helyzetben lévő társadalmi csoportjainak helyzetének javítása érdekében. Ennek a határozott szándéknak a megvalósításának az egyik fontos eleme a **Pest Vármegyei Térségi Együttműködési Program** kidolgozása és annak megvalósítása. A program illeszkedik A Terület- és településfejlesztési Operatív Program (TOP Plusz) 3.1.3-23 felhívás keretében a Vármegyei Felzárkózási Fórumok és a Vármegyei Közgyűlések által elfogadott Vármegyei Esélyteremtő Paktumokhoz (VEP) tartozó tevékenységek közé, a program kidolgozására ennek kereti között kerül sor.

A tevékenység fő célja a Pest Vármegyei Esélyteremtő Paktum szintjén a **felzárkózási-politikai együttműködések támogatása** a helyi esélyegyenlőségi programokhoz kapcsolódóan. További célja a **megyei szintű koordinációs és konzultációs rendszer kialakítása**.

A Pest Vármegyei Esélyteremtő Paktum beazonosítja a Szolgáltatási Út Térképek által feltárt vármegyei **szolgáltatáshiányokat, a szolgáltatásokhoz való hozzáférés erősítését célozva**.

A VEP célcsoportjai, összhangban a kapcsolódó jogszabályokkal és pályázati felhívásokkal a gyermekek, az idősek, a fogyatékkal élők, a szegénységben élők, vagy szegénység által veszélyeztetettek, a romák és a nők.

A vármegye önkormányzata jogszabályok által meghatározott tevékenységei között jelentős súlyt képviselnek a **területfejlesztési és vidékfejlesztési, valamint koordinációs feladatok**.

A vármegyének az ezeken a területeken végzett munkája során szerzett **tapasztalatai és partneri kapcsolatrendszere** lehetővé teszik azt, hogy a területfejlesztési és vidékfejlesztési feladatellátáshoz kapcsolódóan is **kijelöljön olyan célokat, megfogalmazzon olyan intézkedéseket és akciókat, amelyeken keresztül közvetve is tudja segíteni a VEP-ben megfogalmazott célok megvalósítását**.

Pest Vármegye Térségi Együttműködési Programja **célrendszerének átfogó célját** az alábbiak szerint fogalmaztuk meg: „**A térségi együtt gondolkodás és együttműködés elmélyítésével és intézményesítésével lehetőség szerint minden, a vármegyében megvalósuló fejlesztés segítse elő a társadalom hátrányos helyzetű csoportjainak felzárkózását**”

Az átfogó cél megvalósítását segítő **stratégiai célok, specifikus célok és horizontális célok rendszerét**, valamint az azokhoz kapcsolódó intézkedéseket egy alapos, **a vármegye gazdasági-társadalmi helyzetét és a térségben meglévő együttműködések egyaránt feltérképező helyzetértékelés alapján állítottuk össze**.

A helyzetelemzésben a térségi együttműködések feltérképezése mellett **kiemelt hangsúlyt fektetünk a vármegye, annak járásainak társadalmi hátrányos helyzetű csoportjainak beazonosítására, a hátrányos helyzetű térségek azonosítására, a csoportok helyzetének bemutatására**. Statisztikai adatgyűjtést és feldolgozást végeztünk a KSH adatai alapján. Kérdőíves felmérést folytattunk a helyi önkormányzatok bevonásával, személyes interjúkat

kezdeményeztünk a térségben működő kistérségi és regionális együttműködést végző szervezeteknél (HACS, EGTC).

Azt gondoljuk, hogy a kormányzati szint, a vármegye, mint középszint, valamint a regionális és térségi szereplők együttműködésének erősítésével, azok tervezési-, forráselosztási-, területfejlesztési és vidékfejlesztési intézkedéseinek összehangolásával, közös értékválasztás alapján, a helyi prioritásokat (szükségleteket) figyelembe véve komoly eredményeket lehet elérni a vármegye hátrányos helyzetben lévő társadalmi csoportjainak felzárkóztatása érdekében.

Célunk, hogy a vármegye a kormányzati-, a regionális- és a helyi aktorokkal olyan formális, vagy informális együttműködések alakítson ki, illetve e települések között és azokon belül is olyan együttműködések alakuljanak ki, amelyek révén **a vármegyében megvalósuló fejlesztési projektek az azonosított célcsoportok szükségleteit az eddigieknél jobban képesek figyelembe venni és érvényre juttatni.**

Ehhez az átfogó célhoz négy stratégiai célt fogalmaztunk meg: a **vármegye koordinációs és területfejlesztési szerepének megerősítése, a települések közötti együttműködések bővítése és elmélyítése**, a kormányzati, területi és helyi szereplők közötti **partnerség fejlesztése**, valamint a **közszféra és a civil társadalom együttműködésének** javítása. A célrendszer alapvető törekvése, hogy a fejlesztések előkészítése és megvalósítása a jelenleginél összehangoltabban, a helyi igényekre jobban reagálva történjen, miközben csökkennek a területi különbségek és erősödik a közös érdekérvényesítés.

A program **horizontális céljai** azt szolgálják, hogy a térségi együttműködések eredményei valamennyi fejlesztési területen hozzájáruljanak a **társadalmi felzárkózáshoz és az esélyteremtéshez**. Ennek megfelelően a fejlesztések tervezése, a partnerségi folyamatok és a forráselosztás során egyaránt kiemelt szempontként kell megjeleníteniük a Vármegyei Esélyteremtési Paktumban meghatározott célcsoportok – különösen a gyermekek, idősek, fogyatékossgal élők, romák, a szegénységben élők és a nők – érdekeinek. A program célja, hogy a vármegye koordinációs és területfejlesztési eszközeivel minden együttműködés **erősítse a társadalmi kohéziót, mérsékelje a területi egyenlőtlenségeket, és a fejlesztési források felhasználása során is érvényesüljenek ezek a horizontális szempontok.**

A stratégiai célok megvalósítását négy, egymásra épülő intézkedéscsomag támogatja. **Az intézkedéscsomagok együttesen egy összehangoltabb, partnerségen alapuló és hosszú távon fenntartható térségi együttműködési rendszer kialakítását szolgálják.**

4 Helyzetértékelés

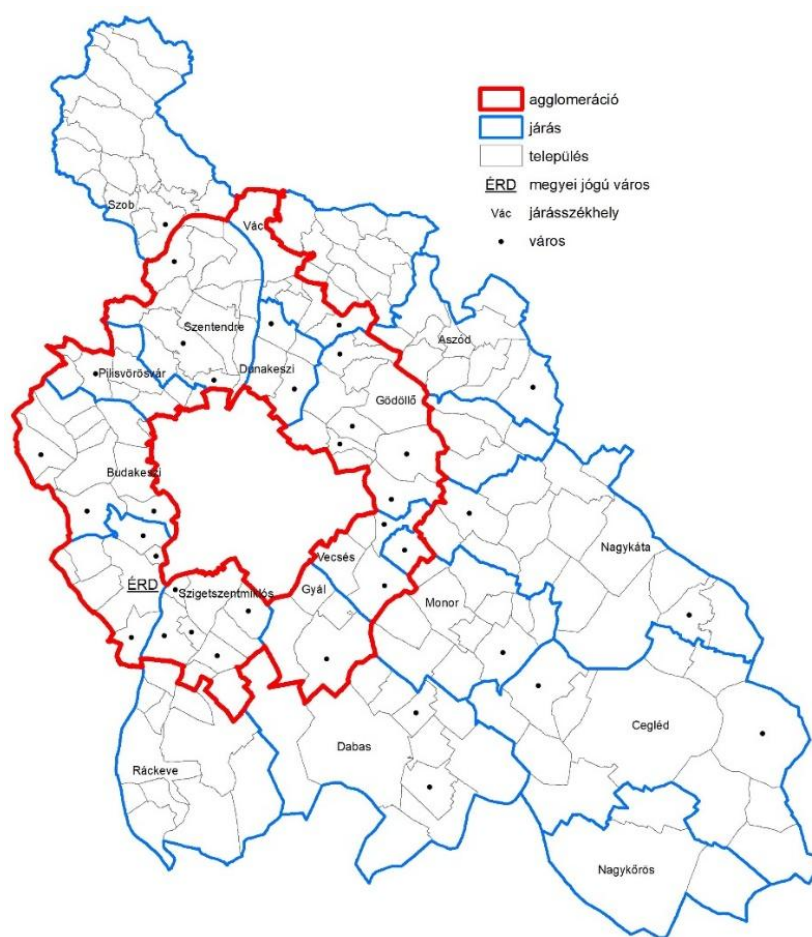
4.1 A vármegye általános bemutatása

Pest vármegye az ország középső részén, 6393 km²-en fekszik, amely **az ország területének mintegy 7%-át** teszi ki. Budapest közelségéből adódóan **nincs önálló vármegyeközpontja**, a vármegyeközponti intézmények az ország fővárosában vannak, ami viszont nem képezi a közigazgatási területének a részét.

Pest vármegye földrajzi központi elhelyezkedéséből fakadóan az **ország infrastrukturális rendszereinek is a gyújtópontjának számít**. Itt futnak össze a legfontosabb hazai közúti és vasúti útvonalai, valamennyi kiépült gyorsforgalmi autópálya (M0, M1, M2, M3, M4, M5, M6, M7) érinti a vármegyét, és Magyarország egyetlen nemzetközi jelentőségű légi kikötője, a Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér is itt helyezkedik el. Mindemellett a Duna itteni szakasza révén a vízi közlekedés szempontjából is központi helyzetű a vármegye.

A vármegyét természetföldrajzi szempontból (is) a változatosság jellemzi. Pest vármegye központi természetföldrajzi tengelyét a Duna alkotja, aminek két oldala eltérő táji adottságokat mutat. Jobb oldalán a Dunántúli-középhegység keleti vonulatai úgy, mint a Visegrádi- és Budai-hegység, valamint a Pilis határozzák meg a tájat, amik dél felé a Mezőföld hullámos-sík térszínei felé futnak le. A jellemzően erdővel borított hegyvonulatokat széles medencék és völgyek szabdalják, ahol a lakosság és gazdaság összpontosul. A bal oldalon pedig északon az Észak-magyarországi-középhegység nyugati, északról dél felé egyre alacsonyodó tagjai képezik a tájat. A legészakibb térség, a Börzsöny vulkanikus eredetű hegyvidékes, természetközeli, ritkán lakott táját délen a sűrűbben lakott, Cserhát-vidékhez tartozó dombságok (Gödöllői-, Monor-Irsai-dombság) váltják, illetve a Duna mentén dél felé egyre inkább kinyíló Duna menti síksággal (Vác-Pesti-Duna-völgy, Pesti-hordalékkúp-síkság, Csepeli sík) az alföldi tájak is megjelennek. A vármegye déli részét már az Alföld, jó termőképeségű síkságai uralják.

A vármegye területének közel 40%-a budapesti agglomerációhoz tartozik. Az agglomerációs térség jellegzetessége, hogy az elmúlt 15 évben a legtöbb városi rangot az itt elhelyezkedő települések kapták meg, s ennek folyományaként a főváros körül egy kertvárosi gyűrű alakult ki, azonban tényleges központi funkciókkal egy jelentős részük nem rendelkezik. A vármegyében összesen 18 járás, azon belül 187 település található, amiből 54 város és egy megyei jogú város.

1. ábra: Pest vármegye közigazgatási rendszere

A vármegye teljes **lakónépessége 2024. év végén 1 millió 336 ezer főt tett ki**, amivel Budapestet követően messze a legnagyobb lakosságú vármegye Magyarországon. A vármegyén belül a lakosság járásonkénti eloszlása nem homogén, miközben a legnagyobb, Gödöllői járás lakónépessége meghaladta a 160 ezer főt 2024. év végén, addig a legkisebb Szobié alig 25 ezer fő volt.

Pest vármegye járásainak lakónépessége, csökkenő sorrendben, 2024. év vége

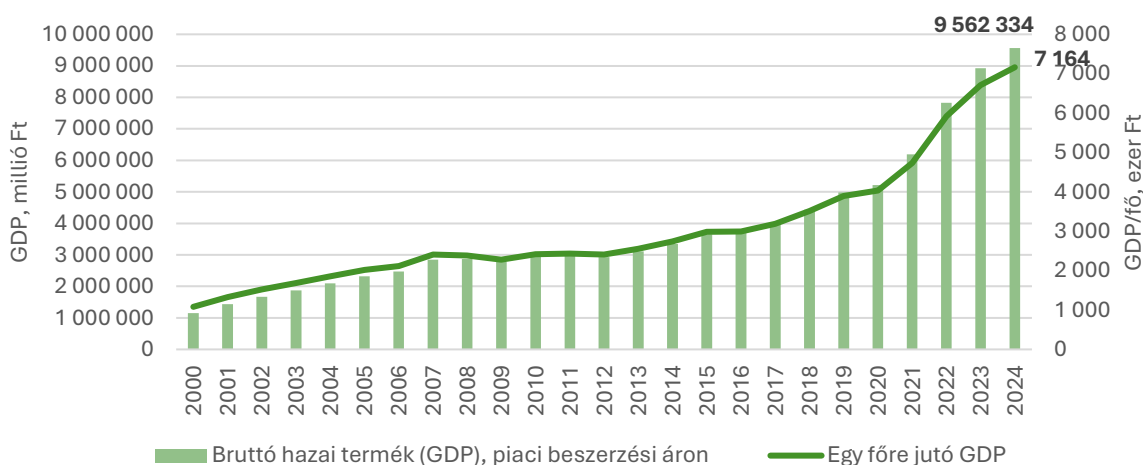
Járások	Lakónépesség száma 2024. év végén (fő)
Gödöllői járás	160 828
Érdi járás	131 790
Szigetszentmiklósi járás	129 132
Budakeszi járás	98 828
Ceglédi járás	89 514
Szentendrei járás	88 033
Dunakeszi járás	87 142
Monori járás	74 266
Nagykátai járás	73 525
Váci járás	70 987
Pilisvörösvári járás	57 887
Dabasi járás	51 285
Vecsési járás	50 484
Gyáli járás	43 557
Ráckevei járás	39 378
Aszódi járás	37 563
Nagykőrösi járás	26 813
Szobi járás	25 122
Összesen	1 336 134

Forrás: KSH alapján saját szerkesztés

4.2 Gazdasági háttér

4.2.1 A vármegye gazdasági súlya és trendjei a bruttó hazai termék (GDP) adatok alapján

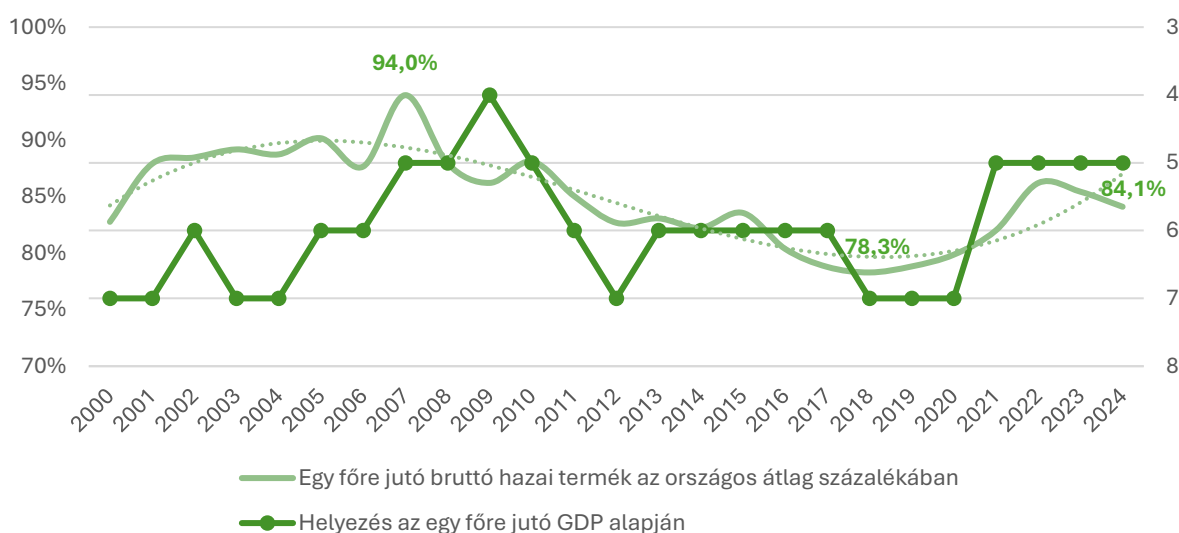
Pest vármegye kiemelkedő gazdasági potenciállal rendelkezik. 2024-ben Magyarország bruttó hazai termékének (GDP) **12 százalékát, azaz 9 562 milliárd forintot** a vármegye állította elő. Mind a teljes GDP, mind az egy főre vetített értéke 2012 óta folyamatosan növekedési pályán van a vármegyében, sőt 2020 óta a korábbi növekedési ütem tovább fokozódott, igaz ez nagyrészt az erre az időszakra jellemző magas inflációs rátának köszönhető.

2. ábra: GDP és egy főre eső GDP változása Pest vármegyében, 2000-2024

Forrás: KSH alapján saját szerkesztés

A vármegye GDP-je bár jelentős növekedést tudott elkönyvelni az elmúlt 25 évben, azonban **relatív ételemben mégsem beszélhetünk előrelépésről az ezredforduló óta**. A 2000-es évek elején, egészen a 2008-as globális gazdasági válságig az országos átlaghoz konvergáló trendet lehetett látni. Ennek az időszaknak a végén érte el a vármegye a legjobb relatív gazdasági helyzetét: 2007-ben az országos átlag 94 százalékán állt Pest vármegye GDP-je. Ezt követően azonban jelentős beszakadás és negatív irányú trenddel jellemezhető időszak kezdődött, melynek mélypontján, 2018-ban Pest vármegye egy főre jutó hazai terméke az országos átlag mindössze 78,3 százalékát érte el. Ezután ismételten felzárkózás következett, így 2022-ben 86,2, majd újabb kétéves csökkenés után **2024-ben 84,1 százalék**on állt a vármegyei GDP az országos átlag arányában, **ami lényegében a kétezres évek legelejére jellemző relatív helyzetet tükrözi**. A vármegyék GDP/fő rangsorában Pest vármegye helyezése a vizsgált időszakban az **5. és a 7. hely között mozgott** (2024-ben az 5. helyen volt), ebből a tartományból csak 2009-ben lépett ki, amikor Fejér vármegyét megelőzve a 4. helyen végzett.

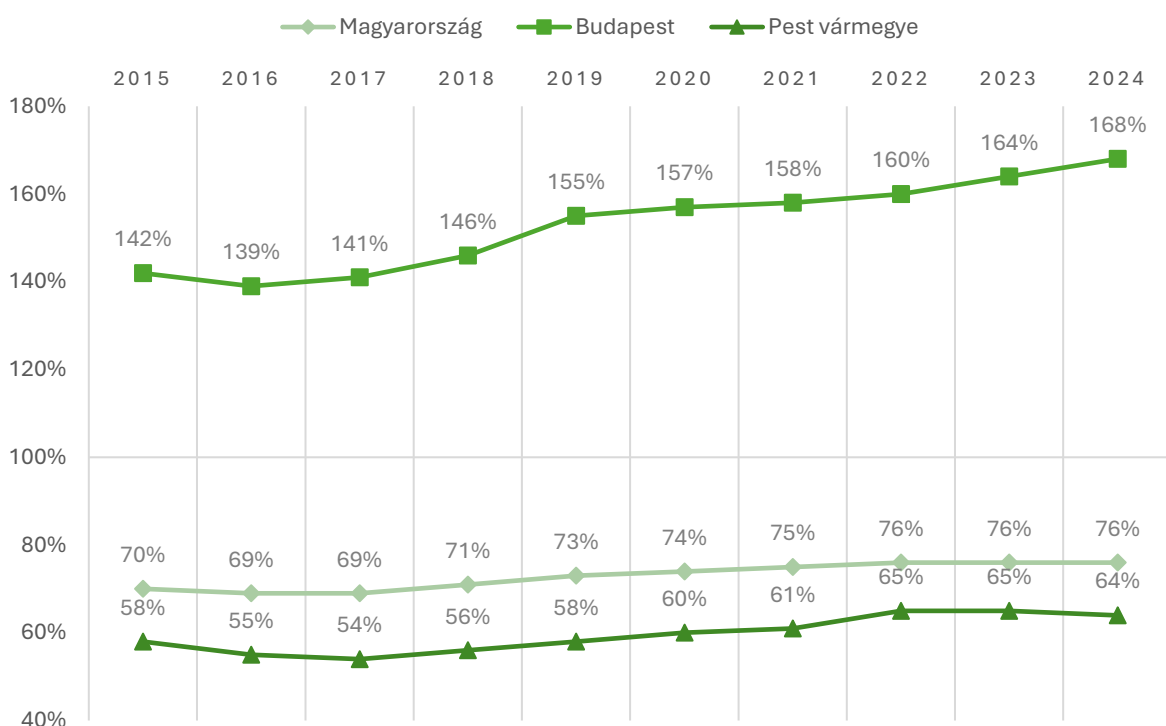
3. ábra: Pest vármegye egy főre jutó GDP-je az országos átlag százalékában és a megyék sorrendjében, 2020-2024

Forrás: KSH alapján saját szerkesztés

Pest vármegye országos GDP-átlagtól való elmaradását több okra is vissza lehet vezetni. Egyrészt a Közép-Magyarországi régió idején Budapest felhúzta a régió GDP-jét, így Pest vármegye csak **korlátozott mértékben fért hozzá az uniós kohéziós pénzügyi forrásokhoz**, ami a többi vidéki vármegyével szemben jelentős hátrányt jelentett. Másrészt a GDP számbavétel technikája szempontjából, a Budapest környéki agglomerációból a Budapestre bejáró nagyszámú dolgozók a **budapesti GDP-nél jelentkeznek**. Ezen ráadásul a szuburbanizáció sem segít, mivel az agglomerációba kiköltözők jellemzően megtartják budapesti álláshelyüket, így bár a népességet növelik, a vármegyei GDP-hez nem járulnak hozzá.

GDP-t vizsgálva végezetül érdemes azt tágabb, európai kontextusban is elhelyezni. A kohéziós források szempontjából is mérvadó területi fejlettségi indikátor a GDP/fő uniós átlagához viszonyított százalékos arány. Ezt az adatot vizsgálva jól látszik, hogy az országon belüli centrális elhelyezkedése és az EU átlag 168 %-án álló Budapest szomszédsága ellenére **Pest**

vármegyében a vásárlóerő-paritáson mért GDP/fő az uniós átlag csupán 64 százalékát érte el 2024-ben, ami azt is jelenti, hogy az EU-s besorolás szerint a **legkevésbé fejlett** (*less developed*) régiókhoz tartozik. Ez annak fényében különösen hátrányos helyzetet jelent, hogy az alacsony fejlettségi szint ellenére a Budapesttel közösen alkotott Közép-Magyarországi régió megszűnéséig tartó időszakban nem jutott a vármegye konvergencia régiókat illető uniós fejlesztési forrásokhoz, miközben önmaga jogán indokolt lett volna részesülése ezekből a pénzekből. Időben visszatekintve az is látszik, hogy Pest vármegye 2015 és 2024 között 6 százalékponttal tudott felzárkózni az uniós átlaghoz, ami az egész országra vonatkozó javulás mértékével éppen megegyezik, viszont ugyanebben az időszakban Budapest 26 százalékponttal növelte előnyét az uniós átlaggal szemben, tehát **Budapest és Pest vármegye, valamint az egész ország között tovább nyílt az olló a relatív fejlettségbeli különbségeket tekintve**, legalábbis a GDP/fő értékek alapján.

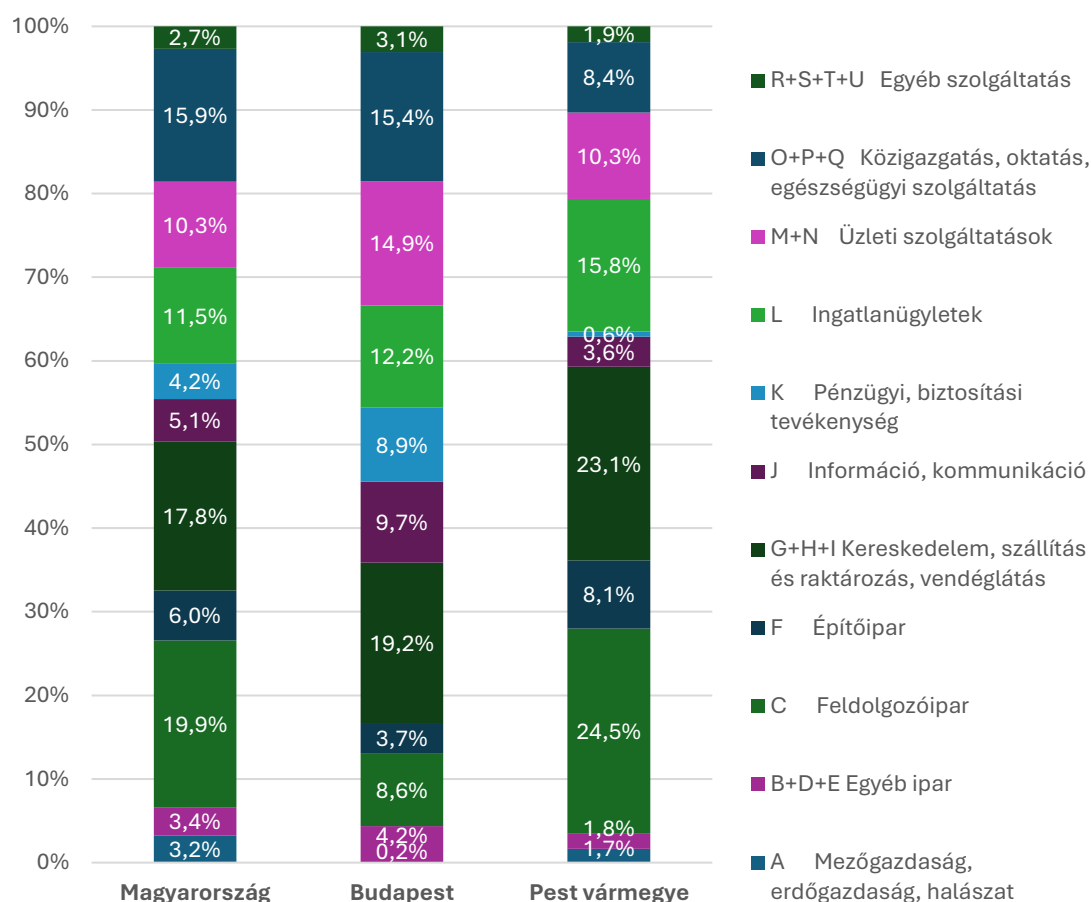
4. ábra: Egy főre jutó GDP értéke vásárlóerőparitáson az EU27 átlag százalékában, 2015-2024

Forrás: EUROSTAT alapján saját szerkesztés

4.2.2 Főbb gazdaság szerkezeti jellemzők

A 2023-as bruttó hozzáadott érték adatok alapján Pest vármegyében kiemelkedő jelentőségű az ipari szektor, azon belül pedig a feldolgozóipar szerepe: országos szinten a hozzáadott érték ötödét, míg **Pest vármegyében a negyedét a feldolgozóipar termelte ki**, de Budapesthez viszonyítva (8,6%) még markánsabbnak látszik az alág dominanciája. A feldolgozóipar jelentőségét még megközelíti 23,1 százalékkal a vármegyében a **kereskedelem, szállítás és raktározás, vendéglátás** ágazat. Az országoshoz képest relatíve jelentősebb hozzáadott értéket képvisel az ingatlanügyletek (15,8%) és az építőipari (8,1%) ágazat. Viszont a szolgáltató szektor

ágazatainak egy része, úgy, mint a **pénzügyi, biztosítási, a közigazgatás, oktatás, egészségügyi szolgáltatási és az IKT ágazat jellemzően kisebb súllyal van jelen** a vármegye gazdaságában, mint az országos átlag. Utóbbi ágazat helyzete azért külön érdekes, mivel az elmúlt években jelentős mértékben veszített súlyából, ezt jól példázza, hogy a Területfejlesztési Kon koncepció anno még külön kiemelte, mint a vármegye egyik húzó ágazatát. Érdekes összevetni a Pest vármegyei adatokat Budapestével, mivel abból jól körvonalazódik egyfajta „munkamegosztás” a két terület között: Pest vármegye a nagyobb területigényű és kisebb fajlagos hozzáadott értékű ipari és kereskedelmi, valamint logisztikai egységek befogadó helye, miközben Budapesten koncentrálódnak az egész térséget kiszolgáló magasabb szintű szolgáltató, pénzügyi és IKT vállalatok.

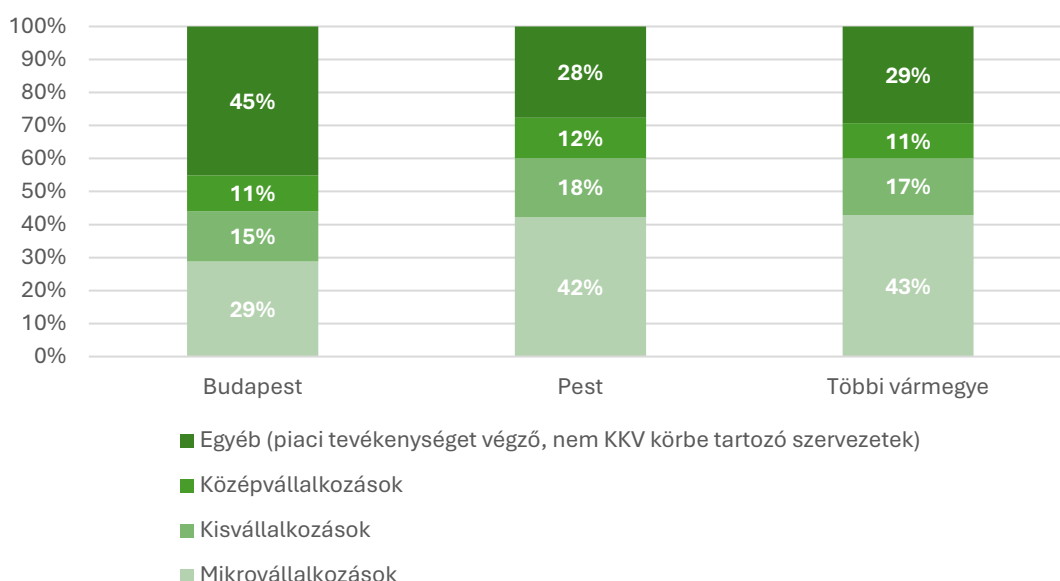

5. ábra: Bruttó hozzáadott érték (folyó áron) megoszlása nemzetgazdasági ágak szerint, 2023

Forrás: KSH alapján saját szerkesztés

A vármegye gazdasági hátterét adó vállalkozások jellemzőit vizsgálva látható, hogy **Pest vármegye a többi vidéki vármegye vállalkozásszerkezetéhez nagyon hasonló képet mutat** a szervezetek tevékenységében résztvevők számának (foglalkoztatottak) vállalatméret szerinti megoszlása alapján: **Pest vármegye cégei között a KKV-k dominanciája figyelhető meg a munkavállalók száma alapján**, hiszen ők foglalkoztatják a munkavállalók 72 százalékát, míg az egyéb szervezetek (nagyvállalatok, nonprofit gazdasági társaságok, állami és önkormányzati cégek, stb.) súlya csupán 28 százalékos. Pesttel és a többi vármegyével szemben Budapesten

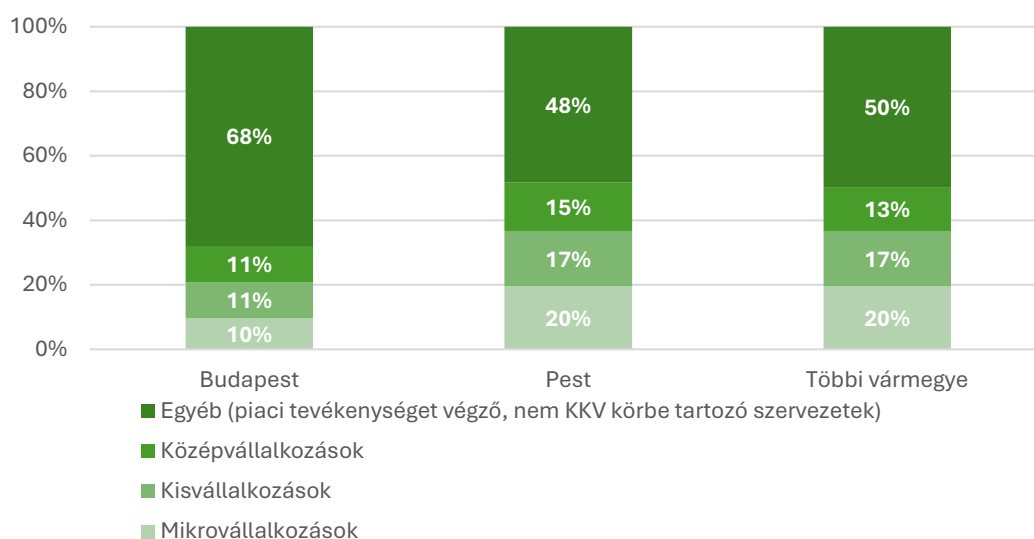
jóval nagyobb, 45 százalékos a nem KKV vállalkozások aránya, ami érthető, hiszen a jelentősebb nagyvállalati központok és az országos hatáskörű állami cégek székhelyei jellemzően a fővárosban vannak.

6. ábra: A szervezet tevékenységében résztvevők (EMPL) megoszlása a vállalatméret szerinti kategóriák (KKV nomenklatúra) között, 2024

Forrás: KSH alapján saját szerkesztés

A foglalkoztatottak számához **hasonló mintázat látszik a hozzáadott érték tekintetében is:** Pest vármegyében és a többi vármegyében egyaránt a KKV-k csupán a helyi vállalatok által előállított hozzáadott érték felét teszik ki, de Budapesten ez az arány még kisebb, mindössze 32 százalék. Jól látható, hogy a hozzáadott érték tekintetében a nagyvállalatok dominanciája jelentősebb, mint a foglalkoztatottak számában, ami a **vállalatmérettel arányosan növekvő termelékenységéről** árulkodik valamennyi térség esetében.

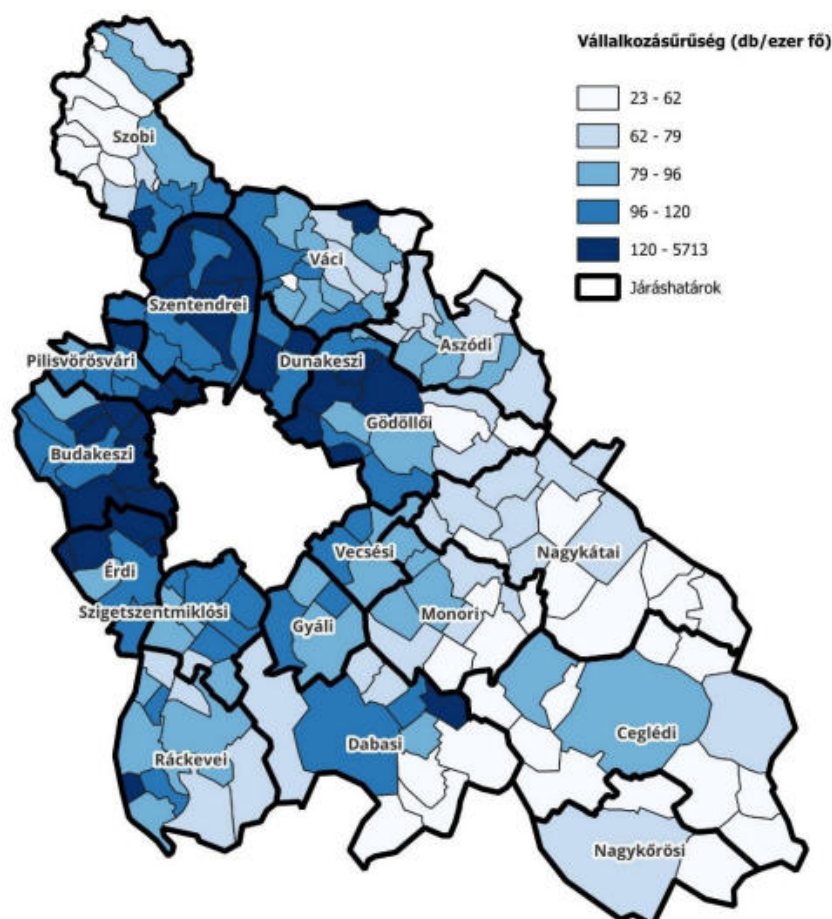

7. ábra: Hozzáadott érték (AV) megoszlása a vállalatméret szerinti kategóriák (KKV nomenklatúra) között, 2024

Forrás: KSH alapján saját szerkesztés

4.2.3 A gazdaság aktivitás területi különbségei a vármegyében

A település szintű vállalkozássűrűségi adatokból a **működő vállalkozások erős területi koncentrációja** látszik. A **budapesti agglomerációban és különösen annak északi és nyugati részén jóval nagyobb vállalkozássűrűséggel találkozunk**, mint a vármegye északi és délkeleti, rurálisabb térségeiben. Előbbieknél 100-150 db/ezer fős értékekkel találkozunk, míg utóbbiak esetében fele-harmada ennyi működő vállalkozás jut ezer lakosra. Kiugró, a népességszámot sokszorosán meghaladó vállalkozásszám található Csomádon és Újlengyelben, ugyanakkor ezen extrém értékek csupán a településeken működő egy-egy székhelyszolgáltató cégnek köszönhetőek. Az alapvetően vállalkozáshiányos délkeleti térség esetében jól megfigyelhető egyfajta **város-falu differencia** is, hiszen az alacsony vállalkozássűrűségi falvak között kiemelkednek a nagyobb települések (Albertirsa, Abony) és járásközpontok (Cegléd, Nagykőrös). A gazdasági aktivitás ezen aspektusa lényegében visszatükrözi a területi fejlettségbeli különbségek egyéb indikátorai alapján kirajzolódó vármegyei térszerkezetet.

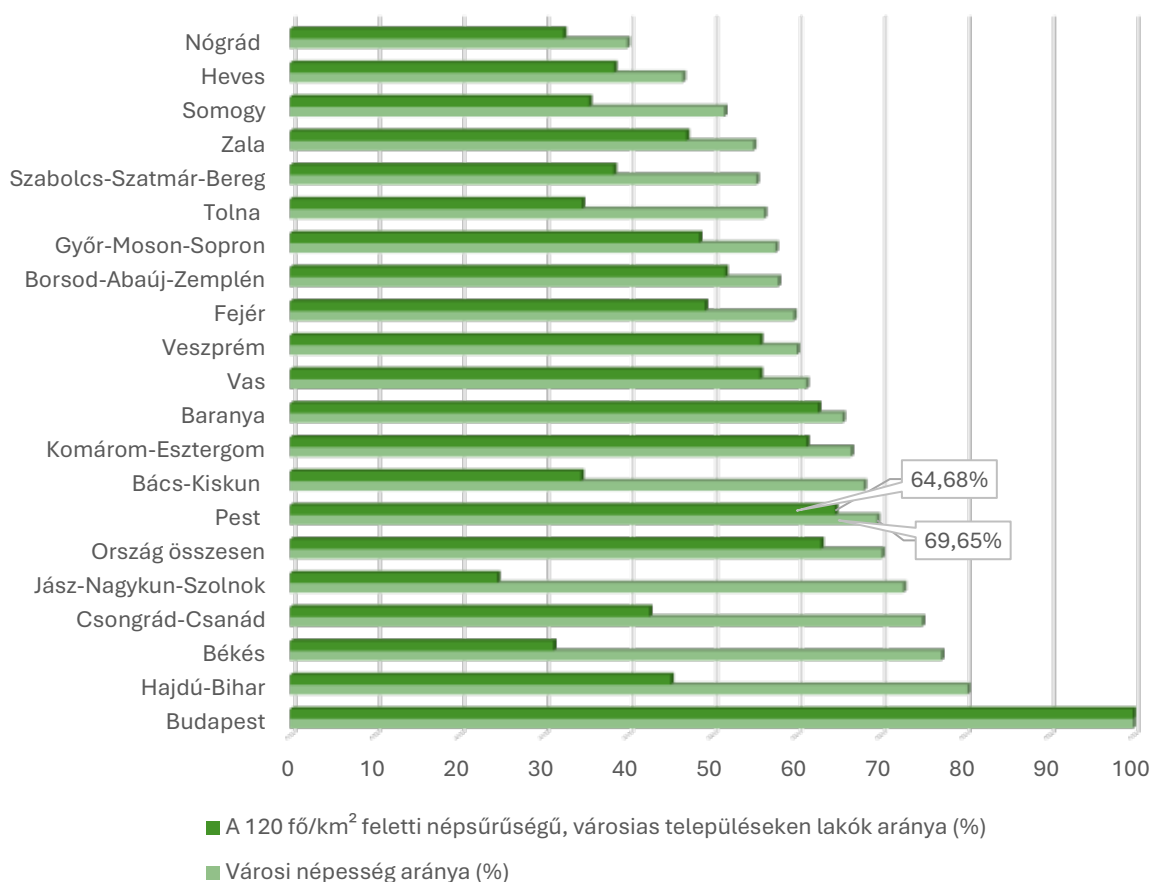
8. ábra: Ezer lakosra jutó működő vállalkozások száma Pest vármegye településein, 2023

Forrás: KSH alapján saját szerkesztés

4.3 Társadalmi jellemzők

4.3.1 Városiasodottság mértéke

Pest vármegye **69,7** százaléka élt városban 2024. január elsején, ezzel az aránnyal pedig viszonylag urbanizáltnak számít a többi vármegyével összehasonlítva, ugyanis csak Budapest és 4 klasszikusan városiasodott, alföldi vármegye előzi meg ebben a tekintetben. Ugyanakkor főleg Budapest torzító hatása miatt (nagy népesség, melynek értelemszerűen 100%-a városi népesség) a teljes országra vonatkozó 70,2 százalékos arány alatt marad. **A 120 fő/km² feletti népsűrűségű, városias településen lakók aránya 64,7%, ami Budapest után a legmagasabb és meghaladja a Magyarország teljes területére vonatkozó 63,0 százalékos arányt.** Ez jól visszatükrözi a hazai régiók eltérő történelmi urbanizációs útjait, hiszen a közigazgatási értelemben városias alföldi vármegyék ebben a kategóriában már a sereghajtók közé tartoznak, mivel az itteni városok ugyan nagy kiterjedésű határokkal rendelkeznek, de ezek jellemzően nagyobb részben ritkán lakott, tanyasias külterületeket fognak közre.

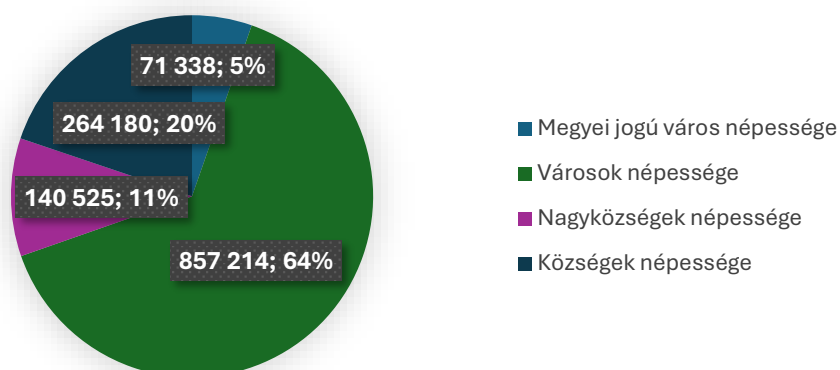

9. ábra: A vármegyék városi népességének aránya, 2024. január 1.

Forrás: KSH alapján saját szerkesztés

Települési jogállás tekintve látható, hogy **Pest vármegye népességének majdnem kétharmada, összesen 857 ezer fő lakott városban 2024. év elején.** A második legtöbb embernek, 264 ezer főnek a vármegye községei adtak otthont, míg a nagyközségek már csupán

alig több mint 140 ezer főt foglaltak magukba. A legkisebb népességű kategória a megyei jogú városok, mely Pest vármegye esetében egyetlen települést, Érdet takarja.

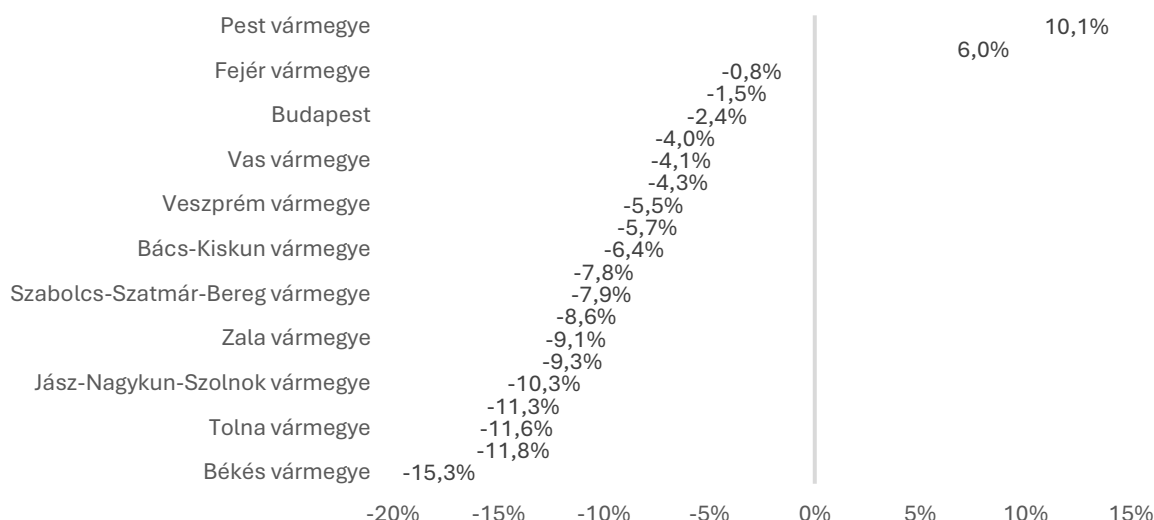
10. ábra: Pest vármegye lakosságának települési jogállás szerinti eloszlása, 2024. január 1. (fő)

Forrás: KSH alapján saját szerkesztés

Mindezekből jól látható, hogy Pest vármegye összességében egy kifejezetten urbanizált térségnek számít, magas városiasodottsággal és nagy népsűrűségű városokkal. Ugyanakkor az általános statisztikai adatok nem tükrözik vissza a tényleges városiasodottság minden aspektusát, így nem jelennek meg például azok a **városi funkcióhiányok**, melyek Magyarországon egyedülállóan csak a budapesti agglomerációs térség sajátjai. Továbbá nem jelenik meg a népesség azon része, mely földrajzi, vagy egyéb **szegregált helyzete** miatt nem tud részesülni a városi szolgáltatásokból. Nagyobb területi felbontás esetében pedig az is világosan látszódna, hogy bár a vármegye összességében urbanizált, ugyanakkor vannak olyan periférikus területei, melyek kifejezetten **városhiányosak** (pl. Szobi járás), így merőben más területfejlesztési megközelítést és problémakört jelentenek, mint az agglomerációs övezet.

4.3.2 A vármegye demográfiai jellemzői és trendjei

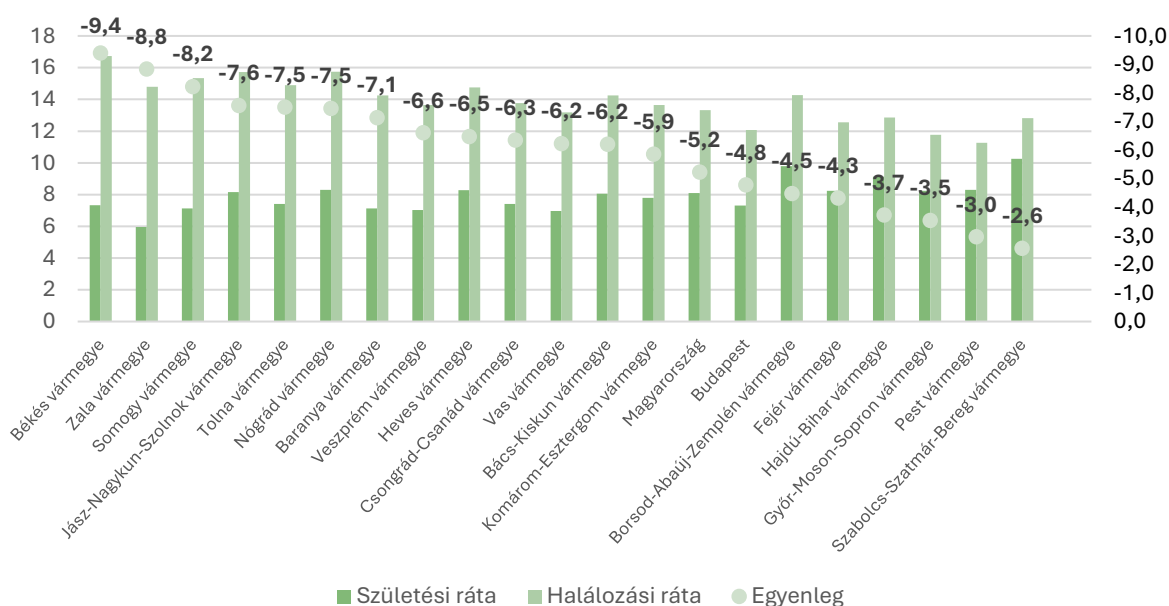
Magyarország népessége az 1980-as évek óta folyamatosan csökken, melynek oka elsősorban a gyenge természetes népességszaporulat. E mögött alapvetően a már az államszocialista időszak alatt bekövetkezett gyermekvállalási hajlandóság bezuhanása áll, mely jelenség ugyanakkor nem a politikai berendezkedés következménye, hanem általános, a világ valamennyi fejlett országát érintő társadalmi jelenség. Csak 2011 és 2024 között négy százalékkal esett Magyarország lakónépessége, ami azt is jelenti, hogy lényegében egy vármegyényi, közel 400 ezer ember tűnt el 13 év alatt hazánkból. A területenként változó fertilitás, és még inkább eltérő vándorlási folyamatok miatt ugyanakkor vármegyei összehasonlításban igencsak eltérő népesedési pályákat láthatunk. Miközben az országos arányt 15 vármegye múlta alul (sereghajtó Békés vármegye volt, 15 százalékos népességvesztéssel), addig csupán két esetben, Győr-Moson-Sopron és Pest vármegyénél látunk pozitív mérleget a vizsgált időszakban. Előbbi esetében 6, míg Pest vármegyében **10 százalékkal nőtt a lakónépesség száma 2011. és 2024. év vége között**, tehát népesedési tendenciái az országosnál és a többi vármegyénél lényegesen kedvezőbbek.

11. ábra: Vármegyék lakónépességének változása, 2011-2024. év vége

Forrás: KSH alapján saját szerkesztés

A népességváltozás egyik eredője a természetes népszaporulat. Pest vármegyében 11.828 gyermek született 2011-ben, míg 2024-ben 11.083, miközben előbbi évben 13.648, utóbbi évben pedig 15.036 fő halt meg. Ez azt is jelenti, hogy ezer főre vetítve az élve születések száma (születési ráta) 9,5-ről 8,3-ra esett, míg a halálozásoké (halálozási ráta) 11,0-ról 11,3-ra kúszott fel (a nominális és az arányszám eltérő mértékű változása a bázis, azaz az időközbeni népességnövekedés eredménye). **A természetes fogyás arányszáma így a 2011-es 1,5-ről 3,0 ezrelékre emelkedett 2024-re.** Ez azonban országos összehasonlításban még így is alacsony érték, hiszen teljes Magyarország esetében ez az érték 5,2 ezrelék és 2,6 ezrelékkal egyedül Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegyében találunk kisebb természetes népességfogyási ütemet.

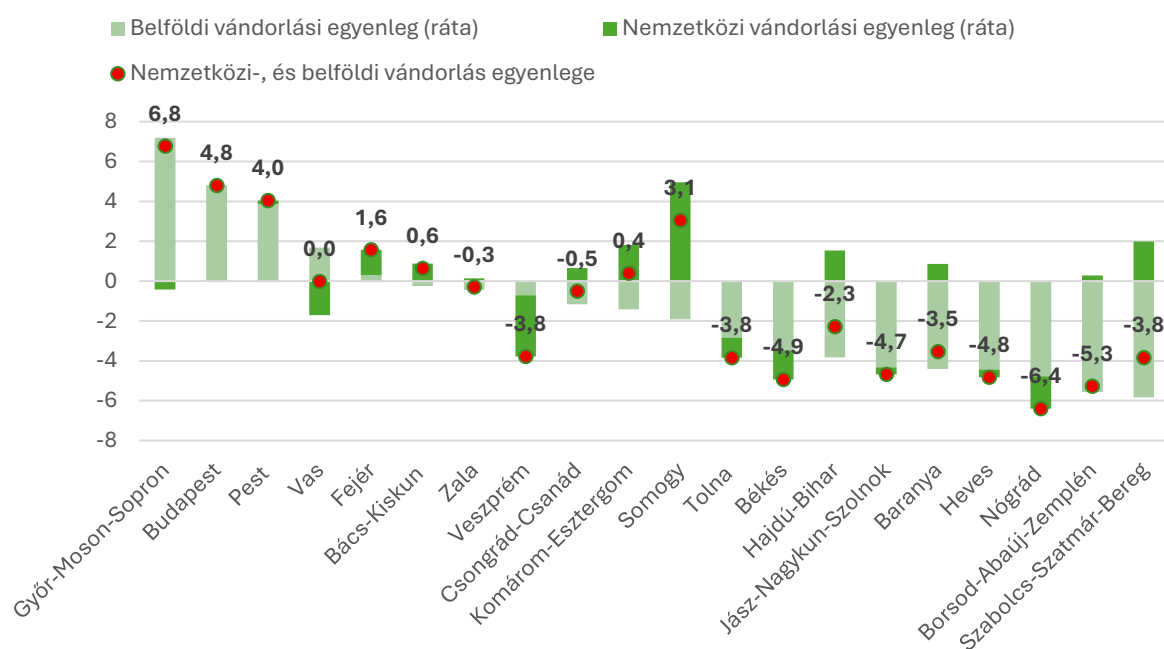

12. ábra: Vármegyék születési és halálozási rátái, illetve a természetes fogyás arányszáma, 2024

Forrás: KSH alapján saját szerkesztés

A népesedés másik meghatározó tényezője a vándorlás, mely történhet nemzetközi és belföldi relációban egyaránt. A nemzetközi vándorlást tekintve Magyarország jellemzően pozitív egyenleggel rendelkezik, ennek megfelelően 2024-ben is 4.834-gyel több ideiglenes, vagy állandó jellegű bevándorlás történt, mint amennyi kifelé irányuló. A legtöbb bevándorló Ázsiából érkezett, azon belül is Vietnám volt, a maga 8.000 főjével a legjelentősebb küldő ország, de Kínából is majdnem 5 ezer fő érkezett. De jelentős küldőország volt még Ukrajna, Törökország, Oroszország, illetve a szűkebb régióknak államai (Németország, Románia, Szlovákia) is. A **nemzetközi migrációt tekintve Pest vármegye minimális nyereséggel zárt 2024-ben** (288-nyival több oda, mint elvándorlás történt), ez népességarányosan 0,2 ezreléket jelent, ami átlagosnak tekinthető a többi vármegyéhez viszonyítva.

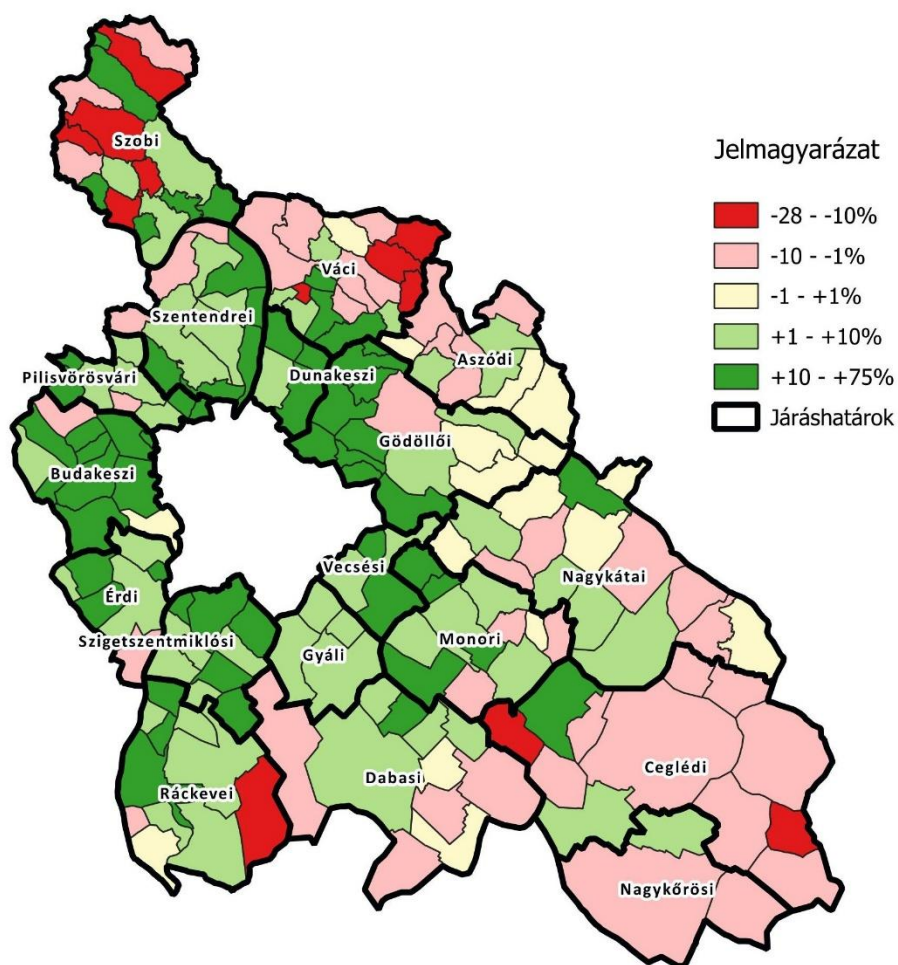
A nemzetközi migrációnál jóval jelentősebb tényező a Vármegye lakosságszámának változása szempontjából a **belföldi migráció, ugyanis ez már a lakónépességhez arányítva 4,0 ezrelékes többletet hozott a vármegyének 2024-ben**. Ennél jobb népességarányos egyenleg csak Budapest (4,8‰), illetve Győr-Moson-Sopron vármegye (6,8‰) esetében volt megfigyelhető. Jól látszik, hogy a rendszerváltozás óta zajló, a kevésbé fejlett területekről a fejlettebb, több munkalehetőséget biztosító nyugati, osztrák határközeli, illetve a fővárosi centrumtérseggé felé irányuló belső migráció még 2024-ben is markánsan kimutatható. Ezzel párhuzamosan szintén több évtizedre visszatekintő folyamat a budapesti népesség a nagyobb életteret biztosító, alacsonyabb fajlagos árú lakáskínálattal és a nagyvárosihoz képest kellemesebb, zöldebb, biztonságosabb lakókörnyezettel kecsegtető, a fővárost övező szuburbán térség felé történő migrációja, ami elsősorban a pest vármegyei pozitív vándorlási egyenleg elsőszámú forrása.

13. ábra: Vármegyék nemzetközi-, és belföldi vándorlási egyenlegeinek rátái, 2024

Forrás: KSH alapján saját szerkesztés

Ahogy a fentiekből már sejthető, **Pest vármegye esetében a népességnövekedés elsődleges forrása a belső (azaz Magyarország más térségeiből történő) vándorlás volt az elmúlt időszakban**, mivel az ország többi részéhez hasonlóan a természetes szaporodásról nem lehet beszélni (bár a természetes fogyás mértéke relatíve kedvezőbb képet mutat a többi vármegyéhez képest). Szélesebb és részletesebb időhorizonton vizsgálva a népesedés folyamatát a tényleges szaporodás (nemzetközi és belföldi vándorlás + természetes fogyás/szaporodás) kapcsán igencsak volatilis folyamatot látunk. Miközben Magyarország esetében a természetes fogyás előző évi lakónépességhez viszonyított aránya végig a -0,1 és -0,5% közötti sávban mozgott 2001 és 2024 között, addig Pest vármegyében a tényleges szaporulat éves mértéke ugyanebben az időszakban +0,1 és +1,7 százalék közé esik. Beszédes adat, hogy a vizsgált időszakban a teljes ország tényleges fogyása egyetlen egy évben sem lépte át a szaporodás küszöbét és fordítva ugyanígy igaz, hogy **Pest vármegyében sem volt egyetlen év se 2001 óta, hogy fogyásba fordult volna tényleges szaporodás**. A tendenciákon jól látszik, hogy nem ugyanazok a tényezők, vagy legalábbis nem ugyanakkor fejtették ki a hatásukat a népességszaporulatra a két területi egység esetében. Pest vármegye esetében az első nagyobb bezuhanás 2009-től, nem sokkal a globális pénzügyi válság kibontakozását követően történik, mely az elkölthető jövedelmek megcsappanása és a hitelezési rendszerbe vetett bizalom összeomlása következtében az ingatlanpiac mélyrepülését hozta magával, ami így a belső migráció megtorpanásához vezetett. Ezzel szemben országos szinten a válság hatása kevésbé látványosan mutatkozott a tényleges fogyásban, bár mindkét területi egység esetében 2013 jelentette a népességszaporulat tekintetében a mélypontot, melyet azóta csak országos szinten sikerült alulmúlni, 2024-ben (-0,47%). A válságból történő 2013-mat követő kilábalás után 2019-ig, a COVID-járvány kitöréséig javuló tendenciáról beszélhettünk Magyarország, de különösen Pest vármegye esetében. A lakáshitelezési rendszer helyreállása és a javuló jövedelmi viszonyok az ingatlanpiac újbóli felfutását és ezzel együtt a Pest vármegyébe történő fokozódó kiköltözési hullámot hozta magával. A következő törést 2020-tól a COVID-járvány hozta magával, mely kiugró mortalitás és elhalasztott gyermekvállalásokat eredményezett, így a természetes fogyás drasztikusan megemelkedett. Azonban Pest vármegye esetében a koronavírusnál nagyobb sokkot okozott a 2022-es, orosz-ukrán háború kapcsán kibontakozó energiaár-robbanás és annak gazdasági, különösen ingatlanpiaci következményei. A megemelkedett energiaárak a nagyobb, energetikailag elavult házak iránti kereslet csökkenéséhez és a szuburbiába történő kiáramlás visszaeséséhez vezetett.

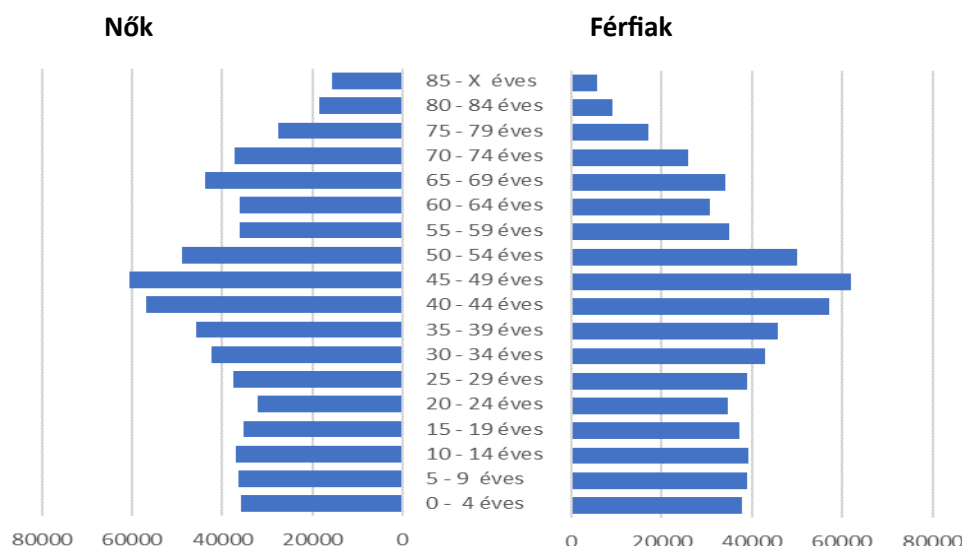

15. ábra: A lakónépesség-változás aránya Pest vármegye településein, 2011-2024

Forrás: KSH alapján saját szerkesztés

A lakónépesség korösszetétele fiatalosabb, mint Magyarország egészében. Ez a fiatalos korszerkezet azonban jelentős nyomást helyez a gyermekellátó, szociális, egészségügyi és oktatási intézményrendszerre is.

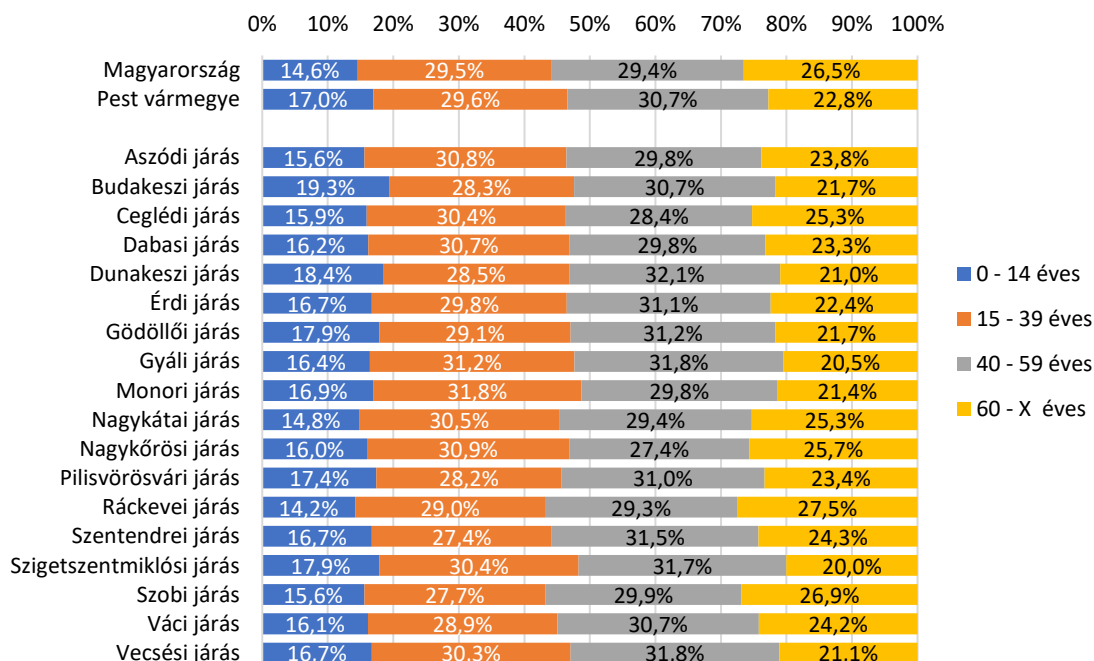
A megye korfája jól mutatja a nemek közötti eltéréseket, egészen **55 éves korig enyhe férfi többlet mutatkozik, addig 55 év felett korcsoportonként növekvő a női többlet.** Ez a férfiak rövidebb várható élettartamának következménye. Ez a természetes jellemző különösen az időskorú ellátásokban fontos szempont. (Szociális szempontból is lényeges ez a probléma, hiszen az egyedül maradó nők általában alacsonyabb nyugdíjjal rendelkeznek, így számukra a párjuk elvesztése egyben anyagi megpróbáltatást is jelent.)

16. ábra: Pest vármegye lakónépességének korfája 5 éves korcsoportok szerint, 2022. január 1.

Forrás: KSH

A leginkább fiatalos járásokat az agglomeráció területén találjuk, köszönhetően a szuburbanizációs okokra visszavezethető migrációnak. A fiatalok, általában produktív korúak, gyermekesek kiköltözése a fővárosból, alapjaiban változtatja meg egy-egy település, illetve járás demográfiai viszonyait. Ezzel nemcsak a települések korösszetétele, de társadalmi jellege is megváltozik. A változás az eltérő kulturális háttér, a jövedelmi különbségek miatt alapjában változtatja meg az agglomerációs települések társadalmát. Emiatt akár településen belül is eltérő igények, szükségletek alakulnak ki. Különösen igaz ez azokon a településeken, ahol a népességben belül magas a minoritások aránya.

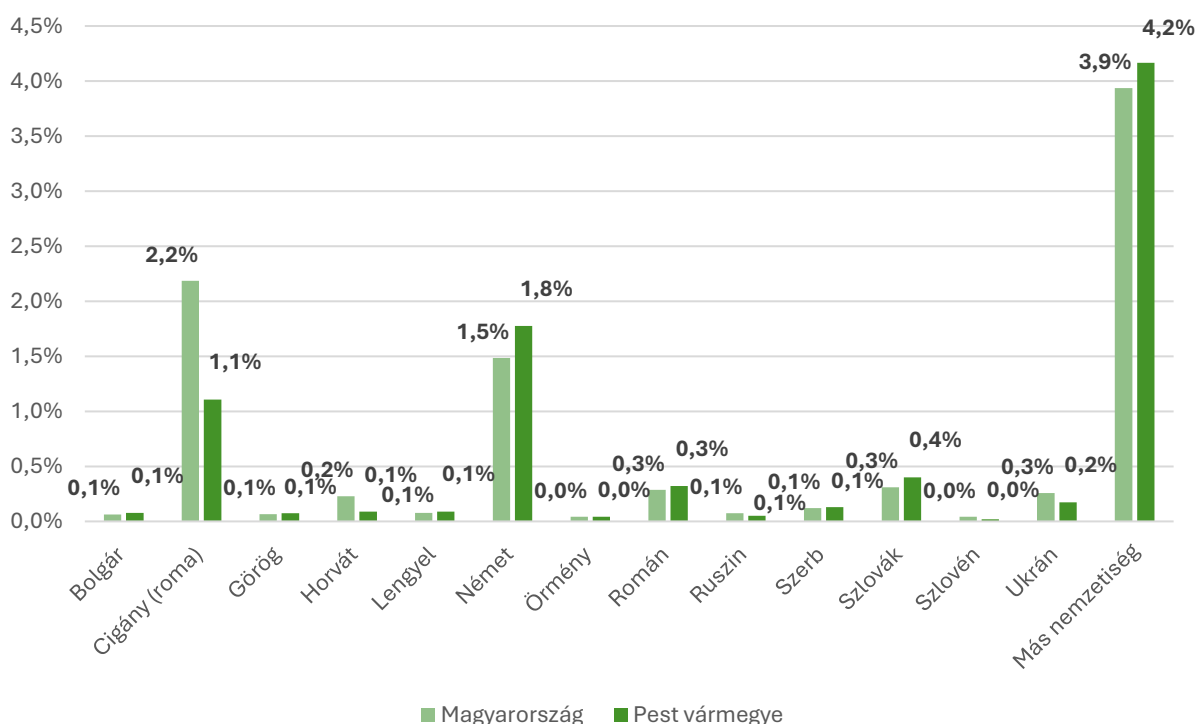

17. ábra: Lakónépesség korösszetétele főbb korcsoportok és járások szerint, 2022. január 1.

Forrás: KSH

4.3.3 Nemzetiségek

Pest vármegyében a nem (csak) magyar nemzetiségűnek vallók közül legtöbben, 4,2 százalék valamelyik nem hazai nemzetiséghez tartozónak vallották magukat. **A hazai nemzetiségek közül a legtöbben németnek vallották magukat, arányuk 1,8 százalék, ami a másfél százalékos országos aránynál valamivel magasabb. A második leggyakrabban vallott nemzetiség a roma volt, ami az országos arány csupán felének felel meg.** A többi hazai nemzetiség közül egyedül még a magukat szlováknak vallók közösségének mérete éri el az ötezer főt, arányuk így is csak 0,4 százalék. Jól látható, hogy **a Vármegye társadalmának nemzetiségi összetétele hasonló a teljes országhoz, ugyanakkor ahhoz képest a romák aránya jócskán alul, míg a németeké valamelyest felül reprezentált.**

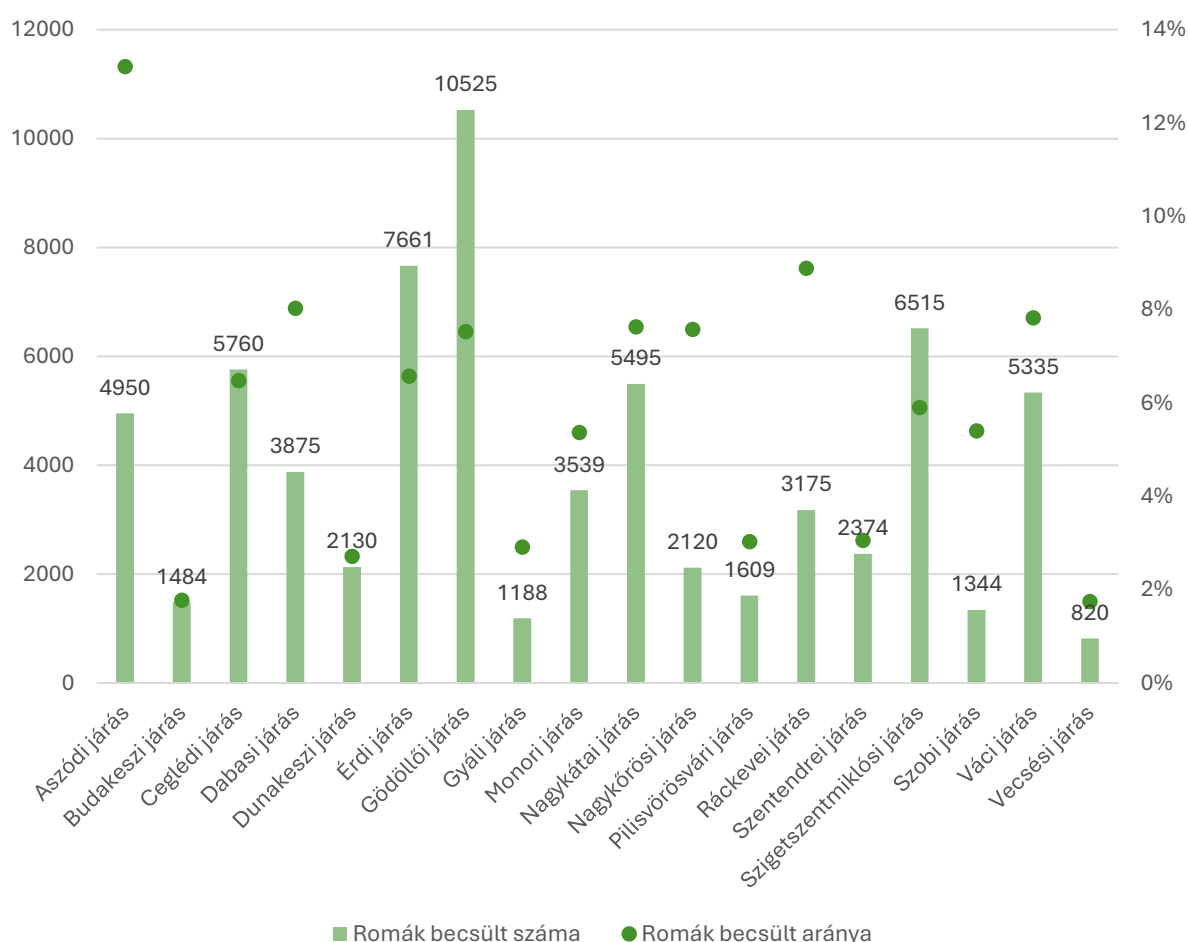
18. ábra: Nemzetiségek (összes kérdés alapján) aránya a népességben belül, 2022

Forrás: KSH

A nemzetiségek közül számosságuk és speciális társadalmi helyzetük, szegregációval és szegénységgel kapcsolatos kitettségük miatt ki kell emelni a roma kisebbséget. A szegénység elleni küzdelem és a társadalmi felzárkóztatási irányába tett sikeres cselekvések nélkülözhetetlen eleme a romákkal való többségi konfliktusok kezelése és a romaintegráció. A nemzetiségek számának pontos meghatározására sajnos a népszámlálási adatok önbevallásos módszertanuk és a kisebbségi meghatározás szubjektivitása miatt csak korlátozottan alkalmasak. Különösen igaz ez a romákra, akik esetében a válaszadási hajlandóság alacsony. Tudományos konszenzus szerint is a népszámlálási számok ezért rendre alábecsülik a romák tényleges számát.

A Debreceni Egyetem által 2011 és 2013 között készített kutatás pontosabb képet igyekszik nyújtani a romák számát illetően. A kutatás alapján **a vármegyében összesen mintegy 70 ezer roma élhetett 2011-ben, számuk azóta valószínűleg tovább növekedett, köszönhetően az eltérő demográfiai jellemzőiknek.** (A kutatás szerint nagyobb számban élnek még a vármegyében a szlovák, a román és a szerb kisebbséghez tartozók is.)

A roma népességhez tartozók száma a Gödöllői járásban a 10 ezer főt is meghaladta, ezt követték az Érdi, Szigetszentmiklósi és Ceglédi járások, de jelentős, 5 ezer fő körül volt a roma lakónépesség száma a Nagykátai, Váci és Aszódi járásokban is. A népesség arányában a legnagyobb hozzájárulásuk az Aszódi járásban volt, ahol a romák aránya a 14%-ot közelítette, s a Ráckevei, Dabasi és Váci járásokban is 8-10% között volt.

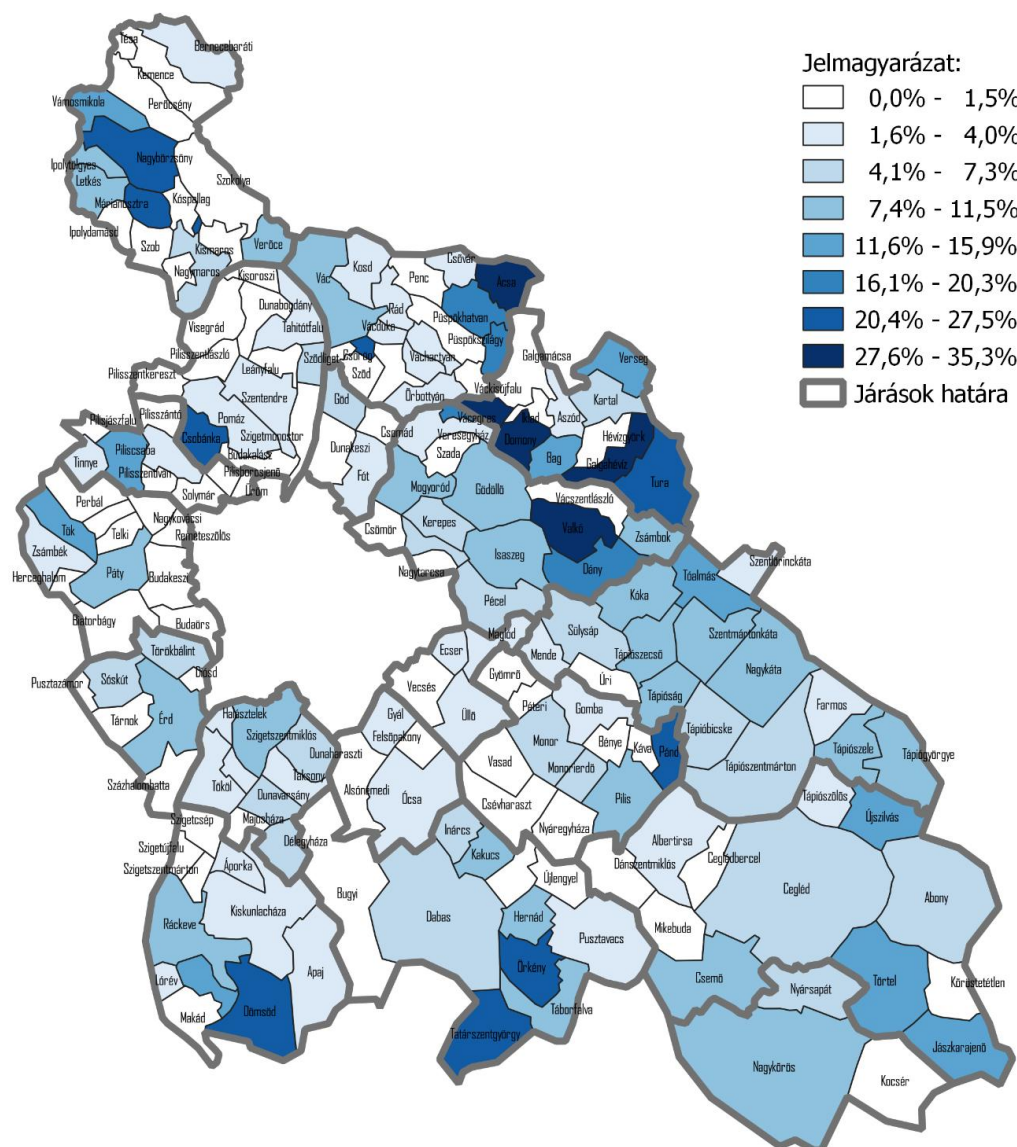

19. ábra: Roma kisebbség száma és népességaránya a vármegye járásaiban, 2010-2013

Forrás: KSH

A roma népesség aránya egyes településeken a 35%-ot is megközelíti. A roma népesség aránya Domony, Valkó, Galgahévíz településeken volt a legmagasabb, de jelentős számban találunk cigány kisebbséghez tartozókat Nagyborzsöny, Márianosztra, Vámosmikola Csobánka, Csörög, Püspökhátvan, Püspökszilágy, Vácegres, Verseg, Bag, Tura, Dány, Tóalmás, Pánd, Újszilvás, Törtel, Jászkarajenő, Örkény, Tatárszentgyörgy, Dömsöd, Piliscsaba, Pilisszentiván, Páty, Tök, Ráckeve, Szigetszentmiklós stb. településeken is. A megye 187 településéből

mindössze 70-ben működik roma nemzetiségi önkormányzat. Ami problémát jelez, hogy **olyan településeken nem működik roma önkormányzat, ahol a romák népességén belüli aránya jelentős, 10-20% közötti**, ilyenek Erdőkertes, Tóalmás, Szigetbecse, Újszilvás, Bag, Tök, Tápiógyörgye, Tápióság, Zsámbok. Mindez automatikusan nem jelenti azt, hogy a romák önrendelkezése csorbulna, mindössze annyit jelent, hogy jó lenne, ha ezeken a településeken a jelentős számú roma érdekeit képviselni képes testület jönne létre, amely képes lehet koordinálni, és segíteni a roma felzárkóztatást célzó programokat, a kulturális sokszínűség megőrzését.

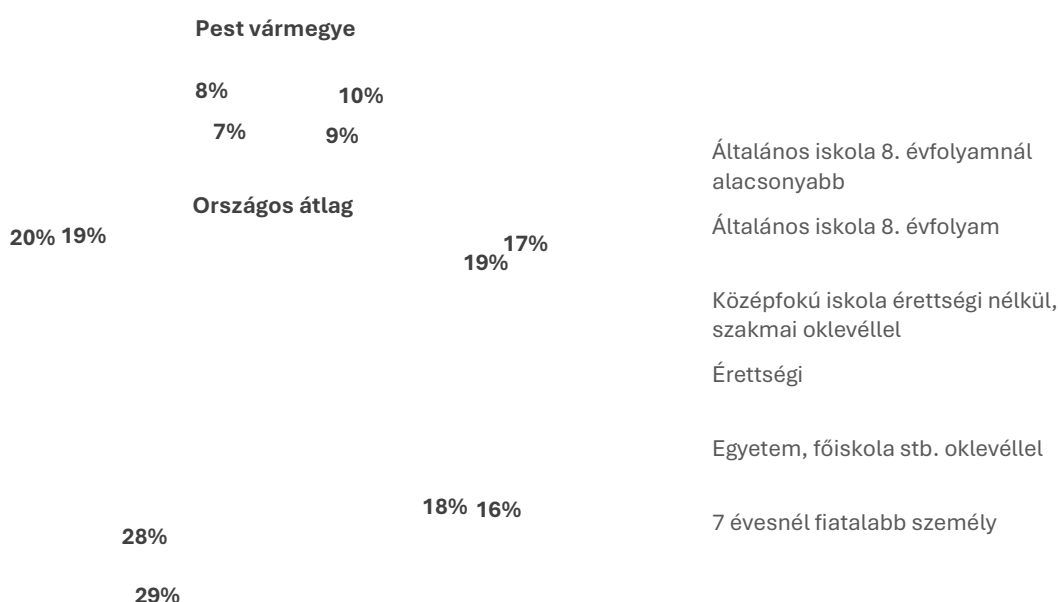
20. ábra: Roma nemzetiséghez tartozók aránya, 2010-2013

Forrás: Tátrai Patrik – Pálóczi Ágnes – Pásztor István Zoltán – Pénzes János – Roma népességbecslés

4.3.4 Iskolázottság

A vármegye népességének az iskolázottsága hasonló, ugyanakkor valamivel kedvezőbb, mint az országos átlag. A népesség 10 százalékának általános iskolai végzettsége sincs, ami minimálisan magasabb arány az országos átlagnál (9%), viszont a szintén alacsony iskolázottságú csoportnak számító csupán általános iskolát végzettek aránya már két százalékponttal jobb az országos átlagnál. Összességében a vármegyei népesség valamivel több mint negyede alacsonyan iskolázott, akik ezáltal a munkapiacon is korlátozott lehetőséggel rendelkeznek, így a depriváció és elszegényedés szempontjából kiemelten érzékeny társadalmi réteget képeznek. Pozitív adat ugyanakkor, hogy mind az érettségizettek, mind a diplomások aránya magasabb valamivel az országos átlagnál és összességében a népesség majdnem felét (49%) ez a két csoport teszi ki.

A népesség legmagasabb iskolai végzettség szerinti eloszlása, 2022

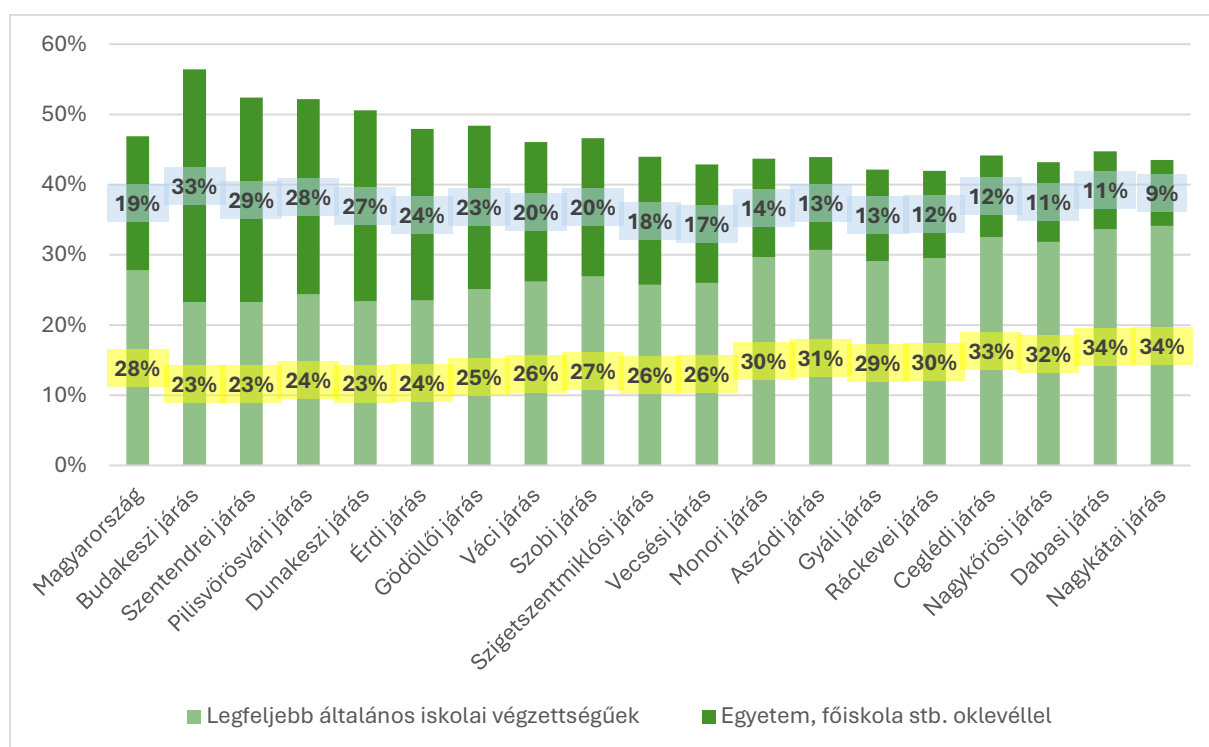
21. ábra: A népesség legmagasabb iskolai végzettség szerinti eloszlása, 2022

A végzettségi statisztikákat járási szinten vizsgálva látható, hogy a **legfeljebb általános iskolai végzettségűek aránya a Nagykőrösi, Dabasi, Nagykáti, Ceglédi, Aszódi, Monori, Gyáli és Ráckevei járásokban a legmagasabb, sőt 28 százaléknál, azaz az országos átlagnál magasabb.** Ezekben a járásokban azonban nem az előregedő népesség, hanem sokkal inkább a **szegénység miatt** ilyen magas a szakképzettséggel nem rendelkező népesség aránya. A szakképesítés hiánya miatt nehézkes az elhelyezkedés, illetve alacsonyabb jövedelmek érhetők el, így ezekben a járásokban az alacsony iskolázottság nagy mértékben járul hozzá a szegénység generációk közötti átöröklődéséhez. Ezt a körforgást csak komoly társadalmi szerepvállalás mellett, a gyermekek fejlesztésével, tehetséggondozásával lehet megszakítani. Az elhelyezkedési és munkanélküliségi problémákkal a kapcsolat egyértelmű, mivel a

munkanélküliségi statisztikákban is rendre ezek a járások mutatják az országos átlagnál is rosszabb értékeket.

A skála másik végén helyezkednek el a diplomások, akiknek az aránya nem kizárólag munkaerőpiaci szempontból lényeges, hiszen az értelmiség jelenléte hatással van a térség kulturális életére, de sok szempontból a térség társadalmi, gazdasági életére, a népességmegtartó képességére, de áttételesen még az épített környezet minőségére is. **A vármegye járásai közül a Nagykátai, a Nagykőrösi és a Dabasi járásokban a diplomások aránya csupán fele az országos átlagnak, de szintén nagyon alacsony a részarányuk a Ceglédi, a Ráckevei, a Gyáli, az Aszódi és a Monori járásban. Lényegében azokban a járásokban van kevés felsőfokú végzettségű, ahol amúgy az alacsonyan végzettek aránya pedig magas, ami e térségek esetében a fejlődésnek gátat szab.** A vármegye területi heterogenitását mutatja, hogy mindeközben Budapest nyugati agglomerációs övezetében lévő egyes járások esetében pedig az országos átlagot több mint 10 százalékponttal meghaladja a diplomások aránya.

A legfeljebb általános iskolai és a felsőfokú végzettségűek aránya Pest vármegye járásaiban, 2022

Forrás: KSH

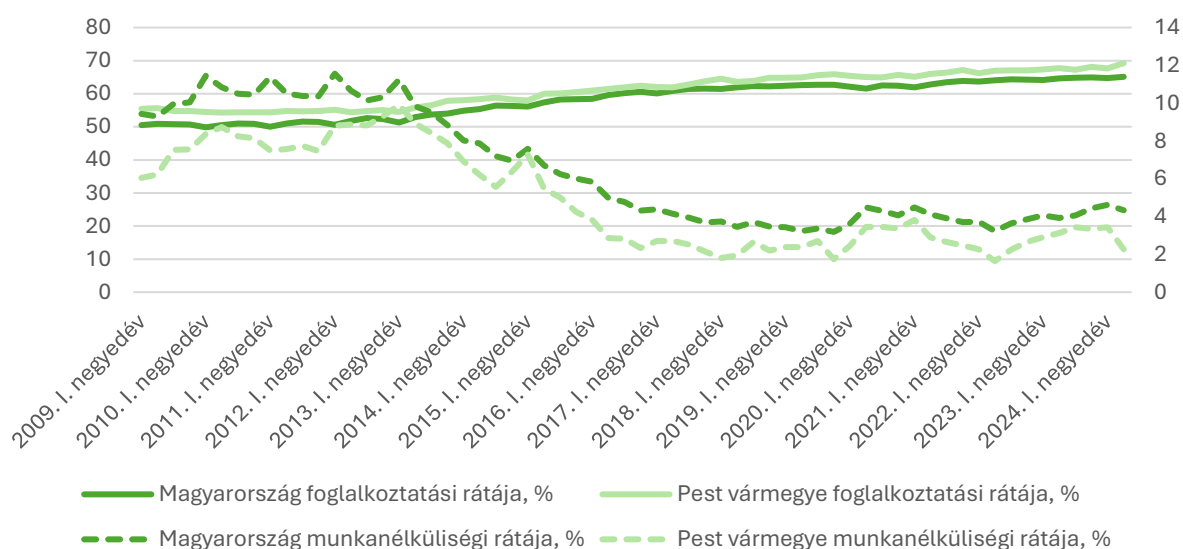
4.4 Munkaerőpiaci helyzet

4.4.1 Foglalkoztatás, munkanélküliség

A rendszerváltást követő gazdasági strukturális átalakulások súlyos következménnyel jártak a munkapiacot tekintve. A szocialista ipar és gazdasági termelés összeomlása korábban alig látott

foglalkoztatási krízist és kiugró munkanélküliséget hozott a 90-es években. Az ebből történő nehézkes kilábalás után a 2000-es évek közepére megtorpant, majd az évtized végétől begyűrűző gazdasági világválság újra mélyre repítette a hazai foglalkoztatást. A válság lecsengése és a 2010-es évek elejétől beinduló kormányzati, a teljes foglalkoztatást megcélzó politika azonban 2012 után gyors és tartós javulást hozott a hazai foglalkoztatásban: **2012. I. félévében a foglalkoztatási ráta 50,6, míg a munkanélküliségi 11,6 százalék volt Magyarországon, addig 2024. II. félévben előbbi már 65,1, utóbbi pedig 4,3 százalék volt.** Jól látható az is, hogy az elmúlt évek krízisei (koronavírus-járvány, valamint orosz-ukrán háború) érdemben nem tudták kikezdeni a hazai foglalkoztatást.

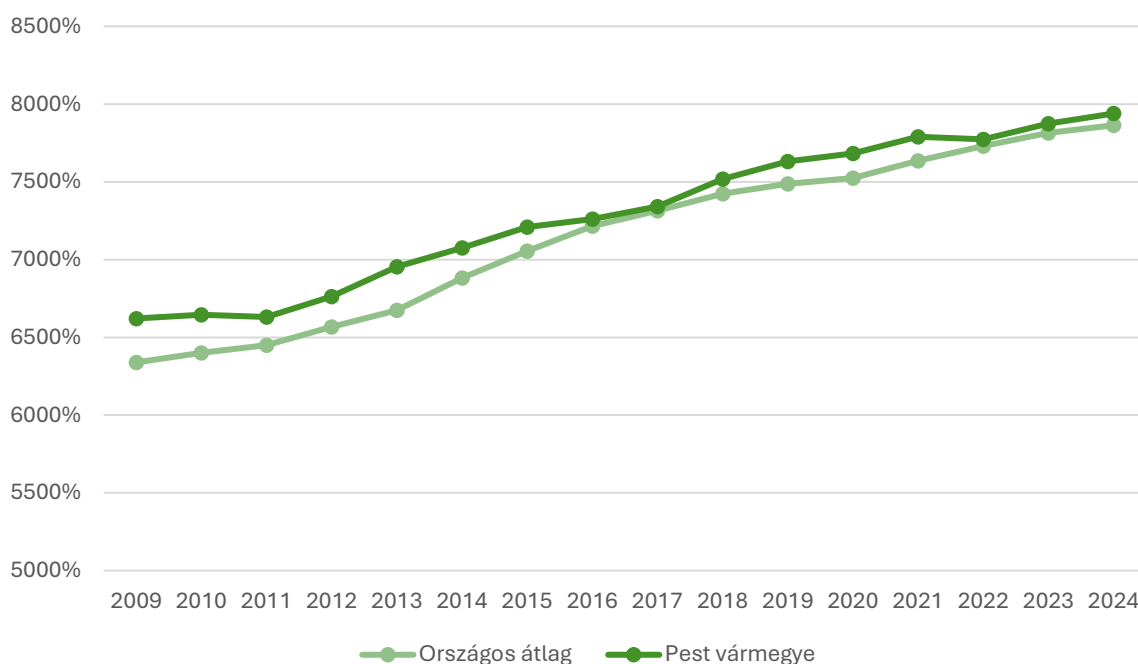
Pest vármegye foglalkoztatási és munkanélküliségi helyzetét tekintve lényegében lekövette a hazai trendeket a vizsgált időszakban, ugyanakkor az országos átlaghoz képest végig hol többé, hol kevésbé kedvezőbb helyzetet mutatott. Legmagasabb munkanélküliségi rátája, 8,9 %-kal 2021. II. negyedévében volt, míg a legalacsonyabb foglalkoztatási arány 2010. IV. negyedévében volt, amikor is ez az érték csupán 54,3 %-on állt. Ezzel szemben a legjobb értékek: 69,3 százalékos foglalkoztatási (2024. II. negyedév) és 1,6 százalékos munkanélküliség arány (2022. II. negyedév) voltak. A legutóbbi vizsgált időszakban a munkanélküliségi ráta 2,3 százalék volt.

22. ábra: Pest vármegye és Magyarország foglalkoztatási, valamint munkanélküliségi rátája, 2009. Q1 – 2024 Q2

Forrás: KSH

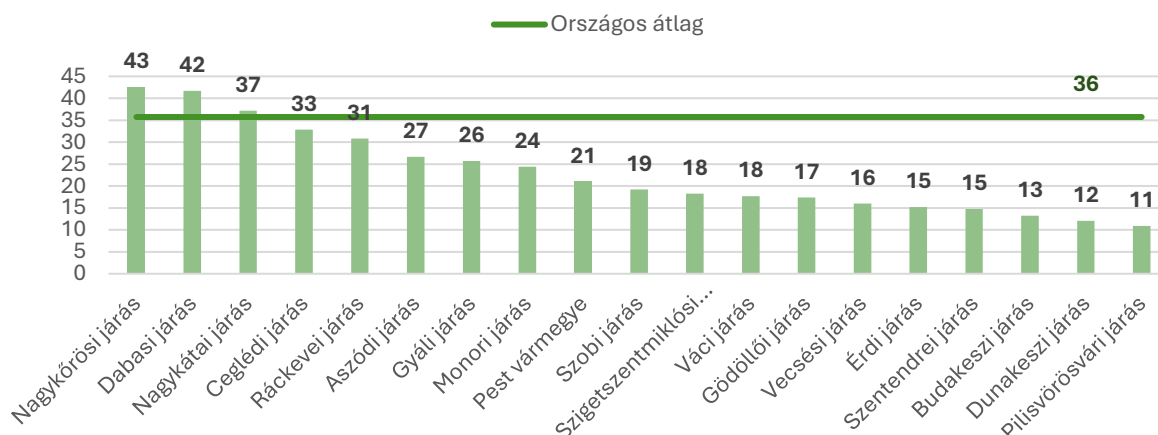
Az 15-54 éves korú népességen a foglalkoztatottak és munkakeresők, azaz a gazdaságilag aktívak arányának alakulása nagyon hasonló képet mutat a foglalkoztatási ráta alakulásával, tehát az országos trendhez illeszkedően, annál valamivel magasabb szintről indulva és ott is maradva 2009 és 2024 között lényegében folyamatosan emelkedett Pest vármegyében. **Mindez azt is jelenti, hogy foglalkoztatás bővülése a munkanélküliek elhelyezkedésén túl az inaktív népesség aktivizálásából is táplálkozott a vármegyében és országosan egyaránt.**

23. ábra: Pest vármegye és Magyarország aktivitási rátája, 2009-2024

Forrás: KSH

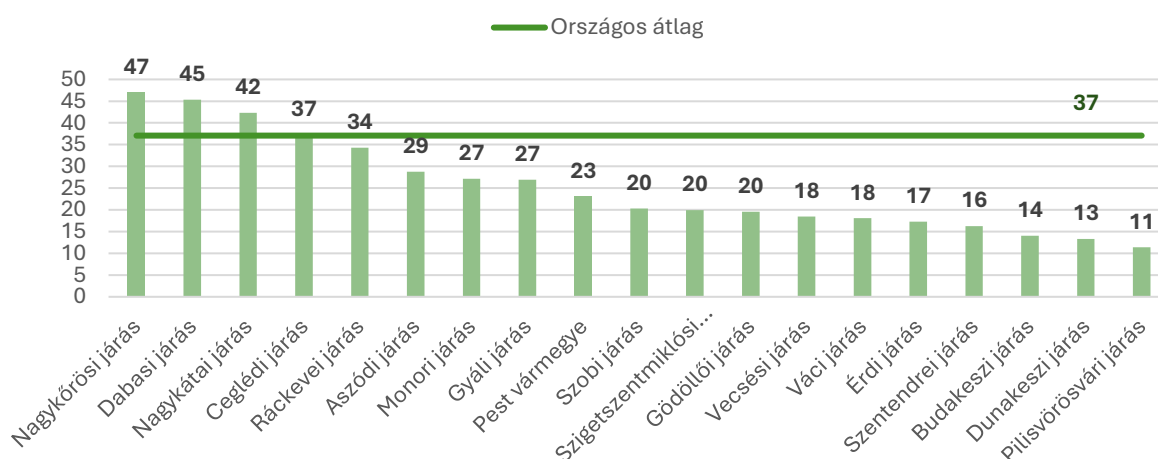
Pest vármegye munkaerőpiaci stabilitását jelzi, hogy míg Magyarország esetében 36 fő álláskereső jut ezer lakosra, addig a Vármegyében csupán 21. A Vármegyében a legkedvezőbb helyzetben az agglomerációs, azon belül is az északi szektor, valamint a budai oldalon lévő járások voltak 2024-ben, ahol az országos átlag harmadát sem érték el az ezer lakosra vetített álláskeresői létszámok. **Az összességében kedvező helyzet ellenére azonban több, jellemzően Pest vármegye déli, periférikusabb helyzetű járásában is az országos átlagot meghaladó álláskeresői aránnyal találkozunk.** Ilyen járás a Nagykőrösi, a Dabasi, valamint a Nagykáta, 43, 42, illetve 37 fős értékkel. Érdekes módon az egyéb statisztikákban rendre sereghajtó Szobi és Aszódi járás ebben az esetben a megyei átlag közelében teljesítettek és az általában visszatükröződő centrum-periféria helyett északi-déli területi megosztottság körvonalazódik az álláskeresők számát tekintve.

24. ábra: Ezer aktív korú (15-64 éves) lakosra jutó álláskeresők száma Pest vármegye járásaiban, 2024

Forrás: KSH

A mai napig érvényes társadalmi tapasztalat, hogy a nők számára általánosságban nehezebb az álláskeresés, ami mögött strukturális munkaerőpiaci sajátosságok (szűkebb állás kínálat a „nőiesnek” tartott ágazatokban, részmunkaidő hiánya), családi szerepekkel kapcsolatos elvárások, valamint társadalmi előítéletek és diszkrimináció állnak. Ezt megerősítik az álláskeresési statisztikák is, bár országos szinten ez kevésbé markáns, 1000 aktív korú férfi lakosra 34 férfi, a nőire pedig 37 női álláskereső jut. **Pest megyében ez a különbség azonban valamivel szignifikánsabb (19 fő férfi szemben a 23 fő nővel), bár összességében az országos átlagnál kedvezőbb a nők helyzete az álláskeresés terén.** Járási szinten is relatíve (országoshoz és a férfiakhoz mérten is egyaránt) gyengébb a vármegye helyzete: bár a járások egymáshoz képesti helyezése lényegében megegyezik az összes álláskereső esetében látottakkal, ugyanakkor a Nagykőrösi, Dabasi és Nagykátai járások mellett a Ceglédi járás is eléri az országos átlagot az ezer aktív korú nő lakosra jutó női álláskeresők számát tekintve.

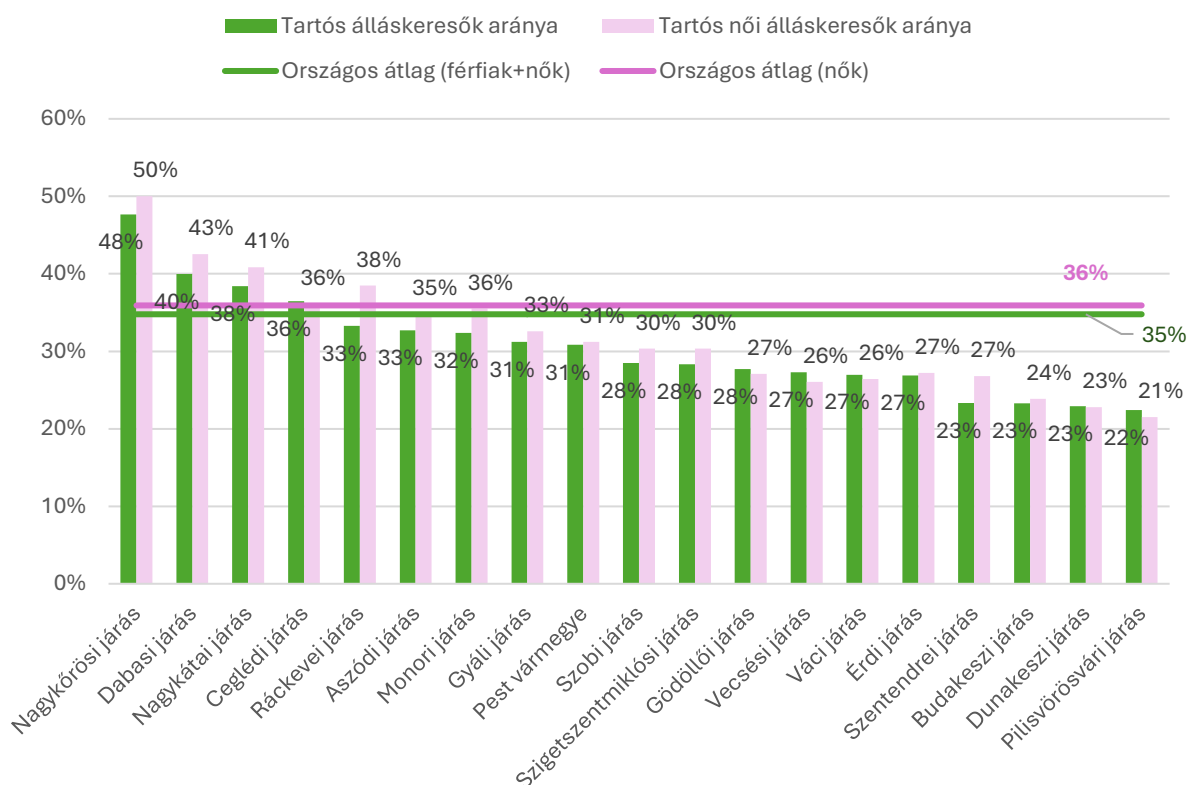

25. ábra: Ezer aktív korú (15-64 éves) nő lakosra jutó női álláskeresők száma Pest vármegye járásaiban, 2024

Forrás: KSH

A tartós (egy évnél hosszabb ideje állást keresők) álláskeresők aránya az összes álláskeresőhöz képest országos összehasonlításban kedvező Pest Vármegye esetében, ugyanakkor így is kezelendő problémát jelent, hogy az álláskeresők majdnem harmada (nők és férfiak egyaránt 31%-a) nem talál állást egy éven belül. Ennél sokkal inkább vészjósló tény viszont, hogy **a tartós álláskeresők aránya éppen azokban az agglomeráción kívüli, jellemzően a Vármegye déli részén lévő járásokban a legmagasabb, ahol amúgy is magas az álláskeresők aránya.** A Nagykőrösi járásban nyilvántartott álláskeresőknek csaknem fele már egy éve nem talál munkát, de jelentős, országos átlagot (35%) meghaladó az arányuk a Dabasi, a Nagykáta és a Ceglédi járásokban is.

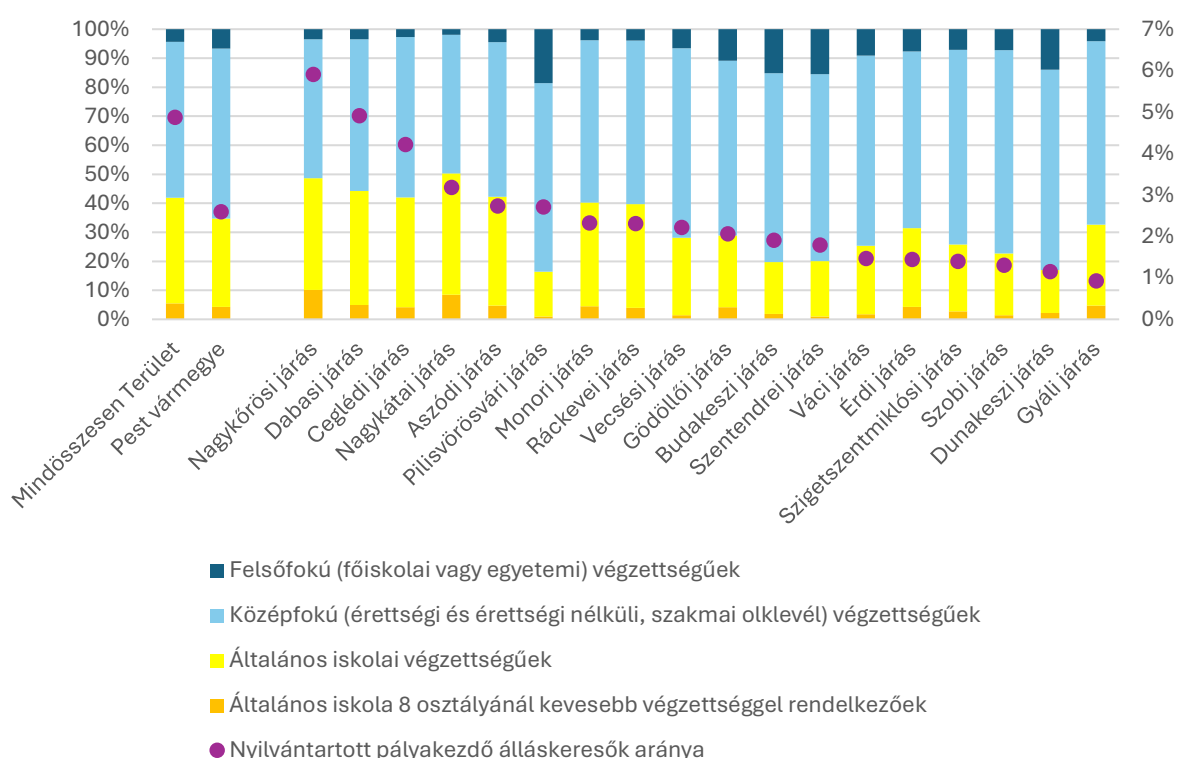
A női tartós álláskeresőket vizsgálva még súlyosabb a helyzet a jelentős munkanélküliséggel küzdő térségekben. Az 50%-ot elérő Dabasi mellett meghaladja a 40%-ot a Dabasi és a Nagykáta, míg az országos átlagnak számító 36 százalékot a Ráckevei, a Monori és a Ceglédi járásban az álláskereső nőkön belül a tartós munkanélküliek aránya. **Összességében a Vármegye déli, agglomeráción kívüli jáásaiban jól körvonalazódik egy olyan egybefüggő térség, ahol a nyilvántartott álláskeresők között viszonylag sokan vannak azok, akik valamilyen kompetenciahiány, vagy nem megfelelő szociális háttér miatt már kiszorultak a munkaerőpiacról, visszavezetésük csak külső segítséggel lehetséges.** Közöttük ráadásul kiemelkedő a munkaerőpiac szempontjából amúgy is sérülékenyebb nők aránya.

26. ábra: Tartós álláskeresők álláskeresőkön belüli arány Pest vármegye jáásaiban, női álláskeresőkre külön bontásban, 2024

Forrás: KSH

Az előzőekben említett déli járások mutatják a legnagyobb arányt a pályakezdő álláskeresőket tekintve is, a Nagykőrösi járásban megközelíti a 6, a Dabasiban pedig az 5 százalékot, amik az országos átlagnál is rosszabbak, de a Ceglédiben is meghaladja a 4 százalékot a pályakezdő álláskeresők aránya, miközben a vármegyei átlag 2,6 százalék, de több járás (pl. Gyáli, Dunakeszi és Szobi járás) esetében is 1 százalék körül marad csak ez az érték. Az álláskeresők végzettségi szintjét vizsgálva szintén a már említett problémás járások mutatják a legkedvezőtlenebb képet, hiszen a Nagykőrösi, a Dabasi, a Ceglédi és a Nagykátai járásban is meghaladja a 40 százalékot (sőt a Nagykőrösi és Nagykátai járás esetében 50 % körül alakul) a legfeljebb 8 általánost végzett álláskeresők aránya, de a más szegénységi mutatók alapján szintén hátrányosabb helyzetű Aszódai járás, illetve az agglomerációs öv és a perifériusabb térségek között átmenetet képező Monori és Ráckevei járások esetében is 40% körül alakul ez az arány. Mindez azt is jelenti, hogy a munkanélküliség szempontjából problémás térségekben a magas munkanélküliség kezelését tovább nehezíti, hogy magas azon álláskeresők aránya, akiknek még semmilyen munkatapasztalata sincs, ami leszűkíti a szakmai/munka tapasztalatot nem igénylő álláshelyekre az elhelyezkedési lehetőségeiket, illetve magas azok aránya is, akik maximum az általános iskolát végezték el, így csak a rosszul fizetett, minimális tudást és szakképesítést igénylő álláshelyek megszerzésére van esélyük.

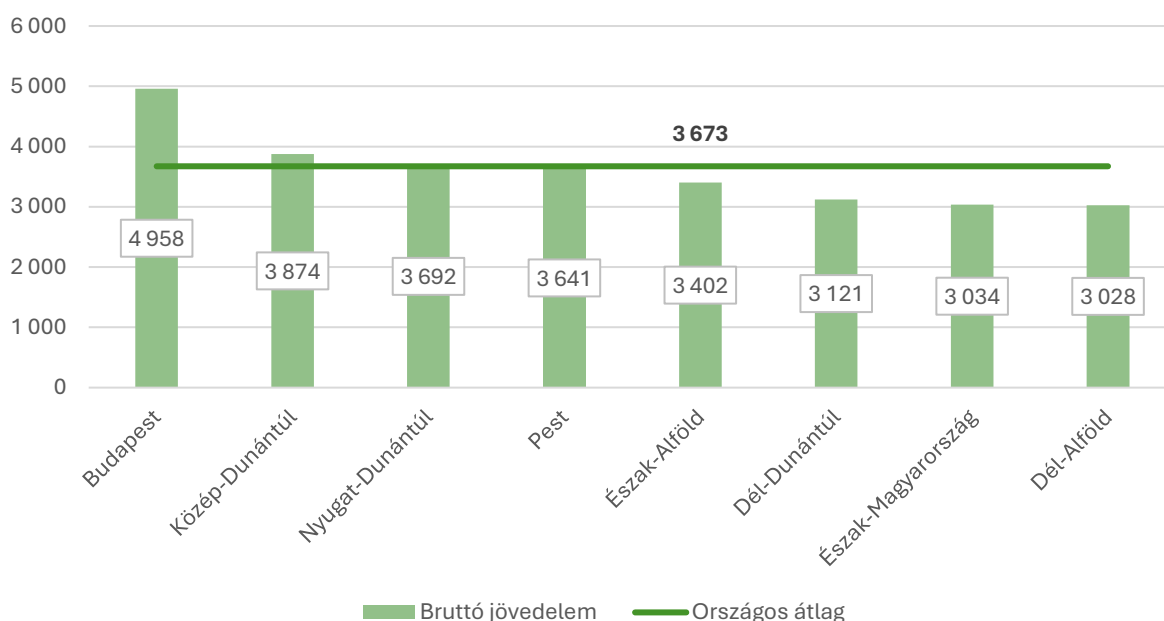

27. ábra: Álláskeresők végzettség szerinti eloszlása, illetve a pályakezdő álláskeresők aránya Pest vármegye járásaiban, 2024

Forrás: KSH

4.4.2 Keresetek, jövedelem

A munkaerőpiac kapcsán fontos a vármegye kereseti és jövedelmi viszonyait is górcső alá venni. **Az egy főre jutó bruttó jövedelmeket tekintve Pest vármegye a régiók között a középmezőnyben helyezkedik el**, a 3 millió 673 ezer forintos országos átlagnál valamivel alacsonyabb, 3 millió 641 ezer forint volt az átlag bruttó jövedelem 2024¹-ben a Vármegyében. A teljes Magyarországra vonatkozó átlagot jelentősen felhúzzák a budapesti átlagjövedelmek, melyek a második legvagyonosabb lakosságú régió, a Közép-Dunántúl egy főre eső bruttó jövedelmi értékénél is több mint egy millióval magasabbak (4,96 szemben a 3,87 millióval), miközben ennél kisebb az előbb említett leggazdagabb vidéki régió és a sereghajtó Dél-Alföldi régió közötti különbség (3,87 szemben a 3,03 millióval).

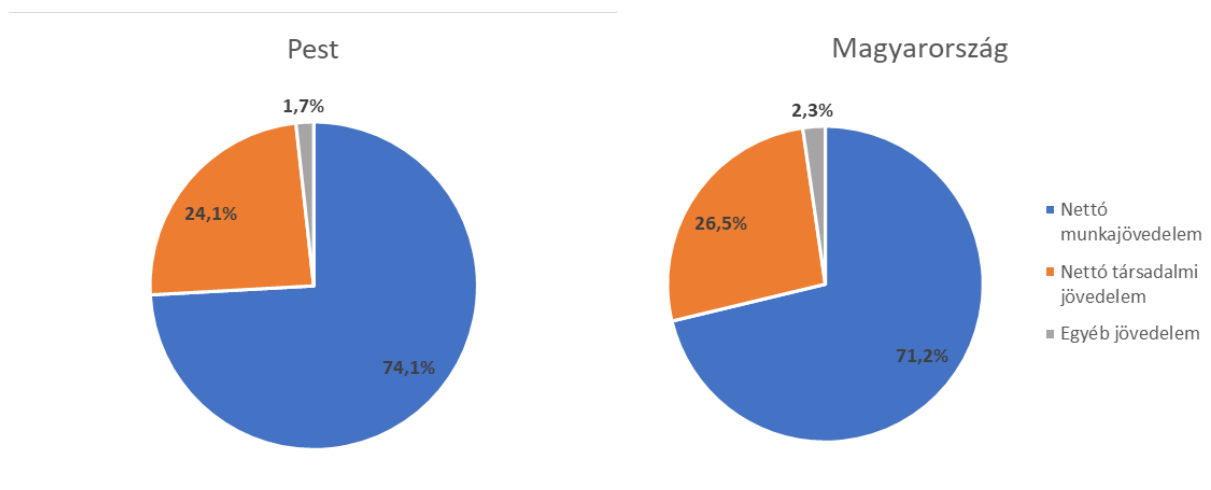
28. ábra: Egy főre jutó bruttó jövedelem (ezer forint), régióként, 2024

Forrás: KSH alapján saját szerkesztés

A háztartások jövedelméhez a legnagyobb mértékben a **munkajövedelmek** járulnak hozzá Pest vármegyében, **részesedésük az összes háztartási jövedelmen belül 74%-ot tett ki 2024-ben²**. A **társadalmi transzferek 24%-kal** járultak hozzá a háztartási jövedelmekhez. A vármegyében a **munkajövedelmek összes háztartási jövedelemhez mért aránya 2,9 százalékponttal magasabb volt, mint országosan**, ami a háztartások összetétele, illetve az átlagosnál kedvezőbb foglalkoztatási mutatók eredménye. A Vármegyében a munkajövedelmek háztartási összjövedelmen belüli aránya leszámítva egy kisebb visszaesést 2022-ben, lényegében 2018 óta (azaz amióta Pest vármegyére elérhető adat) folyamatosan emelkedik. A munkajövedelmek háztartási összjövedelmen belüli, országosnál magasabb aránya pozitívan értékelhető, hiszen a háztartások így sokkal kevésbé függenek a társadalmi juttatásoktól.

¹ előzetes adat

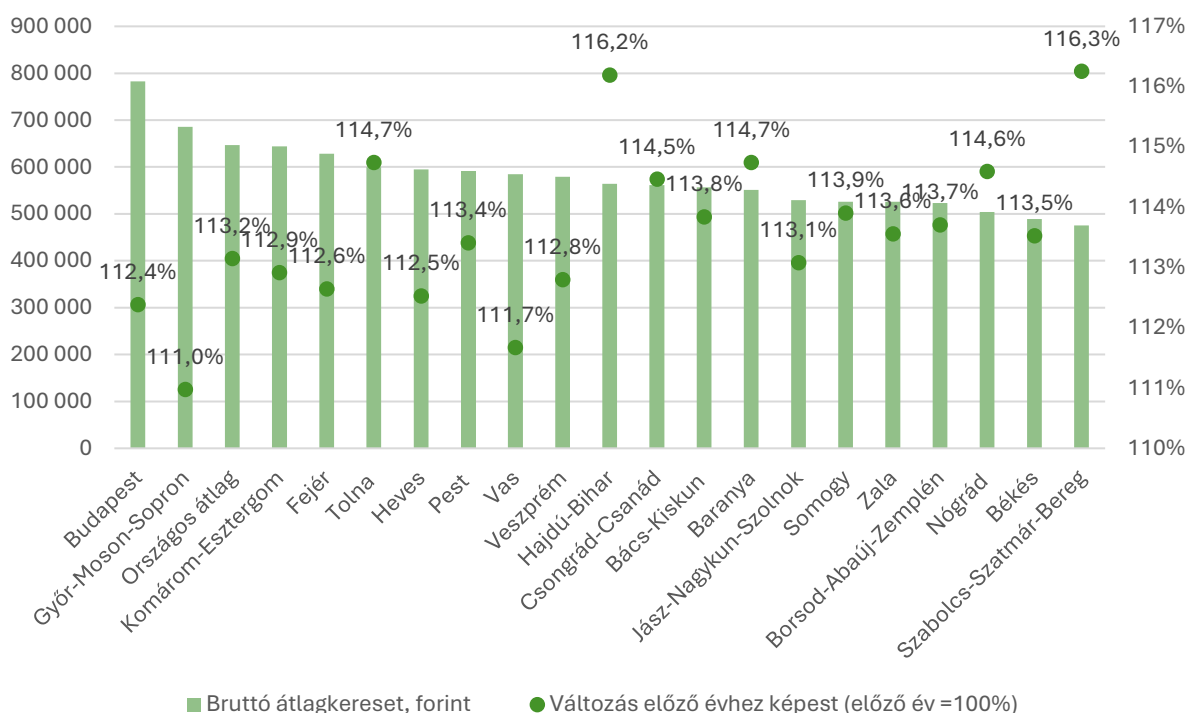
² előzetes adat

29. ábra: A háztartások egy főre jutó éves átlagos nettó jövedelmének megoszlása jövedelemforrások szerint, 2024

Forrás: KSH alapján saját szerkesztés

Bár közvetlenül nem a lakosság jövedelmét, hanem a vármegyében dolgozók keresetét reprezentálja, ugyanakkor precízebb területi bontása (vármegyék és nem régiók szerepelnek a statisztikában) és a frissebb adatok miatt érdemes szemügyre venni a *munkáltató székhelyének elhelyezkedése alapján teljes munkaidőben alkalmazásban állók havi bruttó átlagkeresetére* vonatkozó számokat. A teljes munkaidőben alkalmazásban állók **havi bruttó átlagkeresete 590 879 forint volt 2024-ben a pest vármegyei székhelyű munkáltatók esetében, ami a vármegyék között a középmezőnynek számít, viszont a 646 635 forintos országos átlag alatt van**, miközben emelkedése a vármegyében az előző, 2023-as évhez képest 13,4 százalék volt, ami lényegében megegyezik az országos növekedési ütemmel. Fontos azonban hangsúlyozni, hogy ezek az értékek nem a pest vármegyei lakosok jövedelmét, hanem a pest vármegyei munkáltatóknál foglalkoztatottak jövedelmét mutatja. Bár nyilvánvalóan nagy az átfedés, ugyanakkor **Pest vármegye dolgozó népességének esetében a budapesti munkapiac kiemelt szerepet játszik, elsősorban az agglomerációs lakosok körében**. Ez azt is jelenti, hogy a Pest vármegyében élő keresők szignifikáns hányada jövedelmét az országosan kiemelkedő, átlagosan 782 459 forintos bruttó keresetet biztosító budapesti munkahelyeken szerzi, ami a valóságban sokkal jobb jövedelmi helyzetet valószínűsít. Azonban ez a jelenség lényegében az agglomerációs térségre korlátozódik, a perifériálisabb helyzetű, a budapesti munkapiactól távolabbi települések esetében már jóval csekélyebb jelentőségű. Részletesebb, járási, vagy települési szintű statisztika híján az előzőek alapján így is feltételezhető, hogy **ez utóbbi települések esetében az átlagkeresetek az országos szint alatt alakulnak, ami közepes, vagy gyenge jövedelmi viszonyokat jelez**.

30. ábra: A teljes munkaidőben alkalmazásban állók havi bruttó átlagkeresete és annak előző évhez viszonyított változása a munkáltató székhelyének elhelyezkedése alapján, 2024

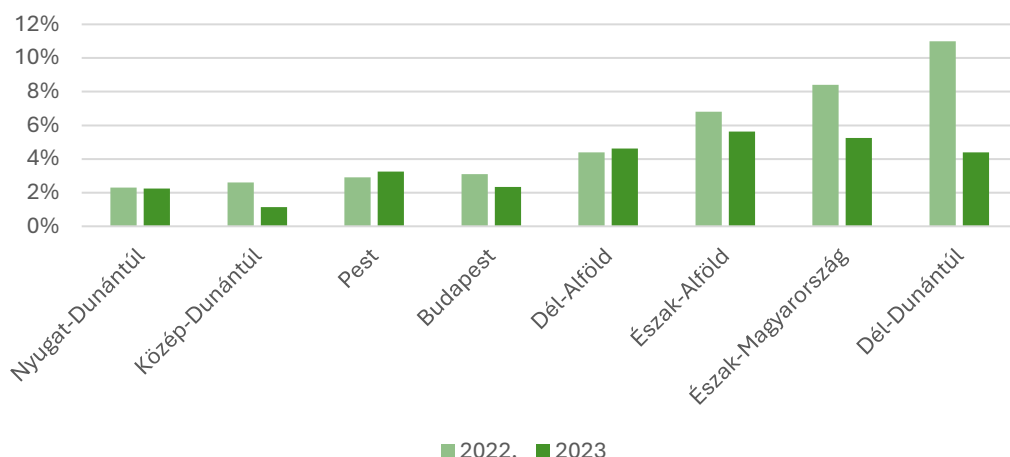
Forrás: KSH alapján saját szerkesztés

4.5 Szegénységi helyzet

4.5.1 Szegénységi mutatók

A nagyon alacsony munkaintenzitású háztartásban élők aránya alatt a 0 és 59 év közötti népességben belül azon személyek arányát értjük, akik olyan háztartásban élnek, ahol a munkaképes korú (18 és 59 év közötti) felnőttek az előző évben teljes munkapotenciáljuk kevesebb mint 20%-át töltötték munkával. Ez esetben a munkaintenzitás értéke 0,2-nél nem nagyobb. **Pest vármegyében ez az arány 2,9 volt 2022-ben, míg 2023-ban³ 3,3 százalék,** aminél mindkét évben csak a Nyugat- és a Közép-Dunántúl régió tudott csak jobb arányt felmutatni (Budapest 2022-ben rosszabb, a következő évben pedig jobb értéket ért el). Sajnos azonban nem jó tendenciát jelent, hogy 2022-ről 2023-ra Dél-Alföld mellett Pest Vármegye volt az egyetlen, ahol emelkedett a nagyon alacsony munkaintenzitású háztartásban élők aránya (bár nem nagy a különbség, így a végleges adatok publikálása után akár még meg is fordulhat az előjel).

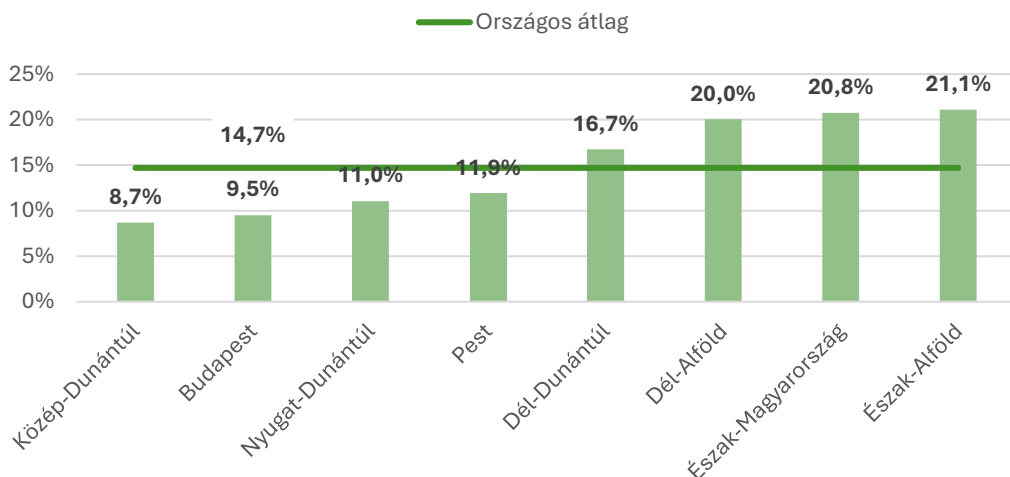
³ előzetes adat

31. ábra: A nagyon alacsony munkaintenzitású háztartásban élők aránya, régióként, 2022-2023

Forrás: KSH

Bár a szegénységi mutatókban a vármegye még mindig a régiók rangsorában kedvező helyen van, a fővárosban és Közép- és Nyugat-Dunántúlon továbbra is a Pest vármegyében jellemzőnél kevesebben küzdenek a szegénységgel. A **relatív szegénységi arány** 2023-ban 11,9% volt, ami azt jelenti, hogy a vármegyében nagyságrendileg 150 ezren éltek olyan háztartásban, ahol a medián ekvivalens jövedelem⁴ 60%-ánál kevesebb jövedelemmel rendelkeztek, vagyis a jövedelem a⁵ szegénységi küszöb alatt maradt.

32. ábra: Relatív jövedelmi szegénységi arány régiók szerint, 2020

Forrás: KSH

⁴ **Medián ekvivalens jövedelem:** A teljes népességet OECD 2 fogyasztási egységre jutó jövedelem alapján sorba rendezik, és a sor közepén lévő jövedelem jelenti a mediánt, vagyis hozzá képest pontosan ugyanannyinak van kevesebb, illetve több jövedelme. A szegénységi küszöb

⁵ **Relatív szegénységi küszöb:** A medián ekvivalens jövedelem 60%-a nemzeti valutában, Euróban továbbá vásárlóerő egységen (PPS) kifejezve, az egyszemélyes háztartásokra és a két felnőtt két gyermekes háztartásokra vetítve.

Súlyos anyagi és szociális deprivációban élők aránya Pest vármegyében 11,8 ⁶százalék volt 2023-ban. Súlyos anyagi depriváció azon személyekre vonatkozik, akikre a felsorolt 13 tételből legalább hét jellemző:

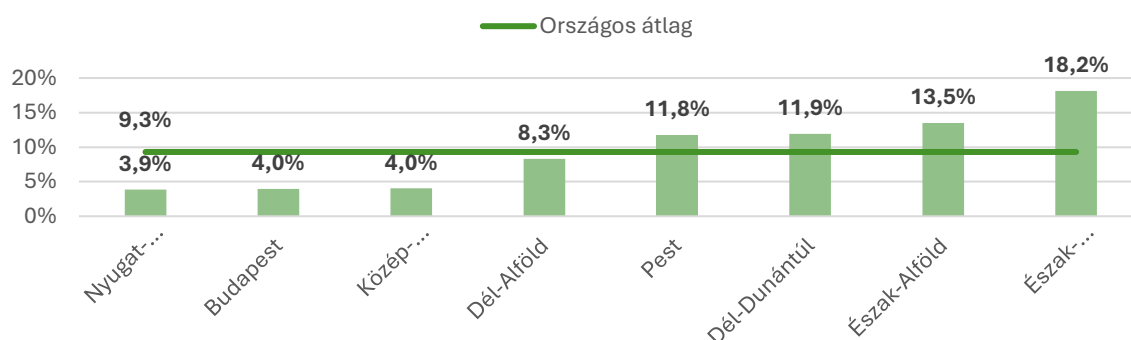
Anyagi nélkülözés (7 tétel)

- Nem tudja váratlan kiadásait fedezni.
- Nem tudja kellőképpen fűteni a lakását.
- Nem tudja időben törleszteni hitelét, lakbérét vagy rezsizámláját.
- Nem engedhet meg magának rendszeres húsfogyasztást (vagy vegetáriánus megfelelőjét).
- Nincs autója, és anyagi okból nem tudja beszerezni.
- Nincs mosógépe, és anyagi okból nem tudja beszerezni.
- Nincs színes televíziója, és anyagi okból nem tudja beszerezni.

Szociális nélkülözés (6 tétel)

- Nem engedhet meg magának évi legalább egy egyhetes üdülést.
- Nem engedhet meg magának legalább két pár, évszaknak megfelelő cipőt.
- Nem engedheti meg, hogy rendszeresen (pl. havonta egyszer) találkozzon barátaival/rokonaival.
- Nem engedhet meg magának havonta legalább egyszer egy kisebb szórakozási kiadást (pl. mozi, étterem).
- Nem tud internet-hozzáférést biztosítani a háztartásnak.
- Nem tud telefonkészüléket biztosítani.

Pest vármegyéről ez a statisztika közel sem fest kedvező képet, hiszen **a súlyos anyagi és szociális deprivációban élők aránya 2,5 százalékponttal az országos átlag felett volt.** Budapest és a fejlettebb dunántúli régiók mellett még a Dél-Alföld is megelőzi Pest vármegyét és csupán Észak-Magyarországon volt szignifikánsan magasabb arány (18,2%).

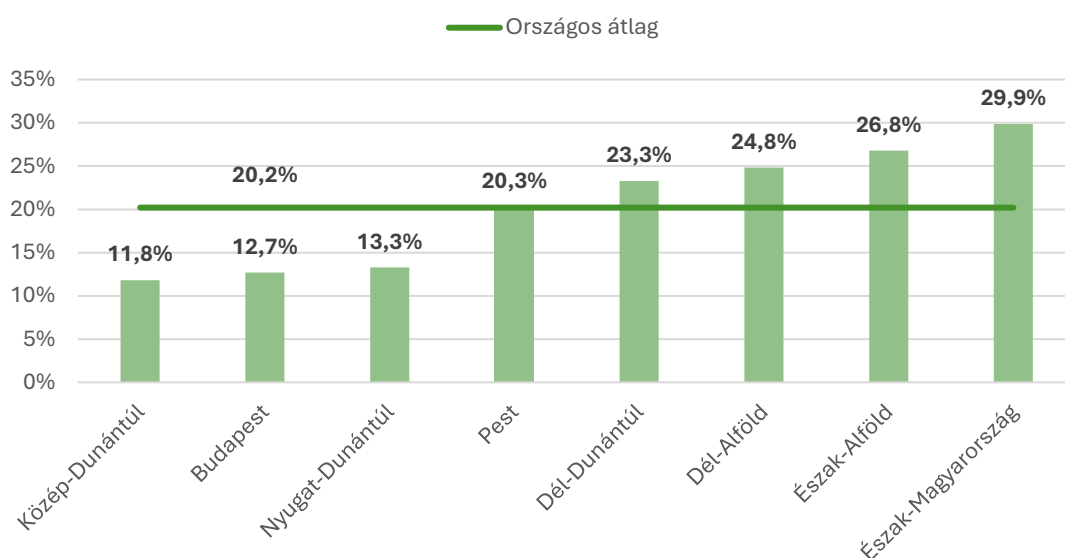

33. ábra: Súlyos anyagi és szociális deprivációban élők aránya régióként, 2023

Forrás: KSH

⁶ előzetes adat

Szegénység vagy társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek aránya azon személyek arányát jelenti a teljes népességben, akik vagy a relatív jövedelmi szegénység vagy a súlyos anyagi és szociális depriváció vagy a nagyon alacsony munkaintenzitás közül legalább egyben érintettek, azaz a fent bemutatott három indikátor tartalmát összegzi. **A vármegye az összevont szegénységi mutatók alapján a régiós középmezőnybe tartozik és 20,3 százalékos értékével 2023-ban lényegében az országos átlagnak felelt meg a szegénység vagy társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek aránya.**

34. ábra: Szegénység vagy társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek aránya régióként, 2023

Forrás: KSH

4.5.2 Szegregáció a vármegyében

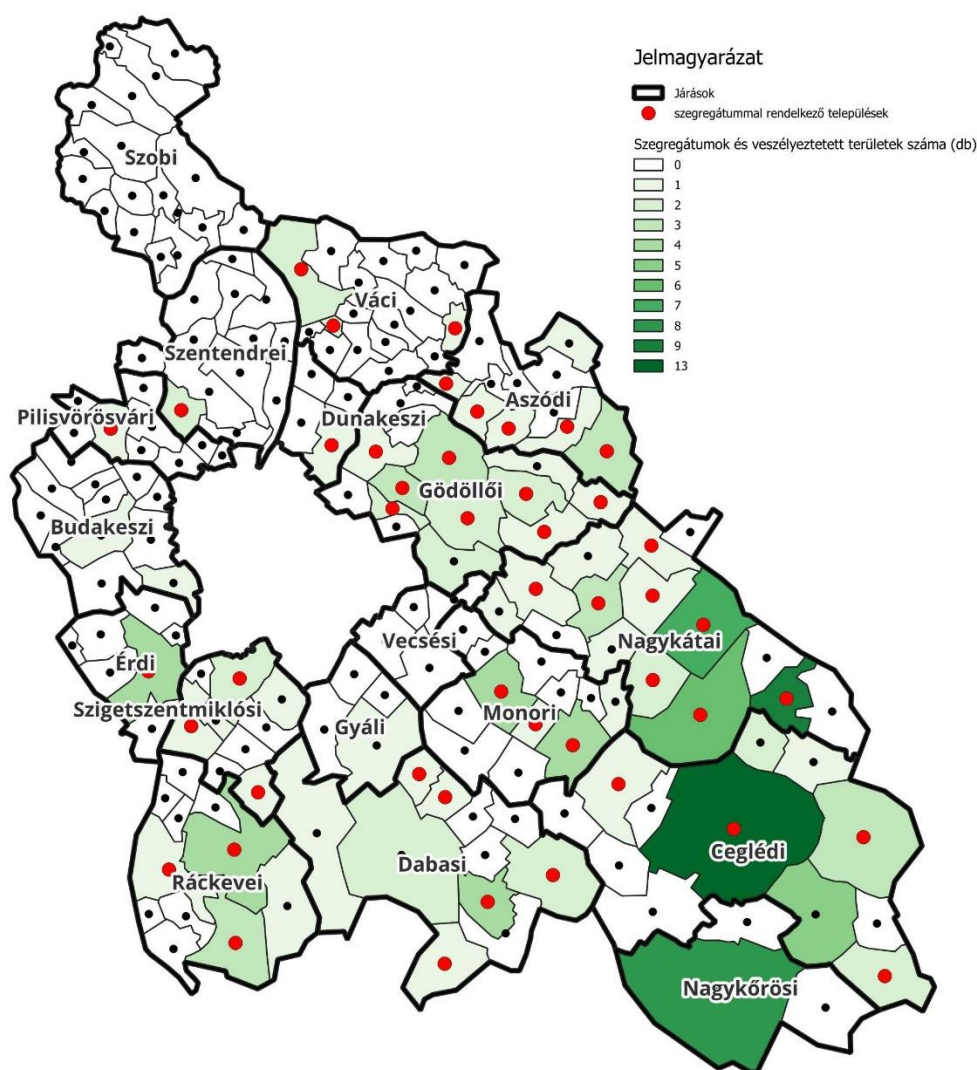
Szegénységhez kapcsolódóan érdemes szemügyre venni a vármegyei szegregátumok helyzetét is. A szegregátum a társadalmi-térbeli egyenlőtlenségek egyik sajátos megjelenési formája, amely alatt olyan **térben lehatárolható lakóterületet** értünk, ahol a hátrányos társadalmi helyzetű népesség **átlagot jelentősen meghaladó mértékben koncentrálódik**. A hazai gyakorlatban a szegregátumok lehatárolása elsősorban a népszámlálási adatokra épül, és egy összetett mutató segítségével történik, amely az alacsony iskolai végzettséget és a kedvezőtlen munkaerőpiaci helyzetet együttesen veszi figyelembe.

A szegregátumok statisztikai lehatárolása Magyarországon elsősorban a 314/2012. (XI. 8.) Kormányrendelet és a népszámlálási adatok alapján történik. A KSH mutatói a 15–59 év közötti (aktív korú) lakosságra fókuszálnak az adott területi egységen (tömbön) belül. A terület akkor minősül szegregátumnak, ha az alábbi mutatók együttesen teljesülnek:

- **Iskolai végzettség:** Az aktív korú népesség körében a **legfeljebb általános iskolai végzettséggel** rendelkezők aránya jelentősen meghaladja az országos vagy települési átlagot (gyakran 50% feletti küszöbértékkel számolnak a kijelölésnél).

- **Munkapiaci helyzet:** Az aktív korúak körében a **rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők** (munkanélküliek vagy inaktívak) aránya magas.
- **Lakáskörülmények:** Gyakran kiegészítő mutató a komfort nélküli vagy alacsony komfortfokozatú lakások magas koncentrációja.

A hazai statisztikai gyakorlat a szegregátumok lehatárolásánál alapvetően két típust különböztet meg. Egyrészt a **szegregációval veszélyeztetett területet**, ahol a mutatók közelítenek a határértékhez, de még nem érik el a teljes szegregáció szintjét. Másrészt a **szegregátumot**, ahol a fenti mutatók tartósan és koncentráltan jelen vannak.

35. ábra: Szegregátumok és veszélyeztetett területek Pest vármegyében, 2011

forrás: Országos Szegregátum Adatbázis alapján saját szerkesztés

Pest vármegyében összesen 87 szegregátum és további 60 veszélyeztetett terület határolható le a 2011-es népszámlálási adatok alapján. Ahogy az alábbi térképen is jól látható, a szegregátumok vármegyén belüli elhelyezkedése közel sem egyenletes. Bár az agglomeráció területén is vannak szegregátumok, vagy veszélyeztetett területek, ugyanakkor

csak kis számban és elszórtan találhatóak meg, településenként maximum 1-2 db. **Kifejezetten kevés szegregátum van a vármegye északi, hegyvidékiek térségeiben.** Érdekes jelenség, hogy a Szobi járásban – ahol egyébként számos gazdasági és társadalmi mutató igen kedvezőtlen helyzetet mutat – egyetlen szegregátum, vagy veszélyeztetett terület sincs. Ezzel szemben **Pest vármegye keleti és déli térségeiben, különösen a Nagykátai, Ceglédi és Gödöllői járásban kifejezetten sok szegregátum található.**

Települési szinten az is látszik, hogy egy-egy városra a vármegye keleti és déli periferiáin különösen nagy súllyal nehezedik a szegregáció problémaköre. A 2011-es népszámlálási adatok szerint **Örkény népességének 21,7 százaléka, azaz több mint ötöde szegregátumban lakott,** de szintén nagyon súlyos helyzettel néz szembe **Tura és Tápiószele** is a 12,3, valamint 13,0 százalékos arányukkal.

Szegregátummal rendelkező település	Lakó-népesség	Szegregátum lakónépessége	Szegregátumban lakók az össznépességhez viszonyítva (%)
Érd	69 431	191	0,3%
Piliscsaba	8 723	124	1,4%
Fót	20 286	196	1,0%
Gödöllő	32 101	165	0,5%
Isaszeg	11 513	56	0,5%
Kerepes	10 309	245	2,4%
Kistarcsa	13 258	125	0,9%
Szigetszentmiklós	40 105	81	0,2%
Tököl	10 331	53	0,5%
Tura	7 706	945	12,3%
Vác	33 091	113	0,3%
Örkény	4 938	1073	21,7%
Monor	18 418	340	1,8%
Pilis	11 816	379	3,2%
Ráckeve	10 800	692	6,4%
Abony	14 214	131	0,9%
Albertirsa	13 060	56	0,4%
Cegléd	35 477	618	1,7%
Nagykáta	12 303	457	3,7%
Nagykőrös	23 538	409	1,7%
Sülysáp	8 688	66	0,8%
Tápiószele	5 894	764	13,0%

36. ábra: Szegregátummal rendelkező pest vármegyei városok szegregátumban élő népessége, 2011

forrás: Pest Vármegye Integrált Területi Programja 2021-2027

4.6 A Vármegyei Esélyteremtési Paktum által feltárt hiányok, megállapítások

A VEP célcsoportjai, összhangban a kapcsolódó jogszabályokkal és pályázati felhívásokkal a gyermekek, az idősek, a fogyatékkal élők, a szegénységben élők, vagy szegénység által veszélyeztetettek, a romák és a nők.

A következő fejezetekben bemutatjuk, hogy a VEP milyen főbb megállapításokat tett a célcsoportok kapcsán.

4.6.1 Fogyatékosok

A VEP rögzíti, hogy az 5 évesnél idősebbek közül **89 ezren** éltek **valamilyen fogyatékkal**. A fogyatékkal vagy súlyos korlátozásokkal élők között **a nők, illetve a 65 év feletti idősök vannak túlsúlyban**. A fogyatékossgal élők között a **legnagyobb számban a mozgásukban korlátozottak** vannak (50 ezer fő), viszonylag magas a **látás- és hallássérültek száma** is (22 ezer, illetve 18 ezer fő).

A fogyatékkal élő gyermekek körében magas az iskolai lemorzsolódás. A szülők nem viszik el a gyermeket a Pedagógiai Szakszolgálat elé, így nem történik meg a megfelelő intézmény kijelölése sem. Szemléletváltásra van szükség a szülők körében, ezért már a gyermek korai vizsgálata során beigazolódó fejlődési eltérések (értelmi, testi) esetén a szülőket információkkal, tanácsokkal kell ellátni az erre kompetens szakembernek.

A köznevelés és a képzés különböző szintjein tanulók mintegy 4–5%-a fogyatékossgal élő, akit **fogyatékossga akadályoz vagy akadályozhat a tanulásban**. A fogyatékossgal élők esetében az esélyegyenlőség biztosítása elsősorban az akadálymentesítéssel valósulhat meg (az egyéb szociális és életviteli kompenzációs beavatkozásokon túlmenően). A digitális oktatás, a digitális tanulás esetében természetesen az esélyegyenlőség biztosítása a digitális akadálymentesítéssel érhető el.

4.6.2 Roma népesség

A roma kultúrában, hagyományokban gyökerező szemérmesség és tabuk jelenléte (pl. nőgyógyászat, urológia), gyakran gátolja az orvosi vizsgálatokon, szűréseken való részvételt. A **roma lakosság egészségi állapota lényegesen kedvezőtlenebb a lakosság egészéhez képest**, bár az egyes betegségi kockázatok eltérőek a lakhatási körülményektől és az egészségmagatartástól függően. Az egészségi problémák alapvetően nem roma specifikusak, legtöbbször a szegénységgel járnak együtt.

A hátrányos helyzetű csoportok sok esetben olyan kistélepléseken élnek, ahol hiányos a megfelelő szociális ellátóhálózat, ill. az infrastrukturális ellátottság is alacsony szintű. Ahhoz, hogy megfelelő ellátáshoz jussanak el kell hagyniuk a teleplésüket, ez azonban nem mindig egyszerű. A romák esetében az **alacsony iskolai végzettség, iskolai lemorzsolódás** legfőbb oka a kultúrájukban keresendő. A lányok fokozottan ki vannak téve a korai iskolaelhagyás veszélyének, mert hagyományosan korán férjhez adják őket, hogy minél hamarabb gyermeket

szüljenek. Ebből adódóan munkaerőpiaci integrációjuk is csak célzott programok és szemléletformálás segítségével történhet meg.

Fentiek tekintetében Pest vármegyében a legrosszabb helyzetben a Dél-pest vármegyei – **Ceglédi, Dabasi, Nagykátai, Nagykőrösi, Ráckevei, Monori** – járások, valamint az **Aszódi**, és részint a **Szobi járás** települései.

4.6.3 Szegénységben élők

Összefüggés található az egyes települések, járások szociális és gazdasági helyzete, valamint az egészségügyi alapellátásban felmerülő problémák között. **Azokon a településeken, ahol magas a képzetlen, szegény népesség aránya, sokkal nehezebben találunk olyan képzett szakembereket, orvosokat, védőnőket, akik a nehéz körülmények ellenére választják munka- és lakóhelyüknek az adott települést, térséget.** Ennek következménye, hogy Pest vármegyében is **a fejlesztendő járásokban van nagyobb számban olyan szolgálat, amelyet a háziorvosok és házi gyermekorvosok helyettesítésben látnak el. A felnőtt háziorvosi ellátásban a Nagykátai, Nagykőrösi járásokban a szolgáltatások ötödét, míg az Aszódi és Szobi járásokban a szolgálatok negyedét helyettesítésben látják el.** A gyermekorvosi szolgálatok esetében a helyettesítési aránya a Ráckevei járásban 40%, de a Nagykátai és Dabasi járásokban is 30% körül mozog. A helyettesítésben ellátott településeken természetesen mindez a szolgáltatás elérhetőségét, minőségét, ha nem is nagy mértékben, de rontja. **A leghosszabb ideje betöltetlen álláshelyek a Nagykátai járás településein vannak.**

A szegénységben élők, vagy szegénység által veszélyeztetettek esetében különösen nagy a szenvedélybetegségek kialakulásának kockázata, a túlzott dohány, drog és alkoholfogyasztás.

Az elmúlt időszak otthonfelújítási támogatásai nem jelentettek megoldást a lakhatási szegénységben élők sajátos helyzetére, ezek nem voltak reálisan elérhetők a szegényebb háztartások számára. Az **otthonfelújítási támogatásokat** gyermekek nevelő háztartások vehették igénybe, vissza nem térítendő, utófinanszírozott konstrukcióban valósultak meg és nem tartalmaztak energiahatékonysági szempontokat. Mindez azt jelentette, hogy a szegényebb háztartások nem tudták előre megfinanszírozni a korszerűsítés költségeit, ugyanakkor a felújítások árába a kormányzati támogatások is beépültek, megdrágítva a kivitelezést. **Hiányoznak tehát a hosszú távon is elérhető, az energiaszegénységet enyhítő, rászorultsági alapon is célzott lakásfelújítási programok,** amelyeken keresztül a lakhatási szegénység is csökkenthető volna.

A hátrányos helyzetű csoportok elsősorban szegregátumokban, vagy szegregációval veszélyeztetett területeken koncentrálnak. Mivel a jövedelmi helyzet alapvetően meghatározza a lakhatási feltételeket, az alacsony társadalmi státuszú rétegek általában ugyanazon a környéken jutnak ingatlanhoz.

4.6.4 Gyermek

A hátrányos helyzetű kistérségekben nem csak az orvosi, de a védőnői ellátás biztosítása is nehézséget okoz. A veszélyeztetett gyermekek aránya itt többszöröse más térségek arányához képest. Elsősorban a védőnőket érintő létszáhiány okozza a védőnők túlterhelését, átlagon felüli feladatmennyiségét.

A vármegyében a gyermekek esélynövelő szolgáltatásai között több fejlesztendő járás is kapacitáshiánnyal küzd. Nagy szükség lenne a hálózat további fejlesztésére, különösen az Aszódi, Nagykátai, de a Nagykőrösi és Ceglédi járásokban is. Különösen azért, mert **ezekben a járásokban a szegénység újratermelődésének megállításához a népesség iskolázottságának a javítása lenne a kulcs**, hiszen a főváros és környezetének óriási és a munkavállalók számára kedvező feltételeket nyújtó munkaerőpiaca lehetőséget teremtene a szegénységből való kilábalásra.

Megalapozott igény mutatkozik a tanodai hálózat bővítésére, annak ellenére, hogy nehéz a megfelelő pedagógiai háttérrel megszervezni, különösen az említett leszakadó járásokban. Fontos lenne, hogy a program a fejlesztendő járásokba is eljusson és helyben lehessen igénybe venni a szolgáltatást, mert az igazán nehéz helyzetben lévő szülők nem képesek igénybe venni a szolgáltatást, ha az nem lakóhelyükön, vagy annak közvetlen közelében működik.

A gyermekvédelmi szakellátások területén fokozottan jelentkezik **a gondozási helyek hiánya, valamint kevés számú nevelőszülő**. A vármegyén belül elsősorban a leszakadó térségekben alakul ki a szolgáltatáshiány, mivel a szegényebb települési önkormányzatok nem tudnak fedezetet biztosítani a hasonló jellegű szolgáltatások megszervezésére.

A hátrányos helyzetből érkező gyermekek aránya a vármegye leszakadó térségeiben található óvodákban a legmagasabb. Egyes intézményekben a hátrányos helyzetű, halmozottan hátrányos helyzetű és speciális nevelési igényű gyermekek aránya akár 50-80% is eléri.

A HH, HHH és SNI gyermekek együttes aránya a Ceglédi és Nagykátai járásokban volt a legmagasabb, 20% körüli, de 15%-ot meghaladó az arányuk a Dabasi, Aszódi, Ráckevei és Nagykőrösi járásokban is, és a Monori járás is alig maradt el ettől.

A megyén belül a lemorzsolódással veszélyeztetett gyerekek aránya a fővároshoz közeli, jó szociális és gazdasági háttérrel rendelkező agglomerációs járásokban (Dunakeszi, Szentendrei, Budakeszi, Vecsési járás) a legalacsonyabb. **A legmagasabb, 10% körüli arányok a Dabasi, Nagykátai és Aszódi járásokban jellemzőek**, s ezekben a járásokban a népesség iskolázottsága is jóval a vármegyei átlag alatt van. Tulajdonképpen a lemorzsolódási statisztikákban éppen a szegénység generációk közötti átörökítését lehet tetten érni.

Összesen **15 olyan település van a vármegyében, ahol kizárólag csak alsó tagozatos általános iskola található** (ez nagyságrendileg kb. 1500 gyermeket érint). A kisebb települések esetében mindez az elkerülhetetlen **ingázást** jelenti a lakóhely és az iskola települése között.

Amennyiben nincs szervezett iskolabusz, úgy a közlekedés ideje jelentősen csökkenti a tanulók pihenéssel és a tanulással tölthető idejét is, így sokszor ismételt a legkiszolgáltatottabb helyzetű gyermekek esélyeit rontja. **A legtöbb, kizárólag alsó tagozattal működő iskolát a leszakadó járásokban találjuk.**

Pest vármegyében a gimnáziumok a **környező településekre jelentős vonzást gyakorolnak**, ezáltal a tanulók 55%-a más településről érkezik, szemben az országosan jellemző 25%-os aránnyal. A gimnáziumok a legnagyobb vonzást környezetükre az Aszódi, a Gyáli, a Monori, a Ráckevei, a Szobi és a Váci járásokban gyakorolják, hiszen az itt található gimnáziumok tanulóinak több mint 60%-a valamely más településről ingázik. **Az ingázás volumene tehát nem csak a fővárosi intézmények, hanem a Pest vármegyei intézmények irányában is igen nagy.**

Az ingázást csökkenteni tudná a gyermekek helyben történő elszállásolása. Azonban a **kollégiumi elhelyezés egyáltalán nem jellemző Pest vármegyében**, a kollégiumot igénybe vevő, vagy venni tudó gimnazisták aránya mindössze 1%, míg az országos érték ennél 6 százalékponttal magasabb.

4.7 Pest vármegye és a vármegye települési önkormányzatai közötti területfejlesztési együttműködések és azok intézményi háttere történeti áttekintése a területfejlesztési törvény változásainak tükrében

Az 1996-ban elfogadott, **1996. évi XXI., a területfejlesztésről és területrendezésről szóló törvény** új korszakot nyitott a rendszerváltást követő időszakban a térségi tervezés és a térségi együttműködés területén, a törvény rakta le a modern magyar területpolitika alapjait.

A törvény célja az volt, hogy:

- csökkentse a főváros és a vidék közötti fejlettségi különbségeket
- biztosítsa a fenntartható fejlődés és az innováció térbeli terjedésének feltételeit
- erősítse a térségi identitást és a helyi közösségek együttműködését
- előkészítse a hazai intézményrendszert az európai uniós csatlakozásra
- létrehozza egy decentralizált, a térségi érdekeket érvényesíteni képes intézményrendszer alapjait

4.7.1 A területfejlesztési törvény megalkotása és a területfejlesztés intézményrendszerének kiépítése (1996–1999)

A törvény az első négy év során egy egységes, négy szintű intézményrendszert hozott létre: országos, regionális, megyei és kistérségi szinteken, kijelölve a fő döntéshozó és koordináló szerveket (országos-, regionális- és megyei területfejlesztési tanácsok, kistérségi társulások). Forrásalapokként a fejlesztések megvalósításához az érintett minisztériumok költségvetésében decentralizált pénzügyi alapok kerültek elkülönítésre (Területi Kiegyenlítő Keret, Céljellegű Decentralizált Alap, Területfejlesztési Céllelőirányzat, Terület- és Regionális Fejlesztési Céllelőirányzat) mely pénzügyi keretek terhére a megyei-, illetve később a regionális fejlesztési

tanácsok tudtak pályázatokat meghirdetni és támogatásokat nyújtani önkormányzatok és vállalkozások számára.

Az **Országos Területfejlesztési Tanács** helyezkedett el a területfejlesztési intézményrendszer csúcsán, melynek konzultációs szerepköre volt az ágazatok és egyes régiók között. Közreműködő szerepe volt az országos és térségi fejlesztési programok és támogatási rendszerek kidolgozásában, valamint a fejlesztési politika kialakításában. Koordinációs szerepet töltött be a területfejlesztési célú eszközök elosztásában, valamint az önkormányzati feladatok végrehajtásában, továbbá az OTFT feladata volt a pénzügyi véleményezés a felhasználás kapcsán. Fő célja az ágazatok és a régiók közötti konzultáció biztosítása volt, ugyanakkor e mellett fontos egyeztető fórumként is működött az egyes régiókkal együtt is folytatott szakmai egyeztetéseken keresztül.

A **Megyei Területfejlesztési Tanács** feladata az volt, hogy koordinálja az adott megye területén a kormány, a helyi önkormányzatok, valamint azok területfejlesztési társulásainak és gazdasági szervezeteinek a fejlesztési elképzeléseit. Döntést hozott a támogatási rendszer keretében rendelkezésre álló források felhasználásáról, valamint a fejlesztések megvalósításáról. Vizsgálta és értékelte a megye társadalmi és a gazdasági helyzetét, kidolgozta és elfogadta a megyei területfejlesztési koncepciót és programot, pénzügyi tervet készített a fejlesztési programok megvalósítására, továbbá közreműködött a kialakult válsághelyzetek kezelésében, illetve forrásokat gyűjthetett a tanács működéséhez és a fejlesztési programok megvalósításához. Ezen felül évente értékelte a saját tevékenységét, elkészítette és elfogadta az éves költségvetést és kialakította az együttműködési kapcsolatrendszert.

1999-ig a megyei területfejlesztési tanácsokban a megye valamennyi kistérségi önkormányzati társulása szavazati joggal vett részt, emellett szavazati joggal bírtak az érintett gazdasági kamarák és minisztériumok, érdekképviselői szervek. **A döntések valóban decentralizált módon, a területi érdekeknek megfelelően lettek meghozva**, hiszen a Tanács elnöke a megye közgyűlés elnöke volt, a tagságban pedig túlsúlyban voltak a kistérségi társulások elnökei, akik egyben polgármesterek voltak.

Pest megyében a tanács működése sokat segített az egyes térségi szereplők, az önkormányzatok és azok társulásai, a megyei önkormányzat és a kamarák közötti együttműködés javításában, a térségi együtt gondolkodásban. A pénzügyi keretekről a döntések időnként heves vitákat követően, de többnyire konszenzussal születtek meg.

Napi szintű munkakapcsolat jött létre a tanács munkaszervezete, az 1991-ben alapított Pest Megyei Területfejlesztési Nonprofit KHT és a települések között.

Ebben az időszakban **sokat javítottak a decentralizált pályázati források a megye településeinek infrastruktúrális helyzetén**, számos óvoda, iskola tudott megépülni, utak épültek, közműhálózati fejlesztések valósultak meg, **kistérségi fejlesztési programok készültek és számos megyei kis- és középvállalkozás fejlesztéseit is jól szolgálták a pályázati alapok.**

Pest megyében a 15 statisztikai kistérségből ebben az időszakban, a Szobi, a Ceglédi, a Nagykátai és a Ráckevei térségek települései voltak jogosultak a hátrányos helyzetű térségek részére biztosított források lehívására.

A Területfejlesztési törvény előírása alapján a Pest Megyei Területfejlesztési Tanács mellett a Főváros és Pest megye területét érintő közös fejlesztések összehangolására 1997. június 27-én megalakult a **Budapesti Agglomerációs Fejlesztési Tanács (BAFT)** 25 taggal, melyből 8 fő minisztériumi delegált volt. Megalakulását megelőzte egy hosszadalmas szervezési és érdekegyeztetési munka, melynek eredményeképpen kijelölték az új agglomerációs övezeteket (Budapest és 78 agglomerációs település) és a kistérségi statisztikai térségeket (6 kistérség), valamint aláírták a Főváros és Pest megye együttműködéséről szóló megállapodást. Feladatait kormányrendelet szabályozta, melyek közül a területfejlesztési koncepció és a területrendezési terv elkészítése volt a legfontosabb. Adminisztratív és szakmai háttérszervezetként munkaszervezet segítette a BAFT tevékenységét. A munkaszervezetnek javaslattevő, véleményező, koordináló és végrehajtó feladatai voltak, azonban nem önálló jogi személyként, hanem a BAFT részeként látta el azokat.

Az 1999-es törvénymódosítás értelmében előírásra került a regionális fejlesztési tanácsok létrehozása, ezáltal a BAFT megszüntetésre került, jogutódja a Közép-magyarországi Regionális Fejlesztési Tanács lett, munkaszervezete pedig az alapját adta a későbbi Pro Régió Nonprofit Kft-nek.

Kistérségi fejlesztési tanácsok

A kistérségek szerepének növekedésével párhuzamosan megfogalmazódott egy területi beosztás felülvizsgálati igény. Ennek hatására 1997 augusztus 1-jén működésbe lépett egy területi rendszer, mely **150 statisztikai kistérséget tartalmazott**. Az 1999-es törvénymódosítás következtében újabb változás történt a területfejlesztési rendszerben. A kistérségi szerepek csökkentek a korábbiakhoz képest, és mivel a támogatások nem egységesen kerültek elosztásra, így az önkormányzatok igyekeztek azokhoz a kistérségekhez bekerülni, ahol hozzá tudtak jutni a forrásokhoz. A korábbi problémák kiküszöbölése érdekében az újabb változás elkerülhetetlenné vált, melyre 2001. december 13-án került sor. További 18 kistérséget jelöltek ki, mellyel 150-ről 168-ra nőtt a statisztikai rendszerben a kistérségek száma. A következő jelentős változás a 2004-es törvénymódosítással lépett életbe, innentől kezdve ugyanis a kistérségek keretein belül a meghatározott településeknek kellett gondoskodniuk a területfejlesztési feladatok ellátásáról. Ezen változás következtében jöttek létre a többcélú kistérségi társulások.

4.7.2 Az európai uniós csatlakozás előkészítése és a regionális szint megerősítése (2000-2010)

A 2000-es évektől a területfejlesztési politika az **EU strukturális alapjainak** fogadására készült. Ennek hatásai:

- Kialakult a **NUTS-rendszer szerinti hét tervezési-statisztikai régió**, amelyekre regionális fejlesztési tanácsok épültek.
- A **2004-es uniós csatlakozás után** megjelentek a regionális operatív programok, amelyek jelentős forrásokat biztosítottak a térségi fejlesztésekhez.
- A megyei tanácsok szerepe fokozatosan csökkent, a hangsúly a regionális szintre és a partnerségre helyeződött.

Ugyanakkor a települési együttműködések szintjén is nőtt a koordinációs kényszer, mivel az EU-s pályázatokban előnyt élveztek a **kistérségi vagy regionális együttműködésben** benyújtott projektek.

A **Regionális Fejlesztési Tanácsok létrehozására** azért volt szükség, mert az UNIÓ által meghatározott NUTS II mérete eltért Magyarország területi beosztásától. A Területfejlesztési törvény kidolgozásakor egyértelművé vált, hogy nem elegendő a megyei szint, ezért szükségessé vált a régiók kialakítása. Két régiótípus került meghatározásra, a tervezés-statisztikai régió és a fejlesztési régió. A tervezés-statisztikai régiókat az Országgyűlés az **Országos Területfejlesztési Konceptióról** szóló határozatban határozta le. Összesen 7 régió került kialakításra, melyek igazodnak a megyehatárokhoz.

A Tervezés-statisztikai régiók:

- **Közép-Magyarország:** Budapest és Pest megye,
- **Közép-Dunántúl:** Fejér, Komárom-Esztergom és Veszprém megye,
- **Nyugat-Dunántúl:** Győr-Moson-Sopron, Vas és Zala megye,
- **Dél-Dunántúl:** Baranya, Somogy és Tolna megye,
- **Észak-Magyarország:** Borsod-Abaúj-Zemplén, Heves és Nógrád megye,
- **Észak-Alföld:** Hajdú-Bihar, Jász-Nagykun-Szolnok és Szabolcs-Szatmár-Bereg megye,
- **Dél-Alföld:** Bács-Kiskun, Békés és Csongrád megye.

A fejlesztési régiók is kialakításra kerültek, azonban ezzel az volt a probléma, hogy nem kellett egymáshoz igazodnia a tervezés-statisztikai régióknak és a regionális területfejlesztési tanácsoknak. Ezt a problémát az 1999. évi törvénymódosítás rendezte, melyben **kötelezővé tették a regionális területfejlesztési tanácsok felállítását a tervezés-statisztikai régiókban (NUTS II).**

4.7.2.1 Közép-Magyarországi Regionális Fejlesztési Tanács (KMRFT)

A **Közép-magyarországi Regionális Fejlesztési Tanács (KMRFT)** 1999. december 7-én alakult meg. A tanács működése Budapestre és Pest megyére terjedt ki, székhelye Budapest. A

tagösszetétele eltért a többi, 3 megyés régióétól. A törvényi szabályozás szerint a KMRFT-ben a megyei közgyűlés elnöke mellett tagként részt vett a főpolgármester vagy képviselője, a fővárosi kerületi önkormányzatok egy képviselője, a régió többcélú kistérségi társulásainak, valamint a kistérségi fejlesztési tanácsainak legfeljebb két képviselője, továbbá a térség kiemelt jelentősége miatt tagjai voltak még a térség fejlesztésében érintett minisztériumok delegáltjai és a kormány képviselője is. Feladatai és hatásköre közé tartozott, hogy megvizsgálja és értékeli a régió társadalmi-gazdasági helyzetét, adottságait, valamint kidolgozza és elfogadja a régió területfejlesztési koncepcióját és fejlesztési programját. Feladata volt még, hogy egyeztesse a kormányzati és térségi érdekeket, a fejlesztési programok megvalósításához pénzügyi tervet készítsen és javaslatokat tegyen a források felhasználásának ütemezésére. Döntött a hatáskörébe tartozó pénzeszközök felhasználásáról. A Közép-magyarországi Regionális Fejlesztési Tanács felügyelete alatt működő munkaszervezet volt a Pro Régió Ügynökség, melynek feladata volt, hogy elkészítse, összehangolja és menedzselje a regionális szintű terveket, kapcsolatot építsen és együttműködjön a térség szereplőivel, külföldi ügynökségekkel, illetve a nemzetközi projekteken is részt vegyen.

Pest megye szempontjából **a regionális lehatárolás kezdeteitől problémát jelentett**, hogy a Fővárossal közös régióba tartozás miatt a megyei érdekek háttérbe szorultak. Különösen kiéleződött ez a helyzet az Európai Unió csatlakozása után, ugyanis **a főváros kiemelkedő gazdasági teljesítménye miatt a régió egésze, így Pest megye nem tartozott a hátrányos helyzetű, felzárkóztatásra szoruló régiók közé**. Ez igen **jelentős pénzügyi hátrányt jelentett** Pest megye számára 2004 és 2020 között, ugyanis a megye valós fejlettségbeli állapotához képest a neki járó források töredékéhez tudott csak hozzájutni. Mindennek komoly következménye lett, az elégtelen fejlesztési források miatt a megyei egy főre eső GDP a 2007-2014-es európai uniós támogatási időszak alatt nem nőtt, hanem csökkent az uniós átlaghoz viszonyítva.

4.7.2.2 Többcélú Kistérségi Társulások

2004. évi CVII. törvény értelmében létrehozásra kerültek a **Többcélú Kistérségi Társulások**, melyeknek gondoskodniuk kellett a területfejlesztési feladatok ellátásáról. A fejlesztési feladatok ellátása kétféleképpen történhet, vagy a kistérséghez tartozó települések többcélú kistérségi társulása vállalja a feladatok ellátását, vagy a másik megoldás, hogy kistérségi fejlesztési tanácsot kell létrehozni. Az utóbbira csak akkor van lehetőség, ha megszűnt, vagy nem is került kialakításra többcélú kistérségi társulás és a kistérségbe tartozó egyik önkormányzat sem vállalja a területfejlesztési feladatok ellátását.

A 168 hivatalosan elismert kistérségben **az önkormányzatok közösen szervezték az általuk közösen választott oktatási, szociális, közlekedési és fejlesztési feladatokat**. Az együttműködések kialakítását az EU-s pályázati forrásokhoz való eredményesebb hozzáférés is ösztönözte.

A többcélú kistérségi társulások **a működésükhöz és a feladatellátásukhoz költségvetési támogatást is kaptak**. A társulásokban résztvevő önkormányzatok motiválva voltak arra, hogy

az ésszerűen közösen ellátható feladatok területén együttműködjenek, ez mindenképpen pozitív hozadéka volt az újabb területfejlesztési intézményi szint létrehozásának.

Magyarország 2004. május 1-gyel csatlakozott az Európai Unióhoz, melynek a korábbi fejlesztéspolitikai változások az előfeltételei voltak. Az Európai Unió regionális politikájának a célkitűzése, hogy csökkentse az egyenlőtlenségeket az Unió területén belül, valamint, hogy erősítse a gazdasági és társadalmi kohéziót. Ahhoz, hogy ezt biztosítani tudják, támogatást nyújtanak a tagállamoknak a Strukturális és Kohéziós Alapok keretében. A támogatás igénybevételének a feltétele, hogy az úgynevezett Közöségi Támogatási Keret összeállításra kerüljön, melynek az alapja minden országban a **Nemzeti Fejlesztési Terv** (NFT). Magyarországon 2004-2006 között került elkészítésre az NFT, mely 5 operatív programból épült fel a kormány döntése alapján. Ezek közül a Regionális Operatív Program (ROP) biztosítja a Nemzeti Fejlesztési Tervben foglaltak megvalósítását.

Az NFT az alábbi 5 középtávú célt határozta meg:

1. Egészséges, képzett, innovatív és szolidáris társadalom kialakítása
2. A gazdaság versenyképességének növelése
3. A környezetminőség javítása, fenntartható erőforrás-gazdálkodás
4. A kiegyensúlyozott területi fejlődés elősegítése
5. A tudás-alapú társadalom és a szolgáltató közigazgatás feltételeinek megteremtése

Az első teljes programozási időszak 2007-2013- ig tartott. A Közöségi Stratégiai Irányelvek adta az alapját, mely prioritásokat határozott meg a kohéziós politika tekintetében a tagállamok és a régiók számára. Mivel a statisztikai mutatók átlaga Budapest miatt magas volt, Pest megye települései alig értek hozzá a Strukturális Alapok forrásaihoz. Itt kezdődött a belső feszültség, ami később a különváláshoz vezetett.

Ebben az időszakban a Közép-magyarországi régió az Európai Regionális Fejlesztési Alapra, az Európai Szociális Alapra és a Kohéziós Alapra vonatkozó általános rendelkezések megállapításáról szóló 1083/2006/EK számú Tanácsi Rendeletben meghatározott Regionális versenyképesség és foglalkoztatás célkitűzése alá tartozik az egy főre jutó GDP értéke szerint.

	63,4%				36,6%				
	ESZA 20%	ERFA 80%			Kohéziós Alap				
Végrehajtási Operatív Program (OP)									
1. cél-terület	Társadalmi megújulás OP	Államreform OP	Elektronikus közigazgatás OP	Társadalmi Infrastruktúra OP	Gazdasági OP	Regionális			
							Operatív		
								Programok	
							2. cél-terület	KMR prioritás	Közép-magyarországi OP (ERFA)
KMR projektek, pályázatok									

37. ábra: Az Új Magyarország Fejlesztési Terv Operatív Programjai (Gordos T., 2009)

Forrás: Gordos T. (2009)

A Közép-magyarországi régió operatív programja az Új Magyarország Fejlesztési Tervhez (ÚMFT) kapcsolódik és társfinanszírozás keretében valósult meg az Európai Regionális Fejlesztési Alappal (ERFA). Célja, hogy növelje a nemzetközi versenyképességet, valamint, hogy érvényesítse a fenntartható fejlődés elvét. A fenti célok hozzájárulnak a foglalkoztatottság bővítéséhez, összhangban a lisszaboni Nemzeti Akcióprogrammal, valamint az Új Magyarország Fejlesztési Tervben foglaltakkal. A célok megvalósítása érdekében az alábbi prioritások megvalósítása került célkitűzésre:

1. A tudásalapú gazdaság innováció- és vállalkozásorientált fejlesztése
2. A versenyképesség keretfeltételeinek fejlesztése
3. A régió vonzerejének fejlesztése
4. A humán közszolgáltatások intézményrendszerének fejlesztése
5. A települési területek megújítása

Az Új Magyarország Fejlesztési Tervben leírt horizontális elvek szerint a program jelentős hangsúlyt fektet a fenntarthatósági feltételek biztosítására, kiemelt figyelmet fordítva a környezeti állapotra, valamint a társadalmi és gazdasági folyamatokra.

4.7.3 2011–2020: Centralizáció és a társulási rendszer visszaszorulása. A megyei szerepkörök erősödése.

A 2011-es önkormányzati reform párhuzamosan a közigazgatás központosításával gyökeresen átalakította a területfejlesztés intézményrendszerét és ezzel egyben a térségi együttműködések rendszerét is.

- A **járások bevezetésével** (2011. évi CLXXXIX. törvény Magyarország helyi önkormányzatairól) a kistérségi szint **megszűnt**, helyét a **járások**, mint államigazgatási egységek vették át.

- A többcélú kistérségi társulásokat **kivették a törvényből**, és számos feladat az **államhoz vagy önkormányzati társulásokon kívüli szervezetekhez** került (pl. oktatás, egészségügy).
- Megmaradt ugyan az **önkéntes társulások lehetősége**, de az önkormányzatok pénzügyi és jogi mozgástere jelentősen szűkült.
- A **regionális- a megyei és a kistérségi fejlesztési tanácsok, 2012.01.01-gyel megszűntek**, ezzel egyidejűleg a **megyei önkormányzatokhoz kerültek a területfejlesztési feladatok**.

Az intézményrendszer átalakítását azzal indokolták, hogy **racionalizálni kellett a szétagoltan működő területfejlesztési szervezeteket**, mivel azok között jelentős működésbeli párhuzamosság volt megfigyelhető, ezzel szemben viszont a hatékonyságuk alacsony volt.

4.7.4 2020–2026: Új típusú térségi koordinációk, Pest Vármegye Önálló tervezési statisztikai régió, újra megalakul Budapesti Agglomeráció Fejlesztési Tanács

A 2020-as évekre a **társulási formák újfajta irányba mozdultak**:

- Okos térségek és LEADER-akciócsoportok formájában újraértelmeződött a térségi együttműködés, főként az EU-s *közösségvezérelt fejlesztések* révén.
- Egyes térségekben megjelentek a várostérségi partnerségek
- kormányzati programként elindult a **„Versenyképes járások”** program
- **újra megalakul Budapesti Agglomeráció Fejlesztési Tanács**

A 2020 utáni uniós tervezési-megvalósítási ciklusban a kormányzat a **megyei szintű tervezést és koordinációt erősítette**, de a **helyi önkormányzatok partnerségi mozgástere továbbra is korlátozott**, mivel a fejlesztési döntések központosított irányítás alatt állnak.

Pest Vármegye **immár önálló régióként** jogosult a fejlődésben lemaradó régiók számára elérhető kohéziós forrásokhoz hozzájutni, a vármegye elkészíti az első ehhez kapcsolódó, a Vármegyei Területfejlesztési Programra épülő **Integrált Területi Programját**, és mérhető nagyságrendű uniós forrás áll a megye és annak települései, vállalkozásai fejlesztéséhez rendelkezésre a TOP Plusz Operatív program kereteiben. A tervezés a vármegye települései aktív bevonásával történik.

Ismét felmerül az önkormányzatok területfejlesztési együttműködésének szükségessége, ennek a **versenyképes járások program** keretében próbál a kormányzati kezdeményezés teret adni, inkább kevesebb, mint több sikerrel. A program eddigi eredményeiről elmondható, hogy **sem a rendelkezésre bocsátott pénzügyi keretek nagyságrendje, sem a program megvalósításának módja nem teszi azt alkalmassá a térségi versenyképesség együttműködésen alapuló javítására**.

A pest vármegyei tapasztalatok azonban azt jól mutatják, hogy **a települési önkormányzatok egyébként képesek és hajlandóak közös ügyek mentén ésszerű együttműködésekben részt venni.**

Ezt alátámasztják a vidékfejlesztési LEADER térségi társulások működésének tapasztalatai is, ahol azonban az **évről évre csökkenő reál értékű rendelkezésre álló források rontják az együttműködés hatékonyságát.**

A **Budapesti Agglomeráció Fejlesztési Tanács** újbóli életrehívása igazolja azt, hogy vannak olyan ügyek, amelyeket a várostérségben a főváros és az azt körülvevő vármegye **csak közösen tudna hatékonyan megoldani**, ehhez azonban a szakmai programok és tervek elkészítésén túl **jelentős nagyságrendű források hozzárendelése** is szükséges lenne, ez azonban a korábbi időszakokban rendre elmaradt.

4.7.4.1 A vármegyei önkormányzat feladatainak változása

A vármegyei (korábban megyei) önkormányzatok szerepe, azok feladatai **jelentős változáson mentek át a 2011. év végén történt jogszabály változások következtében.**

A korábbi intézményfenntartói feladatok a megyei önkormányzatoktól elvonásra kerültek, ugyanakkor az 1996 és 2011 között a megyei-, illetve a regionális fejlesztési tanácsok, azok munkaszervezetei, valamint részben a többcélú önkormányzati kistérségi társulások által végzett területfejlesztési feladatok a megyei önkormányzatokhoz kerültek 2012. január 1-i hatállyal. A megszűnt regionális és megyei területfejlesztési tanácsok jogutódjává a területileg érintett megyei önkormányzatok váltak.

A Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény szerint **a vármegyei önkormányzat területi önkormányzat, amely törvényben meghatározottak szerint területfejlesztési, vidékfejlesztési, valamint koordinációs feladatokat lát el.**

A területfejlesztésről szóló 2023. évi CII. törvény szabályozza a területfejlesztés általános kereteit Magyarországon. A vármegyei önkormányzatok szerepe e törvény szerint a területfejlesztésben több fontos feladatot is magában foglal az alábbiak szerint:

1. A vármegyei önkormányzat **a területfejlesztési tervezéssel összefüggő feladatok** ellátása keretében

- a) kidolgozza és határozattal elfogadja a területfejlesztési koncepciót, illetve a vármegyei területfejlesztési programot,
- b) részt vesz az OFTK, valamint az operatív programok kidolgozásában,
- c) előzetesen véleményezi az országos, valamint a vármegyét érintő ágazati fejlesztési stratégiákat, koncepciókat és akcióterveket,
- d) előzetesen véleményezi a területét érintő térségi fejlesztési programokat;
- e) gondoskodik a partnerség elvének érvényesítéséről a tervezés és a végrehajtás során;

f) képviseli a vármegyét a határon átnyúló nemzetközi fejlesztési programjainak tervezésében, kidolgozásában;

g) elkészíti a területi szempontú operatív program megvalósítása érdekében Integrált Területi Programot.

2. A vármegyei önkormányzat **a területfejlesztési programok végrehajtásával kapcsolatos feladatok** ellátása keretében

a) nyomon követi és értékeli a vármegyei területfejlesztési koncepció és a vármegyei, területfejlesztési programok végrehajtását,

b) dönt a hatáskörébe utalt fejlesztési források felhasználásáról,

c) közreműködik – a monitoring bizottság vagy más döntéshozó szerv útján – a területi szempontú operatív programok irányításában, megvalósításuk végrehajtásában,

d) közreműködik a határon átnyúló nemzetközi fejlesztési programok irányításában, részt vesz azok lebonyolításában, végrehajtásában,

e) gazdaságfejlesztési, befektetés-ösztönző tevékenységet lát el a vármegye gazdaságának és foglalkoztatásának fellendítése érdekében, e célból külön szervezetet hozhat létre vagy megállapodás alapján más szervezettel működhet együtt,

f) figyelemmel kíséri az operatív programok vármegyében jelentkező feladatainak megvalósítását.

3. A vármegyei önkormányzat **a területfejlesztési koordinációval kapcsolatos feladatok** ellátása érdekében

a) összehangolja a nemzetközi és határon átnyúló együttműködésből adódó feladatait, biztosítja azok összhangját,

b) a települési önkormányzatok felkérése alapján elősegíti a helyi önkormányzatok területfejlesztési társulásainak szerveződését,

c) szakmai kapacitásával segíti a területfejlesztési önkormányzati társulások és a térségi fejlesztési tanácsok fejlesztési célokat feltáró, pályázatokat megalapozó tevékenységét,

d) vizsgálja és értékeli a vármegye társadalmi és gazdasági helyzetét, környezeti állapotát, adottságait,

e) kölcsönös információcserével segíti a TeIR működését, információkat biztosít a területfejlesztési programok készítéséhez, valamint fogadja a törvényben szereplő vármegyei szintre delegált feladatok elvégzése érdekében a központi adatbázisok adatait;

f) együttműködik a települési önkormányzatokkal, a vármegye fejlesztésében közvetlenül és közvetve közreműködő területi államigazgatási szervekkel, az érdekelt civil és szakmai szervezetekkel.

4. A vármegyei önkormányzat **a vidékfejlesztési koordinációval kapcsolatos feladatok** ellátása érdekében

- a) összehangolja a vidékfejlesztési stratégiákat és akciókat a vármegyei fejlesztési és területfejlesztési koncepciókkal és programokkal,
- b) előzetesen állást foglal a vármegye területét érintő vidékfejlesztési stratégiák, akciók tekintetében,
- c) elláthatja a helyi akciócsoportok, a közösségvezérelt helyi fejlesztésben érintett szervezetek munkaszervezeti feladatait,
- d) részt vehet a helyi akciócsoportok és a közösségvezérelt helyi fejlesztésben érintett szervezetek tevékenységében,
- e) külön megállapodás alapján a vidékfejlesztési akciók végrehajtása során koordinációs és döntéshozatali feladatokat láthat el,
- f) nyomon követi és értékeli a vidékfejlesztési akciók lebonyolítását és monitoring bizottsági feladatokat lát el a programok végrehajtásához kapcsolódóan.

4.7.4.2 Pest Megye új szerepkörben; tervezés, együttműködés, kapcsolatépítés, forráshoz jutás

Mindezek a változások, a törvényben megfogalmazott feladatok **a megyei önkormányzatok szervezeti felépítésének, működésének, kapcsolatrendszerének teljes újrarendelését követelték meg.**

Pest megye esetében 2012-2013-tól **a feladatellátás középpontjába az európai uniós programozási időszakhoz kapcsolódó tervezési tevékenység került.** Ennek keretében elkészült a 2030-as időtávra szóló megyei területfejlesztési koncepció, továbbá a 2014–2020 közötti európai uniós fejlesztési időszakhoz igazodó megyei területfejlesztési program, a VEKOP felhasználási kereteit rögzítő integrált területi program, valamint az OFTK-hoz, ágazati programokhoz kapcsolódó javaslatok.

A térségi együttműködések, kapcsolatok építése szempontjából is igen intenzív időszak volt ez, a partnerség építése jegyében minden kistérségi együttműködésben érintett szervezettel, társulással egyeztetések kezdődtek mind vezetői, mind szakmai szinteken.

Ezzel párhuzamosan projektgyűjtés valósult meg valamennyi települési önkormányzat bevonásával.

A tervezés időszakában **intenzív együtt gondolkodás folyt a fővárossal is szakértői szinten,** ahol beazonosításra kerültek azok a területek, amelyeken együttműködés lenne szükséges/lehetséges Pest megye és Budapest között.

Ebben a tervezési időszakban a központi államigazgatás, az egyes operatív programok tervezéséért felelős minisztériumok és a megye között is intenzív tervezési együttműködés zajlott.

A térségi együttműködések rendszere, a kapcsolati háló a megváltozott feladatellátásnak megfelelően újra épült a jövő építésére, a szükséges fejlesztésekre fókuszálva.

Sajnálatos módon azonban a fejlett régiós státusz miatt 2014-2020 között rendkívül kevés európai uniós fejlesztési forrás érkezett Pest megyébe, emiatt a tervezettekhez kevés projekt tudott megvalósulni. Ennek ellenére a VEKOP végrehajtásában a megye is aktívan részt vett, mind a projekt generálásban, mind a támogatást nyert projektek megvalósításában segítette az önkormányzatok munkáját.

Sajnos a fővárossal közösen szőtt tervek sem tudtak megvalósulni, erre sem a források tematikája, felhasználási módja, sem azok nagyságrendje nem biztosított lehetőséget.

Ezzel a fővárossal történő együtt gondolkodás fejlesztési kérdésekben gyakorlatilag véget ért és azóta sem indult újra.

Új lendületet hozott Pest megye és a többi térségi szereplő együttműködésében a Kormány által hazai költségvetési forrásból – az 1295/2016. (VI. 13.) Korm. határozat alapján biztosított Pest megye célzott pénzügyi támogatását jelentő 80 milliárd forint keretösszegű program, amelyet széles körben „Pest megyei kompenzációs programként” vált ismertté. A kompenzációs program, részben pótolta az uniós források elmaradását a 2024-2020-as fejlesztéspolitikai ciklusban. A forráselosztás, a pályázati célok meghatározása a Pest Megyei Területfejlesztési Programon alapult, a fókusz egyrészt a gazdaságfejlesztésen, másrészt az önkormányzati szolgáltatások és infrastruktúra fejlesztésén volt, figyelembe véve a megyén belüli fejlettségbeli különbségeket, fókuszálva a területi kiegyenlítésre és a társadalmi felzárkóztatásra egyaránt.

A program során a megyei önkormányzat és a tulajdonában lévő gazdasági társaságok jelentős segítséget nyújtottak a településeknek a projektek megtervezésében, azok pályázati formába öntésében és megvalósításában egyaránt. **A program megvalósítása során a megye szorosabb együttműködést alakított ki a forrást biztosító és szakmai irányítást végző Pénzügyminisztériummal is.**

Pest megye hatályos Területfejlesztési Konceptiójában és Pest megye Területfejlesztési Programjában meghatározott célokkal az alábbi fő stratégiai fejlesztési irányok mentén került felhasználásra a megítélt támogatás:

- a) közvetlen vállalkozásfejlesztést szolgáló, a vállalkozások működési feltételeit és környezetét javító fejlesztések,
- b) turizmus, mint stratégiai ágazat fejlesztése,
- c) Pest megyei lemaradó térségek komplex fejlesztése,

d) munkaerő mobilitását elősegítő közlekedésfejlesztés (belterületi utak, kerékpárutak, alacsonyabb rendű utak fejlesztése),

e) önkormányzati közfeladat-ellátás infrastrukturális feltételeinek javítása,

f) települések infrastrukturális ellátottságának javítása.

A pénzügyi keret terhére **összesen 18 felhívás jelent meg**, ezeken összesen **1105 gazdasági szervezet nyert kisebb-nagyobb pénzügyi támogatást**. Ebből **423 beruházást önkormányzatok, míg 682 beruházást vállalkozások valósíthattak meg**.

A kompenzációs pályázati rendszer kialakítása, a konstrukciók megtervezése és működtetése komoly kihívást jelentett mind a megyei önkormányzat, mind a települési önkormányzatok számára, ugyanakkor **annak tervezése és megvalósítása során a térségi szereplők, illetve a forrásgazda minisztérium között példás és eredményes együttműködés valósult meg**.

Pest Megye Önkormányzatának Közgyűlése 69/2015. (10.30.) PMÖ határozatával azt javasolta a Kormánynak, hogy a 2016. évi regionális lehatárolás felülvizsgálat során Pest megye önálló NUTS 2 régióvá válásáról szülessen döntés.

Pest megye önálló régióvá válási törekvése korábban - különböző okokból - rendre kudarcot vallott. A Közép-Magyarországi régión belül Budapest és Pest megye NUTS2 szinten történő egyben tartása a korábbi időszakban Budapest forrásokhoz juttatása terén jelentett nemzeti szinten előnyöket is, hiszen Budapest fejlettségi mutatóit Pest megye „lerontotta”, ily módon biztosítható volt az, hogy a főváros több EU-s fejlesztési forráshoz jusson. A régióban elérhető források csökkenése elsősorban Pest megyét érintette hátrányosan, mivel Pest megye Budapest nélkül a kevésbé fejlett régiók jogosultsági szabályai szerint lett volna támogatható.

A forráshoz jutás szempontjából irracionális regionális lehatárolásnak köszönhetően Pest megye 2004-2020 között hátrányos helyzetbe került a Budapesttel való egy régióba tartozás miatt. Egyre nagyobb lett a különbség a főváros és a megye gazdasági teljesítménye között, így a megye indokolt fejlesztéseire nem volt lehetőség, mivel a regionális lehatárolás nem vette figyelembe a területek közötti gazdasági és társadalmi egyenlőtlenségeket. Az egy főre jutó GDP növekedésének üteme Pest megye esetében 12,3 %-kal alacsonyabb volt, mint az országos átlag.

A megyei kezdeményezés alapján a Kormány 2013/2015 (XII.29) Korm.határozatával támogatta Pest megye és Budapest közigazgatási határai mentén történő kettéválasztását önálló NUTS2-es régiókká. **Az új régiós besorolást az Európai Bizottság 2018. januári hatálybalépéssel elfogadta.**

Ennek köszönhetően a **2021–2027 közötti európai uniós programozási időszakban** Pest vármegye már a TOP Plusz operatív program keretében **nagyságrendileg jelentősebb fejlesztési források tervezésére és felhasználására vált jogosulttá**. Megnyílt ezzel az út az előtt, hogy a megyében élők életminősége javuljon és a területi különbségek csökkenhessenek

a főváros és Pest megye között, valamint a megyén belül is, növelve ezzel az egész térség versenyképességét.

A tervezés időszakában ekkor **ismételten intenzívebbé váltak a térségi együttműködés keretében megvalósuló találkozók, egyeztetések, kapcsolatok.**

Elkészült a 2030-ig szóló megyei területfejlesztési koncepció felülvizsgálata, továbbá a 2021–2027-es időszakra vonatkozó megyei területfejlesztési program, valamint a TOP Plusz forrásainak felhasználását megalapozó és részletező integrált területi program.

A vármegye számára **mindvégig kiemelten fontos célkitűzés volt az agglomerációs övezeten kívüli, fejlődésben lemaradó térségek felzárkóztatása**, ezért ezen térségekkel, azok településeivel mind a különböző programok megfogalmazása, mind azok végrehajtása során szorosabb kapcsolatra törekedett.

A Gödi Különleges Gazdasági Övezet 2020. évi kijelölését követően, annak 2025. évi megszüntetéséig a vármegye aktív szereplő volt az övezethez tartozó települések, intézmények és civil szervezetek fejlesztéseinek és programjainak megvalósításában.

A vármegye aktívan részt vesz valamennyi program végrehajtásának monitoring rendszerének működtetésében, az eredmények vizsgálatában és azok közzétételében.

A **vármegyei értéktár építése és karbantartása**, a vármegye kulturális-, természeti-, gasztronómiai és egyéb értékeinek népszerűsítése során is fontos és értékes kapcsolatok épültek a megyében működő önkormányzatokkal, szakmai- és civil szervezetekkel.

A megye **2015-ben a szlovákiai Nyitra Kerületi Önkormányzattal közösen létrehozta a PONTIBUS Korlátolt Felelősségű Európai Területi Társulást**, amely azóta **a határon átnyúló együttműködések fontos szervezeti hátterét adja**, és számos sikeres projekt megvalósításával segítette a határ mindkét oldalán lévő települések és az ott élők helyzetét.

A megye tagja a Rába-Duna-Vág Korlátolt Felelősségű Európai Területi Társulásnak is, így az együttműködés a szomszédos érintett megyékkel is összehangoltan tud működni.

A vármegye alapító tagja a **Dunakanyar Térségi Fejlesztési Tanácsnak és tagja a Duna-Tisza Közi Homokhátság Térségi Fejlesztési Tanácsnak is**, mindkét szervezetben a szomszédos megyékkel együttműködésben dolgozik a kitűzött célokhoz kapcsolódó feladatellátásban.

A **Budapesti Agglomeráció Fejlesztési Tanács** 2022. évi újbóli megalakulása óta a vármegye mind döntéshozói, mind szakmai szinten aktívan részt vesz a Budapestet és Pest vármegye agglomerációhoz tartozó településeit érintő tervezésben, szakmai munkában, többek között a kiemelt térség területfejlesztési koncepciójának és programjának kidolgozásában.

A vármegyei önkormányzat a közgyűlés elnökén és hivatalán keresztül aktívan részt vett a 2025-ben elindított **Versenyképes Járások Program megvalósításában is**, melynek célja járásokon belüli, több települést érintő fejlesztések és együttműködések ösztönzése.

4.7.5 Összefoglaló megállapítások

Az 1996-ban elfogadott, **1996. évi XXI., a területfejlesztésről és területrendezésről szóló törvény** új korszakot nyitott a rendszerváltást követő időszakban a térségi tervezés és a térségi együttműködés területén, **a törvény rakta le a modern magyar területpolitika alapjait.**

A törvény az első négy év során egy **egységes, négy szintű intézményrendszert hozott létre**: országos, regionális, megyei és kistérségi szinteken, kijelölve a fő döntéshozó és koordináló szerveket.

Ebben az időszakban a **decentralizáció és a szubszidiaritás elve meghatározó** volt az intézményrendszer kialakítása és működése terén.

A 2000-es évektől a területfejlesztési politika az **EU strukturális alapjainak** fogadására készült.

Létrejöttek a regionális fejlesztési tanácsok és ügynökségek, elkezdődött az uniós programozás kormányzati és területi szinten egyaránt.

A települések előbb a kistérségi fejlesztési tanácsokon, majd a többcélú önkormányzati társulásokon keresztül tudtak részt venni a döntéshozó testületek munkájában.

A **2011-es önkormányzati reform** párhuzamosan a **közigazgatás központosításával** gyökeresen átalakította a területfejlesztés intézményrendszerét és ezzel egyben a **térségi együttműködések rendszerét is.**

A megyei önkormányzatok korábbi - elsősorban intézményfenntartó feladatai - átadásra kerültek az intézményfenntartó központok részére, ezt követően pedig megkezdődött a **megszűntetett regionális és megyei területfejlesztési tanácsok** feladatainak átvétele és a felkészülés a 2014-2020-as fejlesztési időszakra.

Megszűntek a többcélú önkormányzati társulások, így a települési szint feletti területfejlesztési koordináció kizárólag a megyei önkormányzatok hatáskörébe került.

Bár az **önálló régióvá válás Pest vármegye számára jelentős többletforrásokat hozott** az Operatív Programokon keresztül, az **intézményrendszer és a döntéshozatal centralizációja** azonban **jelentős mértékben csökkentette a térségi együttműködésekben rejlő lehetőségeket, illetve azok hatékonyságát.**

A **2011. évi jogszabályváltozások a törvényben megfogalmazott feladatok a megyei önkormányzatok szervezeti felépítésének, működésének, kapcsolatrendszerének teljes újragondolását követelték meg.**

A megye/vármegye az azóta eltelt mintegy 15 év alatt a településekhez, azok társulásaihoz, a szomszédos megyékhez, a vármegyében működő szakmai és egyéb szervezetekhez fűződő kapcsolatrendszerét, együttműködési rendszerét átalakította, és azok a mai napig rugalmasan alakulnak.

Elmondható ugyanakkor, hogy a **kapcsolatok többsége tervezés- és forrás orientált**, szorosabbak és célirányosabbak a kapcsolatok azokban az időszakokban, amikor bármilyen csatornán keresztül is források nyílnak meg a vármegyei szereplők számára és a vármegye a folyamatokba integrált szereplőként van nevesítve.

Mindenképpen **mélyíteni és intézményesíteni kellene a vármegye, mint a terület- és térségfejlesztésben illetékes közép szint és a települések és azok társulásai közötti szakmai együttműködések**, és azokban az időszakokban, azokon a támaterületeken is szükség lenne a **rendszeres együtt gondolkodásra és kommunikációra**, amikor és ahol éppen nincs folyamatban valamiféle programozás, vagy forráselosztás.

Ezt a munkát jelentős mértékben megkönnyítené, ha a települési és a megyei szint között korábban létező, ma pedig esetlegesen, helyenként működő önkormányzati társulások intézményesített, feladatorientált, Magyarország központi költségvetéséből is finanszírozott módon tudnának működni, az egyes térségekben, járásokban folyó együtt gondolkodást, közös programozást megvalósítani.

Ugyancsak **fontos lenne a vármegyék hatékonyabb, érdemi bevonása az országos tervezésbe**, a területfejlesztéssel, térségi fejlesztéssel kapcsolatos jogszabályalkotás folyamatába, az egyes minisztériumok által végrehajtott programok tervezésébe és megvalósításába, egyes szakpolitikai programok tervezésébe.

Külön fontos terület az együttműködések halmazában Pest Vármegye és Budapest kapcsolatrendszere, amely nem tekinthető az elmúlt másfél évtized sikertörténetének, az együttműködés sajnos az érintett önkormányzatok szintjén sem működik.

Mindez annak ellenére van így, hogy **Budapest és Pest vármegye önkormányzatai között több olyan területen is lehetséges és szükséges lenne az együttműködés, amelyek segíthetnék a régió harmonikus fejlődését**, a hatékonyabb szolgáltatásnyújtást és a közös problémák kezelését.

Összességében elmondható, hogy a különböző szintek és különböző szereplők közötti együttműködés érdemi tartalmát jelentősen erősítené, ha **a területi szereplők nagyobb végrehajtási és fejlesztéspolitikai hatáskörökkel rendelkeznének**. A közös tervezés, az együttműködés és koordináció elsősorban akkor lehet hatékony, ha valódi döntési és beavatkozási lehetőségek összehangolásáról van szó.

4.8 A térségi együttműködések megítélése a Pest vármegye települései körében végzett kérdőíves kutatás tükrében

4.8.1 A felmérés célja

2025. szeptemberében valamennyi Pest vármegyei település polgármesterének és jegyzőjének kiküldtünk egy kérdőívet, abból a célból, hogy közvetlen, elsődleges forrás segítségével tudjuk feltérképezni azt, hogy a települések milyen témákban, milyen keretek között, milyen céllal vesznek részt térségi együttműködésekben, illetve milyen forrásból finanszírozzák

ezeket az együttműködéseket. A kérdőív révén szeretnénk volna megismerni a véleményüket arról, hogy **hogyan ítélik meg az együttműködésekben rejlő lehetőségeket, milyen eredményeket hoztak az eddigi térségi együttműködések, illetve milyen problémák nehezítik az együttműködések kialakítását, működtetését.** Továbbá az akcióterv megalapozása érdekében arról is képet akartunk kapni, hogy mely területeken tartják fontosnak az együttműködések mélyítését, illetve, hogy **fontosnak tartják-e, hogy Pest Vármegye Önkormányzata aktívan részt vegyen a társadalmi- és a fejlesztési célú együttműködések erősítésében.**

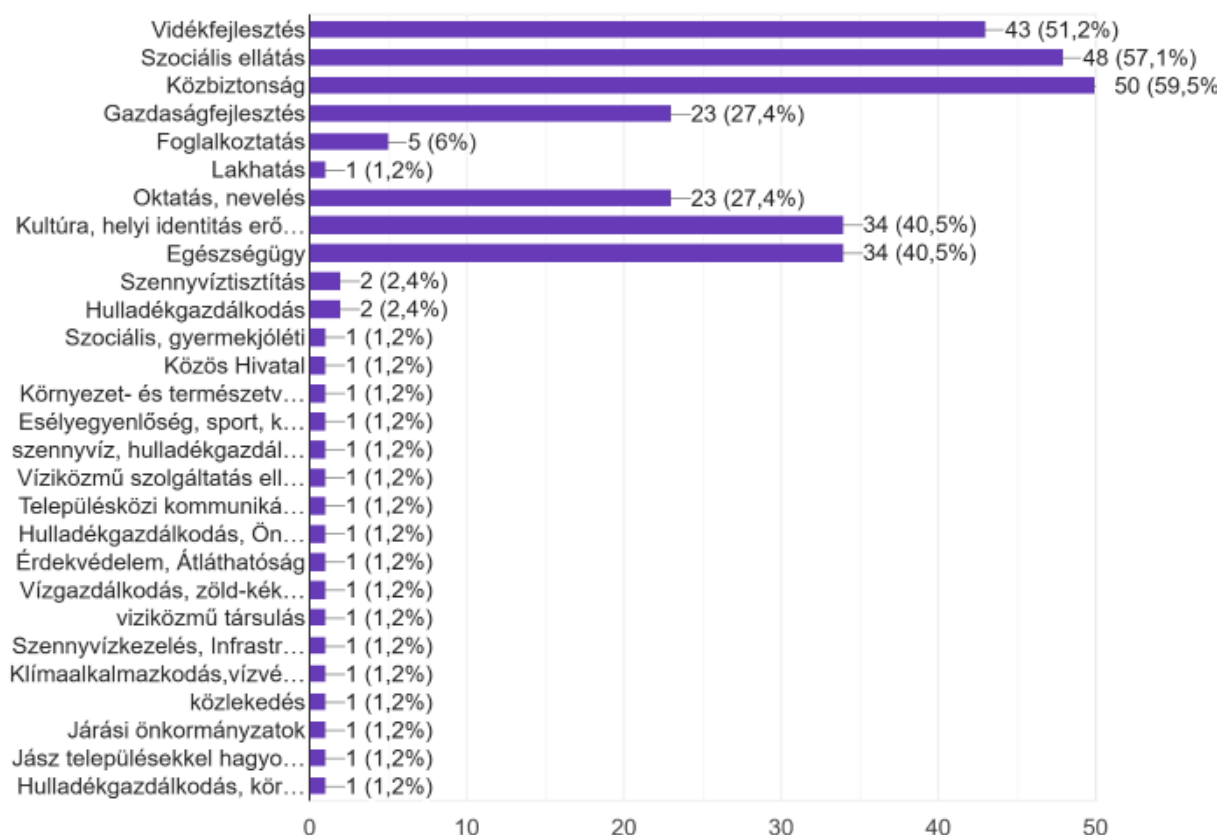
A kérdőíves megkeresésünk nyomán 84 településről 85 válasz érkezett (egy település esetében két településvezető is kitöltötte a kérdőívet), azaz a **vármegyei települések 45 százaléka kitöltötte a kérdőívet,** ami már reprezentatív képet tud adni a teljes vármegye tekintetében.

4.8.2 Az együttműködések tématerületei

Az első kérdésre, azaz, hogy milyen tématerületen vesz részt formális és informális önkormányzati összefogásokban az látszik, hogy – bár 1-1 válasszal valamennyi téma meg lett jelölve – **az önkormányzatok jellemzően 6 tématerület kapcsán működnek együtt.** A válaszolók 60 százaléka jelölte meg a **közbiztonságot,** mint együttműködési területet, de több mint 50 százalék érkezett a **szociális ellátásra és vidékfejlesztésre** is. Jelentős együttműködési terület még a **kultúra, helyi identitás erősítése és az egészségügy** (mindkét esetben 40,5%), valamint a **gazdaságfejlesztés és az oktatás, nevelés** (egyenként 27,4 százalék). Bár az előzőekhez képest kevésbé tűnik jelentősnek, de így is **említésre méltó még a foglalkoztatás tématerülete is,** melyet a településvezetők 6 százaléka (5 válasz) jelölt meg együttműködési területként.

1. Kérjük sorolja fel, hogy a települése milyen tématerületen vesz részt formális és informális önkormányzati összefogásokban, társulásokban!

84 válasz

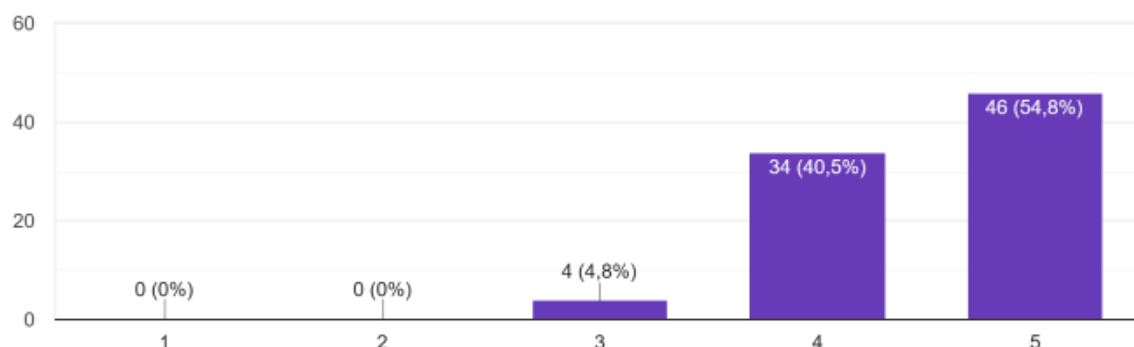
38. ábra: Milyen formális és informális önkormányzati összefogásokban vesznek részt települések

4.8.3 Az együttműködések fontosságának megítélése

A következő kérdésre, miszerint mennyire tartják fontosnak a fenti témákban működő együttműködések, a válaszadók **elsőprő többsége fontosnak tartja** őket: 54,8 százalék szerint nagyon fontosak (5-ös osztályzat), 40,5 százalék (4-es osztályzat) szerint fontosak és 4,8 százalék szerint közepesen fontosak (3-as osztályzat), míg egy válasz sem érkezett arra, hogy ne lennének fontosak (1-2 osztályzatok) ezek az együttműködések. Bár senki nem jelölte meg válaszában, hogy az átlagosnál kevésbé lennének fontosak, mégis volt, aki arra a kérdésre, hogy miért kevésbé fontosak ezek az együttműködések reagált. Indoklása szerint ezek csak formális együttműködések a szociális ellátások biztosítása okán.

4. Mennyire tartja fontosnak ezeket az együttműködéseket?

84 válasz

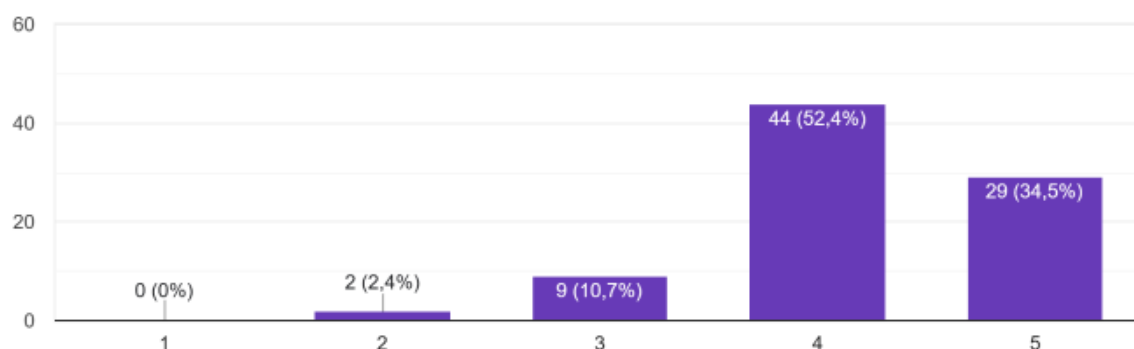

39. ábra: Települési együttműködések fontossága

Összességében pozitív, a fontossággal kapcsolatos kérdésnél azonban gyengébb eredmény jött ki annál a kérdésnél, hogy **milyennek értékelik ezeket az összefoglalásoknak a sikerességét.** A válaszadó településvezetők több mint fele (52,4%) a 4-es osztályzatot adta, azaz sikeresnek értékelte őket, miközben 34,5% szerint nagyon sikeresek, 10,7 százalék szerint pedig közepesen sikeresek. Két válaszadó azonban inkább sikertelennek minősítette ezeket az együttműködéseket. Az eredménytelenséget és sikertelenséget 4 válaszadó indokolta, akik **(jellemzően az állami) pénzügyi források elégtelenségére, illetve egy esetben az aránytalan költségviselésre hivatkoztak**, de volt, aki szerint egyes önkormányzatok egyéni érdekeiknek előtérbe helyezése a közösen képviselt és felvállalt értékek rovására az, ami a sikertelenség mögött húzódik.

6. Milyennek értékeli ezeket az összefogásoknak a sikerességét?

84 válasz

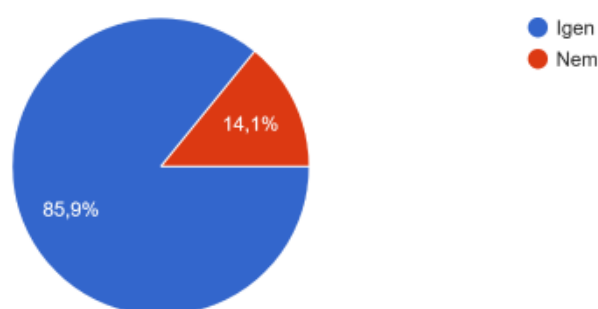
40. ábra: Összefogások sikerességének minősítése

A projektszerű, „alkalmi” együttműködések feltérképezése végett feltett kérdésünkre, miszerint volt-e, van-e olyan felhívás, amelynek megszerzésére más önkormányzattal együttműködve nyújtott be pályázatot (ha igen, milyen témában), a legtöbben a Versenyképes Járások Programot említették válaszukban, aminek keretében dominánsan **közlekedésbiztonsággal kapcsolatos fejlesztések** (trafiboxok, kamerarendszerek) iránt igényeltek forrást. Ezen kívül sokan említettek korábbi **vízgazdálkodási és víz- és szennyvíz hálózatot érintő, illetve hulladékgazdálkodási fejlesztéseket**, de sok szociális, egészségügyi és infrastruktúrafejlesztési projekteket is. Örömteli, hogy stratégiaalkotási együttműködés is történt a válaszok alapján: Tápióbicske és Tápiószentmárton település együttes klímastratégiája.

Jelen anyag célcsoport fókuszú megközelítése miatt fontos kérdés volt, hogy **a településvezetők szükségesnek, hasznosnak tartanák-e a térségi összefogást a társadalmi felzárkóztatás terén.** Erre a kérdésre a nagy többség, **85,9 százalék igennel felelt.** Ez az eredmény jól jelzi, hogy **a társadalmi felzárkóztatásban komoly szerepe lehet a térségi együttműködéseknek.**

9. Szükségesnek, hasznosnak tartaná-e a térségi összefogást a társadalmi felzárkóztatás területén?

85 válasz

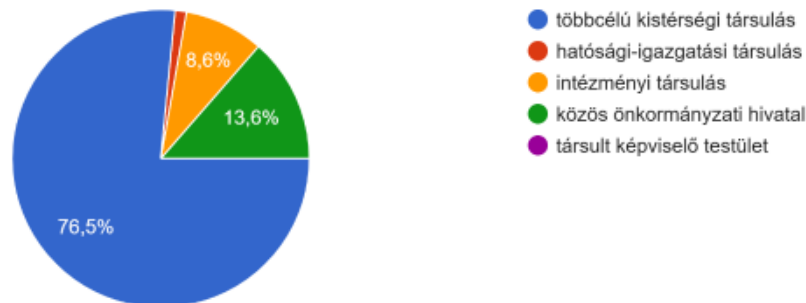

41. ábra: Társadalmi felzárkózás kapcsán összefogás fontossága

A kérdőívben megkértük a településvezetőket, hogy (a korábban felsoroltakon túl) nevezzék meg **milyen területi együttműködésekben vettek részt a múltban a területfejlesztési törvény 1996. évi elfogadását követően.** Itt a válaszadók **több mint háromnegyede a többcélú kistérségi társulásokat jelölte meg**, mint múltbeli együttműködési forma. 13,6 százalék pedig a **közös önkormányzati hivatalt**, míg 8,6 százalék az **intézményi társulást** jelölte meg. Egy válaszadó viszont a **hatósági-igazgatási társulásra** hivatkozott, mint múltbeli területi együttműködési forma.

11. Kérjük nevezze meg, hogy a települése a felsoroltakon túl a múltban milyen területi együttműködésekben vett részt, a területfejlesztési törvény 1996. évi elfogadását követően?

81 válasz

42. ábra: Területi együttműködések típusai

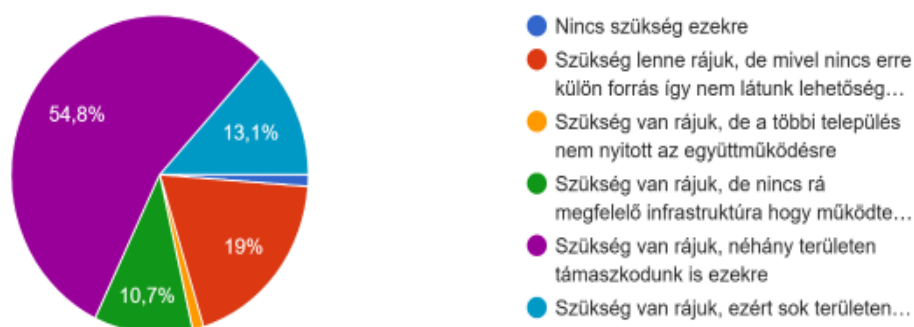
A korábban működő, mára már megszűnt együttműködések kapcsán rákérdeztünk, hogy közülük melyek azok, amiknek érzik a hiányát a településvezetők. Leggyakrabban a **többcélú kistérségi társulások** (többször kiemelve annak **területfejlesztési komponensét**) hiányolják, illetve nagyon sokan voltak, akik a korábbi **normatív támogatással járó társulási formákat** hiányolják, mint például a **szociális intézményfenntartás, családsegítés, közös belső ellenőrzés**. Utóbbi társulási formák kapcsán visszatérő elem a válaszokban, hogy ezek a **szociális ellátáshoz kapcsolódó társulások több szakmaisággal, színvonalasabban tudtak működni, mint a települési „egyszemélyes” szolgálatok**. Ki lehet a válaszokból olvasni azt is, hogy a **szakemberek hiányát is kevésbé érezték a kisebb településeken** az ilyen együttműködések idején, hiszen **térségi szinten hatékonyabban lehetett összeszervezni a szakmai személyi állományt**. Az előzőeken túl megemlítették egy-egy válaszban a **főépítész intézményének és a háziorvosi ügyelet térségi együttműködésben történő ellátását**, valamint a **közút- és kerékpárútfejlesztési és környezetvédelmi tematikájú együttműködések**, továbbá konkrét együttműködések közül a Csepelszigeti Önkormányzatok Szövetségét (2 válaszban is), a RSD menti települések együttműködését és a Budaörsi Kistérséget. Megemlítendő még, hogy ennél a kérdésnél mindössze 44 válasz érkezett, ami javarészt betudható annak, hogy a kitöltő, jelenlegi településvezető nem régiben került a pozíciójába, így értelemszerűen nem rendelkezik releváns tapasztalattal ebben a vonatkozásban. Ugyanakkor a kisszámú, régebb óta pozícióban lévő településvezetők válaszaiból nagyon sok tanulságot le lehet vonni és több olyan gondolat is megjelenik, ami bár közvetlenül nem kapcsolódik a kérdéshez, mégis fontos megemlíteni. Ilyen gondolat például, hogy ugyan a **formális társulás hiányában az egyedi települési lépések széleskörű összehangoltsága kevésbé valósul meg**. Egy másik válasz pedig arra a problémára hívja fel a figyelmet, hogy a társulás megszűnését követően a **közösen kialakított infrastruktúra a helyszíneként kiválasztott településen marad**. Gondolatébresztő válasz volt az is, amiben a településvezető hangot adott a meggyőződésének, miszerint a **területi és szakmai együttműködések**

racionalis, a szűkülő pénzügyi lehetőségek korában alapvető érdekei az önkormányzatoknak, a településeknek.

A jelen anyag témájának relevanciáját jól alá támasztja, hogy arra kérdésre, amiben arra kértük a válaszolókat, hogy értékeljék szerintük mennyire fontosak a települési együttműködések, **mindössze egy településvezető válaszolta azt, hogy nincs szükség rájuk.** A legtöbb (54,85) úgy vélik, hogy **szükség van** a települési együttműködésekre, **néhány területen pedig támaszkodnak is rájuk**, de sokan voltak (13,1%), akik nem csak néhány, hanem **sok területen** is támaszkodnak rájuk. **19 százalék** szerint szükség lenne rájuk, de mivel **nincs erre külön forrás** így nem látnak lehetőséget ezek működtetésére. Számmottevő és az előzőhöz szorosan kapcsolódó csoportot (10,7%) képeznek még azok, akik szerint szükség van a területi együttműködésekre, de **nincs rá megfelelő infrastruktúra**, hogy működtessék őket. Ezen kívül még egy válasz arra is érkezett, hogy ugyan szükségesek ezek az együttműködések, de a többi település nem nyitott rájuk.

13. Kérjük értékelje, hogy Ön szerint mennyire fontosak a települési együttműködések! (akár több állítás is megjelölhető)

84 válasz

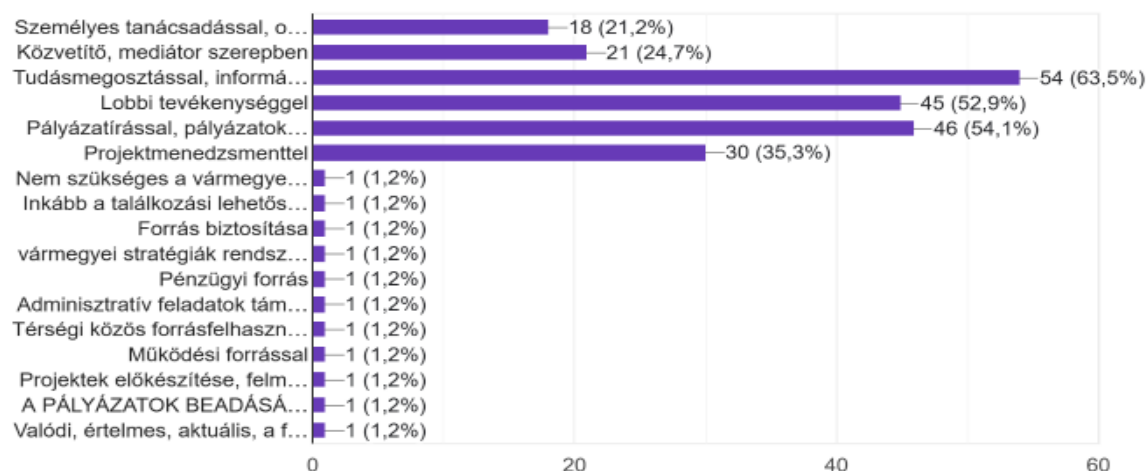
43. ábra: Települési együttműködések

4.8.4 A vármegyei szint részvételének megítélése az együttműködések terén

Szerettük volna azt is felmérni, hogy **a településvezetők hogyan és miben látnák hasznosnak a vármegyei szint közreműködését az együttműködések kialakítása és működtetése során.** A válaszadók közel kétharmada (63,5%) szerint **tudásmegosztással, információszolgáltatással** tudná leginkább segíteni ezeket az együttműködések, de több mint felük szerint **pályázatrírással, pályázatelőkészítéssel, illetve lobbitevékenységgel** is közre tudna működni a Pest Vármegyei Önkormányzat. Ezeken kívül 35,3 százaléknyan a **projektmenedzsmentben**, míg a válaszadók negyede-ötöde a **személyes tanácsadásban, oktatásban és a közvetítő, mediátor szerepben** (is) látja az Önkormányzat ideális szerepét. A többi szerepkört már csak 1-1 válaszadó jelölte meg, így **azt a lehetőséget is mindössze egy válaszban jelölték meg, miszerint nem szükséges a vármegyei önkormányzat részvétele a térségi együttműködésekben.**

14. Hogyan látja miben lehet képes segíteni a Pest Vármegyei Önkormányzat a térségi együttműködések kialakítását, működtetését?

85 válasz

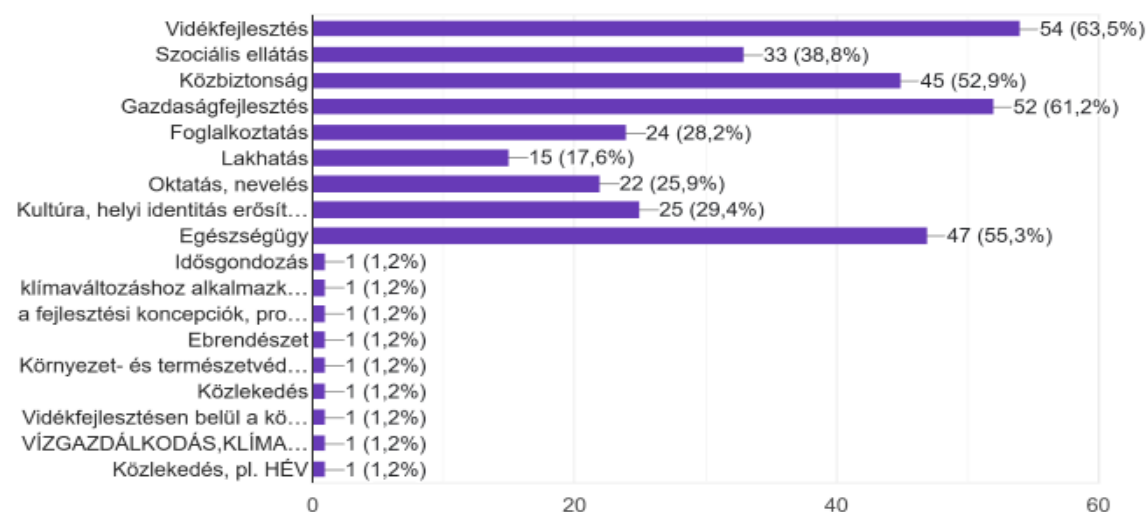

44. ábra: Vármegyei önkormányzat segítő szerepe

Arra a kérdésre, hogy melyek azok a tématerületek, ahol a nagyobb térségi összefogásra, a Pest Vármegyei Önkormányzat koordináló szerepére szükség lehet, a legnagyobb, közel kétharmados (63,5%) arányban a vidékfejlesztést választották ki a településvezetők, de majdnem ilyen arányban, 61,2 százaléknyan a gazdaságfejlesztést jelölték meg. A válaszadók több mint a fele az egészségügyben (55,3%) és a közbiztonságban (52,9%) is fontos, összefogást igénylő területet látnak. A térségi együttműködések szempontjából kiemelt témának tekintették még a válaszadók jelentékeny része a szociális ellátást (38,8%), a kultúrát, helyi identitás erősítést, (29,4%), oktatást, nevelést (25,9%) és a lakhatást (17,6%).

15. Melyek azok a területek, ahol a nagyobb térségi összefogásra, a Pest Vármegyei Önkormányzat koordináló szerepére szükség lehet?

85 válasz

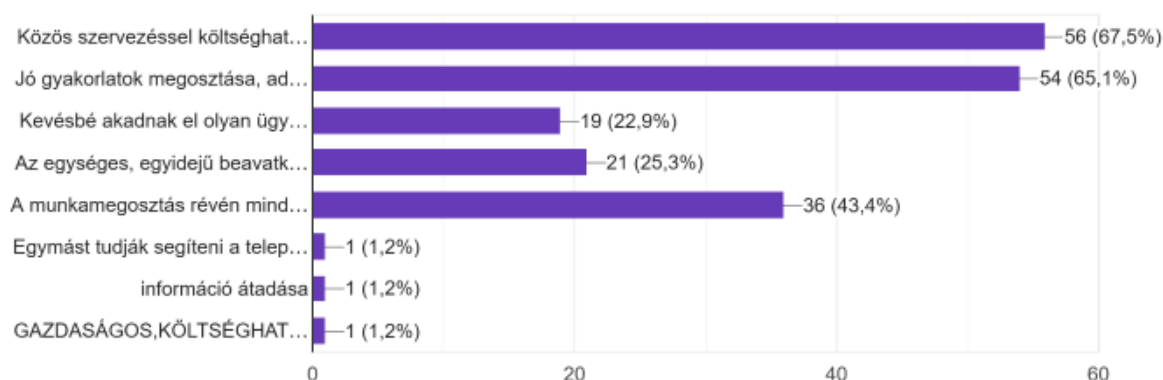
45. ábra: Vármegyei önkormányzat koordináló szerepe

4.8.5 A településközi együttműködések előnyei és hátrányai

Arra is rákérdeztünk a településvezetőknél, hogy milyen előnyeit látják és tapasztalják a térségi együttműködéseknek. **67,5 százalékuk** azt emelte ki, hogy a **közös szervezéssel költséghatékonyabban megoldhatók** a problémák, de majdnem ennyien választották (65,1%) a **jó gyakorlatok megosztását, adaptációját is**. Népszerű érv volt az együttműködések mellett (43,4%), hogy a munkamegosztás révén minden település az **adottságainak és lehetőségeinek megfelelően képes hozzájárulni** a kívánt változásokhoz. Továbbá sokan (25,3, illetve 22,9%) gondolják úgy, hogy az egységes, egyidejű beavatkozás miatt a **problémák nem öröklődnek át a térség egyik településről a másikra**, illetve **kevésbé akadnak el olyan ügyek, amelyek a települések közös határát érintik**.

16. A települési együttműködéseknek milyen előnyeit látja, tapasztalja?

83 válasz

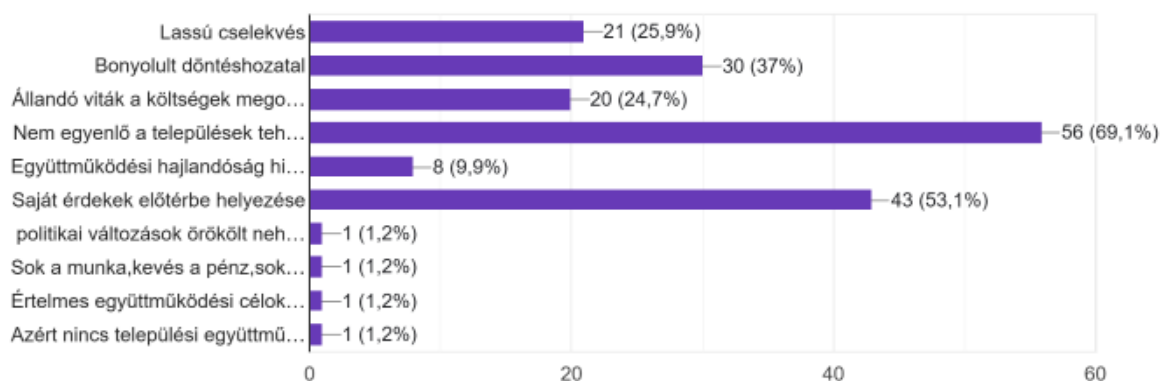

46. ábra: Együttműködések konkrét előnyei

A kérdéskört másik irányból megközelítve arra is rákérdeztünk, hogy a települési együttműködéseknek milyen hátrányait, problémáit látják és tapasztalják. A válaszadók **majdnem 70 százaléka** szerint **nem egyenlő a települések teherviselő képessége, ezért nehéz a megegyezés**, illetve több mint felük szerint saját **érdekeiket előtérbe helyezik** a települések az együttműködések során. Sokak szerint **bonyolult a döntéshozatal** (37%), **lassú a cselekvés** (25,9%), illetve a településvezetők 24,7 százaléka szerint a **költségek megosztásán való állandó viták** is problémát jelentenek a térségi együttműködésekben.

17. A települési együttműködéseknek milyen hátrányait, problémáit látja tapasztalja?

81 válasz

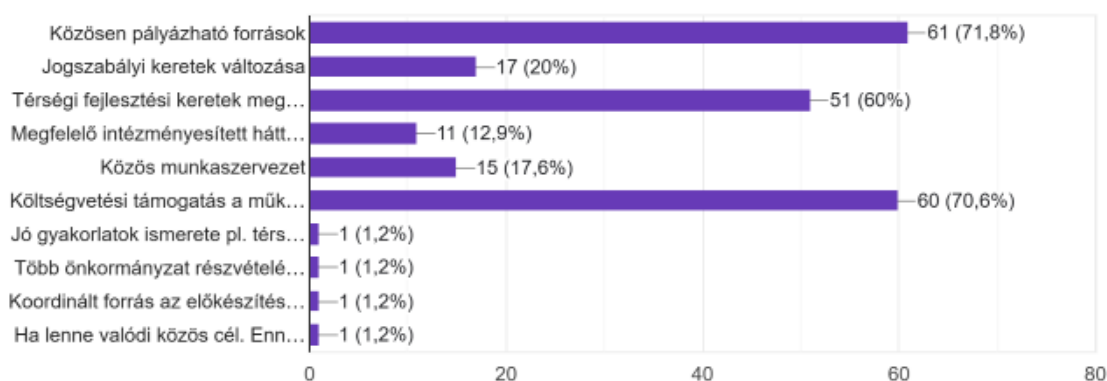

47. ábra: Együttműködések hátrányai

Az együttműködés program szempontjából fontos kérdés volt, hogy a településvezetők hogyan látják, mi segítené legjobban az együttműködések kialakítását és elmélyítését. **Bő 70 százalékuk** szerint a **közösen pályázható források** és a **működtetés költségvetési támogatása** jelentenék a legnagyobb segítséget a térségi együttműködések előmozdításában. 60 százalékuk szerint a **térségi fejlesztési keretek megléte** az, amely a közös cselekvés alapja lehet. Az előző opcióknál kisebb, de így is jelentős hányada a településvezetőknek gondolja úgy, hogy a **jogszabályi keretek változása** (20%), a **közös munkaszervezet** (17,6%), vagy a **megfelelő intézményesített háttér (pl. közös állandó testületek)** (12,9%) is elősegítené a térségi együttműködések kialakítását és elmélyítését.

18. Az együttműködések kialakítását, elmélyítését mi segítené leginkább?

85 válasz

48. ábra: Együttműködések kialakulását segítő folyamatok

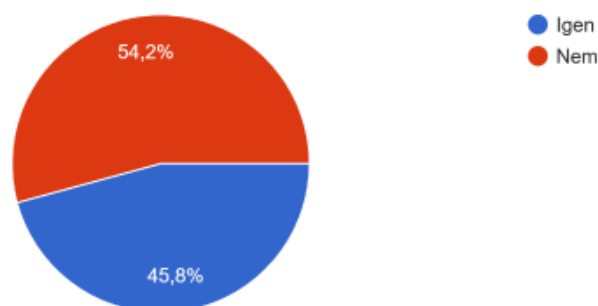
4.8.6 Intézmények közötti, illetve projektszintű együttműködések

Térségi együttműködés keretében nem csak az önkormányzatok, hanem az általuk fenntartott egyes intézmények is együttműködhetnek, így az ilyen jellegű együttműködések létezésre is rákérdeztünk. A válaszadók enyhe többsége, **54,2 százalék** nemleges választ adott, azaz az önkormányzatuk által fenntartott intézmények nem vesznek részt térségi

együttműködésben. Azonban **45,8 százalékuk igennel felelt**, így esetükben léteznek ilyen jellegű együttműködések. Ezek az kooperációk jellemzően a már korábbi kérdéseknél taglalt szociális (**jellemzően család- és gyermekjóléti szolgálatok**), esetleg **egészségügyi, oktatási, közbiztonságért felelős, vagy kulturális intézmények közötti** együttműködéseknek tartanak.

19. Vannak-e az önkormányzat által fenntartott intézmények között települések közötti együttműködések?

83 válasz

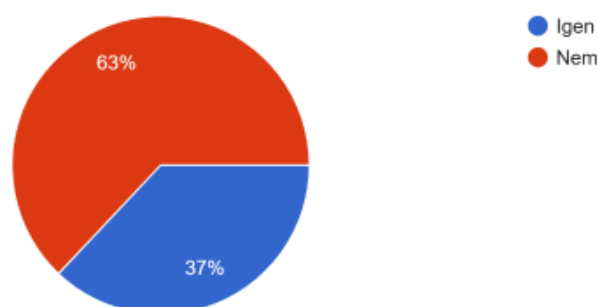

49. ábra: Mennyi együttműködés van az intézmények között

Projektszintű településközi együttműködés még kevésbé jellemző az önkormányzati intézmények és cégek tekintetében, hiszen **63 százaléka a válaszadóknak nemmel** válaszolt arra a kérdésre, hogy van-e olyan konkrét (hazai, vagy EU finanszírozott) projekt, amelyben az önkormányzat intézményei, vagy cégei más önkormányzatokkal, vagy önkormányzati intézményekkel együttműködve vesznek részt.

21. Van-e olyan konkrét (hazai, vagy EU finanszírozott) projekt, amelyben az önkormányzat intézményei, vagy cégei más önkormányzatokkal, v...ati intézményekkel együttműködve vesznek részt?

81 válasz

50. ábra: Projektszintű együttműködések aránya

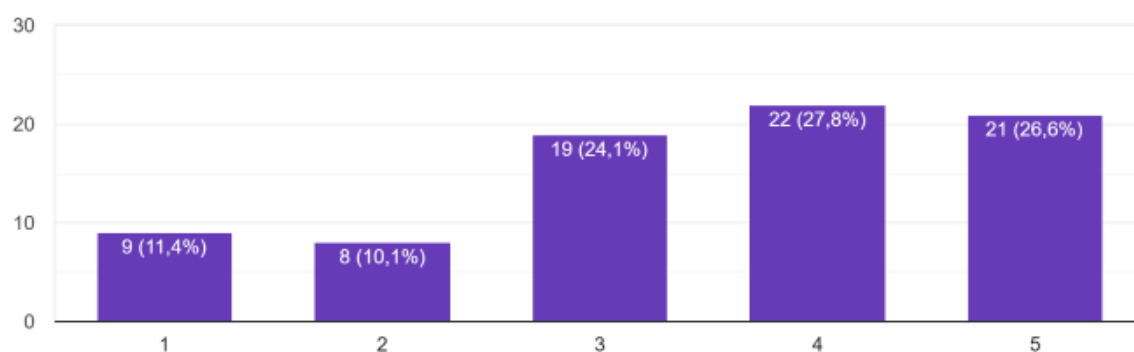
4.8.7 A Versenyképes Járások Program megítélése

Megkértük a településvezetőket, hogy **értékeljék a Versenyképes Járások Programot**, mint nagyságrendileg a legnagyobb, aktuális, térségi együttműködéseknek keretet adó kormányzati

program. Az eredmények összességében **inkább pozitív, de közel sem egyöntetű** véleményt tükröznek. A **programot a válaszadók több mint fele 4-esnek, vagy 5-ösnek, azaz jónak, vagy nagyon jónak értékelte**, miközben negyedük közepesre, valamivel több mint ötödük pedig inkább rossznak (2-es), vagy nagyon rossznak (1-es) ítélte.

22. Milyennek ítéli a versenyképes járások programot?

79 válasz

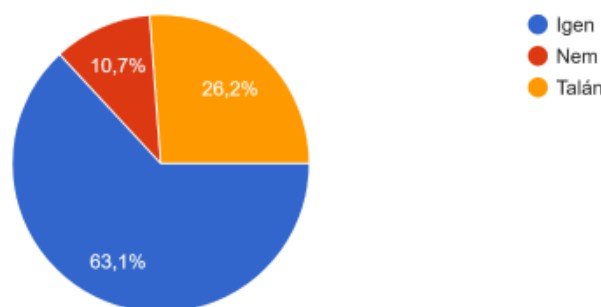

51. ábra: Versenyképes járások program értékelése

A 20 százalékos negatív megítélés ellenére a településvezetőknek **csak a 10,7 százaléka szerint nincs szükség** a Versenyképes Járások Programra, vagy ehhez hasonló területi összefogáson alapuló programokra, miközben **63,1 százalékuk szerint szükség van**, **26,2 százalékuk szerint pedig talán szükség van** erre, vagy hasonló programra.

23. Ön szerint szükség van a versenyképes járások programra, vagy ehhez hasonló területi összefogáson alapuló programokra?

84 válasz

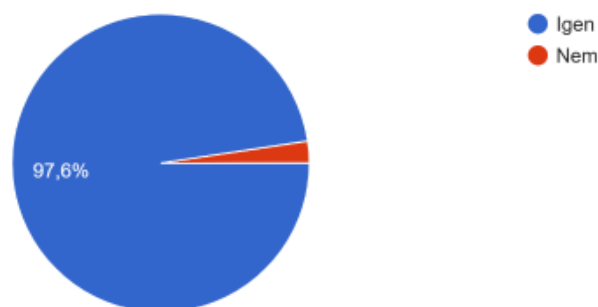
52. ábra: Területi összefogáson alapuló programok szükségességének megítélése

A kérdőív legeggyöntetűbb válaszait hozta az a kérdés, hogy **szükség lenne-e a térségfejlesztést segítő rendszeresen hozzáférhető elkülönített állami forrásokra a közös problémák**

megoldása érdekében: a válaszadók 97,6 szerint igen, míg csupán 2 válaszadó településvezető véli úgy, hogy nincs szükség ilyenre.

24. Ön szerint szükség lenne a térségfejlesztést segítő rendszeresen hozzáférhető elkülönített állami forrásokra a közös problémák megoldása érdekében?

84 válasz

53. ábra: Elkülönített állami források szükségességének megítélése

Végezetül azt szeretnénk volna megtudni a településvezetőktől, hogy véleményük szerint a felsorolt lehetőségek, körülmények és változások közül **mi lenne a fontosabb a térségi összefogások szempontjából**. A válaszadók **több mint fele (50,6%)** szerint fontos lenne a **kiszámítható, évről évre rendelkezésre álló, de kisebb összegű keret, amit együttműködési keretek között költhetnének el a települések**. A válaszadók 28,2 százaléka szerint azonban éppen ellenkezőleg gondolja, szerintük egy **egyszeri, nagyobb összegű térségfejlesztési pályázati keret** lenne inkább a fontos, amelyből a **legégetőbb problémák megoldhatóak**.

25. Mi lenne az Ön véleménye szerint a fontosabb a térségi összefogások szempontjából?

85 válasz

54. ábra: Együttműködések számára fontos körülmények azonosítása

4.8.8 A kérdőíves felmérés összefoglaló megállapításai

A felmérés eredményei alapján megállapítható, hogy a térségi együttműködések Pest vármegye településeinek működésében meghatározó szerepet töltenek be. A legáltalánosabb együttműködési terület a **szociális feladatok ellátása, illetve a vidékfejlesztés (HACS)**. De sok egészségügyi, közmű ellátási, vízgazdálkodási és turizmusfejlesztési együttműködés is létezik a vármegyében, valamint példák vannak környezet- és természetvédelmi, érdekképviselési, közigazgatásszervezési, illetve közbiztonság területén zajló települések közötti együttműködésre is. A válaszadók túlnyomó többsége fontosnak vagy nagyon fontosnak tartja ezeket az együttműködéseket, ugyanakkor a megvalósult együttműködések sikerességének megítélése már árnyaltabb képet mutat. Bár az összkép továbbra is kedvező, több településvezető rámutatott arra, hogy az **együttműködések eredményességét gyakran korlátozza a kiszámítható pénzügyi források hiánya, az egyenlőtlen költségviselés vagy az eltérő helyi érdekek érvényesülése**.

A kutatás alapján a települések jelentős igényt fogalmaznak meg a **vármegyei szint aktívabb szerepvállalására**. A válaszok alapján a vármegyei önkormányzattól elsősorban **koordinációt, partnerségépítést, szakmai támogatást és az együttműködések szervezését várják**, nem pedig a helyi döntések átvételét. A települések szerint a vármegye megfelelő középszintű szereplő lehet az információáramlás javításában, a közös fejlesztési elképzelések összehangolásában, valamint a települések közötti kapcsolatok erősítésében. A felmérés egyúttal arra is rámutatott, hogy az intézmények közötti együttműködések és a közös projektek ugyan jelen vannak a vármegyében, de ezek intenzitása és rendszeressége térségenként jelentős eltéréseket mutat.

Kiemelt témaként jelent meg a Versenyképes Járások Program megítélése is. A településvezetők összességében pozitívan értékelték a programot, ugyanakkor a vélemények nem voltak teljesen egységesek. Ennél erősebb konszenzus alakult ki azonban abban, hogy **szükség van a térségi együttműködések ösztönző, hosszú távon kiszámítható állami finanszírozási rendszerre**. A válaszadók döntő többsége támogatná olyan elkülönített források létrehozását, amelyek kifejezetten a több települést érintő fejlesztések megvalósítását szolgálják, és sokan a kisebb összegű, de rendszeresen rendelkezésre álló támogatási kereteket tartanák a leghatékonyabb megoldásnak.

A kérdőíves kutatás összességében azt igazolja, hogy Pest vármegyében erős az önkormányzatok együttműködési hajlandósága, ugyanakkor az együttműködések további fejlődésének feltétele a **stabil finanszírozási háttér, az intézményesebb koordináció és a vármegyei önkormányzat aktív, szervező szerepének megerősítése**.

4.9 Pest Vármegye részvétele regionális együttműködésekben

Pest vármegye több hazai térségfejlesztési és határon átnyúló együttműködésnek tagja. A vármegye sikeres jövőjének biztosítása érdekében a fenntartható fejlődés, az infrastruktúra-fejlesztés és a környezetvédelmi kihívások megkövetelik a szomszédos vármegyékkel, a fővárossal, sőt a határon túli régiókkal való szoros partnerséget. A továbbiakban bemutatásra

kerülnek azok az intézményesített együttműködési fórumok– a budapesti agglomerációtól a Dunakanyaron át egészen a szlovák határmenti kapcsolatokig- amelyekben Pest vármegye aktív szerepet vállal a közös stratégiai célok megvalósítása érdekében.

4.9.1 Budapesti Agglomeráció Fejlesztési Tanács

55. ábra: Az agglomerációs települések listája

⁷A Budapesti Agglomerációs Tanács - továbbiakban **BAFT** – egy olyan **térségi fejlesztési testület, amely elsősorban Budapest és az agglomeráció összehangolt fejlesztését igyekszik elősegíteni.** A BAFT feladata, hogy legalább kétfévente vizsgálja a térség gazdasági, társadalmi és környezeti folyamatait és ezek mentén fejlesztési irányokat határozzon meg. A Tanács 2022. szeptember 22-én alakult meg, tevékenységét a 2023. évi CII. törvény alapján végzi. Ahhoz, hogy az agglomeráció területfejlesztési céljait összehangolja kidolgozásra kerül a térség területfejlesztési koncepciója és programja. Ezek végrehajtását irányítja, a finanszírozással

kapcsolatos megállapodásokat az érintett miniszterekkel megköti. Az európai uniós és hazai programok végrehajtását is figyelemmel kíséri, indokolt esetben a projektek végrehajtásában is együttműködik. Budapest és Pest vármegye fejlesztési koncepcióit és programjait, valamint kohéziós célú európai uniós források felhasználását megalapozó országos tervezési dokumentumokat előzetesen véleményezi. A BAFT önállóan dönthet a hatáskörébe utalt fejlesztési források kiosztásáról. Mindezek mellett fontos megemlíteni, hogy határon átnyúló fejlesztési feladatok ellátásában is közreműködhet az előkészítésben és a megvalósításban egyaránt. Köteles évente beszámolót készíteni az előző évi tevékenységéről, valamint költségvetést és munkatervet.

A tanács tagjai a következők:

- a vármegyei közgyűlés elnöke és a vármegyei közgyűlés további egy delegáltja;
- a főpolgármester és fővárosi közgyűlés további egy tagja;
- megyei jogú város polgármesterének delegáltja;
- az európai uniós források felhasználásáért felelős miniszter képviselője;

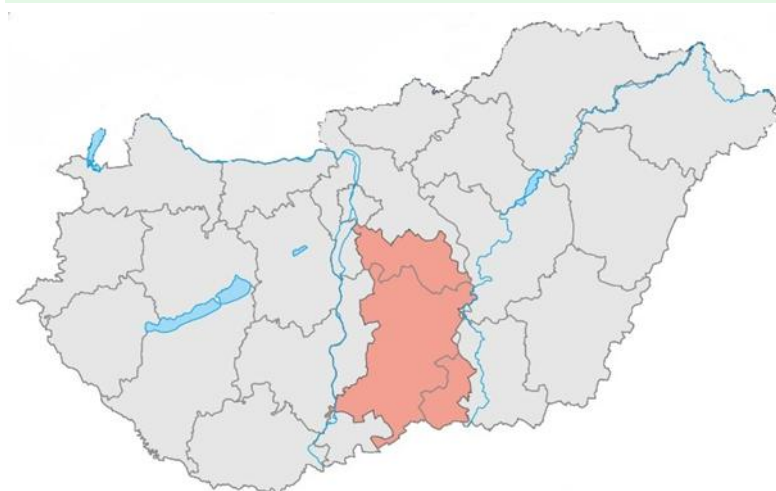
⁷ Forrás: <https://baft.hu/telepulesek>

- a kormányzati stratégiák kidolgozásának támogatásáért felelős miniszter képviselője;
- a területrendezésért felelős miniszter képviselője
- az egészségügyért felelős miniszter képviselője;
- a szociálpolitikáért felelős miniszter képviselője;
- a köznevelésért felelős miniszter képviselője;
- a vízgazdálkodásért és a vízvédelemért felelős miniszter képviselője;
- a felsőoktatásért felelős miniszter képviselője;
- a szakképzésért felelős miniszter képviselője;
- az innovációért felelős miniszter képviselője;
- a közlekedésért felelős miniszter képviselője;
- a nemzeti közműszolgáltatásokért felelős miniszter képviselője.

A Budapesti Agglomeráció Fejlesztési Tanács törvényi kötelezettsége, hogy kidolgozza a kiemelt térség területfejlesztési koncepcióját és programját, ennek kidolgozása, kormány általi jóváhagyása jelenleg is folyamatban van, melynek felelőse a Pro Regio Közép-Magyarországi Regionális Fejlesztési és Szolgáltató Nonprofit Kft. Eddig összesen 16 szakmai elemzés készült el az alábbi témákban:

1. Nemzetközi jó gyakorlatok vizsgálata az agglomerációs együttműködésekre
2. Agglomeráció és Főváros gazdasági, társadalmi kapcsolatainak elemzése
3. A Budapesti Agglomeráció térségi szerkezetének elemzése
4. Ipari térségek elemzése
5. Vizes élőhelyek turisztikai fejlesztése (Ráckevei holtág)
6. Víziközmű infrastruktúra
7. Demográfiai prognózis
8. Potenciális ingázási lehetőségek vizsgálata a Budapesti Agglomerációban
9. Budapesti Agglomeráció közlekedési helyzetértékelés
10. Közszolgáltatások elérhetőségének vizsgálata a Budapesti Agglomerációban
11. A Budapesti Agglomeráció nemzetközi versenyképessége
12. Projektek és települési közérzet vizsgálata a Budapesti Agglomeráció területén és Pest vármegyében
13. Szabadidőgazdaság, kultúra és rekreációs lehetőségek az agglomerációs gyűrűben
14. Turisztikai kapcsolatok vizsgálata a Budapesti Agglomerációban
15. Víziközmű infrastruktúra fejlesztések a Budapesti Agglomeráció Pest vármegyei településein, különös tekintettel a csapadékvíz-elvezetésre
16. Budapesti Agglomeráció zöldinfrastruktúra-hálózatának védelme és fejlesztése az életminőség javítása és klímavédelmi célok érvényesülése érdekében

4.9.2 Duna-Tisza Közi Homokhátsági Térségi Fejlesztési Tanács

56. ábra: A Duna-Tisza közti Homokhátság

A Duna-Tisza Közi Homokhátsági Térségi Fejlesztési Tanács a Homokhátság - Magyarország legaszályosabb és klímaváltozással leginkább érintett területével - foglalkozik. Az említett probléma Bács-Kiskun, Pest és Csongrád vármegye területeit sújtja, a negatív hatások minimalizálása érdekében alakult meg 2013-ban a

fejlesztési tanács az említett vármegyeek önkormányzatának közreműködésével, de szavazati és tanácskozási joggal rendelkeznek az operatív programokért felelős miniszterek delegáltjai, valamint a területileg illetékes főépítészek, továbbá a kereskedelmi és agrárkamarák képviselői is.

A Tanács tagjait az alábbi szervezetek adják:

- Bács-Kiskun Vármegyei Közgyűlés
- Csongrád-Csanád Vármegye Közgyűlése
- Pest Vármegye Közgyűlése
- Közigazgatási és Területfejlesztési Minisztérium
- Miniszterelnökség
- Bácsvíz Zrt.
- KEFAG Kiskunsági Erdészeti és Faipari Zrt.
- Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság
- Alsó-Duna-völgyi Vízügyi Igazgatóság
- Alsó-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság

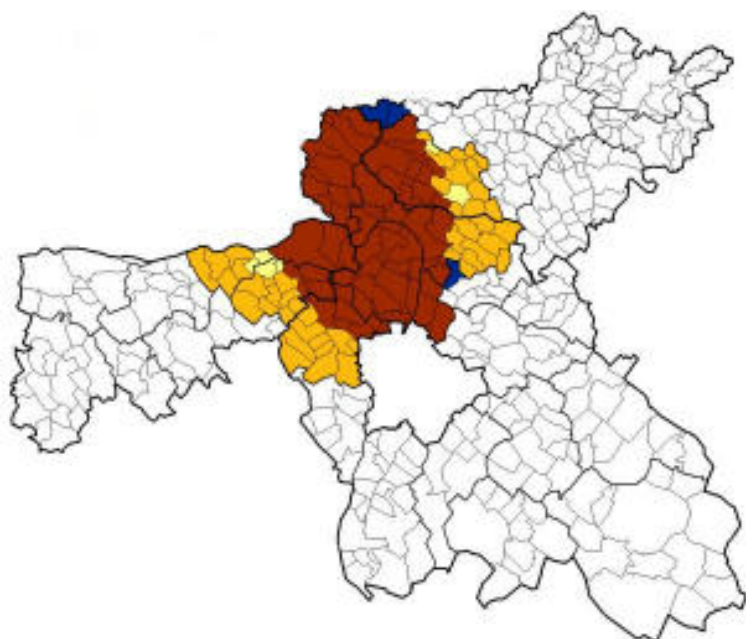
A Tanács feladata, hogy folyamatosan vizsgálja és legalább kétfévente számot adjon a térség társadalmi és gazdasági helyzetéről, környezeti állapotáról, és feltérképezze a fejlesztési szükségleteket. A vizsgálati eredményeket nyilvánosságra hozza és kidolgozza a térség területfejlesztési koncepcióját és programját. A finanszírozás érdekében megállapodásokat köthet az érintett miniszterekkel, a térséget érintő operatív programok feladatait figyelemmel kíséri szükség esetén részt vesz végrehajtásukban. A tárgyévét követő év március 31-éig beszámolót készít tevékenységéről, ezen felül közreműködik a térségi fejlesztési koncepciók kidolgozásában. Részt vesz a fejlesztési feladatok összehangolásában, valamint a hozzájuk kapcsolódó együttműködések elősegítésében. A térségi fejlesztési koncepciókra javaslatot tesz, dönt a hatáskörébe utalt források felhasználásáról. Kiemelt figyelmet fordít a nemzetközi

és hazai erőforrások feltárásra, valamint a térség gazdaságának és környezetének fejlesztésére. Munkaszervezete a Bács-Kiskun Vármegye Önkormányzati Hivatala.

A Duna-Tisza Közi Homokhátsági Térségi Fejlesztési Tanács közvetlen és közvetett szerepén keresztül ezidáig az alábbi mérföldkövek valósultak meg:

1. Területfejlesztési Koncepció és Program, mely magába foglalja a klímaváltozáshoz való alkalmazkodás irányelveit is.
2. Homokhátsági Cselekvési Terv, melynek keretében klímaadaptációs miniprojektek indultak. A programok fókuszában a térség vízhiányának kezelése áll.
3. Mezőgazdasági felmérések és Homokhátsági Füzetek, a Magyarországi Agroökológiai Hálózat Egyesülettel közösen indított kutatás, melynek eredményekért szakmai ajánlások és képzési programok kerültek publikálásra.
4. Vízgazdálkodási projektek előkészítése, melyen keretében közreműködtek a „Duna–Tisza közti Homokhátság vízhiányos ökológiai állapotának javítását célzó projekt” előkészítésében, a belvizek és a csapadékvíz helyben tartása érdekében.
5. Ökoturisztikai beruházások támogatása, mint a bugaci Ökoturisztikai Látogatóközpont a térség sérülékeny ökoszisztémájának bemutatása érdekében.

4.9.3 Dunakanyar Térségi Fejlesztési Tanács

57. ábra: A Dunakanyar Térségi Fejlesztési Tanács működési területe

⁸A Dunakanyar Térségi Fejlesztési Tanács egy olyan határokon átnyúló területfejlesztési szervezet, melynek célja a Dunakanyar kiemelt üdülőkörzet összehangolt gazdasági, turisztikai és környezetvédelmi fejlődésének biztosítása. A tanács 2004 decemberében Pest, Komárom-Esztergom és Nógrád megye összefogásával jött létre és összesen 115 települést fog össze.

A Tanács feladata, hogy közreműködjön a térségi fejlesztési koncepciók és programok, valamint a területrendezési tervek kidolgozásában és megvalósításában. Szerepet vállal az EU Duna Régió Stratégiájához kapcsolódó fejlesztési programok megvalósításában, valamint az állami, önkormányzati, gazdasági és civil együttműködések kialakításában és a kapcsolódó feladatok összehangolásában. A fejlesztések

⁸ Forrás: A Dunakanyar Térségi Fejlesztési Tanács Fenntartható területfejlesztési stratégiája (2006)

finanszírozásáról megállapodást köthet a megyei közgyűlésekkel, illetve a térségi fejlesztési programokban közreműködőkkel továbbá javaslatot tesz a megyei fejlesztési koncepciókra. Feladatai között szerepel még a térségben élők életkörülményeinek javítása, a humán erőforrások fejlesztése, valamint helyi identitás fenntartása. Szem előtt tartja a nemzetközi és hazai erőforrások feltárását, a befektetések ösztönzésének elősegítését. Lehetőséget biztosít a nemzetközi területfejlesztési gyakorlat megismerésére továbbá biztosítja a térség egységes társadalmi-gazdasági kezelését. Kiemelt figyelmet fordít az idegenforgalomra és a környezet- és természetvédelemre az alábbi területeken:

- a térség természeti-, humán- és gazdasági erőforrásainak, valamint környezetállapotának megőrzése, irányított fejlesztése, a térség népességmegtartó képességének növelése,
- a terület- és környezetfejlesztésben érintett szereplők együttműködésének elősegítése, a közös érdekek és feladatok feltárása,
- a térség turisztikai fogadóképességének növelése, új turisztikai projektek megvalósításának segítése,
- a vendéglátás, a szálláslehetőségek, a vízi-turizmus, a konferenciaturizmus fejlesztése,
- az agrárgazdaság, a biogazdaság, a falusi turizmus, az ökoturizmus fejlesztése, a helyben megtermelt termékek piacra jutásának segítése,
- kulturális- és örökségturizmus fejlesztése, helyi identitás erősítése,
- az épített- és természeti környezet fejlesztésének és a fenntartható fejlődés elveinek megfelelő összhangjának megteremtése az értékek védelmének, megőrzésének szem előtt tartásával,
- a közúti- és vízi közlekedés, a kerékpárutak, a kisvasutak, sífelvonók, turistautak fenntartásának és fejlesztésének előmozdítása, segítése.

Dunakanyar Térségi Fejlesztési Tanács fejlesztései következtében létrejött a Dunakanyar egységes arculata, melynek következtében az eddig teljesen különállóan működő települések marketingtevékenységei összefonódtak, ezáltal a hazai és nemzetközi piacon a Dunakanyar egy jól behatárolható régióként jelent meg. Közös turisztikai csomagajánlatok kerültek kidolgozásra, melynek következtében összekötik például a szentendrei múzeumlátogatást, a visegrádi várjátékokkal, valamint dunai hajózással. Ezen felül online egységes információs platformok jöttek létre, információs pultok és táblák kerültek kihelyezésre a kapcsolódó csomópontokon.

4.9.4 Pontibus (EGTC⁹)

A **Pontibus (EGTC) Korlátolt Felelősségű Európai Területi Társulás** 2015-ben alakult meg **Pest Megye Önkormányzata és a Nyitrai Kerületi Önkormányzat** között. Az EGTC legalább két európai uniós tagállam, vagy harmadik államok szereplőinek együttműködése, ahol a közös célok megvalósítása érdekében összedolgoznak, elsősorban az uniós és más pályázati források megszerzésének érdekében. **A társulás célja, hogy fejlessze a határmenti társadalmi-,**

⁹ Európai Területi Társulás – angolul European Grouping for Territorial Cooperation (EGTC)

gazdasági-, turisztikai-, kulturális- és intézményi kapcsolatokat. Az együttműködések jelenlegi területei, amelyek a specifikus célokat szolgálják:

- Közlekedési prioritás célja, hogy a közúti határon átnyúló infrastruktúra kiépítése és korszerűsítése, a dunai vízi út karbantartása, az intelligens közlekedési rendszerek fejlesztése, multimodális csomópontok kialakítása.
- Gazdasági prioritás célja, a helyi lokális piacok támogatása kiemelt figyelemmel a határon átnyúló együttműködésekre, és szolgáltatók javítására. Olyan projektek támogatása melyek a határon átnyúló foglalkoztatásra irányulnak, vállalkozók közös tevékenységének támogatásával.
- Kutatás és fejlesztés prioritás célja, hogy a felsőoktatási intézmények, a vállalkozók és a közigazgatási intézmények együttműködjenek a kutatásokban tapasztalatcsere és start-up-ok kialakításával. Határon átnyúló inkubátorházak létrehozásának és az innovatív szemlélet támogatása.
- Energetika és megújuló energiaforrásokkal kapcsolatos prioritás célja, a megújuló energiaforrások használata a közösségi infrastruktúra területén, tehát a víz, - nap -, geotermikus és szélenergia felhasználásnak támogatása.
- Humán erőforrásokkal kapcsolatos prioritás célja, hogy olyan adatbázisok, weboldalak és tanácsadói szolgáltatások kerüljenek kialakításra, amelyek a munkaerőpiaci szolgáltatások támogatásra irányulnak. A határon átnyúló munkaerő mobilitás javítására irányuló szolgáltatások létrehozása és fejlesztése, közös képzési programok megvalósítása. Az önkormányzati szervek és a polgári egyesületek együttműködésének támogatása a határon átnyúló együttműködések keretein belül.
- Mezőgazdaság és élelmiszeriparral kapcsolatos prioritás célja, az ökológia mezőgazdaság támogatása, a határon átnyúló együttműködések keretein belül a regionális mezőgazdasági és élelmiszeripari termékek bemutatásának, valamint mezőgazdasági és élelmiszeripari termék márkák kialakításának támogatása.
- Környezettel kapcsolatos prioritás célja, a természeti katasztrófákkal szembeni védekezés maximalizálása. Az elhagyott ipari területek felújítása kiemelt figyelmet fordítva a környezeti terhek csökkentésére. A Duna és mellékfolyóinak fejlesztése és revitalizációja.
- Idegenforgalommal kapcsolatos prioritás célja, a közös marketing stratégiák kialakítása az idegenforgalmi fejlesztések támogatása érdekében. Kerékpárutak létrehozása és fejlesztése az adott térségekben. Ökoturizmus, és az ökoturisztikai létesítmények és tevékenységek fejlesztése. Specifikus területek, mint a vadászat, gasztroturizmus, lovasturizmus, sporthorgászat stb. támogatása. Turisztikai információs irodahálózat kiépítése.
- Kultúrához kapcsolódó prioritás célja, a kultúra fejlesztésére irányuló koncepció létrehozása, a kulturális örökség megőrzése és népszerűsítése, az emlékművek felújítása, az idegenforgalomhoz kapcsolódó infrastruktúra fejlesztése és kiépítése, illetve a természeti, történelmi és kulturális örökség népszerűsítése.

- Sporthoz kapcsolódó prioritás célja, a határon átnyúló sportesemények kezdeményezése, illetve a kapcsolódó infrastruktúra fejlesztése.
- Egészségügy és szociális területhez kapcsolódó prioritás célja, az egészségügy és a szociális intézmények együttműködésének támogatása, valamint a szolgáltatások fejlesztése.

Az elmúlt időszakban a Pontibus ECTG jóvoltából megvalósultak az alábbiak:

A RE-START akcióterv, mely egy több projektből álló határon átnyúló fejlesztési csomag, amely az Alsó-Ipolyvölgy gazdasági, szociális és infrastrukturális fejlesztését célozta meg. Az akcióterv keretében létrejött az Ipolydamásdi Oktatási Központ, amely az oktatási, kulturális és közösségiprogramoknak biztosít teret. A Buda Központ, amely az idősek ellátását és rehabilitációját biztosító szociális intézmény. Beszerzésre kerültek mobil szűrőbuszok, melyek segítségével lehetőséget biztosítanak a határmenti kistelepülések lakosainak az egészségügyi alap- és szűrővizsgálatok elvégeztetésére. Megépültek olyan kerékpárutak melyek összekötik a térség látnivalóit, továbbá értékesítési pontok és piacok létesültek a térségbeli gazdák produktumainak népszerűsítésére.

A RE-START akciótervhez szorosan kapcsolódó projekt keretében megvalósult egy közlekedési projekt az Ipoly-híd építése Ipolydamásd – Chľaba (Helemba) között és a csatlakozó utak megvalósítása címmel, melynek keretében egy 58 m hosszú híd került kivitelezésre, a magyar oldalon 540 méter, a szlovák oldalon pedig 175 méter hosszú bekötőúttal. A híd jelentősége abban rejlik, hogy az Ipoly két oldala között lehetővé teszi a személyes, kulturális és gazdasági kapcsolat létesítését.

58. ábra: Károly Róbert Híd

forrás: <https://www.dunakanyarregio.hu>

A vízi és kerékpáros turizmus területén is megvalósultak fejlesztések, három különböző helyszínen telepítettek stégeket és kikötőket, továbbá szaniterkonténereket létesítettek annak érdekében, hogy kiszolgálják a kerékpározni és evezni vágyókat.

A Három folyó régiója turisztikai akcióterv keretében az Alsó -Ipoly, a Garam és a Börzsöny térségét fogják össze egy egységes turisztikai desztinációvá, kerékpáros és vízi turisztikai megállóhelyek létrehozásával, közös marketing tevékenységgel és tematikus útvonalat fejlesztésével. Ennek megvalósítása még folyamatban van.

Megvalósult még a PONTIBUS Tourismdesign, melynek megalapozta az Alsó-Ipoly mente és a Garam alsó szakasza menti települések turisztikai hálózatba kapcsolása, ezzel növelve a helyi gazdaság megtartó erejét.

Közösségi és sportfejlesztésekhez kapcsolódó határon átnyúló mikroprojektek koordinálása, ahol többfunkciós játszóterek és közös sportrendezvények valósultak meg a lakosság részére.

4.9.5 Rába-Duna-Vág EGTC

Rába – Duna – Vág Korlátolt Felelősségű Európai Területi Társulás - továbbiakban RDV ETT - 2012. május 5-én jött létre Magyarország és Szlovákia területén található önkormányzatok között. Az alapító tagok között szerepel Nagyszombat Kerületi Önkormányzata, a Győr-Moson-Sopron Megyei Önkormányzat és a Komárom-Esztergom Megyei Önkormányzat. 2015-ben további két taggal bővült a társulás, csatlakozott a Pozsony Kerületi Önkormányzat és Pest Megye Önkormányzata. Sor került egy harmadik bővítésre is 2018-ban, amikor is csatlakozott a társuláshoz a Nyitrai Kerületi Önkormányzat.

59. ábra: Rába-Duna-Vág ETT működési területe

Az RDV ETT elsődleges célja, hogy megerősítse a gazdasági, szociális és területi kohéziót, valamint, hogy a határon átnyúló együttműködések megerősítése érdekében kooperációs programokat és projekteket valósítsanak meg. Kiemelt feladatok között szerepel a közlekedési infrastruktúra, az energetikai rendszerek, az információs technológia, a gépjárműipar, az idegenforgalom, az oktatás, a kultúra és egyház, a sport és ifjúság, a Duna és mellékfolyóinak

fejlesztése, a logisztika, a kis- és középvállalkozások támogatása, a környezetvédelem, a mezőgazdaság és az egészségügy. A társulás szolgáltatást nyújt a területén található önkormányzatok, vállalatok, intézmények, határon átnyúló együttműködései kapcsán az alábbi területeken: pályázatírás, projektmenedzsment, fejlesztési programok, stratégiák, elemzések, tanulmányok készítésében, adatgyűjtés és adatszolgáltatásban rendezvények szervezésében, marketing és PR tevékenységekben. A legfőbb feladatuk, az európai uniós forrásokból finanszírozott Interreg Kisprojekt Alap nyugati programterületen történő menedzselése. Ezen alap segítségével közvetlenül támogatják a helyi kulturális fesztiválokat, sporteseményeket a határon átnyúló partnerségek erősítése érdekében.

A Rába – Duna – Vág ETT az elmúlt időszakban számos határon átnyúló projektet valósított meg az Interreg Szlovákia-Magyarország program keretében.

- A vízi turizmus fejlesztése a Rába völgyében, melynek keretében a vízi turisztikai infrastruktúra került felújításra. Alsószölnökön annak érdekében, hogy megközelíthetővé váljon a vízre szállási hely mezőgazdasági utakat újították fel. Szentgotthárdon pedig csónakcsúszdák és modern vizesblokkok kerültek kiépítésre a kajakosok és kenusok részére.
- Az Alsó-Ipoly menti turisztikai akcióterv keretében olyan komplex turisztikai stratégiai csomag került kidolgozásra, amely a regionális kínálatra épít ezáltal létrejött egy kétszintes, multifunkcionális közösségi ház, ahol a határmenti kulturális és társadalmi együttműködések erősítése valósulhat meg.
- A SAFETY4TMF egy olyan ipari biztonsági együttműködés, melynek keretében a zagyvatározók helyi és regionális kockázatkezelésre és a környezeti veszélyhelyzetek megelőzésére fektettek hangsúlyt.
- Megvalósultak még olyan konferenciasorozatok, ahol határmenti kkv-k és az építőipari szereplőknek lehetősége nyílt partnerkapcsolatok kialakítására, ennek hatására pedig erősödtek a közös beszállítói hálózatok és a gazdasági kohézió. Ilyen konferenciákra sok került például Párkányban, Dunaszerdahelyen és Ipolyságon.
- Rába – Duna – Vág ETT számos emberek közötti (people to people) projektek zárt le, melyek főként a helyi civil szervezetek, múzeumok, iskolák, önkormányzatok kulturális, sport- és oktatási rendezvényeit finanszírozták.

A bemutatott együttműködési formák jól mutatják, hogy a nemzetközi partnerségek közvetlen csatornát biztosítanak az Interreg-típusú források hatékony lehívásához és a „people-to-people” kapcsolatok erősítéséhez.

Végső következtetésként levonható, hogy ezen szervezetek együttműködése segíti a vármegye fejlődését. Ahhoz, hogy az elért eredmények fenntarthatóak legyenek és további projektek is megvalósulhassanak elengedhetetlen a szervezetek közötti tudásmegosztás, valamint az alkalmazkodás a hazai és uniós finanszírozási környezethez.

4.10 A jelenleg Pest vármegyében működő térségi együttműködések bemutatása

Annak érdekében, hogy pontosabb képet kapjunk a vármegyében működő önkormányzati együttműködésekről a kérdőívben **arra is rákérdeztünk, hogy az egyes települési önkormányzatok mely önkormányzatokkal közösen, illetve milyen formális és informális együttműködésekben vesznek részt.** A válaszok és további internetes kutatás után **összesen 80 működő önkormányzatok közötti együttműködést sikerült azonosítani Pest vármegyében,** melyek **javarészt formális keretek között működnek.** Többségében valamilyen települési feladatellátás köré szerveződő és állandó jelleggel működő társulások, közösen létrehozott szervezetek képében valósul meg, de több példa is található alkalmi, egy-egy projekt kapcsán

létrejött együttműködésekre. Az azonosított önkormányzatok közötti együttműködések dedikált céljaik alapján az alábbiak szerint csoportosíthatók:

- **többcélú:** jellemzően a korábban létrehozott többcélú társulások tovább élő szervezetei, akik feladatköre azóta inkább a **szociális ellátásra és érdekképviselőre redukálódott**, de ide tartoznak a Versenyképes Járások Program által életrehívott járási fórumok is;
- **vidékfejlesztési:** a Leader program keretében létrehozott helyi akciócsoportok (HACS-ok);
- **szociális:** szociális és gyermekjóléti társulások, családsegítéssel, időskorúak gondozásával kapcsolatos feladatmegosztás;
- **érdekképviselői:** **felsőbb szintek felé közös érdekképviselés**, erre egy példa van Pest vármegyében a FAÖT képében;
- **egészségügyi:** közösen fenntartott szakorvosi, vagy fogorvosi ellátás;
- **közbiztonsági:** közös rendészeti és közterületfelügyeleti feladatellátás;
- **vízgazdálkodási:** a vármegye teljes területét lefedő, illetve esetenként a vármegye határain is túl nyúló **vízgazdálkodási társulatok**;
- **közigazgatási:** kis lélekszámú **települések közös önkormányzati hivatalai**;
- **közmű ellátási:** jellemzően **vízközműszolgáltatási, szennyvízkezelési, esetleg hulladékgazdálkodási feladatok** megosztása;
- **környezet- és természetvédelmi:** egy-egy lokálisan (is) jelentkező környezet-, vagy természetvédelmi érték, ügy vagy probléma mentén létrejött együttműködések;
- **turizmusfejlesztési:** a több települést is érintő turisztikai attrakciók és közös turisztikai térségek által érintett önkormányzatok közös projektjei, vagy általuk létrehozott turisztikai klaszterek;
- **határon átnyúló együttműködési:** Európai Területi Társulások. Pest vármegye két együttműködésnek tagja (Pontibus EGTC, Rába-Duna-Vág EGTC)

4.10.1 Többcélú együttműködések

4.10.1.1 Versenyképes Járások Program

A **Versenyképes Járások Program** a magyar kormány egyik új területfejlesztési kezdeményezése azzal a céllal, hogy erősítse a vidéki térségek gazdasági és társadalmi fejlődését. A program bevezetését a közigazgatási és területfejlesztési miniszter jelentette be 2024-ben, és 2025. január 1-jétől indult el országosan. **A koncepció lényege, hogy minden magyarországi járás rendszeres fejlesztési forrásokhoz jusson**, amelyekből a helyi önkormányzatok közös projekteket valósíthatnak meg. A finanszírozás alapját részben az iparűzési adó többletéből létrehozott területfejlesztési alap adja, amelynek nagyságát mintegy 65 milliárd forintra becsülték.

A program egyik fő célja a **vidéki térségek versenyképességének növelése és a területi különbségek csökkentése**. Ennek érdekében ösztönzi a járáson belüli települések együttműködését, és olyan fejlesztéseket támogat, amelyek több település lakosságára is hatással vannak. A támogatások felhasználhatók például közlekedési és alpinfrastruktúra

fejlesztésére, közszolgáltatások javítására, gazdaságfejlesztési projektekre vagy települési beruházásokra. A program mögötti koncepció szerint a térségi együttműködés és a helyi igényekre épülő fejlesztések segíthetnek a népességmegtartásban és a vidék élhetőségének javításában.

A program működése több lépcsős döntési folyamaton alapul. A járásokban **járási fejlesztési fórumok** gyűjtik össze a települések projektjavaslatait, amelyeket később szakmai és kormányzati szinten értékelnek. A pályázati rendszerben a járások induláskor legalább 250 millió forintos kerethez juthatnak, a megyei jogú városok központjával rendelkező járások pedig ennél nagyobb, akár 500 millió forintos kezdő kerettel számolhatnak. A támogatások gyakran konzorciumi formában valósulnak meg, amikor több település közösen pályázik például turisztikai fejlesztésekre, közbiztonsági beruházásokra vagy szociális szolgáltatások fejlesztésére.

Az első tapasztalatok szerint a program több térségben konkrét fejlesztéseket indított el, például turisztikai attrakciók kialakítását, közbiztonsági rendszerek fejlesztését vagy sport- és közösségi infrastruktúra létrehozását. Ezek a projektek gyakran több települést érintenek egyszerre, így **céljuk a térségi együttműködés erősítése és a helyi gazdaság élénkítése.** A támogatások révén számos kisebb település is forráshoz jutott, amelyet önállóan nehezebben tudott volna megszerezni

4.10.1.2 Többcélú Kistérségi Társulások

A járási többcélú társulások a magyar területfejlesztési intézményrendszerben olyan horizontális együttműködési formát képviselnek, amelyek lehetővé teszik a települési önkormányzatok számára a térségi szintű feladatellátás és fejlesztéspolitikai célok összehangolását. A társulások működése különösen a kistelepülések térségeiben jelentős, ahol az egyes önkormányzatok önállóan korlátozott pénzügyi és intézményi kapacitásokkal rendelkeznek. A járási szinthez igazodó együttműködések hozzájárulnak a közszolgáltatások területi egyenlőtlenségeinek mérsékléséhez, az erőforrások hatékonyabb felhasználásához, valamint a funkcionális térségekben megvalósuló integrált fejlesztések kialakításához. Területfejlesztési szempontból a többcélú társulások elősegítik a helyi igények és a magasabb szintű – megyei vagy országos – **fejlesztési stratégiák közötti koordinációt**, ezáltal erősítve a térségi kohéziót és a kiegyensúlyozott területi fejlődést. A járási struktúrához kapcsolódó társulási együttműködések emellett fontos szerepet töltenek be a projektalapú fejlesztések előkészítésében, a **pályázati források közös lehívásában és a térségi szintű szolgáltatásszervezés fenntartható működtetésében.**

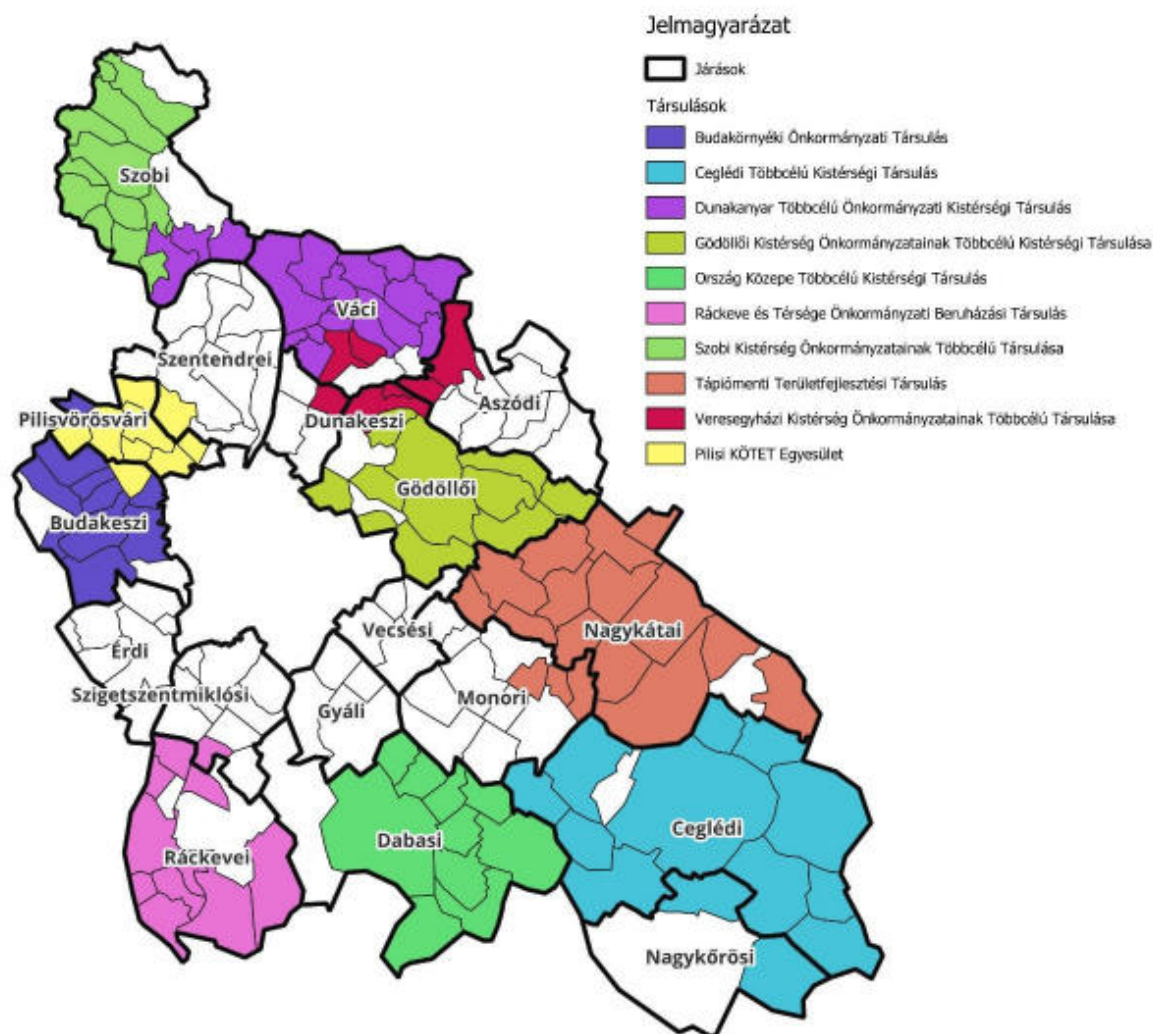
A járási többcélú társulások intézményi szempontból **önálló jogi személyiséggel rendelkező önkormányzati társulási formában működtek**, amelyeket a települési önkormányzatok megállapodás útján hoztak létre közfeladataik közös ellátására. A társulások döntéshozó szerve a **társulási tanács** volt, amelyben a részt vevő önkormányzatok polgármesterei vagy delegált képviselői vettek részt, biztosítva a települési érdekek közvetlen megjelenését a térségi szintű irányításban. A működés finanszírozása több forrásból tevődött össze: egyrészt **központi**

költségvetési normatív támogatásokból, amelyek a közösen ellátott feladatokhoz – például oktatási, szociális, gyermekjóléti vagy területfejlesztési szolgáltatásokhoz – kapcsolódtak, másrészt a **tagönkormányzatok (/fő/év alapú) pénzügyi hozzájárulásaiból**, valamint **hazai és európai uniós pályázati forrásokból**. A 2000-es években a társulási forma kiemelt állami ösztönzést élvezett, mivel a központi támogatási rendszer többletforrásokat biztosított a társulásban ellátott feladatok számára, elősegítve az intézményfenntartás racionalizálását és a szolgáltatások térségi integrációját. A járási rendszer 2013-as bevezetését követően szerepük részben átalakult, ugyanakkor **több társulás továbbra is fennmaradt elsősorban közszolgáltatás-szervezési és fejlesztési együttműködési keretként**, hozzájárulva a helyi önkormányzati feladatellátás gazdaságosabb és koordinált működéséhez.

A többcélú társulások intézményi keretrendszerének és kiemelt támogatásának megszűnése ellenére még mindig működnek ilyen társulások a vármegyében is, leginkább a tagönkormányzati hozzájárulásokból (180-300 ft/fő/év) és eseti pályázati forrásokból fenntartott szűkös keretek között. A kérdőíves kutatásunk alapján az eredeti 16 többcélú társulásból az alábbi térképen megjelenített társulások működnek (vagy működtek a közelmúltig) Pest vármegyében. Közülük az elérhető információk alapján a Ráckeve és Térsége Önkormányzati Beruházási Társulás 2024-ben megszűnt, míg a Dunakanyar Többcélú Önkormányzati Kistérségi Társulás kapcsán pedig nem egyértelmű, hogy működik-e jelenleg.

A jelenleg még működő társulások összességében kifejezetten tanulságosak abból a szempontból, hogy létezésük alátámasztja azt, hogy központi pénzügyi ösztönzők nélkül is ki tud fejeződni a térségi együttműködés iránti igény és a települések azon belátása, hogy **bizonyos feladatok esetében hatékony és szükségszerű az együttműködés, munkamegosztás**. Az is látszik, hogy a területfejlesztési célok és feladatok háttérbeszorulásával a „túlélési stratégiák” igen változatos képet mutatnak és dominánsan az **érdekképviseleti funkció**, valamint **egy-egy önkormányzati feladat közös ellátása** kerül előtérbe.

Önkormányzati feladatok közös ellátása kapcsán jellemzően **szociális és család-, valamint gyermekjóléti célok** jelennek meg. A Budakörnyéki Önkormányzati Társulás a HÍD Szociális és Gyermekjóléti, a Ceglédi Többcélú Kistérségi Társulás a Ceglédi Kistérségi Szociális Szolgáltató és Gyermekjóléti Központ, míg a Veresegyházi Kistérség Önkormányzatainak Többcélú Társulása az ESÉLY Szociális Alapellátási Központ keretében végzi el a tagönkormányzatok szociális és gyermekjóléti feladatait a családsegítéstől és házi segítségnyújtástól az időskorúak gondozásáig, de megemlíthető az Ország Középe Többcélú Kistérségi Társulás által fenntartott Reménysugár Fogytékosok Napközi Otthon is.

60. ábra: Működő kistérségi társulások Pest vármegyében

Forrás: saját szerkesztés

A szociálisan kívül a Budakörnyéki Önkormányzati Társulás esetében a **közbiztonság** is megjelenik, mint a tagönkormányzatok által közösen ellátott feladat, hiszen a tagönkormányzatok 2014. óta a társuláson keresztül közösen működtetik a **Budakörnyéki Közterület-felügyeletet** is. Egyébiránt bár törvényileg lehetséges, mégis **egyedülálló Magyarországon, hogy a közterületfelügyelet társulási formában működtetik önkormányzatok**. A Tápiómenti Területfejlesztési Társulás szintén eltérő utat járt be, hiszen a társulás legfontosabb zászlóshajó projektje egy nagyszabású **szennyvízkezelési beruházási** program (Tápió-vidéki Szennyvízberuházás) volt, mely azóta sikeresen lezárult.

Néhány esetben az is megfigyelhető, hogy ezek a működő társulások a **Versenyképes Járások Program keretei között** is találtak szerepet maguknak. Erre jó példa az Ország Közepe Többcélú Kistérségi Társulás, amely Bugyival (a Dabasi járás egyetlen társulásban nem részt vevő települése) konzorciumban nyert forrást a programból a közlekedésbiztonság-fejlesztési projektjére, valamint a szakorvosi rendelőintézet fejlesztésére. De szintén meg lehet említeni

a Szobi Kistérség Önkormányzatainak Többcélú Társulását is, amelyik szintén ebből a programból tudott finanszírozást szerezni ugyancsak rendelőintézet-fejlesztésre.

Ugyan a területfejlesztés és a tervezési tevékenység háttérbe szorult a többcélú társulások esetében, azonban így is vannak példák a **közös stratégiai tervezés** tovább élésére körükben. Erre példa, hogy a Budakörnyéki Önkormányzati Társulás és Zsámbék város megbízásából 2017-ben a **turisztikai lehetőségekre fókuszáló kerékpár-forgalmi hálózati terv készült**. Ugyanez a társulás esetében 2020. novemberében gazdaságfejlesztési terv készült, a kialakult járványügyi helyzet rövid- és hosszú távú hatásai kivédésére.

4.10.2 Szociális célú együttműködések

4.10.2.1 Önkormányzati feladatellátás társulási keretek között

A 1993. évi III. szociális igazgatásról és szociális ellátásokról (Szt.) szóló, valamint a 1997. évi XXXI. a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról (Gyvt.) szóló törvény által meghatározott szociális és gyermekjóléti, illetve családsegítő szolgáltatások biztosítása önkormányzati feladatkör. Ennek a feladatkörnek a megoldását ugyanakkor a kevés szakember, alacsony ellátotti szám, illetve finanszírozási megfontolások miatt is **hatékonyabb térségi együttműködésben megvalósítani**. Ezt jellemzően vagy az előzőekben említett **többcélú társulások keretei között**, vagy **direkt erre a célra létrehozott önálló jogi személyiséggel rendelkező társulás** (szociális, valamint család- és gyermekjóléti központ, szolgálat) formájában valósítják meg a települések egymással együttműködve. Mind a többcélúakra, mind a kifejezetten szociális célú társulásokra igaz, hogy döntéshozó szervük a társulási tanács (amelynek tagjai a részt vevő önkormányzatok polgármesterei), a fenntartói jogokat pedig a társulás gyakorolja. **Egyébiránt ez az az önkormányzati feladatkör, aminek megoldása esetében messze a legjellemzőbb az önkormányzatok együttműködése.**

Az önkormányzati feladatellátáshoz kapcsolódó **szociális** célú szolgáltatások széles, de alapvetően az egyes szolgálatok, vagy szociális központok esetében nagyon hasonló tevékenységeket fednek le:

Jelzőrendszeres házi segítségnyújtás: Ez az ellátási forma a saját otthonukban élő, első sorban a 65. életkorukat már betöltött személyek részére, az önálló életvitelük fenntartása mellett esetlegesen felmerülő krízishelyzetek elhárítása céljából nyújtott szociális ellátás. Az ellátottaknak egészségi állapotuk és szociális helyzetük miatt rászorulóknak, a segélyhívó készülék megfelelő használatára képesnek kell lenniük. Ezen ellátás keretében az intézmény biztosítja, hogy segélyhívás esetén a készenlétben lévő gondozónő és a kiszállítást végző sofőr a helyszínen haladéktalanul megjelenik, a segélyhívás okául szolgáló probléma megoldása érdekében a gondozónő az azonnali intézkedéseket megteszi, szükség esetén további egészségügyi vagy szociális ellátást kezdeményez.

Házi segítségnyújtás: Ez az ellátási forma a saját otthonukban élő, első sorban idős és beteg rászorulóknak önálló életvitelének támogatását szolgálhatja. Lényegében azok számára érhető el, akik napi életvitelükhöz egy órát meghaladó, de a négy órát meg nem haladó időtartamú

segítségre szorulnak. Napi tevékenységhez tartozik a személyi, környezeti higiénia biztosítása, az egészségügyi és mentális gondozás, az étkezésben való segítségnyújtás, a bevásárlás, valamint bizonyos ügyintézési feladatok.

Szociális étkeztetés: Ezen szociális alapszolgáltatás keretében a szociálisan rászorultak részére legalább napi egyszeri meleg étkezést biztosítanak, azoknak, akik koruk, egészségi állapotuk, fogyatékoságuk, pszichiátriai betegségük, szenvedélybetegségük, vagy hajléktalanságuk miatt, azt önmaguk, illetve eltartottjaik részére tartósan vagy átmeneti jelleggel nem képesek biztosítani.

Nappali ellátás: A 18. életévét betöltött egészségi állapota vagy idős kora miatt szociális és mentális támogatásra szoruló, saját otthonukban élő, önmaguk ellátására részben képes személyek napközbeni ellátására szolgál. A napközbeni ellátást nyújtó intézmény célja a hiányzó családi gondoskodás pótlása, az egyedüllét megszüntetése és a tétlenséggel járó káros hatások megelőzése, ennek érdekében lehetőséget biztosít napközbeni tartózkodásra, társas kapcsolatok kialakítására, higiéniai szükségletek kielégítésére.

A család- és gyermekjóléti szolgáltatások is igen széles spektrumot fednek le:

Óvodai és iskolai szociális segítő tevékenység: A köznevelési intézménybe járó gyermekeknek, azok családjának, az intézményben dolgozó pedagógusoknak nyújt támogatást azáltal, hogy egyéni és csoportos formában segíti a gyermeket a korának megfelelő nevelésben, oktatásba való beilleszkedésének, tanulmányi kötelezettségei teljesítéséhez szükséges kompetenciái fejlesztésében a gyermek tanulmányi kötelezettségének teljesítés akadályozó tényezők feltárását és megoldását, gyermek a tanulmányi előmeneteléhez, későbbi munkavállalásához kapcsolódó lehetőségei kibontakozásában és a gyermek családját a gyermek iskolai életét érintő kérdésekben, valamint a nevelési problémák esetén a gyermeket és a családot a közöttük lévő konfliktus feloldásában.

Családkonzultáció, családterápia: Célja a felek közötti konfliktusok feloldásának elősegítése, közöttük megállapodás létrehozása, és annak minden fél részéről történő betartása.

Mediáció: Célja a felek közötti konfliktusok feloldásának elősegítése, közöttük megállapodás létrehozása, és annak mindkét fél részéről történő betartása bírósági eljárások keretein kívül.

Pszichológiai tanácsadás: A családon belüli súlyos ellentétek, problémák, súlyos konfliktusok esetén lehetőség van arra, hogy pszichológus szakemberünkhöz forduljanak.

Kapcsolattartási ügyelet: Célja lehetőséget biztosítani a gyermek, valamint a külön élő, kapcsolattartásra jogosult szülő (nagyszülő stb.) számára arra, hogy semleges helyszínen, nyugodt, biztonságos körülmények között találkozhassanak egymással.

Jogi tanácsadás: Különböző jogi kérdésekben, vitás ügyekben adnak felvilágosítást, jogi tanácsot. Segítenek keresetlevelet, fellebbezéseket megírni.

Pest vármegyében is számos ilyen szociális célú együttműködés létezik, melyek részben többcélú, azonban nagyobb részben kifejezetten szociális célú társulások keretében működik. **Több település esetében is megfigyelhető, hogy az egyes szociális, valamint család- és gyermekjóléti szolgáltatások eltérő társulásokban, eltérő településekkel közösen működnek.** Például Maglód Ecserral, Gyömrővel, Üllővel és Pécellel közös Gyömrő és Környéke Társulás keretében biztosít bizonyos szociális szolgáltatásokat (idős korúak nappali ellátása és szociális étkezés) a rászoruló lakosai számára, miközben a család- és gyermekjóléti szolgáltatásait a Vecsessel és Üllővel közösen fenntartott Vecsés és Környéke Család- és Gyermekjóléti Szolgálat és Központ által biztosítja.

61. ábra: Szociális, valamint család- és gyermekjóléti társulások Pest vármegyében

Forrás: saját szerkesztés

4.10.2.2 Eseti, projekt jellegű együttműködések

A szociális célú együttműködések nem merülnek ki a társulási keretek közötti önkormányzati feladatellátásban, hanem azon túlmenően, **egy-egy projekt kapcsán is létrejönnek települések közötti együttműködések.**

A TOP PLUSZ helyi humán fejlesztések pest vármegyei megvalósítására vonatkozó felhívásának (TOP_PLUSZ-3.1.3-23-PT1) célja a Vármegyei Esélyteremtő Paktumok és a Szolgáltatási Út Térképek által feltárt vármegyei szolgáltatáshiányokra válaszoló intézkedések megvalósítását

támogató tevékenységek megvalósítása. Ennek érdekében a Felhívás beavatkozásai keretében lehetőség van: a) Vármegyei Felzárkózási Fórumok keretében meglévő Szolgáltatási Út Térkép és Vármegyei Esélyteremtő Paktum felülvizsgálatára, módosítására, ezen dokumentumok hiányában újak készítésére. b) a szociális alapszolgáltatásokhoz és gyermekjóléti alapellátásokhoz kapcsolódó szemléletformálásra; c) társadalmi befogadást, társadalmi kohéziót és identitást, munkaerő-piaci kompetenciát és együttműködések erősítését célzó közösségi programok megvalósítására; d) a szolgáltatásokhoz való hozzáférés javítására, összehangolására; e) egészségfejlesztési és egészségügyi prevenciók programok szervezésére; f) szemléletformáló tevékenységek, programok megvalósítására. **A felhívás keretében több térségi, azaz az adott település határait túllépő és konzorciumi keretek között más településsel közösen megvalósításra kerülő projekt is támogatást nyert.**

Helyi humán fejlesztések Budakalászon és Csobánkán¹⁰

Budakalász humán programot dolgozott ki, amelyre TOP_PLUSZ-3.1.3-23-PT1-2024-00067 azonosítószámmal nyilvántartott „Helyi humán fejlesztések Budakalászon és Csobánkán” elnevezéssel 124,66 millió forintos vissza nem térítendő uniós támogatást nyert el. Az Európai Unió pályázati lehetőségeire épített projekt célcsoportjai a gyermekek, kamaszok, a velük foglalkozó szakemberek, az idősek és a mélyszegénységben élők. A projekt konzorciumban a Konszenzus Alapítvánnyal és Csobánka Község Önkormányzatával valósul meg és a korai fejlesztéstől a demenciáig számos területen segíti a budakalásziak mindennapjait.

A támogatni kívánt célcsoportok kiválasztásánál az **esélyegyenlőségi programban szereplő csoportok közül a fő fókusz a mentális problémákkal küzdőkre, a kamaszokra és a demencia megelőzésére került.** A segítő programokat a célcsoportok igényei szerint igyekeztek megjelölni, olyan tevékenységeket választottak, melyek hiányszolgáltatások Budakalászon. Mindezt természetesen megelőzte egy széles körű igényfelmérés a lakosok, valamint a célcsoportok tagjait segítő szakemberek segítségével, úgy, mint a Dunakanyari Család és Gyermekjóléti Intézmény munkatársaival, a helyi pedagógusokkal, kisgyermekgondozókkal, intézmény- és klubvezetőkkel. A felmérést követően világossá váltak azok a területek, ahol támogatásra van szükség és azok a hiányszolgáltatások, melyek a városban élőknek tényleges segítséget jelentenének. **A gyerekeknek egészen a kamaszkorig, a gyerekekkel foglalkozó szakembereknek, szülőknek, az időseknek, és Csobánkán, a mélyszegénységben élőknek szeretne a város segíteni.** A pályázati program két tanévet ölelne át, a szünetben két nagyobb volumenű tábor lebonyolításával.

A szociális programban a legkisebbeket is megcélolták **korai fejlesztéssel**, mint például az újszülöttkortól igénybe vehető **neuro-hidroterápiával (NHT)** a Cseppek Házában. Az óvodások közül szeretnének azoknak segítséget nyújtani, akiknek **extra fejlesztésre van szükségük**, valamint azoknak, akik az **iskolakezdés előtt állnak**. Igyekeztek olyan hiányterületeket is támogatni, amivel ugyan foglalkoznak az intézmények, de nem elég sokrétűen a korlátos anyagi

¹⁰ <https://www.budakalasz.hu/atfogo-szocialis-palyazat-a-korai-fejlesztestol-a-demenciaig/>

lehetőségek végett. Egyre nő Budakalászon is a sajátos nevelési igényű (SNI) gyermekek száma, akik speciális odafigyelést és fejlesztést igényelnek már óvodáskorban ahhoz, hogy az iskolai terhelés során ne szoruljanak a perifériára. Szeretnék bővíteni a fejlesztő módszereket például **meseterápiával**. Az **iskolakezdés előtt állókat** is szeretnénk a projekt keretein belül megtámogatni, hiszen a tapasztalatok azt mutatják, hogy sok esetben a 6-7 évesek nincsenek felkészülve a 8 órás folyamatos terhelésre, a változás, az új napirend miatt bekövetkező stresszhelyzetekre. A kisiskolásoknál gyakran kialakuló szorongás elkerüléséhez **állatassisztált foglalkozások** nyújthatnak segítséget

Az iskolások között szeretnék több **felzárkózási lehetőséget** nyújtani, akár heti 3 alkalom **korrepetálással** azok számára, akik vagy a képességeik, vagy a családi háttérük miatt rendszeresen lemaradnak a tananyaggal. Emellett kiemelten fontosnak tartják a **tinédzserek és az ifjúság támogatását**, hiszen a pandémia óta kifejezetten ki vannak téve a mentális zavaroknak és az online térben való visszaéléseknek, függőségeknek. Számukra a legfontosabb, hogy elérhetővé váljon egy olyan **közösségi tér**, ahol kiszakadva a virtuális világból valódi kapcsolatok, koruknak megfelelő beszélgetések, programok álljanak rendelkezésre szakemberek által biztosított stabil közegben. Ahol beszélhetnek a problémáikról úgy, hogy megértő fülekre találnak, ahol játékmester asszisztálásával elmerülhetnek a játék, csapatjáték örömeiben, ahol **fesztelenül kaphatnak felvilágosítást, választ a kérdéseikre droghasználat és a szexuális élet terén**, vagy ahol egyszerűen csak együtt lóghatnak, szórakozhatnak az iskola után és hétvégén.

Az idősek és a mélyszegénységben élők kapcsán egyrészt szeretnék a már meglévő idősközösségek, mint a Kalászi Idősek Klubja és az Egészségklub **programkínálatát bővíteni**. A demencia az életkor kitolódásával egyre inkább egy megoldandó társadalmi probléma, szeretnék az **Alzheimer Cafe-t** is fejleszteni a pályázati pénzből, kibővíteni a programját különböző demencia megelőző foglalkozással. Szakemberek által vezetett torna keretében **koncentrációs gyakorlatokkal**, ahol a szellemi frissesség megőrzése a cél, valamint játékmester által vezetett memória játékokkal és logikai társasjátékokkal.

A **mélyszegénységben élők megsegítésére szoros együttműködést terveznek Csobánka Község Önkormányzatával** és a Csobánkán több éve sikerrel, a helyi roma lakosság elfogadásával működő CSODAműhely Egyesülettel, akik már **kidolgoztak egy programot a hátrányos helyzetű roma lakosság, marginalizált fiúk, lányok és fiatal édesanyák számára**.

Ahogy látható a projekt tevékenységei rendkívül széles spektrumot fednek le és a célcsoport is lefedi a szociálisán érzékeny társadalmi csoportok nagy részét, ugyanakkor a területi együttműködési megközelítés csak korlátozottan érhető tetten. Konkrétan **a projekt csak egy kisebb szeletében és egy célcsoport (mélyszegénységben élők) vonatkozásában jelenik meg településen túlnyúló, egy másik önkormányzattal (Csobánka) történő együttműködés**.

Helyi human fejlesztések Budaörsön¹¹

A projekt célja, hogy javítsa a hátrányos helyzetű lakosok életminőségét és esélyegyenlőségét, valamint elősegítse a társadalmi integrációt. A projekt TOP Plusz pályázat keretében valósul meg (TOP_PLUSZ-3.1.3-23-PT1-2024-00057) és a tervezett megvalósítási időszak 2025. január 1-jétől 2028. április 30-ig tart. A projekt megítélt támogatás összege 125 millió forint. A projekt konzorciumi formában valósul meg, melynek vezetője Budaörs Város Önkormányzata, a konzorciumi tagok Budaörs Városi Önkéntes Tűzoltó Egyesület, Pusztazámor Községi Önkormányzata és Sós-kút Község Önkormányzata.

A projekt célterülete Budaörs, Pusztazámor és Sós-kút települések, ezeken belül is azok a területek, ahol a legnagyobb szükség van a szociális és közösségi fejlesztésekre, különösen a hátrányos helyzetű lakosok körében. A projekt számos önállóan támogatható tevékenységet tartalmaz, amelyek középpontjában a helyi közösségek fejlesztése áll. A programok között szerepelnek érzékenyítő programok, közösségfejlesztő rendezvények, a sajátos nevelési igényű gyermekek fejlesztésének támogatása, gyermekek számára szabadidős programok, valamint szülők felkészítő programjai prevenciók céljával.

A projekt kiemelt területei közé tartozik az egészségfejlesztés és a szűrővizsgálatok, amelyek célja, hogy a helyi lakosok minél szélesebb körben részesülhessenek a térítésmentes, életkor szerinti egészségügyi szűréseken, és fejleszthessék digitális egészségértésüket. Emellett a projekt célja a közlekedésbiztonság javítása is, különösen a gyermekek számára, a Bike Safe program népszerűsítésével és kerékpáros szervízszlopok telepítésével.

A projekt biztosítja a nyilvánosságot és esélyegyenlőségi szempontokat is figyelembe vesz a megvalósítás során. A projekt munkacsoportja már létrejött, az első ülését is megtartották. Az együttműködési megállapodások aláírásra kerültek, és elkészült a tevékenység ütemterve és a programnaplár.

Tervezett tevékenységek a projektben:

- Időseknek nyújtott szociális alapszolgáltatások esetén szemléletformálás: A településen élők számára érzékenyítő programok szervezése.
- Gyermekek jótéti alapellátás esetén szemléletformálás: Közösségfejlesztő programok szervezése, csoportos készségfejlesztés.
- Gyermekek (szünidei) szabadidős programjainak szervezése.
- Szülők számára szülőket felkészítő programok szervezése prevenciók jelleggel.
- Szupervízió a szolgáltatásokban dolgozók számára.
- A sajátos nevelési igényű, pszichés fejlődési zavarral küzdő gyerekek helyben történő fejlesztésének, tanításának támogatása.

¹¹ <https://budaors.hu/varoshaza/palyazati-projektek/top-plusz-palyazatok/helyi-human-fejlesztések-budaorson>

- Jogszabályban rögzített, térítésmentes, életkor szerinti szűrővizsgálatokon való részvételre ösztönzés, egyéni állapotfelmérés és kockázatbecslés, illetve az ehhez kapcsolódó egyéni tanácsadás, továbbá a szűrővizsgálatok helyben történő biztosítása.
- Digitális egészségértés fejlesztése.
- Egészségügyi, helyben elérhető szolgáltatások megvalósítása: Életmódváltó és közösségi egészségnevelési programok megvalósítása.
- Kerékpáros közlekedést népszerűsítő és/vagy közlekedésbiztonsági célú szemléletformáló tevékenységek megvalósítása hátrányos helyzetű csoportok, elsősorban gyermekek számára.
- Bike Safe program népszerűsítése, kerékpáros szervízoszlopok telepítése.

Budaörs Város Önkormányzata és a projekt partnerei hangsúlyozzák elkötelezettségüket a társadalmi esélyegyenlőség elősegítésében és a közösségi fejlesztések megvalósításában. **A projekt célja, hogy hosszú távon hozzájáruljon a települések fenntartható fejlődéséhez és a helyi közösségek megerősítéséhez.**

Budakalász projektjével szemben itt a projekt teljes tevékenységi körében megjelenik a térségi együttműködés és valamennyi projektelem mindhárom település esetében releváns.

4.10.3 Közös érdekérvényesítés

4.10.3.1 Fővárosi Agglomeráció Önkormányzati Társulás (FAÖT)

Felismerve azt, hogy a fővároshoz közvetlenül kapcsolódó települések speciális, egymáshoz hasonló problémákkal küszködnek, érdekeinek képviseletére, azok összehangolására 17 agglomerációs önkormányzat létre hozta a társulást. A társulás deklarált **célja az érintett települések közös érdekérvényesítésének biztosítása, a tapasztalatcsere elsősorban a közlekedés, közbiztonság, turisztika, katasztrófavédelem, sport és kultúra területén, közös fejlesztési programok kidolgozása, összehangolt fejlesztések megvalósítása.** A társulás elnöke Gyál polgármestere, tagtelepülései (17 település): Alsónémedi, Budaörs, Csömör, Diósd, Ecser, Gyál, Halásztelek, Kistarcsa, Nagykovácsi, Pécel, Pilisborosjenő, Pomáz, Remeteszőlős, Szigetszentmiklós, Tárnok, Törökbálint, Vecsés.

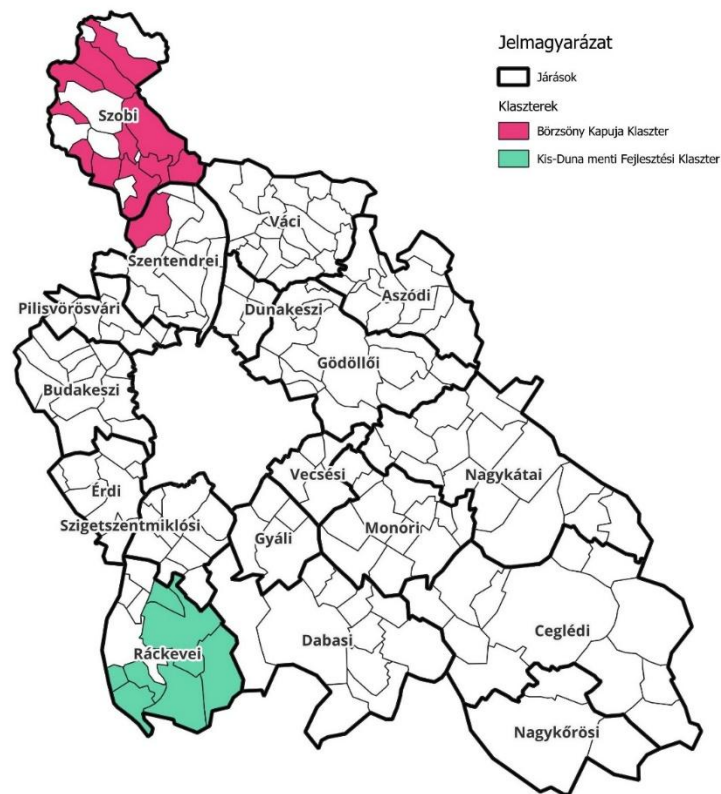
A FAÖT működése egyedülálló Pest vármegyében, hiszen egy alulról szerveződő, önkéntes és a kötelező feladatok ellátásán túlmutató társulás. Az egyik alapcélként megfogalmazott együtt gondolkodás nem szimpla lózung, hiszen valós példák is alátámasztják működését.

Az együttműködés egyik első kézzelfogható eredménye a BKV tömegközlekedési járatokkal érintett agglomerációs települések és a Főváros közötti megállapodás volt a járatok biztosítása és finanszírozása tárgyában. Legutóbb pedig a Versenyképes Járások Program végrehajtási rendeletével kapcsolatban fogalmaztak meg közös levelet a Közigazgatási és Területfejlesztési Minisztérium részére, majd egyeztettek a közigazgatási és területfejlesztési miniszterrel a program tapasztalatairól és az önkormányzati rendszer reformjának előkészítéséről.

4.10.4 Turizmusfejlesztési együttműködések

4.10.4.1 Turisztikai klaszterek

A turizmusfejlesztési **klaszterek** olyan együttműködési hálózatok, amelyekben egy adott térség turizmusában érdekelt szereplők – például turisztikai szolgáltatók, szálláshelyek, vendéglátóipari vállalkozások, önkormányzatok, szakmai szervezetek és esetenként oktatási vagy kutatóintézmények – **közösen dolgoznak a térség turisztikai kínálatának fejlesztésén és versenyképességének növelésén**. A klaszterek működésének alapja az együttműködés és a hálózatosodás, amely lehetővé teszi az erőforrások, tudás és marketingtevékenységek összehangolását. A turizmusfejlesztési klaszterek jellemzően azért jönnek létre, hogy erősítsék a térség turisztikai arculatát, közös termék- és szolgáltatásfejlesztést valósítsanak meg, valamint hatékonyabb promóciós és értékesítési tevékenységet folytassanak. A klaszterek hozzájárulhatnak a turisztikai szezon meghosszabbításához, a szolgáltatások minőségének javításához és a térségi gazdaság élénkítéséhez, miközben a helyi szereplők közötti együttműködést is erősítik. **Pest vármegyében jelenleg két ilyen klaszter működik: a Börzsöny Kapuja Innovációs Klaszter és a Kis-Duna menti Fejlesztési Klaszter.**

62. ábra: Klaszterek Pest vármegyében

Forrás: saját szerkesztés

4.10.4.2 A Börzsöny Kapuja Innovációs Klaszter

A Dunakanyar turisztikai adottságainak fejlesztésére több forrás is rendelkezésre áll, mind az önkormányzatok, mind a térség gazdasági és civil szereplői részére. A források elnyeréséhez és

hatékony felhasználásához nélkülözhetetlen a régiós szintű közös gondolkodás, tervezés és együttműködés. Ennek érdekében hozták létre az alapítók a **Börzsöny Kapuja Innovációs Klasztert**, melynek önkormányzati oldalról Kismaros, Kóspallag, Nagymaros, Szokolya, Verőce, Kémence, Ipolytölgyes, Ipolydamásd, Szob, Visegrád, Perőcsény és Vámosmikola a tagjai.

A Klaszter megalapításának elsődleges célja volt egy **térségi turisztikai attrakciófejlesztési program kidolgozása**. A fejlesztési terv harmonikusan illeszkedik Pest Megye Önkormányzatának 2021-2027 Területfejlesztési Stratégiájához, a Magyar Turisztikai Ügynökség 2.0 Programjához és az Aktív Ökoturisztikai Fejlesztési Központ vezetésével kidolgozásra került Börzsöny – Dunakanyar Stratégiához.

A tervezésekor fontos szempont volt, hogy kövesse a **desztinációs megközelítés új szemléletű attrakciófejlesztési és alpinfrastruktúra-fejlesztési logikáját**, figyelembe véve a gazdasági-társadalmi-környezeti fenntarthatóságot. Emellett szem előtt tartva, hogy az attrakciók egymással hálózatosan, egymásra vagy egymást kiegészítve épüljenek fel, és ezáltal a látogatók számára minőségi élményt tudjanak biztosítani. A helyi civil szervezetek, szolgáltatók, vállalkozók, gazdasági szereplők, turisztikai és fejlesztési szakemberek támogatásával és korábban nem tapasztalható szakmai összefogásával létrejött Klaszter folyamatosan bővíti tagjainak számát a régióban.

A Börzsöny Kapuja Innovációs Klaszter munkaszervezete, a Nonprofit Kft., **az alábbi szolgáltatásokkal áll a Klaszterhez csatlakozók rendelkezésére:**

- A beérkező fejlesztési ötletek, tervek előzetes elemzése, értékelése, integrálása
- Térségi szinergiák feltérképezése, kooperációs lehetőségek feltárása
- Hazai és nemzetközi pályázati lehetőségek felkutatása, pályázatfigyelés, pályázati szaktanácsadás
- Pályázatok elkészítése
- Megvalósíthatósági tanulmányok elkészítése
- Költség-haszon elemzések készítése
- Projektmenedzsment, fejlesztések lebonyolítása, monitoring
- Projektzárás, értékelés, elszámolás
- PM / FM szempontok felügyelete

A pályázatkészítéstől a szerződéskötésen át, egészen a projekt lezárásáig segítik a Klaszter tagokat, leveszik partnereik válláról a bonyolult adminisztratív terheket. Közvetlen információkkal rendelkeznek a legfrissebb hazai és Európa Uniós pályázati lehetőségekről, így

a partnerek részéről felmerülő ötleteket, össze tudják kapcsolni a finanszírozási lehetőségekkel.¹²

4.10.4.3 Kis-Duna menti Fejlesztési Klaszter

Az **RS Ökorégió Nonprofit Kft.** 2022 tavaszán a **Kis-Duna menti Fejlesztési Klaszter** munkaszervezeteként jött létre, hét önkormányzat, Kiskunlacháza, Apaj, Áporka, Dömsöd, Lórév, Makád és Szigetbecse alapította. A tulajdonosok közös célkitűzése volt, hogy kulturális, egészségipari, sport és turisztikai, továbbá a természeti értékeket érintő **fejlesztési elképzeléseiket összehangolják**, és **hatékonyan tudjanak részt venni** az Európai Unió támogatásával, az Európai Strukturális és Beruházási Alapok társfinanszírozásával megvalósuló 2021-2027 időszakra vonatkozó uniós operatív programokban, a Kreatív Európa Programokban, az Európai Duna Stratégia programjaiban, az Európai Területi Együttműködés programjaiban, a Közép-Európai Interregionális együttműködési programokban, a Transznacionális együttműködési programokban, valamint a Magyarország Kormánya által finanszírozott hazai fejlesztési programokban. **A Klaszter kiemelt célkitűzése a Ráckevei-Soroksári Duna-ág menti Ökoturisztikai Régió létrehozása és fejlesztése.**¹³

Kiemelt projektjük a Ráckevei-Soroksári Duna (a továbbiakban: RSD) víziturisztikai fejlesztése a parti infrastruktúra javításával.¹⁴ A projekt a TOP Plusz 6.1.4-23 pályázati felhívás „A” komponensére „Országos jelentőségű aktív turisztikai hálózatok fejlesztése” benyújtott pályázaton (TOP_PLUSZ-6.1.4-23-PT1-2024-00007) nyert el 735 millió forintnyi támogatást.

A projekt konzorciumban valósul meg az alábbi struktúrában: projektgazda konzorciumvezető: RS Ökorégió Nonprofit Kft., konzorciumi tagok: Kiskunlacháza Város Önkormányzata, Ráckeve Város Önkormányzata, Szigetcsép Községi Önkormányzat, Dunavarsány Város Önkormányzata, Magyar Halászati Kultúráért Alapítvány, Aktív és Ökoturisztikai Fejlesztési Központ Nonprofit Kft. A projekt megvalósulási helyszínei: Dunavarsány; Szigetcsép Kiskunlacháza; Kiskunlacháza Vessző-sziget; Ráckeve Kelemen László Park; Ráckeve Vadkacsa Szabadstrand. A tervezett fejlesztés kizárólag Pest Vármegyében valósul meg.

A fejlesztés a jelenleg is evezős túraútvonalként működő Ráckevei-Soroksári Dunaágon valósul meg, kapcsolódási pontokkal (Ráckeve városban Kelemen László Park és Vadkacsa Szabadstrand) az EUROVELO 6 kerékpáros útvonalhoz. A tervezett projekt helyszíne az RSD rendkívüli módon alkalmas a kezdő, vagy gyermek evezős turisták számára is a kikapcsolódásra. Hajóforgalma nincs, motoros csónakok közlekednek rajta ugyan, de számuk még csekély. A víz áramlási sebessége alacsony. A biztonságos körülmények miatt könnyebb megismertetni és népszerűsíteni a vízitúrázást a gyermekekkel, családokkal és idősebbekkel. Olyan partmenti helyszíneken tervezik a fejlesztéseket, amelyek önkormányzati tulajdonban vannak,

¹² <https://borzsonyklaszter.hu>

¹³ <https://www.rsokoregio.hu/index.html>

¹⁴ <https://www.palyazat.gov.hu/eredmenyek/tamogatott-projektek/3824330201>

közterületről megközelíthetőek és egymástól való távolságuk alapján alkalmasak arra, hogy É-D irányban nagyobb távolságot meg lehessen tenni a Dunaágon evezve és közben megpihenni.

A projekt várható eredményei: A projekt során hat helyszínen, négy településen hoznak létre idegenforgalmi attrakciót. Az éves látogatószám cél 9 550 látogató/év. A fejlesztett víziturisztikai útvonal hossza több mint 17 km. Az MHSZ épület felújításával Ráckeven több túratípust (evezős és kerékpáros) is kiszolgálni képes épület jön létre, mely akadálymentes módon kerül megépítésre.

Tevékenységek:

- Kötelező tájékoztatás és nyilvánosság végzése
- Hulladékgyűjtők elhelyezése
- Marketing tevékenység
- Parkoló építése
- Gyermekjátékok telepítése
- Selfie pont és megállópont telepítése Ráckeven
- Eszközök (sárkányhajó, kajakok, kenuk) beszerzése
- Elektromos jármű és utánfutó beszerzése
- Csatlakozás országos hatókörű digitális alkalmazásokhoz
- Látogatószámláló berendezés telepítése
- Vezetett túrák és túraszervezés

A klaszterek és az előbbieken bemutatott projekt **jó példa a területi együttműködésre**, hiszen az érintett települések jól felismertek **egy magas potenciálú lehetőséget** (víziturizmus) és egyben felismerték azt is, hogy ennek a lehetőségnek a kiaknázására **hatékonyan csak együttműködésben van lehetőségük**. Egy ilyen jellegű, vonalszerű, a települések határait átszövő adottságot, mint az RSD, pontszerű, települések határain belül maradó fejlesztésekkel nem lehet hatékonyan kihasználni, ehelyett egy nagyobb területi léptékű, összehangolt és komplex ökoturisztikai csomagot kialakító fejlesztés sokszoros megtérülést hozhat az érintett településeknek.

Fontos kiemelni, hogy a jól kialakított turisztikai fejlesztéseknek **jelentős multiplikátor hatása lehet**, azaz nem csak a turisztikai bevételek, hanem egyben **munkahelyeket és jövedelmet teremtenek** a munkaképes társadalom széles körének, így a **szociálisan hátrányos helyzetű, alacsonyabban képzett népességnek is** (takarítók, jegyárosok, éttermek kisegítő személyzete, karbantartók stb.). Ez különösen fontos az olyan, a korábbiakban is a munkanélküliség, szegénység és az szociális helyzet szempontjából problémásabbnak azonosított térségekben, mint a Ráckevei járás.

4.10.5 Budapest és Pest vármegye közötti együttműködések

A Főváros és Pest vármegye számtalan területen kötődik egymáshoz a munkahelyek, a közösségi közlekedés kapcsán, de a fővárosban több olyan intézmény is megtalálható

(felsőoktatás, egészségügy), amelyek mindkét szereplő számára szolgáltatást nyújtanak. A GDP-ben kifejezett fejlettségük jelentősen különbözik. A korábban területfejlesztési szempontból közös régió a 2021-től induló uniós költségvetési ciklustól kezdődően már külön régióként működött, több támogatási forráshoz juttatva Pest vármegyét. Így megszűnt az a korábbi előnytelen állapot, hogy a főváros kiemelkedő gazdasági fejlettsége a közös régió átlagát feltornázta, ugyanakkor Pest vármegye települései támogatásoktól estek el, mert régiós szinten egybeszámítódott a Központi-Régió gazdasági teljesítménye.

2018. január 1-től hivatalosan is megtörtént a régiók szétválasztása, amely azzal a furcsa paradoxont is eredményezte, hogy míg a 2014-2021-es uniós ciklusra való felkészülés során volt tervezési együttműködés a felek között, ez megszűnt a szétválás után. Amint azt a 4.7 fejezetben részletesen leírtuk a területfejlesztési együttműködések 1996-tól kezdődően többször is módosultak. A Főváros és Pest megye területét érintő közös fejlesztések összehangolására először 1997. június 27-én alakult meg a Budapesti Agglomerációs Fejlesztési Tanács (BAFT), majd megszűnt 1999-ben. Második alkalommal 2022. szeptemberében jött létre annak érdekében, hogy legalább két évente vizsgálja a térség gazdasági, társadalmi és környezeti folyamatait és ezek mentén fejlesztési irányokat határozzon meg. A BAFT feladatairól és működéséről részletesen a 4.9.1. fejezetben írunk. A BAFT tervezési szinten jelent előrelépést, mely folyamat segítheti a központi régió egymásrataltságának jobb megértését, ugyanakkor több stratégiai együttműködés lenne szükséges.

Ezt felismerve jött létre a **Fővárosi Agglomeráció Önkormányzati Társulás (FAÖT)**. Az együttműködést 17 agglomerációs település hozta létre. A társulás deklarált célja az érintett települések közös érdekérvényesítésének biztosítása, a tapasztalatcsere elsősorban a közlekedés, közbiztonság, turisztika, katasztrófavédelem, sport és kultúra területén, közös fejlesztési programok kidolgozása, összehangolt fejlesztések megvalósítása. A FAÖT együttműködés inkább gyakorlati megoldásokat keres, mint távlati terveket készít.

- A főváros és a vármegye közötti együttműködésre nagy szükség lenne olyan esetekben, melyek térségi szintű problémát oldanak meg (kerékpárút, közigazgatási határt súrolva haladó belterületi út, víz-, és csatornahálózat, elektromos hálózat).
- Közös pályázatokat lehetne benyújtani a fentebb felsorolt problémák megoldására.
- A közigazgatási határhoz közel elhelyezett illegális hulladéklerakók felszámolása szintén ilyen ügy lehet.
- A tömegközlekedés fejlesztése a viszonylatok és kapacitások összehangolása szintén párbeszédet igényel.
- A Ráckevei Duna-ág szennyezésének megszüntetése és élővilágának védelme szintén közigazgatási határon átnyúló megoldással lehet hatékony.

4.10.6 Vidékfejlesztési együttműködések

4.10.6.1 Helyi Akciócsoportok (HACS)

A vidékfejlesztési politika az Európai Unióban egyre inkább a helyi erőforrásokra és közösségi kezdeményezésekre épülő megközelítések felé mozdult el, amelynek **egyik legfontosabb eszköze a LEADER-program**. A LEADER (Liaison Entre Actions de Développement de l'Économie Rurale) szemlélet alapja, hogy a vidéki térségek fejlesztése akkor lehet hatékony és fenntartható, ha a fejlesztési irányokat nem kizárólag központi szinten határozzák meg, hanem azok kialakításában aktívan részt vesznek a helyi szereplők is. A program a „bottom-up”, azaz alulról építkező tervezés elvét alkalmazza, amely a helyi gazdasági, társadalmi és környezeti adottságokra építve támogatja a vidéki térségek versenyképességének javítását, a foglalkoztatás bővítését és a közösségi együttműködések erősítését.

63. ábra: Helyi Akciócsoportok Pest vármegyében

Forrás: saját szerkesztés

A LEADER-megközelítés **intézményi keretét a helyi akciócsoportok (HACS) jelentik, amelyek olyan térségi együttműködések, amelyekben az önkormányzati, vállalkozói és civil szféra szereplői közösen vesznek részt.** A helyi akciócsoportok meghatározott vidéki térségek fejlesztési szervezeteiként működnek, feladatuk a helyi fejlesztési stratégiák kidolgozása és megvalósítása, valamint a rendelkezésre álló vidékfejlesztési források helyi szintű koordinációja. A HACS-ok döntéshozatali rendszerében kiemelt jelentősége van annak, hogy a nem önkormányzati

szereplők aránya meghaladja az 50%-ot, biztosítva ezzel a partnerségi alapú működést. **A szervezetek pályázati felhívásokat tesznek közzé, projektértékelési feladatokat látnak el, továbbá szakmai támogatást nyújtanak a helyi fejlesztési kezdeményezések megvalósításához.**

Napjainkban a helyi akciócsoportok szerepe részben átalakulóban van, ugyanakkor **továbbra is a vidéki térségek egyik legfontosabb közösségi fejlesztési intézményének tekinthetők.** A 2014–2020-as, majd a 2021–2027-es európai uniós tervezési időszakban a HACS-ok a közösségvezérelt helyi fejlesztések (CLLD) megvalósításának kulcsszereplőivé váltak, amelyek nemcsak gazdaságfejlesztési, hanem közösségépítési, turisztikai és helyi szolgáltatásfejlesztési

projekteket is támogatnak. A jelenlegi működésre jellemző a digitalizáció, a helyi gazdasági hálózatok erősítése, valamint a fenntarthatósági és klímaadaptációs szempontok fokozott megjelenése. A helyi akciócsoportok így továbbra is **hozzájárulnak a vidéki térségek népességmegtartó képességének javításához és a területi különbségek mérsékléséhez.**

Pest vármegyében jelenleg hét HACS működik, amelyek az agglomeráción kívüli térséget teljesen lefedik, míg az agglomerációban csak a kisebb népességű, dominánsan a nyugati, hegyvidéki részek települései vesznek részt valamelyik Leader egyesületben. Az is leolvasható a térképről, hogy ugyan a korábbi kistérségi rendszere épülő HACS-ok által lefedett területek valamelyest követik a jelenlegi járások határait, azonban sok esetben átlépik azokat, illetve sok esetben több járást is teljes egészében lefednek, ami elsősorban a korábbi kistérségi HACS-ok összeolvadásának köszönhető.

4.10.6.2 Börzsöny-Duna-Ipoly Vidékfejlesztési Egyesület

Az egyesület 2007-ben alakult meg, a közösséget a szobi és váci kistérség 17 települése alkotja. Területe kb 440 km², a területén élő lakosok száma 24 ezer fő. A Börzsöny nyugati és déli részén, illetve az Ipoly és a Duna által határolt területen fekszik, területe háromnegyedét erdő borítja. Turisztikai szempontból természeti adottságai és fekvése miatt rendkívül vonzó. A helyi fejlesztési stratégia alapján nélkülözhetetlen az önkormányzatokkal való szoros együttműködés megőrzése. A tagok céljai között szerepel a Közös Agrárpolitikai Stratégiai terv megvalósítása, feldolgozóüzemek létesítése annak érdekében, hogy megtermelt gyümölcs - főként bogyógyümölcsök - és zöldség helyben kerüljön feldolgozásra és értékesítésre. A szálláshelyek és vendéglátóegységek fejlesztése, valamint forrás biztosítása az önkormányzatok és a civil szervezetek közös programjaira, eszközbeszerzéseire és infrastrukturális fejlesztéseire. A kis falvak gazdasági elszigeteltségének csökkentése érdekében Rövid Ellátási Láncok és partnerségek szervezésére ösztönzik a helyi vállalkozókat. A munkaszervezet nagy hangsúlyt fektet a személyes jelenlétre, tájékoztató fórumok és személyre szabott tanácsadás keretében.

A helyszíni egyeztetések kapcsán nyilvánvalóvá vált, hogy tovább kell erősíteni az önkormányzatok közötti együttműködést. A zöldség-, és gyümölcsstermesztés tekintetében a HACS katalizátorként működik, programjaik hatására a helyben történő feldolgozás és értékesítés mértéke növekedést mutat. Sajnos elöregedő a térség lakossága, ezért a szociális szektort erősíteni kellene.

4.10.6.3 Buda-Környéki LEADER Egyesület

Az egyesület 2023-ban alakult, mára összesen 16 település csatlakozott hozzá, az érintett lakosság száma körülbelül 63 000 fő. A Buda-Környéki Leader Egyesület a Zsámbéki medence, a Budai déli agglomeráció és a Duna menti Dél-Pesti agglomerációt fedi le. A természetbarátoknak és túrázóknak rendkívül vonzó a változatos tájkép és az érintetlen természet. Számos természetvédelmi értékkel büszkélkedhet a terület, mint például a Pilis-hegység és a Buda-helység szigorúan védett területei. A terület rendkívül gazdag ritka növény-

és állatfajokban, valamint egyedi geológiai képződményekben. A legnagyobb kihívást a terület túlterheltsége okozza, melyek infrastrukturális fejlesztésekkel csökkenthetőek.

A Helyi Fejlesztési Stratégia stratégiai céljai között szerepel a mikro- és kisvállalkozások megerősítése, melyek a Budapestre történő ingázás mértékét kívánják mérsékelni, valamint a Rövid Ellátási Láncok létrehozását célozzák a helyi kistermelők és gazdaságok támogatása érdekében. Továbbá célok között szerepel a fenntartható turizmus és az örökségvédelem összehangolása. A stratégia harmadik pillére a helyi társadalom megerősítése, ugyanis a gyors betelepülés miatt a társadalmi kohézió meglehetősen gyenge, ennek javítása érdekében támogatják a közösségépítő kulturális, művészeti és szabadidős programok és fesztiválok szervezését. A munkaszervezet biztosítja, hogy a források a Helyi Fejlesztési Stratégia alapján kerüljenek felhasználásra. Ingyenes konzultációs lehetőséget biztosítanak a projektötletek kidolgozásához, illetve fórumokat szerveznek, ahol az önkormányzatok, vállalkozások és civil szervezeteket egyeztetni tudnak a fejlesztési irányokról.

4.10.6.4 Dunakanyar Kincse Vidékfejlesztési Egyesület

Az egyesület a Pilis-Dunakanyar térség fenntartható vidékfejlesztéséért és az ott élők életminőségének javításáért felel. 2023-ban alapították, 22 taggal indult, az egyesület mára 30 tagúra bővült. A területe 250 km², az érintett népesség száma pedig 45 000 főre tehető. A Dunakanyar Kincsei Vidékfejlesztési Egyesület legfőbb célja, hogy a 2023–2027-es uniós fejlesztési ciklus LEADER forrásai hatékonyan felhasználásra kerüljenek.

A Helyi Fejlesztési Stratégia további céljai között szerepel egy erős és összetartó közösség kialakítása, amelynek nem okoznak gondot a modern kori gazdasági és környezeti kihívások. Ösztönözni próbálják a kistelepüléseket élők a generációk közötti tudásmegosztásra, illetve egy élhető és harmonikus környezet kialakítására, ahol a természeti, kulturális és társadalmi adottságokat igyekeznek kihasználni a hagyományok megőrzése mellett. Annak érdekében, hogy a céljaik megvalósuljanak a lakosságot bevonva kidolgozásra került a Helyi Fejlesztési Stratégia, illetve rendszeresen szerveznek lakossági és projektgyűjtő fórumokat, ahol a helyi lakosok, civil szervezetek, és cégek javaslatait figyelembe véve alakítják a tervezési folyamatot.

Saját munkaszervezetük koordinálja az európai uniós és hazai forrásokból finanszírozott pályázatokat. Lehetősége nyílt a helyi vállalkozások támogatása keretében a gépbeszerzésre és fejlesztésre, továbbá a helyi önkormányzatoknak és civil szervezeteknek a zöldülő település program keretében zöldfelület fejlesztésre, megújuló energia telepítésére közösségi épületekre, eszközbeszerzésre, mellyel a zöldfelület fenntartása megoldhatóvá válik. Tevékenységük során fontos a közösségfejlesztések támogatása, mely célja a helyi identitás erősítése, az emberi kapcsolatok élénkítése, valamint a kulturális élet fellendítése.

4.10.6.5 Felső-Homokhátság Vidékfejlesztési Egyesület

A szervezet Pest vármegye déli és délnyugati részét öleli fel, két jól elkülöníthető kistérségből (dabasi és ráckevei) áll. A vármegye legnagyobb kiterjedésű LEADER csoportja, melyet 2007-ben alapítottak. Összesen 28 település alkotja, területe körülbelül 1300 km², az érintett

lakosság száma pedig 72 000-75 000 fő. A területet a sajátos homokhátsági klíma, valamint a Duna-menti adottságok jellemzik.

Az egyesület céljai között szerepel a helyi gazdasági hatékonyság és versenyképesség növelése az olyan fenntartható gazdálkodási formák támogatásával, melyek a környezeti viszonyok hatását csökkenteni tudják. Ösztönözni kívánják a helyi élelmiszer-feldolgozást, valamint, hogy a helyi zöldség, gyümölcs és hús helyben kerüljön eladásra. Kiemelt figyelmet kap a helyi adottságokon alapuló értékmegőrző turizmus, melynek keretében turisztikai programcsomagok kerülnek kialakításra, bővítésre kerül a szálláshely-kínálat, valamint egységes térségi arculat és turisztikai marketing valósul meg.

Fontos számukra a tanyavilág bekapcsolása a közösségi közlekedésbe, valamint a kerékpárutak fejlesztése. Törekvésük a fiatalok helyben tartásának az elősegítése, különböző képzések, kulturális programok szervezésével. Annak érdekében, hogy az említett célokat elérjék a vállalkozók részére lehetőséget biztosítanak támogatások lehívására. Rendszeresen szerveznek szakmai műhelyeket és workshopokat, ahol a helyi termelők és vállalkozók ingyenes pályázati felkészítésben részesülnek.

4.10.6.6 Galga-mente és Térsége Leader Egyesület

Az egyesület Pest vármegye északkeleti részén, az Aszódi és Gödöllői járás összehangolt vidékfejlesztéséért felel. 38 települést fog össze, összesen 1000 km²-es területen, az érintett lakosság száma kb 90 000-95 000 fő.

Az Egyesület elsődleges célja, a helyi gazdaság élénkítése ezáltal a kistelepülési életminőség javítása. A fő cél elérése érdekében támogatja a sport és rekreációs tevékenységeket, vállalkozásokat, a foglalkoztatás elősegítését, a környezetvédelem és az ökológiai egyensúly fenntartását, a terület népességmegtartó erejének megőrzését, esélyegyenlőség biztosítását. Kiemelten támogatja a hagyományőrző programokat, és a helyi identitástudat erősítését célzó rendezvényeket, továbbá forrást biztosít az infrastrukturális beruházásokra és eszközbeszerzésre egyesületek, alapítványok, egyházak és önkormányzatok részére.

4.10.6.7 GERJE-SZTŐK Helyi Vidékfejlesztési Egyesület

Az egyesület Pest Vármegyén belül a Duna-Tisza közí síkvidéken található, két kistáj találkozásánál a Pilis-Alpári homokhát és a Gerje-Perje-síkon. Működési területe 13 települést és további 4 település külterületeit foglalja magában. A terület népesség száma körülbelül 33 000-35 000 fő.

Az egyesület céljai között szerepel, a vidéki gazdaság fejlesztése, a helyi agrártermékek feldolgozásának ösztönzésével és helyi értékesítési piacok létrehozásával. A lakosság helyben tartása érdekében a helyi vállalkozók munkahelyteremtési hajlandóságának erősítése. A természeti és kulturális értékek kiaknázása érdekében a helyi lovas és termál adottságok bekapcsolása a térség turisztikai kínálatába.

Annak érdekében, hogy a céljaik megvalósuljanak lehetőséget biztosítanak személyes konzultációkra a tanyavilágban kihelyezett fórumokon keresztül, részletes tájékoztatót kaphatnak az érdeklődők a pályázati lehetőségekről. Számos egyesület, kulturális csoport és sportegyesület jutott az elmúlt időszakban ezen fórumok hatására működésükhöz szükséges eszközökhöz. A közsféra mellett mezőgazdasági kistermelők és mikrovállalkozások fejlesztése is megvalósult (termelőeszközök, traktorok és feldolgozógépek).

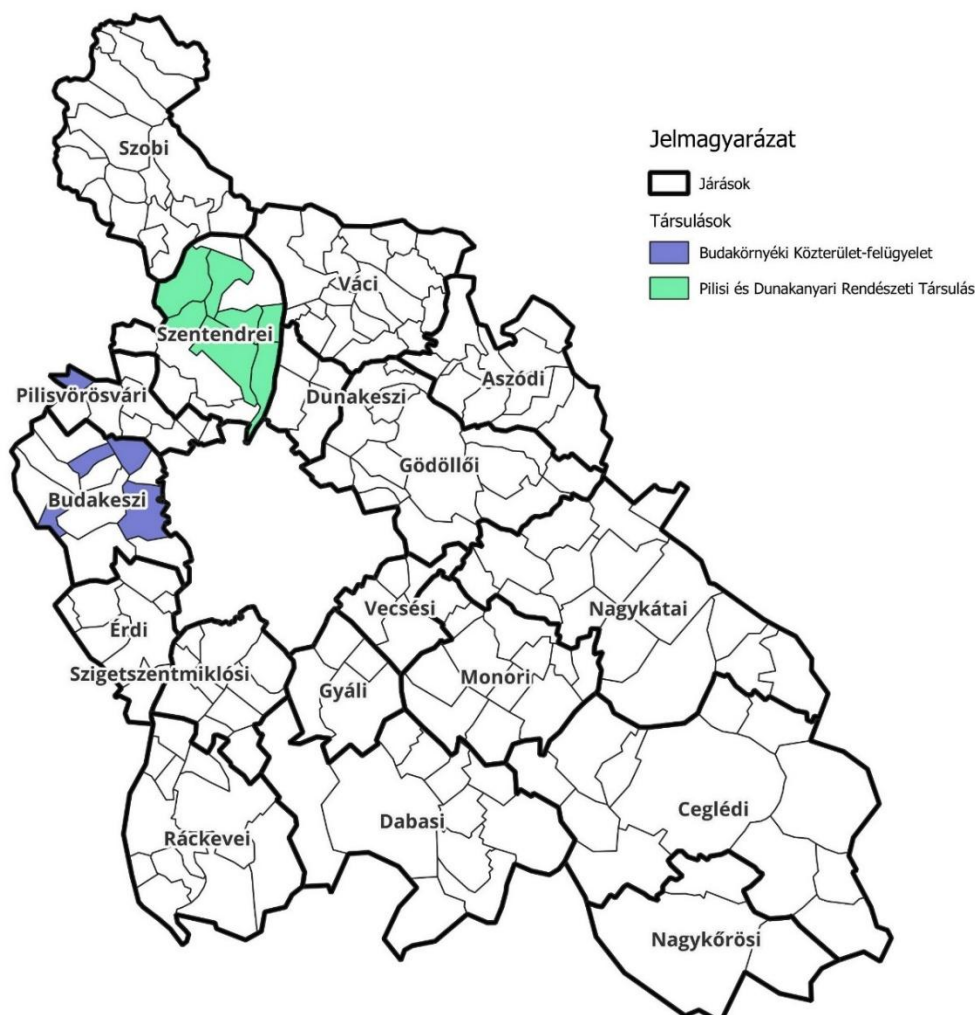
4.10.6.8 HAJT-A Csapat Egyesület

- Az akciócsoportok mély beágyazódással rendelkeznek a működési területükön. Beavatkozásaik összecszerűségüket tekintve kisléptékűek, de a fejlesztési forrásszűkében lévő vidéki térségekben célzottak és hatékonyak.
- A működésük kezdetétől eltelt idő alatt az általuk megtervezett forráskeret drasztikusan lecsökkent, nominálértéken az eredeti források körülbelül 20-25%-át érik.
- Az általuk készített akciótervek alapján projektenként pályázható összeg már csak egy-egy településen megvalósuló fejlesztésre elég.
- Az országosan működő Leader szervezetek egymással folytatott párbeszéde ritkábbá vált. A vármegyében működő csoportok a tapasztalataikat megosztják egymással.
- A jó gyakorlatokat a csoportok megosztják egymás között.
- Tevékenységük szinte csak az akciócsoport működésére és feladataira korlátozódik, más feladatokat alig látnak el. Kivételként ritkán ellátnak projektmenedzsment tevékenységet is.
- Pályázataik során csak részben alkalmazzák a kiválasztási szempontrendszerben célcsoport specifikus (előnyt jelentő) szempontokat.
- A pályáztatási folyamatot túlzóan bürokratikusnak találják, nehéz teljesíteni, különösen annak fényében, hogy az elnyerhető támogatás mértéke csekély, a pályázók pedig általában mikro-, és kisvállalkozások, vagy olyan önkormányzatok, melyek kevés adminisztrációs kapacitással rendelkeznek.
- A projekteket előzetesen meg kell finanszírozni, ami problémát jelent pályázói oldalról.
- Szívesen fogadnák a vármegyével való együttműködést a tervezés (Helyi Fejlesztési Stratégia) készítése során és viszont működnének helyi információkkal a vármegyei tervezésnél.

4.10.7 Közbiztonság javítását célzó együttműködések

Bár a szociális feladatoknál jóval kisebb mértékben, de az **önkormányzatok közbiztonsággal kapcsolatos feladatainak ellátásánál is megjelennek a térségi együttműködések**. A többcélú együttműködéseknel már említésre került a **Budakörnyéki Közterület-felügyelet**, amit a Budakörnyéki Önkormányzati Társulás tart fenn. Emellett meg kell említeni a **Pilisi és Dunakanyari Rendészeti Társulást**, amely Dunabogdány, Leányfalu, Pilisszentlászló, Pócsmegyer, Szentendre, Szigetmonostor és Visegrád társulásával jött létre. A társulás alaptevékenysége: illetékességi területén a közterületek jogszerű használatának ellenőrzése, a közterületi rend és tisztaság védelme, az önkormányzati vagyon védelme, baleset-

megelőzés, a közúti közlekedés igazgatása és támogatása, ár-és belvízvédelemmel összefüggő tevékenység, más szerv részére végzett pénzügyi, gazdálkodási, üzemeltetési, egyéb szolgáltatások, város-, községgazdálkodási egyéb szolgáltatások, parkoló üzemeltetése, fenntartása.

64. ábra: Közbiztonsággal kapcsolatos társulások Pest vármegyében

Forrás: saját szerkesztés

4.10.8 Környezetvédelmi együttműködések

Környezet- és természetvédelem területén nem jellemzőek az egyéb önkormányzati feladatnál látott önkormányzati társulások, viszont több olyan országos, vagy térségi szervezet is van, melyek egy-egy környezet-, vagy természetvédelmi ügy vagy tematika mentén részben, vagy egészben önkormányzatok együttműködéseként jöttek létre.

Ilyen országos szervezetre jó példa a **Klímabarát Települések Szövetsége**, mely 86 (vagy 70, honlap alapján nem egyértelmű) települést, köztük 16 pest vármegyét fog közre a környezetvédelem és klímatudatosság jegyében. A szövetség néhány lelkes polgármester és szakértő összefogásával jött létre, azzal a céllal, hogy a **szakmai tapasztalatok megosztásával**

megkönnyítse és segítse a helyi, települési szinten zajló alkalmazkodást az elkerülhetetlen változásokhoz, valamint a kihívásokra való felkészülést. A Szövetség tagjai között található pár száz fős falvak, kistelepülések, fővárosi kerületek, valamint megyei jogú városok is, az ország minden részéről. A Szövetség többek között szakmai konferenciákkal, képzésekkel, előadásokkal, valamint a pályázati lehetőségeket és szakmai híreket tartalmazó havi hírlevéllel kívánja támogatni partnereit. Szolgáltatásai között szerepel továbbá klímastratégiák és SECAP-ok kidolgozása, módszertani és pályázati tanácsadás, valamint környezetvédelmi és klímavédelmi fókuszú lakossági kampányok megvalósítása is. A Klímabarát Települések Szövetsége hagyományteremtő jelleggel, 2020-ban elindította a Klímabarát Díj pályázatot, amelynek keretében a díjnyertes önkormányzatok szakmai képzésekben és átfogó kommunikációs támogatásban részesülnek. Mindemellett a Szövetség a Polgármesterek Klíma- és Energiaügyi Szövetségének támogató tagja (supporter of Covenant of Mayors) és 2018-tól a Nemzeti Fenntartható Fejlődési Tanácsban (NFFT) állandó tagként képviseli az önkormányzati szövetségeket.¹⁵

65. ábra: Klímabarát Települések Szövetségének Pest vármegyei tagtelepülései

Forrás: <https://www.klimabaratar.hu/index.php/tagtelepulesek/>

Hasonló országos szövetség a **Madárbarát Települések Országos Szövetség** (Matelosz), melynek létrehozását a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület (MME)

¹⁵ klimabaratar.hu

kezdemenyezte 2024 tavaszán, és tudással, szervezeti háttérrel, valamint pénzügyi támogatással is segítette a Matelosz indulását. A Matelosz célja, hogy segítse a településeken **a madarak védelmét és a természettel összhangban történő településfejlesztést**. A Matelosz felületet ad a tudásmegosztáshoz és az önkormányzatokból egy egymást segítő közösséget kíván létrehozni. Több pest vármegyei tagjai is van a szövetségnek, úgy, mint Érd, Diósd, Fót, Pilisborosjenő, Pilisjászfalu, Pomáz, Kóspallag és Törökbálint.¹⁶

Különleges és kifejezetten speciális céllal jött létre az Radioaktív Hulladékot Feldolgozó és Tároló térségében lévő települések együttműködésében az **Izotóp Tájékoztató és ellenőrző Társulás**. Az Atomenergiáról szóló 1996. évi CXVI. törvény (atómtörvény) és a helyi önkormányzatok társulásairól és együttműködéséről szóló 1997. évi CXXXV. törvény lehetőséget adott, hogy a két befogadó település és Váckisújfalu közösen alapítson információs, ellenőrzési és tájékoztató társulást. Az Izotóp Információs Társulás – amely 1998-ban Kisémedi, Püspökszilágy és Váckisújfalu települések közös szándéka szerint alakult – 2008-tól jogszabályi keretek között Izotóp Tájékoztató Társulássá (ITT) alakult át. Feladata, hogy a Radioaktív Hulladékot Kezelő Közhasznú Nonprofit Kft.-től (RHK Kft.-től) kapott információk felhasználásával **folymatosan tájékoztassa tagságát és a lakosság egészségét, az RHFT működésével összefüggő fontosabb eseményekről**. A Társulás 2001-től 4 új taggal bővült. A Társulásnak 2013-tól már nem tagja Galgamácsa és Vácegres. Az alapító Kisémedin és Püspökszilágyon kívül jelenleg tagja Órbottyán, Váchartyán és Váckisújfalu.

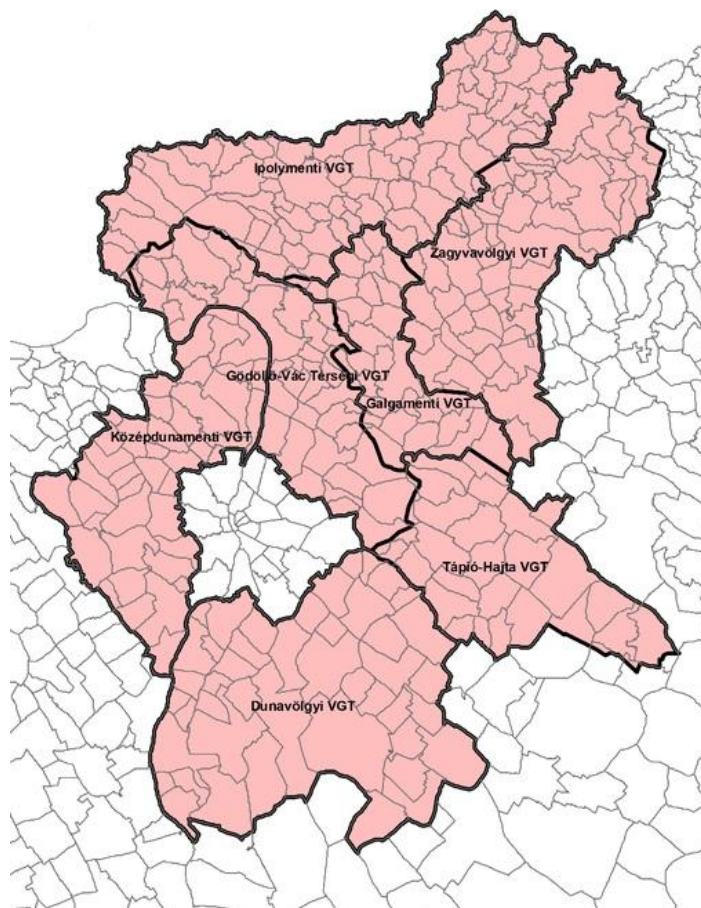
4.10.9 Vízközműszolgáltatási és vízgazdálkodási együttműködések

A helyi környezet- és természetvédelem, vízgazdálkodás, vízkárelhárítás is önkormányzati feladatnak minősül. Mivel a vízrendszerek természetföldrajzi keretei messze túlmutatnak a települések közigazgatási határain, ezért ennek megfelelően a **vízgazdálkodási feladatokat jellemzően önkormányzati társulások formájában oldották meg korábban az önkormányzatok**. A 2010-es évek közepétől azonban az **állam fokozatosan átvette számos feladatukat**, különösen a vízkárelhárításhoz és csatornafenntartáshoz kapcsolódó tevékenységeket. **Több társulat megszűnt vagy beolvadt állami vízügyi szervezetekbe**, miközben a vízgazdálkodási közfeladatok nagyobb arányban kerültek központi irányítás alá (Pest vármegye esetében jellemzően a Közép-Duna-völgyi Vízügyi Igazgatósághoz). Ennek hátterében **részben finanszírozási nehézségek, részben a hatékonyság és egységes szakmai irányítás igénye állt**. Ugyanakkor területfejlesztési szempontból a társulati forma továbbra is releváns modellként értelmezhető, mivel a vízgazdálkodás erősen térségi jellegű, és a klímaváltozás következtében növekvő vízkár-kockázatok indokoltá teszik a helyi együttműködések megerősítését.

Az alábbi térképen látható, Közép-Duna-völgyi Vízügyi Igazgatóság illetékességi területén működött vízgazdálkodási társulatok közül a céginformációk alapján jelenleg a vármegyében még három működik, ezek a **Dunavölgyi Vízgazdálkodási Társulat**, a **Gödöllő-Vác Térségi Környezetvédelmi és Vízgazdálkodási Társulat** és a **Tápió-Hajta Vízgazdálkodási Társulat**.

¹⁶ matelosz.hu

Továbbá a Közép-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság illetékességi területén működik még a **Dél-Pest megyei Vízgazdálkodási Társulat**.

66. ábra: Vízgazdálkodási Társulatok a Közép-Duna-völgyi Vízügyi Igazgatóság működési területén

Forrás: <https://www5.kdvvizig.hu/index.php/vedekezés/viztarsulatok-szakmai-felugyelete>

Pest vármegye víziközmű-rendszere történeti fejlődés eredménye. Nem egyetlen, központilag létrehozott szolgáltató építette ki a teljes hálózatot, hanem több, egymástól eltérő tulajdonosi háttérrel és eltérő fejlesztési logikával működő szervezet. A második világháborút követően Magyarországon a közművek állami tulajdonba kerültek, és az 1960–1980-as években jelentős ivóvíz- és csatornafejlesztések valósultak meg. Ekkor jöttek létre a nagy **regionális vízművek**, amelyek több település vízellátását biztosították. Pest megyében ennek legismertebb örököse a **DMRV Duna Menti Regionális Vízmű Zrt.**, amelynek jogelődje még a szocialista időszakban építette ki a Dunakanyar és az északi agglomeráció regionális vízellátó rendszerét. A DMRV 1993-ban részvénytársasággá alakult, de máig elsősorban állami tulajdonban működik. Fő feladata a nagy, több települést összekapcsoló vízbázisok és hálózatok üzemeltetése. A rendszerváltozás után jelentős változás következett be. Az 1990. évi önkormányzati törvény alapján a települési víziközművek nagy része önkormányzati tulajdonba került. Számos település úgy döntött, hogy közösen alapít szolgáltató társaságot, mert önállóan nem lett volna

gazdaságos a vízművek üzemeltetése. Ennek eredményeként jött létre több önkormányzati tulajdonú regionális szolgáltató.

1. táblázat Víziközmű vállalatok Pest vármegyében

Szolgáltató	Székhely	Ellátott települések Pest vármegyében	Jellemző térség
DAKÖV Kft.	Dabas	45–50	Dabas, Monor, Aszód, Ráckeve térsége
DMRV Duna Menti Regionális Vízmű Zrt.	Vác	60+	Dunakanyar, északi és nyugati agglomeráció
DPMV Zrt.	Gyál	35–40	Délkelet-Pest, Gyál, Vecsés, Üllő, Monori térség egy része
ÉTV Kft.	Érd	8	Érd és környéke
Fővárosi Vízművek Zrt.	Budapest	néhány település	Budapesttel összefüggő agglomeráció

A **DAKÖV Kft.** tipikus példája ennek a modellnek. A dabasi központú társaság több mint hatvan önkormányzat együttműködésével működik, és elsősorban a délkeleti, illetve keleti Pest vármegye településein látja el az ivóvíz-szolgáltatási és szennyvízelvezetési feladatokat. A szolgáltató kialakulásának célja az volt, hogy a kisebb települések közösen, költséghatékony módon tudják fenntartani és fejleszteni víziközmű-rendszereiket.

Hasonló okból alakult meg a **Dél-Pest Megyei Víziközmű Szolgáltató Zrt. (DPMV)** is, amely a Budapesttől délkeletre fekvő, gyorsan növekvő agglomerációs települések vízellátását végzi. Ezeken a településeken az 1990-es évektől jelentős népességnövekedés indult meg, ami egyre nagyobb kapacitású vízellátó és szennyvízelvezető rendszereket igényelt. A közös szolgáltató lehetővé tette az egységes üzemeltetést és a fejlesztések összehangolását.

Az **ÉTV Kft. (Érd és Térsége Víziközmű Kft.)** szintén önkormányzati összefogás eredményeként jött létre 1993-ban. Az érdi térség sajátossága, hogy a város és környéke rendkívül gyors ütemben urbanizálódott, ezért szükségessé vált egy önálló, a térség igényeire szabott szolgáltató létrehozása. Az ÉTV jelenleg nyolc település vízellátását és szennyvízelvezetését biztosítja.

A **Fővárosi Vízművek Zrt.** története ettől eltérő. Eredetileg Budapest vízellátására jött létre, azonban a főváros terjeszkedésével és az agglomeráció fejlődésével egyes Pest vármegyei települések vízellátásában is szerepet vállalt. Ezeken a településeken a műszaki rendszerek

gyakran közvetlenül kapcsolódnak Budapest hálózatához, ezért gazdaságosabb ugyanazon szolgáltató üzemeltetése.

A 2011-ben elfogadott víziközmű-szolgáltatásról szóló törvény tovább ösztönözte az integrációt. Célja az volt, hogy csökkenjen a korábban több száz, sokszor nagyon kis méretű szolgáltató száma, és csak megfelelő műszaki, pénzügyi és szakmai háttérrel rendelkező regionális szolgáltatók működjenek. Ennek eredményeként Pest vármegyében ma néhány nagyobb szereplő látja el a közfeladatot, amelyek különböző történeti és földrajzi okok miatt egymás mellett működnek.

Ez a szerkezet jól tükrözi Pest vármegye sajátosságait: egyszerre van jelen a fővárosi agglomeráció, a Dunakanyar regionális rendszere, valamint a dél- és kelet-pesti, elsősorban önkormányzati együttműködésre épülő víziközmű-szolgáltatás.

Napjainkban különösen fontossá vált az egészséges ivóvíz biztosítása, a megfelelő kapacitások rendelkezésre állása, az ivóvízbázisok védelme. Egyre élesebb lakossági elvárás, hogy az **időnként fellépő vízkorlátozások megszűnjenek**. Erre az agglomeráció több településén is dokumentált időszakok vannak, elsősorban a nyári hónapokban. A nyári időszakban különösen veszélyeztetett Érd, Diósd, Pustazámor, Törökbálint, Sósút, Tárnok térsége, mely az ivóvízvezeték kapacitásmaximuma miatt meghaladta csúcsidőszakban a korlátait. A probléma megoldására komplex fejlesztésre van szükség.

A víziközműszolgáltatókkal készült interjúk alapján több helyen szükséges lenne új vízbázis bevonására, új tárolókapacitások megépítésére, hogy a szivattyúk ne direktben termeljenek. Szükséges lenne a meglévő kutak mélyítésére amiatt, mert határértékhez közeli szennyezések mutathatóak ki a meglévő vízadó rétegben. Fontos lenne gerincvezetékek cseréje. A vízkormányzás hatékonyságának érdekében több település is összeköthetné a meglévő hálózatát, melyhez ellennyomó medenceépítés és hálózatépítés válik szükségessé, ugyanakkor az infrastruktúra kritikus üzemleállításának veszélye jelentősen csökkenne. Az ivóvízellátás általános problémája sok helyen az a kitettség, hogy egy vezeték lát el egy vagy több települést (láncszerűen felfűzve) és nincs más betáplálási lehetőség, így a betáp vezetéken történt meghibásodás esetén a tározó kapacitás függvényében 12-24 órán belül vízhiány lép fel. **Mindebben különösen nagy szerep jut a települések közötti együttműködéseknek. Hiszen például az agglomeráció településeinek és Budapest peremkerületeinek víziközműhálózatainak összekötése és a hálózatok együttműködésben történő fejlesztése és működtetése alapvetően csak kisebb részben műszaki kihívás, mint inkább intézményi és együttműködési kérdés.**

A mostanában egyre inkább reflektorfénybe kerülő vízszolgáltatási problémák, fennakadások nem előzmény nélküliek. Az AQUA Engine Kft. által 2024 évben készített *„Szakmai elemzés és menedzselés a Budapesti Agglomerációban, a Pest Vármegyei települések víziközmű infrastruktúra vonatkozásában kockázatelemzése”* alapján a vizsgált **48 db agglomerációs víziközmű rendszer közül 15 magas, 19 közepes és 14 alacsony kockázatú besorolást kapott**. A magas kockázatúak döntően Déli, Délkeleti és Kelet szektor települései közül kerültek ki.

Ivóvízellátás tekintetében magas kockázatú települések: Alsónémedi, Gyömrő, Felsőpakony, Gyál, Kerepes, Kistarcsa, Maglód, Pécel, Üllő, Vecsés, Diósd, Érd, Nagytarcsa, Dunabogdány, Százhalombatta.

Közepes kockázatú települések: Dunavarsány, Majosháza, Ócsa, Szigethalom, Taksony, Dunaharaszti, Budajenő, Telki, Tök, Zsámbék, Herceghalom, Pustazámor, Remeteszőlős, Sósút, Tárnok, Törökbálint, Budaörs, Isaszeg, Délegyháza.

A vízellátás kapcsán tett összefoglaló megjegyzések az AQUA Engine Kft. elemzése alapján:

- A **legnagyobb problémát a nyári vízhiány okozza**, csúcsidőben ellátási probléma jelentkezik, legfőképpen a locsolási célú vízhasználat miatt. Egy forró, aszályos nyári napon a locsolási hányad elérheti a felhasznált víz 20%-át is.
- A másik nagy probléma az öregedő hálózat. **A vezetékhálózat állapota az agglomerációban rendkívül rossz**, elöregedett a hálózat, magas a **hálózaton elfolyó víz mennyisége (jellemzően 20% körül, vagy a felett alakul a vízvesztés)**.
- **Jellemző az egy irányú betáplálás az adott vízbázisról, ami további kockázatokat hordoz, fontos lenne több irányú betáplálást biztosítani a kritikus helyeken.**
- **Fontos lenne a tározókapacitások növelése.**

4.11 A helyzettértékelés összegzése

Pest vármegye közel sem homogén térség, tájait, természeti és földrajzi adottságait és helyzetét, valamint gazdaságát és társadalmát a **sokszínűség, változatosság**, kritikai megközelítésben pedig úgy is fogalmazhatunk, hogy az **ellentétek jellemzik**. Miközben a budapesti agglomeráció településeit a prosperitás és a dinamikus, országos átlagnál kedvezőbb társadalmi és gazdasági folyamatok jellemzik, addig a perifériák felé haladva egyre inkább találkozunk a vidéki Magyarországot jellemző válságjelenségek és problémák szinte teljes tárházával. Amíg Budapest környékén **gyarapodó, magasan képzett, fiatalos közösségekkel találkozunk** jellemzően, addig a vármegye északi részén **előregedő aprófalvakkal, keleti perifériáin magas arányú roma népességgel, déli, alföldi részein pedig az országos átlagnál magasabb munkanélküliséggel és alacsony aktivitással találkozunk**.

A 2011-es önkormányzati reform párhuzamosan a **közigazgatás központosításával** gyökeresen átalakította a területfejlesztés intézményrendszerét és ezzel egyben a **térségi együttműködések rendszerét is**. Az azóta eltelt másfél évtized tapasztalatai alapján azonban **szükséges ennek az együttműködési rendszernek az újragondolása**. Mélyíteni és intézményesíteni kellene a vármegye, mint a terület- és térségfejlesztésben illetékes középszint és a települések és azok társulásai közötti szakmai együttműködések, és azokban az időszakokban, azokon a támaterületeken is szükség lenne a rendszeres együttgondolkodásra és kommunikációra, amikor és ahol éppen nincs folyamatban valamiféle programozás, vagy forráselosztás. Ugyancsak **fontos lenne a vármegyék hatékonyabb, érdemi bevonása az országos tervezésbe**. Ezen túlmenően Budapest és Pest vármegye önkormányzatai között több olyan területen is lehetséges és szükséges lenne az együttműködés, amelyek segíthetnék a régió harmonikus fejlődését, a hatékonyabb szolgáltatásnyújtást és a közös problémák kezelését.

A kérdőíves kutatásunk egyértelműen azt mutatja, hogy Pest vármegye települései **nyitottak a térségi együttműködések erősítésére**, és a jövőben a vármegyei önkormányzatot elsősorban **koordináló, kapcsolatépítő és fejlesztésszervező szereplőként képzelik el**. Az önkormányzatok válaszai alapján a térségi együttműködések sikerének kulcsa nem csupán a rendelkezésre álló források nagysága, hanem a **kiszámítható finanszírozás, az intézményesített partnerségek és a rendszeres szakmai koordináció megléte**. A Versenyképes Járások Program megítélése összességében inkább pozitív volt, azonban a válaszadók hangsúlyozták, hogy a **hosszú távon tervezhető, rendszeresen rendelkezésre álló együttműködési források** még fontosabbak lennének.

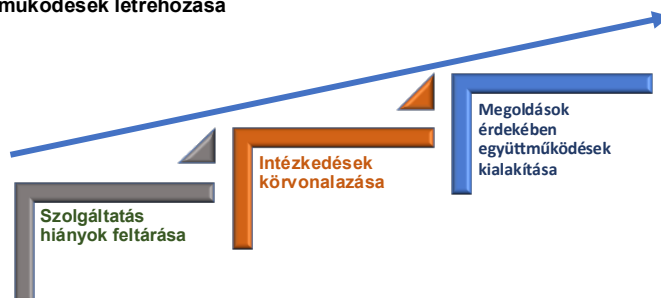
Jelenleg is számos regionális együttműködésben vesz részt a vármegyei önkormányzat, valamint a vármegyei települések. Ezek egy része a szomszédos vármegyékkel, Budapesttel, míg másik részük akár országhatáron átnyúló együttműködések takar, amik jelentős mértékben segítették a vármegye fejlődését. Ahhoz, hogy az elért eredmények fenntarthatóak legyenek és további projektek is megvalósulhassanak elengedhetetlen a **szervezetek közötti tudásmegosztás, valamint az alkalmazkodás a hazai és uniós finanszírozási környezethez**.

A vármegyei önkormányzatok térségi együttműködései többségében valamilyen települési feladatellátás köré szerveződő és állandó jelleggel működő társulások, közösen létrehozott szervezetek képében valósul meg, de több példa is található alkalmi, egy-egy projekt kapcsán létrejött együttműködésekre. A legáltalánosabb együttműködési terület a **szociális feladatok ellátása, illetve a vidékfejlesztés (HACS)**. De sok egészségügyi, közmű ellátási, vízgazdálkodási és turizmusfejlesztési együttműködés is létezik a vármegyében, valamint példák vannak környezet- és természetvédelmi, érdekképviselési, közigazgatásszervezési, illetve közbiztonság területén zajló települések közötti együttműködésre is. Ezeket az együttműködéseket azonban sokszor a kényszer szüli, illetve a kötelező önkormányzati feladatok ellátását szolgálják és a ténylegesen **önkéntes, kötelezettségeken és kényszereken túlmutató együttműködésre kevés példa van**. A települések közötti együttműködések egyik leginkább intézményesített és máig élő formái a **HACS-ok, melyek a már kialakult munkaszervezetük és tudás- és kapcsolati tőkéjük révén a térségi együttműködések motorjai lehetnek a jövőben is**. A HACS-ok működését azonban jelenleg hátráltatja a megfelelő mértékű finanszírozás hiánya és bizonytalansága.

Jelen Program és Akcióterv szorosan kapcsolódik és hozzájárul a Vármegyei Esélyegyenlőségi Program végrehajtásához. A VEP végrehajtásához különösen azoknak az együttműködésére, koordináló szerepére van szükség, akik társadalmi helyzetüknél fogva erőteljesebben alakíthatják a társadalmi felzárkózással kapcsolatos gondolkodásmódot, erősíthetik a helyi közösségek és egyének támogató hozzáállását, az érintettek aktív bevonását, valamint képesek létrehozni a területen tevékenykedő szereplők közötti együttműködések. A vármegye az önkormányzatok és állami szint között helyezkedik el, **tehát alkalmas erre a szerepkörre**. A vármegye a korábbi fejezetekben bemutatott együttműködésekben vesz részt, kapcsolatban van a regionális szereplőkkel (pl: EGTC), a térségi fejlesztési szerveződésekkel (pl: HACS) és a helyi önkormányzatokkal. A vármegye politikai képviselői a Vármegyei Közgyűlés keretében formálni tudják a vármegye életét. A fejlesztéspolitika középszintjeként ráhatással van a pályázati rendszerre, különösen az értékelési szempontok meghatározásakor, melyek vármegyei specifikációs tartalommal jelentek meg a Top Plusz időszakában.

A vármegye közvetetten és közvetlenül elsősorban területi szemlélettel tud beavatkozni a folyamatokba.

Együttműködések létrehozása

A korábbi fejezetekben bemutatott hiányok és a VEP-ben rögzített felmérések alapján területi szempontból a következő megállapításokat tehetjük Pest vármegyére vonatkozóan, melyek mentén a területi együttműködések fokozása és életre hívása különösen indokolt.

- ❖ **Az egészségügyi szakellátás területileg koncentrált. Az azokhoz való eljutás problémás a különböző csoportok esetében.** Jellemzően az egészségügyi szakellátások (járóbeteg szakellátás, fogorvosi szakellátás, fekvőbeteg szakellátás) csak néhány központi településen érhető el, az eljutás a szegénységben és a fogyatékkal élők számára egyaránt nehéz, de az idősok, vagy gyermekek ellátása is lehet problémás több járásban.
- ❖ **Az egészségügyi szolgáltatások elérhetősége területileg nem egyforma.** A felmérések alapján például fontos a pszichés támogatás, valamint a gyógyszerek és gyógyászati segédeszközök (pl. szemüveg) kiváltási helyének távolsága is.
- ❖ **A szociális ellátórendszer jelentős szakemberhiánnyal küzd.** Szükség lenne szociális munkásokra, pedagógusokra, gyógypedagógusokra, mentálhigiénés szakemberekre és egészségügyi dolgozókra (pl. védőnő, gyermekápoló). A programok lebonyolításában fontos szereplők lehetnek a védőnők, szociális munkások, konduktorok és fejlesztő pedagógusok, akik szakértelmükkel segítenék a hátrányos helyzetű résztvevőket.
- ❖ A családsegítő szolgálat esetében fontos lenne, hogy a lakóhelyhez minél közelebb legyen. Sajnálatos módon, **éppen a rosszabb szociális mutatókkal jellemezhető Aszódi és Nagykovácsi járásban egyetlen ilyen intézmény működik.** A legtöbb településen a Nagykovácsi és Gödöllői járásokban működött családsegítő szolgálat.
- ❖ **A vármegye belső perifériáján lévő települések nem indultak a bölcsődei pályázatokon, ami a vármegye kevésbé fejlett járásaiban kapacitáshiányt okoz,** így a hátrányos helyzetű csoportok bölcsődei ellátáshoz való hozzáférése nem megoldott. Ugyanakkor éppen ezek azok a térségek, ahol a legnagyobb arányban van jelen a szegénység, ahol a családoknak leginkább szükségük lenne a támogatásokra. Ezekben a terekben a szakszerű bölcsődei gondozás egyfajta kiutat is jelent, hiszen segítségével a szegénység újra teremtődésének esélyét is csökkenti (korai fejlesztés).
- ❖ **A gyermekvédelmi szakellátás esetén hatalmas problémát jelent a gondozási helyek hiánya, valamint a kevés nevelőszülő,** így a családból kiemelt gyermekeket más vármegyékben élő nevelőszülőkhöz tudja csak elhelyezni a járási gyámhivatal. A kiemeléssel egyidejűleg szabályozásra kerül a szülők részére a kapcsolattartás, azonban minél többet kell utazni a kapcsolattartásra, az annál többet kerül. Az egyébként is periférián élő családok nehezen tudják az útiköltségre elő teremteni a pénzt, nem látogatják a gyermeket, így csökken az esélye a gyermek családba való visszakerülésének.
- ❖ **A vármegyében található oktatási infrastruktúra épületállománynak csaknem a 80%-a elavult technológiával épült,** amely csak részben felel meg a mai oktatás igényeinek és a környezeti, gazdasági fenntarthatóság követelményeinek. Ennek oka, hogy az elmúlt években a vármegye önkormányzati intézményeire uniós forrásokból az

országosnál fajlagosan kevesebb jutott, így a felújításokra, korszerűsítésekre sokkal kevesebbet tudtak fordítani az önkormányzatok, illetve a Klebelsberg Központ.

- ❖ Az általános iskolák felszereltségében szintén kirajzolódik a szakadék az agglomerációs települések és a leszakadó járások között. Általában a testnevelés feltételei megfelelőbbek az agglomerációs járásokban, mivel itt az iskolák 60-90%-ában biztosított egész éven keresztül a mindennapos testnevelés feltételrendszere. **A szegényebb járásokban az iskoláknak mindössze 30-50%-ában volt helyben tornaterem,** amely messze nem ideális a gyermekek fejlesztésének szempontjából. A jobb helyzetű agglomerációs járásokban az általános iskolákban helyben működik konyha, **a leszakadó járásokban inkább valamely központi konyhából történik a tanulók étkeztetése.** Az informatika fejlődése nem helyettesíti a könyvtárakat, különösen azokban a térségekben, ahol a szociális körülmények nem teszik lehetővé az elektronikus eszközök általános használatát. Az iskolai könyvtárak az olvasás megszerettetésében, a kultúrához való hozzáférés javításában kulcsfontossággal bírnak, ennek ellenére **a vármegyében csak nagyjából minden második általános iskola működtet könyvtári szolgáltatást tanulói számára.** Az agglomerációs járásokban ez az arány jóval magasabb, míg **a leszakadó járásokban ennél kevesebb iskolában található könyvtár.** A természettudományos oktatást segítő laborok száma egészen **alacsony,** a tudományos kísérletek bemutatásának helyszínéként az általános osztálytermek szolgálnak szinte mindenütt.
- ❖ **A vármegye elmaradottabb jáásaiban** (Ceglédi, Nagykőrösi, Ráckevei, Nagykátai, Szobi járás) **található óvodai feladatellátási helyeknek mindössze 40-50%-a rendelkezik tornateremmel vagy tornaszobával.** Szintén kiemelten fontos beavatkozás a nevelési-oktatási tevékenység megvalósításához használt oktatási termek (különösen természettudományos, nyelvoktatáshoz használt termek), fejlesztő, vizsgáló szobák, és az azok elérését szolgáló folyosók, közlekedők felújítása, átalakítása, a termek elavult bútorainak cseréje, taneszközök beszerzése, az iskolai könyvtárak belső felújítása, és a könyvtár használatához szükséges bútorok beszerzése.
- ❖ **A vármegyei általános iskolai felnőttoktatásban résztvevők száma alacsony,** annak ellenére, hogy a vármegye egyes jáásaiban szükség volna a fejlődéshez már az általános iskolából lemorzsolódottak felnőttkori képzésére. Általános iskolai felnőttoktatás az Aszódi, Szobi, Váci, Szigetszentmiklósi, Nagykőrösi, Vecsési és Gödöllői járásokban működött., ugyanakkor **az amúgy alacsony iskolázottsággal jellemezhető Ráckevei, Dabasi, Monori járásokban nem volt általános iskolai felnőttoktatásban tanuló.**
- ❖ **A legfeljebb általános iskolai végzettségűek aránya a Nagykőrösi, Dabasi, Nagykátai, Ceglédi, Aszódi, Monori, Gyáli és Ráckevei járásokban a legmagasabb. A 28 százalékos átlag 10% ponttal magasabb, mint az országos átlag.** Ez a kedvezőtlen adat a szegénységre vezethető vissza. A szakképesítés hiánya miatt nehézkes az elhelyezkedés, illetve alacsonyabb jövedelmek érhetőek el, így ezekben a járásokban az alacsony

iskolázottság nagy mértékben járul hozzá a szegénység generációk közötti átöröklődéséhez.

- ❖ A vármegyei kedvező munkaerőpiaci helyzet **ellenére azonban több, jellemzően Pest vármegye déli, periférikusabb helyzetű járásában is az országos átlagot meghaladó álláskeresői aránnyal találkozunk.** Ilyen járás a Nagykőrösi, a Dabasi, valamint a Nagykáta. **A tartós álláskeresők aránya is ezekben déli járásokban a legmagasabb.**
- ❖ **Pest vármegyében összesen 87 szegregátum és további 60 veszélyeztetett terület határolható le a 2011-es népszámlálási adatok alapján.** Miközben az agglomerációban alig, addig Pest vármegye keleti és déli térségeiben, különösen a Nagykáta, Ceglédi és Gödöllői járásban kifejezetten sok szegregátum található.
- ❖ **A vármegyei szinten bővülő lakásállomány mértéke a leszakadó térségekben, azaz a Ceglédi, Nagykőrösi, Nagykáta és Aszódi járásokban elmaradt az országos trendektől, így ezekben a járásokban a lakásállomány minőségében jelentős javulás nem következhetett be.** Míg a Budakeszi járásban közel 70 millió forintot kellett fizetni egy lakás megvásárlásáért, addig a Nagykáta járásban 15,3 millió forintot, de a Nagykőrösi és Ceglédi járásokban sem sokkal magasabbak a lakásárak.
- ❖ **A közösségi közlekedés járatai nem biztosítják megfelelően az eljutást a peremterületekről a centrumtelepülések irányába. A járatsűrűség és a viszonylatok iránya is problémát okoz.** Az agglomeráció településeiről több alternatíva is van a fővárosba jutásra, de a fővárostól távolodva rohamosan romlik a főváros elérhetősége, így a megye távolabbi területein élők számára, egyre kisebb a főváros vonzó hatása és Budapest kulturális kisugárzása. **A Ráckevei, Aszódi, Szobi, Nagykőrösi, Nagykáta, Ráckevei térségekben vannak olyan elzárt helyzetű települések, ahonnan a járásközpont település is csak 2-3 óras követési távolságokkal rendelkező távolsági buszjáratokkal érhető el.** Mindez az ezeken a településeken élők közlekedési lehetőségeit jelentősen leszűkíti, amely a tanulói, vagy munkahelyi ingázást is megnehezíti. Az elzártság komoly veszélyt jelent, hiszen ennek eredményeképpen a szegénység egész települések esetében konzerválódhat, egyes esetekben a továbbtanulást, a szakmához jutást is meggátolhatja a közlekedés hiánya.

4.12 SWOT analízis

E ERŐSSÉGEK

SWOT analízis - Pest Vármegye - STRATÉGIA

Természet, társadalom, gazdaság

- Erős és dinamikus fejlődő, de térben koncentrált gazdaság
- Budapesttel együtt az ország legjelentősebb társadalmi-gazdasági erőtere
- Kötő gazdaságföldrajzi-, természeti-, kulturális adottságok
- Összességében kedvező demográfiai helyzet, az országos átlagnál fiatalabb konstrukúra
- Kedvező munkaerőpiaci helyzet
- Növekvő jövedelmek
- Az országon belül kedvező szegénységi mutatók
- Sokszínű és elfogadó, európai életminőséget biztosító környezet.

Térségi együttműködések

- Nagyszámú, sok területet érintő együttműködés van a vármegyében. Így vannak olyan formális és informális kapcsolatok, amelyek új együttműködések létrejöttének és a létezők megerősítésének az alapjai lehetnek.
- Kiemelten fontosnak tartják a települések az együttműködést a vidékfejlesztés, a gazdaságfejlesztés, a szociális ellátás, az egészségügy, a közbiztonság fejlesztése és a kultúra területein.
- Olyan, tapasztalatokkal rendelkező vidékfejlesztési társulások és munkaszervezetek vannak a megyében, amelyekre érdemi forrásallokációval jobban lehetne építeni a fejlődésben lemaradó társágak és a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok felzárkóztatásában.
- Az agglomerációhoz tartozó települések egy meghatározó köre társulási formában együttműködik a közös ügyek megoldása érdekében.
- A településvezetők nyitottan állnak az együttműködésekhez, és többségük pozitívan bíráli meg az eddigi együttműködések tapasztalatait.
- A kötelező feladatellátáshoz kapcsolódó együttműködések mellett megjelennek a kulturális, gazdaságfejlesztési típusú tevékenységek is.
- A különböző együttműködési formák már jelenleg is az élet számos területén segítik az információáramlást és a jó gyakorlatok elterjedését a települések között.
- Pest Vármegye Önkormányzata és annak szervezeti rendje rendelkezik azzal a terület- és térségfejlesztés terén szerzett tapasztalattal, tudással, kapcsolathálószerkezettel és elfogadottsággal a térségi szereplők részéről, valamint részben azzal a szakember állománnyal, amellyel megfelelő feltételek mellett képes az együttműködések szintjét és hatékonyságát magasabbra emelni.
- A vármegye a területfejlesztési tervezés, programozás, projekt előkészítés és megvalósítás, kulturális és turisztikai programok, határon átnyúló kapcsolatok terén jelenleg is aktív együttműködések tagja és motorja.
- A településvezetők véleménye szerint is szükség van a vármegye, mint központi szervező, koordináló, támogató tevékenységére, kiemelten a vidékfejlesztés, a gazdaságfejlesztés, a pályázati és projektmenedzement, a kötelezettségvállalások, a tudásmegosztás területeken.
- Pest Vármegye tagja a Budapesti Agglomerációs Fejlesztési Tanácsnak, amely alapja lehet a Budapest-Pest és Vármegye közötti párbeszéd, szakmai együttműködés újraindulásának, a közösen megtervezett és végrehajtott programoknak.
- A vármegyék között egyetértés mutatkozik abban, hogy a decentralizáltabb állami működésre van szükség.

GYENGESÉGEK

SWOT analízis - Pest Vármegye - WILSONPÉTER

Természet, társadalom, gazdaság

- Pest Vármegye a kiváló adottságok ellenére még mindig kevésbé fejlett régió, az egy főre eső jövedelemtermelés tekintetében az országos átlagtól alig jobb a helyzete
- A gazdaságban még mindig az alacsonyabb hozzáadott értékű termelés a meghatározó
- A térség peremvidékein található járásokban alig, vagy kevés befektetés érkezett az elmúlt évtizedekben
- A vármegye periférikus térségei kedvezőtlen demográfiai és munkaerőpiaci mutatókkal rendelkeznek
- Pest Vármegye befolyása elmarad a szükséges mértéktől a fővárostól irányított, de Pest Vármegyében működő szolgáltatások szervezésében
- Budapest erős gravitációja miatt a járási központok funkcióhiányosak, alig rendelkeznek valódi térségközponti szerepkörrel
- A peremterületeken alacsony a vállalkozások száma, és jellemzően alacsony azok termelékenységége, a munkaerő képzettsége, illetve funkcionális elmaradása látható
- Az országos átlag feletti a vármegyében élő súlyos anyagi és szociális deprivációban élők aránya
- A vármegyében, különösen az agglomeráció területén az évtizedek óta elégtelen források és a túlterheltség miatt az önkormányzati alpinfrastruktúrák (különösen: úthálózat, ivóvíz, szennyvíz) és intézményi infrastruktúrák (egészségügy, szociális ellátás, gyermekvédelem) terén is rendkívül mértékű kapacitásbeli és minőségi hiányosságok vannak
- Az iskolai végzettség tekintetében a vármegyei átlag alig 1%-ponttal kedvezőbb (diploma, érettség), mint az országos mutatók
- Pest vármegye déli, periférikusabb helyzetű járásában is az országos átlagot meghaladó az álláskereső aránya
- Pest vármegye keleti és déli térségeiben, különösen a Nagykátai, Ceglédi és Gödöllői járásban kifejezetten sok szegénység található
- A hátrányos helyzetű járásokban magas a veszélyeztetett gyermekek aránya
- A nagyarányú beépítések és a közlekedésterhelés növekedése miatt a természeti környezet felétele gyors ütemű, különösen az agglomerációs térségben

Térségi együttműködések

- A folyamatos centralizáció nagy mértékben korlátozta a térségi fejlesztési együttműködéseket
- A még működő térségfejlesztési társulások nem, vagy alig kapnak állami támogatást az elvégzett feladatra, a működésre
- Az állam által átvett feladatok centralizált irányítása miatt a települések az intézmények működésébe nem tudnak beleszólni, ugyanakkor a lakossági problémák náluk keletkeznek
- A hátrányos helyzetű társadalmi csoportok segítségét végző intézmények súlyosan alulfinanszírozottak
- A térségi közszolgáltatók (közmoszolgáltatók) súlyos alulfinanszírozottsággal küzdenek
- A célcsoportok felzárkózását segítő intézményeknél szolgáltatáshiányok, szakemberhiány tapasztalható
- Politikai és személyes ellentétek veszélyeztetik a települési önkormányzatok közötti újabb együttműködések generálását
- Az önkormányzatok pénzügyi és jogi mozgásterét jelentősen beszűkült az elmúlt időszakban
- A fejlődésükben lemaradó térségek önkormányzatainak pénzügyi helyzete megnehezíti a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok igényeinek figyelembevételét
- A jelentős területi fejlettségbeli különbségek dacára a lemaradó térségek alig kapnak többletforrást a kötelező feladatok ellátására
- A nagyobb önkormányzatok rendszerint nyomást helyeznek a kisebbekre és a saját érdekeiket érvényesítik
- Budapest és Pest vármegye, illetve a fővárosi körzetek és a szomszédos települések között nincs, vagy alig van érdemi párbeszéd sem a közigazgatási határokon átnyúló tevékenységek (közszolgáltatások, közösségi közlekedés stb.), sem a térségi gazdaságfejlesztés, társadalmi és környezeti folyamatok terén
- Nincs érdemi együttműködés a szomszédos vármegyék között a peremvidékeken lévő fejlődésben lemaradó járásek fejlesztésére, és nincsenek célzott, a vármegyehatárokon átvételű problémák megoldására szolgáló források sem
- A vármegyei önkormányzat területfejlesztési és koordináló tevékenysége nincs megfelelően finanszírozva, így a feladatellátás pénzügyi és szakember oldalról korlátozott mértékű
- Nincsenek kellő mértékben és rendszerességgel bevonva a vármegyék az országos tervezésbe és megvalósításba, a részvétel szinte kizárólag a területi operatív program tervezéséhez és megvalósításához kapcsolódik

LEHETŐSÉGEK

SWOT-analízis · Pest Vármegye · OPPORTUNITIES

Természet, társadalom, gazdaság

- Magasabb tudástartalmú, versenyképesebb gazdaság építésével nőhet a megyében élők életszínvonala és életminősége, egyben javulhat a környezeti állapot is
- A fejlődésben lemaradó vidékies járások gazdasági és társadalmi felzárkóztatása komplex megközelítéssel lenne megvalósítható, arra dedikált források segítségével
- A járásközpont települések funkcióhiányainak kiküszöbölése jelentős előrelépés lehetne
- A települési adóbevételek fejlesztési célokra történő visszajuttatása az önkormányzatoknak segíthetné az égetően szükséges alapinfrastruktúra-, közmű-, és intézményi fejlesztések megvalósítását
- Egyes, az önkormányzati feladatellátáshoz tartozó területeken, (pl. ivóvíz rendszerek, szennyvíztisztítók, települési közlekedési infrastruktúra,) kormányzati szintű programokkal szisztematikusan felszámolhatóak azok a hiányosságok, amelyek települési szinten már nem kezelhetők
- Az oktatási rendszer reformja elengedhetetlen a leszakadó térségekben élők tudásbéli felzárkóztatása érdekében
- Az egészségügyben és szociális ellátásban meglévő kapacitás és szervezésbéli hiányosságok, valamint az esetenként jelenlévő diszkrimináció felszámolása jelentős mértékben javíthatna a hátrányos helyzetű csoportok életminőségén
- A fejlődésben lemaradó járásokra leginkább jellemző szegregátumok problémáinak országos program keretében történő szisztematikus kezelése segítené a szegénységben, anyagi és szociális deprivációban élők arányának csökkentését

Térségi együttműködések

- A terület- és településfejlesztésben érintett szereplők közötti együttműködések szélesítése, mélyítése és intézményesítése hatékonyabb és eredményesebb feladatellátást eredményezhet a társadalom valamennyi szegmense, de kiemeleten a hátrányos helyzetű csoportok számára
- Az önkormányzati társulások, köztük a vidékfejlesztési társulások működésének és közös programjainak megfelelő mértékű költségvetési támogatása kiszámítható és biztos alapot jelentene a hatékony feladatellátáshoz
- Újabb állami, vagy európai uniós források megjelenésénél a már működő társulások, felkészültebben, hatékonyabban tudnának fellépni
- Az együttműködési rendszer erősítésével a meglévő szolgáltatáshiányok nem takargatni való problémák, hanem megoldandó feladatok lesznek
- A megfelelő intézményrendszer és struktúraátalakítás következtében az eddig elvont források újra megjelenhetnek a települési önkormányzatoknál
- A szociális intézményfenntartás, családsegítés terén működő együttműködések hatékonyabban tudnák ellátni a vállalt feladatokat
- Az önkormányzatok és az állami fenntartásba került intézmények által ellátott közszolgáltatások megszervezésének finomhangolásával hatékonyabb szolgáltatások jöhetnek létre
- A vármegyei önkormányzatok, mint középszint érdemibb, hatékonyabb, intézményesített bevonása az országos szintű ágazati- és területfejlesztési tervezésbe és megvalósításba komoly hozzáadott értéket tudna jelenteni mind a gazdasági, mind a társadalmi felzárkóztatás céljainak elérése terén
- A vármegye aktívabb részvétele a térségi szereplők közötti koordinációban javíthatja az információáramlást, a hatékonyabb együtt gondolkodást, a problémamegoldások eredményességét
- A vármegyei önkormányzatok és azok szakmai szervezetei kiszámítható, feladatorientált és arányos finanszírozása javítaná a települési önkormányzatok által is elvárt vármegyei szintű munkavégzést
- A vármegyei szinten meglévő tudásra és tapasztalatokra építve a középszintű térségmenedzsment kapacitások erősíthetők lennének
- Budapest és Pest vármegye párbeszéde különösen a közlekedésszervezés, gazdaság-szervezés, közszolgáltatások, fejlesztéspolitika, térségi marketing terén a metropolisztárség egészére kiegyen-súlyozó hatással bírhatna
- Pest vármegye fejlődésben lemaradó peremterületének fejlesztését segíthetik a megyehatáron átnyúló projektek (közlekedési, gazdasági, turisztikai) és az ésszerűbben szervezett szolgáltatások.

VESZÉLYEK

SWOT-analízis · Pest Vármegye · THREATS

Természet, társadalom, gazdaság

- A vármegye gazdaságára továbbra is az alacsonyabb hozzáadott értékű feldolgozóipari termelés és logisztikai szolgáltatás a jellemző
- A gazdaság továbbra is az agglomerációban koncentrálódik, folytatódik a területigényes és további közúti forgalomnövekedést generáló, környezetterhelő tevékenységek terjedése
- A vármegye vidékies, fejlődésben lemaradó térségei kimaradnak a gazdaságfejlesztési folyamatokból
- A lemaradó térségekben fennmaradnak a szolgáltatáshiányok, ezért a veszélyeztetett társadalmi csoportok felzárkóztatása elmarad, helyzetük stagnál, vagy tovább romlik
- Felzárkóztatás és szociális segítség nélkül a lemaradó térségekben a deklasszált társadalmi csoportok újratermelik magukat
- A centrum-periféria helyzetű térségek között meglévő egyenlőtlen anyagi-, közlekedési-, képzettségi viszonyok állandósulása, jelentős népesség számára gátolja a vágyott életminőség elérését
- További szolgáltatáshiányos, nem megfelelő ellátórendszerrel rendelkező demográfiailag (és akár etnikailag) kedvezőtlen összetételű szegregált térségek alakulhatnak ki Pest Vármegyében
- Az oktatásban, a lakosság iskolai végzettségében meglévő területi különbségek nem csökkennek, ezzel újratermelődik a leszakadó térségekben a szegénység

Térségi együttműködések

- A centralizáció folytatódik, az önkormányzatoknál a még megmaradt feladatok és források is elvonásra kerülnek, az egyre csökkenő, vagy megszűnő források nem motiválják az együttműködések
- A vidékfejlesztési társulások rendelkezésére álló források nem nőnek, azok csökkenő nominális és reálértéke ellehetetleníti az érdemi vidékfejlesztést
- Az önkormányzati társulások nem kapnak érdemi feladatokat és finanszírozást, így a közös feladatok ellátásának finanszírozása ellehetetlenül
- A térségi együttműködések nem találnak megfelelően képzett szakembert tevékenységük ellátásához
- A nagyobb, vagy anyagilag erősebb önkormányzatok háttérbe szorítják a kisebbeket.
- A vármegyehatárokon átnyúló fejlesztések hiányában a lemaradó térségek fejlesztése sem eredményes
- A vármegyei önkormányzat térségfejlesztésben, területfejlesztésben játszott szerepe tovább csökken és a megye közgyűlések szerepe már csak hivatkozási alapként szolgál a kívülvilág felé
- A vármegyei feladatellátás finanszírozása megoldatlan marad, a meglévő szakemberállomány elhagyja a területet
- Budapest és Pest vármegye között továbbra sincs együttműködés, a fővárosi térség lemarad más versenytárs régiók mögött gazdaságilag és élhetőség szempontjából egyaránt.

5 Stratégiai célok meghatározása

5.1 Célszisztem megalapozása

A korábbi fejezetekben bemutattuk a vármegye gazdaságszerkezeti jellemzőit, társadalmi helyzetét, az iskolázottság mértékét és területi eltéréseit a vármegye járásai között. Felhívtuk a figyelmet a járások demográfiai tulajdonságainak jellemzőire és a munkaerőpiaci anomáliákra. Kitértünk a projekt célcsoportját alkotó hátrányos helyzetűek vármegyei helyzetére, különös tekintettel a fogyatékosok, romák, szegénységben élők és gyermekek helyzetére.

A vármegye teljes lakónépessége 2024. év végén 1 millió 336 ezer főt tett ki, amivel Budapestet követően messze a legnagyobb lakosságú vármegye Magyarországon és Győr-Moson-Sopron vármegye mellett az egyetlen, ahol a populáció növekedni tudott az elmúlt években (2011 és 2024. év vége között 10,1 százalékkal). A népességnövekedés eredője azonban nem a természetes szaporulat, hanem a pozitív vándorlási egyenleg, ami alapvetően belföldi eredetű. A népességnövekedés ugyanakkor területileg igen koncentráltan csapódott le a vármegyén belül és leginkább a Budapesthez közeli településeket érintette (szuburbanizáció). A lakónépesség korösszetétele fiatalosabb, mint Magyarország egészében és a leginkább fiatalos járásokat az agglomeráció területén találjuk.

Pest vármegye foglalkoztatási és munkanélküliségi helyzetét tekintve lényegében lekövette a hazai trendeket az elmúlt időszakban, az országos átlaghoz képest végig hol többé, hol kevésbé kedvezőbb helyzetet mutatott. A foglalkoztatás bővülése a munkanélküliek elhelyezkedésén túl az inaktív népesség aktivizálásából is táplálkozott a vármegyében, az országos trendekhez hasonlóan. **Az összességében kedvező helyzet ellenére azonban több, jellemzően Pest vármegye déli, periférikusabb helyzetű járásában is az országos átlagot meghaladó álláskeresői aránnyal találkozunk.** Ráadásul ezekben a járásokban a női, a pályakezdő és a tartós álláskereső aránya is magasabb. Összességében a Vármegye déli, agglomeráción kívüli jáásaiban jól körvonalazódik egy olyan egybefüggő térség, ahol a nyilvántartott álláskeresők között viszonylag sokan vannak azok, akik valamilyen kompetenciahiány, vagy nem megfelelő szociális háttér miatt már kiszorultak a munkaerőpiacról, visszavezetésük csak külső segítséggel lehetséges.

A vármegye népességének az iskolázottsági szintje összességében alig kedvezőbb, mint az országos átlag, a lemaradó térségekben pedig kedvezőtlen tendenciák tapasztalhatók. A Nagykőrösi, Dabasi, Nagykáti, Ceglédi, Aszódi, Monori, Gyáli és Ráckevei járásokban az általános iskolát végzettek aránya az országos átlagnál magasabb. Annak ellenére, hogy ez a mutató kedvezőnek tűnik önmagában, ugyanezekben a járásokban az országos átlagtól jóval elmarad a felsőfokú végzettségűek aránya, tehát a vármegye déli-délkeleti jáásaiban a munkaerő képzettsége elmarad az országos átlagtól. Az oktatási infrastruktúra kapacitásait tekintve relatív alulfejlettséget látunk a vármegyében, aminek az alapvető oka, hogy **Pest vármegyében és különösen a népesség nagyobb részét tömörítő agglomerációs övezetben**

az oktatás alapvetően Budapest központú és alacsony a vármegyei oktatási intézmények szerepe.

A vármegyei lakosság egészségi állapota az egészségesen várható élettartam alapján rosszabb, míg a betegség számok alapján valamivel kedvezőbb az országosnál. Az egészségügyi intézményi kapacitással (dolgozó orvosok és kórházi ágyak száma) adatok – hasonlóan az oktatásnál látottakhoz – alapvetően a **Budapest központúságról** tanúskodnak. A háziorvosi ellátás esetében egyes településeken hiátus (észak, északkeleti falvak), máshol jelentős túlterheltség látszik (déli és keleti települések) a vármegyén belül.

Megállapítottuk tehát, hogy a vármegye egyes járásai jelentősen különböznek egymástól a fent bemutatott jellemzők tekintetében. Ha a vármegyei statisztikai mutatókat vizsgáljuk, amely a felfele aggregált adatokat mutatja, akkor első pillanatban azt gondolhatnánk, hogy minden rendben van. Ugyanakkor felmerülhet a kérdés, hogy az ország központi régiójában lévő területi egységet miért az országos átlaghoz közeli mutatók jellemzik és miért nem attól sokkal kedvezőbbek? A járási adatokat látva a feltett kérdés megválaszolható. **A Pest vármegye centrumában lévő agglomerációs térség és a tőle távolabbi agglomeráció és a szomszédos vármegyék határán lévő térségek statisztikai mutatói jelentősen különböznek egymástól.** Az Északkeletről délkeleti irányban egy sok tekintetben leszakadó, több járásból álló övezetet lehet azonosítani. Némileg speciális helyzetben van a Börzsöny vidéke, ahol ilyen általánosítást nem lehet tenni.

El kell mondanunk, hogy erre a jelenségre a vármegye már felhívta a figyelmet a korábbi stratégiai dokumentumaiban (Pest Megyei Területfejlesztési Koncepció, Pest megyei Területfejlesztési Stratégia és Program).

„¹⁷Pest megye összetettségéből adódóan, a fejlett és jó adottságokkal, lehetőségekkel rendelkező, döntően a főváros közeli, agglomerációs térségek mellett a megyében számos, a megye északi-, keleti- és déli peremvidékén elhelyezkedő térség ugyanolyan problémákkal küzd, mint az ország más, fejlődésben lemaradó területei. Ezekben a térségekben él a megye lakosságának mintegy egyharmada, több mint 400 ezer fő, ez pedig egy átlagos magyar megye lakosságának felel meg.”

A térségek egy részében már korábban is hiányoztak a növekedés feltételei, illetve folyamatosan romlott az életminőség (Szobi kistérség, Nagykátai kistérség és Ráckevei kistérség déli része), valamint az önkormányzatok helyzete és a helyi közösség teljesítő képessége. Más térségekben (Aszódi, Ceglédi kistérségek), korábban kedvező tendenciák fordultak meg, a települések minden erőfeszítése, s általában kedvezőnek tekintett adottságok ellenére (gyorsforgalmi út megléte, vagy az oktatási rendszer viszonylagos fejlettsége).

Ezekben a térségekben **általában jellemző a fizikai és az üzleti infrastruktúra hiányossága, a gazdaság szerkezeti problémái (a vállalkozások alacsony száma, a nagyfoglalkoztatók hiánya,**

¹⁷ forrás: Pest Megyei Területfejlesztési Koncepció

a termelő és szolgáltató cégek klaszteresedésének elmaradása), valamint az agrárium és az élelmiszeripar termelésének jelentős csökkenése.

Felmerülhet a kérdés, hogy **egy vármegyei együttműködési program** miként segítheti a **célcsoportok helyzetét**, ha olyan központi irányítású és lassan formálható ágazatok esetében kellene reformokat végrehajtani, mint az egészségügy, a szociális ellátás, vagy az oktatás?

Véleményünk szerint a megoldás, melyet a célrendszerbe be fogunk mutatni **a decentralizált területi szinteken működő, együttműködések által táplált és a szükséges pénzügyi forrásokkal rendelkező (nem kizsigerelt), társulások által fenntartott szolidaritási rendszer.**

A helyzetértékelésben bemutattuk az uniós csatlakozás küszöbén létrehozott területfejlesztési intézményrendszer evolúcióját, amely a folyamatos centralizáció hatására mára elvesztette a kapcsolatot az ágazati irányítási szint és a polgárok között. Bemutattuk a különböző térségi és regionális együttműködések alakulását, melyek részben megszűntek, részben kiüresedtek napjainkra.

A szubszidiaritás az Európai Unió működésének egyik legfontosabb alapelve, amely szerint minden döntést azon a szinten kell meghozni és végrehajtani, amely a lehető legalacsonyabb, és ahol egyben a döntési területet érintően a lehető legnagyobb hozzáértéssel rendelkeznek.

A jelen programban általunk vázolt célrendszer nem feltétlenül szeretne nagyívű elképzeléseket rögzíteni. Azt gondoljuk, hogy a rendszerváltás óta többféle kisélet is történt, mely elvben hatékonyságnövelést, vagy jobb ellátást, nagyobb rugalmasságot, vagy magasabb megszerezhető tudást ígért. Sajnálatos módon azonban az elmúlt másfél évtizedben a döntések meghozatalának helye egyre távolodott az adott problémát legjobban megoldani képes szintektől.

A térségi szereplők közötti együttműködések eredményessége **vonatkozásában Pest vármegye jövőképét az alábbiak szerint fogalmazzuk meg:**

„Pest vármegyében a kormányzati szint, a vármegye, az önkormányzatok és azok társulásai, a civil szervezetek, egyházak, vállalkozások és oktatási–egészségügyi–szociális intézmények között olyan, a kölcsönös bizalomra épülő partneri együttműködések jönnek létre, amelyek eredményeképpen az együtt tervezés és a közös megvalósítás révén 2035-re mérhetően csökken a vármegyében a szegénység, a társadalmi kirekesztettség és az iskolai lemorzsolódás, nő a foglalkoztatás és a közösségi részvétel, javul és mindenki számára elérhetővé válik a minőségi egészségügyi és a szociális ellátás és hosszú távon megerősödik a társadalmi mobilitás.”

5.2 A Térségi Együttműködési Program és Akcióterv célrendszere

A korábbi fejezetekben bemutattuk a humán felzárkóztatási program célcsoportjainak helyzetét Pest vármegyében. Igyekeztünk kitérni arra is, hogy milyen térségi különbségek vannak a vármegyén belül, mely tulajdonságok kihatással vannak a célcsoportok helyzetére. Bemutattuk, hogy a vármegyében mindenhol előfordulnak problémák és vannak ágazati szintről jelentkező nehézségek (forráshiány, munkaerőhiány). Kitértünk arra, hogy a megyehatár fele haladva a célcsoportok számára kevesebb segítség jut az állami ellátórendszerből, a települések anyagi helyzete pedig nem teszi lehetővé, hogy ezt helyi szintről egészítsék ki. Azonosítottuk a fejlődésükben lemaradó térségeket és bemutattunk néhány tipikus jellemzőt, mely miatt a célcsoportok felzárkóztatása csak hosszútávú programokkal lehetséges (képzés).

A stratégia célfájának kialakítását három módon tehetjük meg.

- i. Fókuszálhatunk a célcsoportokra és egyenként azonosíthatjuk azokat a célokat, melyek a felzárkóztatásukban segítségül lehetnek.
- ii. Rögzíthetjük a területfejlesztés logikája alapján a beavatkozási célterületeket az intézményrendszer irányából és vizsgálhatjuk, hogy milyen ágazati, vagy helyi szociális, egészségügyi, oktatási intézményi átalakítás szükséges ahhoz, hogy a célcsoportok helyzete javuljon.
- iii. A célokat rögzíthetjük a térségi együttműködési szintek alapján vizsgálva azt, hogy melyik szint a legalkalmasabb arra, hogy a célcsoporthoz a legközelebb szülessenek meg a döntések.

A harmadik lehetőséget választva határoztuk meg a célrendszert kitekintéssel arra, hogy vannak nagyon fontos ágazati fejlesztési igények, melyek nem a helyi szintű együttműködések hatáskörébe, hanem nemzetgazdasági, vagy legfelsőbb szintű ágazatirányítási hatáskörbe tartoznak. Ilyenek például a közlekedésfejlesztés, a hiányzó közlekedési kapcsolatok megteremtése, a közösségi közlekedés fejlesztése. A szociális ellátórendszer, a nevelési és oktatási rendszer, az intézmények és a tananyaghoz köthető fejlesztések hasonló helyzetben vannak.

Célrendszer

5.3 Célszisztéma bemutatása

A célszisztéma meghatározásakor a jövőképhez szorosan kapcsolódó átfogó célt, a SWOT analízis megállapításait figyelembe vevő és az alapján kialakított stratégiai és ezeket alábontó specifikus célokat határoztunk meg. Három horizontális célt is rögzítettünk, melyek általánosan áthatják valamennyi cél eléréséhez megtett utat.

5.4 Átfogó cél

A program átfogó célja: ***A térségi együtt gondolkodás és együttműködés elmélyítésével és intézményesítésével lehetőség szerint minden, a vármegyében megvalósuló fejlesztés segítse elő a Vármegyei Esélyteremtő Paktumban megállapított célcsoportok felzárkózását.***

A korábbi fejezetekben bemutattuk a VEP a SZÚT megállapításait, a részletes helyzetelemzésben bemutattuk a célcsoportok Pest vármegyei helyzetét, bemutattuk a vármegyét az utóbbi években érintő változásokat. Ezek a változások nemcsak a vármegye szerepét és általa ellátott funkciókat, hanem az intézményrendszer egyéb szereplőit is érintették. Azt gondoljuk - és ezt a megalapozó dokumentumok is alátámasztják -, hogy a célcsoportokat segíteni képes intézmények nehézségekkel működnek. Megállapítható, hogy **főként a vármegye lemaradó területein újra és újra kitermelődik a hátrányos helyzetű lakosság.** Azok a statisztika által mutatott változások, amelyek pozitív irányú elmozdulásokat jeleznek, elsősorban az általános gazdasági növekedés és életszínvonal emelkedés hatására történtek meg, emiatt talán több tekintetben most statisztikailag kedvezőbbek a mutatók, mint néhány évvel ezelőtt. Szeretnénk rögzíteni azt is, hogy az egészségügyi-, szociális intézményekben, az iskolákban, a hátrányos helyzetűekkel foglalkozó szakszolgálatoknál dolgozók erejükhöz mérten teljesítettek, azonban éppen ezek voltak azok az állami szolgáltatások, amelyek a legjobban megszenvedték forráselvonások növekvő mértékét. **A térségi együtt gondolkodás és a területi szintek újra tervezése új alapokra tudja helyezni a hátrányos helyzetű célcsoportokkal való foglalkozást intézményi és társadalmi szinten egyaránt.** Biztosak vagyunk benne, hogy a közigazgatás közép szintjén elhelyezkedő vármegyei önkormányzat ebben az újra szervezésben fontos szerepet tud ellátni. A vármegye lehet az a szereplő, aki koordinációval és az együttműködések segítségével kapcsolatot teremt a települési- és járási szintek között, generálja és összegyűjti a térségi fejlesztési igényeket, becsatornázza azokat az állami intézményrendszer felé. A vármegyei szint alkalmas arra is, hogy a tervezett ágazati elképzeléseket a vármegyei szereplők segítségével értékelje, a szükségesnek tartott ágazati beavatkozásokra a vármegye területén javaslatot tegyen, a tervezett, vagy már megvalósult beavatkozások társadalmi hatását megvizsgálja.

A **Pest vármegye Térségi Együttműködési Program és Akcióterv** helyzet feltárás munkarésében nem véletlenül szántunk jelentős terjedelmet arra, hogy bemutassuk miként alakult át 1996-tól a térségi tervezés, a térségi együttműködés és a fejlesztési forráselosztás rendszere. Amíg a kezdeti időszak érdemi decentralizációt és a területi szintek erősödését segítette, addig az **elmúlt mintegy másfél évtized folyamán erőteljes központosítás valósult meg, szembe menve az eredeti alapelvekkel.** Amikor a feladatellátás, a döntési kompetenciák

és a kapcsolódó forrásfelhasználás a helyi- és közép szintekről egyre inkább a kormányzati szervek, minisztériumok hatáskörébe kerültek, akkor a területiség és az együttműködések azon ereje sérült a legjobban, hogy a helyi szereplők véleménye számít és hogy képesek a működési területükön az ott élők számára a leghatékonyabb és leghasznosabb módon megvalósítani a céljaikat, elvégezni a feladataikat.

Talán óvatosan kijelenthető az is, hogy a térségi és a regionális együttműködések elsorvasztása tudatos politikai döntés volt. Az ezeket a munkákat végző szakemberek a helyi és a térségi szintről átcsoportosításra kerültek az államigazgatás releváns szakmai szervezeteihez. A folyamat végén a helyi szereplők elképzelései már sok esetben nem jelentek meg, a közép szintre egyre kevésbé volt szükség, és a feladatellátás igazából sokszor kiüresedett egy számszerűsíthető értéké, amely a pénzügyi tervek kiadási oldalán jelentkezett.

Egy jól működő térségi együttműködési rendszer, és decentralizáltabb szervezeti rendszer közvetlen ráhatása van a projekt célcsoportjaira, mely által:

- hatékonyabbá válik az önkormányzatok közötti párbeszéd;
- közvetlen tudás csere valósul meg a feladatellátást végző szereplők között;
- segíti a meglévő eszközök és szolgáltatások összehangolását;
- különösen a kistélepülések számára jobb szakemberek elérhetőségét teszi lehetővé;
- a közszolgáltatások és közintézmények működésének finomhangolása hatékonyabban meg tud valósulni;
- a szükségben és periférikus élethelyzetben lévők számára hatékonyabb programok tudnak megvalósulni;
- a helyi szinten jelentkező problémákat időben fel lehet ismerni és azokat a megfelelő együttműködésekkel hatékonyabban lehet kezelni;

Az átfogó cél alá tartozó stratégiai célok megfogalmazásánál törekedtünk arra, hogy a társadalom minél szélesebb körét vonjuk be.

5.5 Stratégiai és specifikus célok

5.5.1 [S1.] - A vármegye szerepének újragondolása a térségi együttműködések terén

Az első stratégiai cél a regionális szintű együttműködések fejlesztését célozza meg. Korábban ezen a területen volt a legtöbb kapcsolata és egyben vezető szerepe a vármegyei önkormányzatoknak. A történeti áttekintésben látható, hogy a mindenkorai megyei/vármegyei szint alatt a területi átszervezések során járási, térségi, kistérségi szintek, a megyék felett a regionális együttműködések voltak meghatározóak. A jelen stratégiai cél specifikus céljainak a meghatározásánál ezeket a térségi szinteket vettük figyelembe.

5.5.1.1 [S1.1] - A vármegye aktívabb részvétele a területfejlesztési-, vidékfejlesztési társulások tervezési munkájában

A vármegyének a korábbi évtizedekben betöltött aktivitása miatt elismert és elfogadott szerepe van az önkormányzati életben. Visszautalva a korábbi kérdőíves felmérés eredményét

bemutató fejezetekre, a települések több tématerületen is képesek az összefogásra. A jelentősebbeket említve:

- vidékfejlesztés szociális ellátás;
- közbiztonság;
- oktatás;
- kultúra helyi identitás;
- egészségügy;
- és ide sorolhatjuk kommunális szolgáltatásokat is.

A kérdőívet kitöltő településvezetők 52,4 százaléka jónak, 34,5 százaléka kiválónak ítéli az együttműködések sikerességét. A társadalmi felzárkóztatás területén 85,9 %-ban szükségesnek tartanak a térségi összefogást. A válaszok alapján szintén kijelenthető, hogy **a Pest Vármegyei Önkormányzat koordináló szerepére leginkább:**

- a vidékfejlesztés;
- a szociális ellátás;
- a közbiztonság;
- gazdaságfejlesztés;
- foglalkoztatás;
- lakhatás;
- oktatás nevelés;
- a kultúra és a helyi identitás erősítése;
- az egészségügy;

terén lenne szükség a településvezetők véleménye alapján.

A vármegye jelenleg elvégzi megyei szinten a különböző megyei fejlesztési koncepciók, stratégiák, programok elkészítését, illetve részt vesz a nagytérségi fejlesztési dokumentumok elkészítésében, illetve véleményezésében is, továbbá az országos és területi dokumentumokkal való koherencia megteremtésében. Több vármegye az EU pályázati források tekintetében pályázatgeneráló és projektmenedzsment tevékenységet is ellát. Ugyanakkor éppen a pályázati folyamatok, vagyis a tervek és programok aprópénzre váltása esetén hiányzik az a koordináció, amely térségi együtt tervezést a legszükségesebb fejlesztési helyszínek meghatározásakor, vagy a hálózatos projektek esetében a nyomvonalak kiválasztásánál szükséges lenne. Így fordulhat az elő, hogy a települések egyenként pályáznak és sokszor gazdasági erejük és előkészített pályázataik alapján dől el, hogy ki tudja megszerezni azt a forrást, amelyre a fejlesztések megvalósítására szükségük van. A települések fölötti területi szereplő ezt a koordinációt képes megvalósítani és a fejlesztési forrásokat a szükséges helyszínekre, a legfontosabb programokra, és projektekreallokálni.

A vármegye ezt a munkát a leghatékonyabban akkor tudja elvégezni, ha aktív területfejlesztési és vidékfejlesztési társulások működnek a területén, melyek képesek a helyi információkat begyűjteni, képesek a térség fejlődését legjobban elősegítő projekteket generálni, és helyi

szakembereik révén azokat meg is valósítani. Az együttműködések mélyítése és intézményesítése egy partneri kapcsolaton alapuló, a feleket egyaránt erősítő, mindenki számára előnyös helyzetet eredményez.

5.5.1.2 [S1.2] - Partnerség kialakítása a szomszédos vármegyékkel a megyehatárok menti térségek kiegyensúlyozott fejlesztése és a társadalmi problémák megoldása érdekében

Pest vármegyében jelentősen különböző népességszámú, eltérő gazdasági, képzettségi, munkaerő piaci jellemzőkkel bíró térségek találhatók. A napjainkban és korábban készült vármegyei fejlesztési anyagok minden esetben rögzítik a vármegyén belüli törésvonalakat, de sajnos a lemaradó térségek felzárkóztatása az eddigi erőfeszítések ellenére továbbra sem történt meg. **A helyzetelemzésben is bemutatásra került, hogy a vármegye északkeleti, délkeleti és déli megyehatár menti térségei számottevően rosszabb mutatókkal rendelkeznek, mint az agglomerációs, vagy a nyugati és északi területek.**

Ha azt vizsgáljuk, hogy ezeknek a térségek milyen kapcsolódási pontokkal rendelkeznek akkor több esetben megállapíthatjuk, hogy **munkaerőpiacuk, közlekedési kapcsolataik jobban irányulnak a szomszédos vármegyék valamelyikébe, mint Pest Vármegyébe.** Jó példa erre Nagykőrös és környező települések, melyekre Kecskemét vonzása van kihatással, vagy Abony, amelyre Szolnoké. Fordított példát is említhetünk, a Ráckevei Duna-ág esetében turisztikai szempontból Tass inkább a Pest vármegyei településekkel kezelendő együtt, mint Bács-Kiskun Vármegyével.

Azt gondoljuk, hogy **vannak olyan tématerületek, melyek esetében a fejlesztéseket, fejlesztési forrásokat nem a vármegyehatárokat szigorúan követve, hanem térségen átnyúlóan kellene allokálni.** Követhető példaként a Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégiában rögzített turisztikai desztinációkat tudjuk említeni, melyek szintén nem a közigazgatási határok mentén kerültek kijelölésre.

Ilyen tématerületek lehetnek a közlekedésfejlesztési, gazdaságfejlesztési, beruházásösztönzési, turisztikai, vagy közszolgáltatási színvonalat javító fejlesztések, de akár az egészségügyi ellátások is. **A hátrányos célcsoportok koncentrációja pont ezekben a lemaradó térségekben a legmagasabb.** Nekik van leginkább szükségük helyben, vagy a lakóhelyükhöz közel elérhető és jó minőségű szolgáltatásokra. A megyék közötti tervezésbeni és forráselosztás területén történő együttműködések erősítése ezért jelentős pozitív hatást generálhat a társadalom hátrányos helyzetű csoportjai számára, a megyehatárok mindkét oldalán.

5.5.1.3 [S1.3] - Párbeszéd és együttműködés kialakítása az élhetőbb és fenntarthatóbb térség érdekében Pest vármegye és Budapest között

A Budapesti agglomerációhoz tartozik Budapesten kívül Pest vármegye területének közel 40 százaléka, 81 település. A legtöbb település városi ranggal rendelkezik, azonban sajátossága ennek a térségnek, hogy városai funkcióhiányosak, mert annyira erős Budapest elszívó ereje a

munkahelyek, az igénybe vehető szolgáltatások, a kulturális élet és a szórakozás terén is. A Főváros és a körülötte elhelyezkedő Pest vármegye szimbiózisban él egymással, mely kapcsolat kölcsönös előnyöket és egyben hátrányokat is jelent az itt élők számára. Ugyanakkor **elmondható, hogy a két fél sem közigazgatási, sem gazdasági szempontból nincs egy súlycsoportban.** Budapestnek saját adóbevételei vannak, saját intézményei, cégtulajdonai, és jelentős költségvetése, melyeken keresztül jelentős mértékben meghatározza a város mindennapi működését és az itt élő emberek, itt működő cégek és egyéb szervezetek működési feltételeit. Képes az önálló gazdálkodásra és saját maga tudja formálni az általa elfoglalt teret.

Pest vármegye saját adóbevételei nem rendelkezik, normatív éves működési költségvetést kap az államtól, intézményeit, tulajdonait az állam a saját irányítása alá vonta. **A vármegye önkormányzatának napjainkra a legtöbb megyét érintő folyamatra csak közvetett ráhatása van,** érdemi feladatai egyedül e területfejlesztés területén maradtak, de ott is többnyire források nélkül.

Pest Vármegye a nagyobb területigényű és kisebb fajlagos hozzáadott értékű ipari és kereskedelmi, valamint logisztikai egységek befogadó helye, miközben Budapesten koncentrálódnak az egész térséget kiszolgáló magasabb szintű szolgáltató-, pénzügyi- és IKT vállalatok, Budapest az ország kulturális központja, itt működik a legtöbb egyetem, Budapestnek van nemzetközi ismertsége és turisztikai vonzereje.

Elmondható ugyanakkor, hogy a Budapest „hátszögét” jelentő Pest vármegye erőforrásainak használata, esetenként kihasználása nélkül a főváros nem lenne képes a statisztikákban szereplő eredményeket felmutatni, elég, ha a vármegye településeiről ide ingázó többszázazres munkavállaló gazdaságban betöltött szerepére gondolunk.

A másik oldalról nézve is igaz az egymásra utaltság, hiszen a pest vármegyeiek életében is meghatározó jelentősége van a fővárosnak, hiszen pl. itt veszik igénybe az egészségügyi-, oktatási rendszer szolgáltatásainak jelentős hányadát, de a gazdasági-, közlekedési, kulturális kapcsolatok is meghatározóak.

Az együttélésből adódó előnyök és a terhek mindkét oldalon egyaránt jelentkeznek, a megoldandó problémák és feladatok kezelése is csak közösen lehet hatékony, ezért kijelenthető, hogy Budapestnek és Pest vármegyének együtt kell gondolkodnia. Ha pusztán csak az ingázást tekintjük, az agglomerációs településekről a Budapestre munkába járók aránya több településen a 70-80%-ot is meghaladja.

Budapest és Pest vármegye önkormányzatai között több olyan együttműködési terület lehetséges, amelyek segítenék a régió harmonikus fejlődését, a hatékonyabb szolgáltatásnyújtást és a közös problémák kezelését. Ezek közül a legfontosabbak a következők:

- **Területfejlesztés és térségi tervezés**

Budapest és Pest megye közösen dolgozhatnak a térségi fejlesztési koncepciók és programok kidolgozásán, hogy összehangolják a város és az agglomeráció fejlődését, például közlekedési-, gazdasági- és környezetvédelmi projekteken keresztül.

- **Közlekedési rendszerek fejlesztése**

Egységes stratégia kialakítása a tömegközlekedés, a kerékpárút-hálózat, a fő közlekedési útvonalak fejlesztésére, amely mindkét terület lakóinak kényelmét és a környezetvédelmet egyaránt szolgálja.

- **Környezetvédelem és fenntarthatóság**

Közös programok indítása a levegőminőség javítására, a zöldterületek megőrzésére, a védett természetes területek kezelésére és a vízgazdálkodásra, mivel a környezeti problémák nem állnak meg közigazgatási határoknál.

- **Gazdaságfejlesztés és munkalehetőségek bővítése**

Koordinált regionális gazdaságfejlesztési stratégia kidolgozása és megvalósítása, amely támogatja a vállalkozásokat, a munkahelyteremtést, az innovációt, valamint a Budapest és Pest vármegye közötti munkaerő-piaci együttműködést.

- **Közzolgáltatások összehangolása**

Az egységesebb, hatékonyabb működés érdekében együttműködés az egészségügy, az oktatás, a szociális szolgáltatások terén, például kórházak, iskolák és szociális intézmények működésének összehangolása.

- **Város-vidék kapcsolatok erősítése**

Együttműködés a városi és a vidéki területek közötti szorosabb kapcsolatok kialakítására, az infrastruktúra fejlesztésére, közös kulturális és sportprogramok szervezésére.

- **Válság- és katasztrófavédelem**

Együttműködés a katasztrófavédelmi és vészhelyzeti tervek kidolgozásában és végrehajtásában, hogy mindkét terület gyors és hatékony választ tudjon adni balesetekre, természeti katasztrófákra.

Ezek az együttműködési területek segíthetnek a régió kiegyensúlyozott fejlődésében, a közös erőforrások hatékonyabb kihasználásában és a lakosság életminőségének javításában.

5.5.1.4 [S1.4] - A határon átnyúló kapcsolatok szélesítése és mélyítése konkrét gazdasági- és társadalmi célok elérése érdekében

A határokon átnyúló kapcsolatok gyakran sikeres projekteket eredményeznek. Kevés szó esik róla, de az utóbbi évek egyik legnagyobb vármegyei sikere a szlovák és magyar oldalt Ipolydamásd és Helemba között összekötő Ipoly-híd volt, mely többéves előkészítő munka után valósult meg. Beruházáshoz szükség volt a magyar és a szlovák politikai szereplők párbeszédhez és elkötelezettségéhez. A beruházás a közlekedési kapcsolat fejlesztésével nagy segítséget nyújt a határmenti területek lakosainak a munkahelyekhez való eljutásban, a szétszakított családok kapcsolattartásában, a gazdasági tevékenységek elindításában. Pest

vármegyében az Ipoly és Börzsöny között elhelyezkedő terület, (Szobi kistérség) fejlődésben lemaradó térségnek számít. A Szobi járás hátrányos helyzete miatt különleges figyelmet kap a vármegyei fejlesztési koncepciókban, célzott forrásokat és támogatásokat irányozva elő a lemaradás csökkentésére.

A hátrányos helyzet megjelenik a helyben élők átlag keresetében és a szolgáltatásokhoz való hozzájutásban. A közlekedési kapcsolatok hiánya miatt a hátrányos helyzetű lakosok jelentős nehézségekkel szembesülnek azokkal szemben, akik például a természeti környezet vagy a nyugalom kedvéért, de magasabb keresettel rendelkezve költöztek a térségbe.

Pest Vármegye kiterjedt nemzetközi kapcsolatokkal rendelkezik Európán belül, de azon kívül is. A meglévő kapcsolatrendszerre építve, azokat elmélyítve és szélesítve jobban ki kell használni a tudásmegosztásban, tapasztalatok megosztásában rejlő lehetőségeket, valamint a gazdaságfejlesztés terén meglévő lehetőségeket, fókuszálva a hátrányos helyzetű térségekre és társadalmi csoportokra.

5.5.2 [S2.] - A települések közötti együttműködések szélesítése és mélyítése

A település szintű együttműködéseknek a vármegyében nagy hagyománya van. A korábbi fejezetekben bemutattuk az önkormányzatok közötti együttműködések céljait és típusait. A kérdőívekre kapott válaszok alapján pedig elmondhatjuk, hogy a települések szívesen kooperálnak egymással.

Amennyiben az elmúlt időszakot egyfajta kísérletnek tekintjük a tekintetben, hogy a helyi szintű együttműködések számának csökkentése segíti-e az ellátandó feladatok hatékonyságának növelését, vagy a helyi szintű problémák jobb megoldását, akkor mondhatjuk azt az eredmények alapján, hogy az elmozdulás nem pozitív irányú.

Véleményünk szerint fontos lenne újra megerősíteni a települési együttműködések, és számukra kiszámítható forrást biztosítani a működésre és a közös programok, projektek megvalósítására egyaránt.

5.5.2.1 [S2.1] - A területfejlesztési- és vidékfejlesztési önkormányzati társulások támogatása, a közös tervezés és megvalósítás erősítése az élhetőbb és fenntarthatóbb települések érdekében

Az utóbbi évek legjelentősebbnek szánt, kormányzati szintről indított területfejlesztési programja a „*Versenyképes járások program*” volt, amelyben valamennyi magyarországi önkormányzat részt vett. A Pest vármegyei tapasztalatok alapján -kevés kivételtől eltekintve- a programnak minimális térségfejlesztési, versenyképesség javítási hatása lett. A megvalósulás alatt álló projektek többsége nem bír térségi szintű hatással, erre sem a program végrehajtásának módja, sem a rendelkezésre álló források nagyságrendje nem adott lehetőséget. A program talán legfontosabb hozadéka az volt, hogy a településvezetők járásonként egy asztalhoz ültek és együtt gondolkodtak közös ügyekről.

A vidékfejlesztési együttműködések korábban jelentősnek mondható sikereket értek el. A jelen program készítésekor a korábban hatékonyan működő helyi akciócsoportokkal készített interjúk azt támasztották alá részünkre, hogy ezek az akciócsoportok vidékfejlesztési feladataikat egyre kevésbé tudják megfelelő hatékonysággal ellátni. A helyi beágyazottságuk és elkötelezettségük nem változott, a térség ismeretük megmaradt. **A legnagyobb problémát a működési területükre jutó források jelentős beszűkülése okozza.**

Így fordulhat az elő, hogy a jelenleg futó tervezési ciklusban az egyes akciócsoportra jutó költségkeret közel fele az akciócsoport működésére fordítódik, és csak a másik fele tud valódi projektek támogatásaként eljutni a kedvezményezettekhez. Azt is fontos elmondani, **hogy az akció csoportokra jutó források nagysága mind nominál-, mind reálértékben a töredéke a kezdetben rendelkezésre álló kereteknek.**

Talán kijelenthető, hogy **a vidékfejlesztési együttműködések létezése kerülhet veszélybe, amennyiben nem kapnak elegendő, a működésükhöz és a feladataik érdemi ellátásához szükséges mértékű támogatást.** Ezek az együttműködések nem önmagukért léteznek. Sikereik idején a település vezetők, a civil szervezetek, és a vállalkozók közötti kapcsolatok kimunkálásában nagy szerepük volt. Olyan projekteket generáltak melyekből napjainkra több sikeres vállalkozás is kifejlődött, valamint az elsők között tudtak reagálni a működési területükön fellépő társadalmi-gazdasági nehézségekre is.

5.5.2.2 [S2.2] - A térségi szolgáltatásfejlesztések együttműködésben történő megvalósításának stabil intézményi kereteinek megteremtése

A településeken elérhető szolgáltatások között számos térségi együttműködés keretében valósul meg. Említhetjük a víziközmű szolgáltatásokat, az önkéntes tűzoltóságokat, a betegszállítási szolgáltatásokat, a közösen ellátott és finanszírozott mentőállomás működését. Újszerű kezdeményezések mutatkoznak a társulások keretében végzett közbiztonsági tevékenységekre, közterület felügyeleti tevékenységekre, vagy olyan óvodai ellátás biztosítására, melynek elsődleges célja a felzárkóztatás, vagy fejlődési problémákkal küzdő gyermekek (ADHD), nevelése. Célszerű együttműködések találhatók a csatornahálózat és szennyvíztisztító működtetése terén is.

A korábbi járási szakorvosi rendelőintézetek fejlesztése kapcsán is települési összefogások jöttek létre, hiszen az állami szerepvállalás nem jelentette azt, hogy ezek az intézmények jelentős mértékű forrást kaptak volna. Ugyanakkor pont ezek a lakossághoz legközelebb lévő intézmények, melyek hibás működése, vagy elavult infrastruktúrája vagy alacsony szolgáltatási színvonala, azonnali elégedetlenséget vált ki. A megválasztott önkormányzati vezetők alapvető érdeke és küldetése is egyben, hogy a bemutatott szolgáltatások jól működjenek mindenki megelégedésére.

5.5.2.3 [S2.3] - Az állami feladatellátás decentralizált fejlesztése a szociális- és a nevelési-oktatási területeken

A legtipikusabb önkormányzati együttműködések a szociális- és család, valamint gyermekjóléti feladatok közös ellátására jöttek létre és működnek napjainkban is. A törvényben meghatározottak alapján ezeknek a feladatoknak az ellátása önkormányzati feladatkör. A tevékenység megvalósítását ugyanakkor a kevés szakember, az alacsony ellátotti szám, illetve finanszírozási problémák nehezítik. Ezért a feladatellátást jellemzően vagy az előzőekben említett **többcélú társulások keretei között**, vagy **direkt erre a célra létrehozott önálló jogi személyiséggel rendelkező társulás** (szociális, valamint család- és gyermekjóléti központ, szolgálat) formájában valósítják meg a települések egymással együttműködve. Mind a többcélúakra, mind a kifejezetten szociális célú társulásokra igaz, hogy döntéshozó szervük a társulási tanács (amelynek tagjai a részt vevő önkormányzatok polgármesterei), a fenntartói jogokat pedig a társulás gyakorolja.

Pest vármegyében is számos ilyen szociális célú együttműködés létezik, melyek nagyobb részben kifejezetten szociális célú társulások keretében működnek, nem követve a járási határokat.

Az együttműködések között ez az ellátási tevékenységtípus, amely a legközelebb van a hátrányos helyzetű célcsoportokhoz. Fejlesztése a források növelésével, a tényleges munkát végzők jobb megbecsülésével, az infrastruktúra és eszközállomány fejlesztésével nem halasztható tovább.

5.5.2.4 [S2.4] - A települések által közösen megvalósított esélyegyenlőséget figyelembe vevő kulturális-, sport-, szabadidős tevékenységek és programok támogatása és népszerűsítése

Elsősorban kulturális téren tapasztalhatunk olyan együttműködések, amelyeket több település közösen tervez és valósít meg. Jellemzően ezek az együttműködések valamilyen térségi összetartó erőhöz, egy közös kulturális érték vagy hagyomány ápolásához kapcsolódnak. Kiemelnénk közülük az IpolyFeszt programsorozatot, melyet **Szob, Kemence, Helemba, Ipolydamásd települések az országhatáron is átnyúló szervezéssel valósítanak meg**. A fesztivál egyik legfontosabb célja, hogy a nagyközönség figyelmét ráirányítsa a régió fel nem fedezett gazdagságára, a táj szépségére, az Ipoly két oldalán élők összetartozására. Nagyon fontos lenne hasonló együttműködések kialakítása a vármegye más régióiban is, illetve a már meglévő együttműködések támogatása. Az ilyen típusú együttműködések során is kiemelt figyelmet lehet és kell fordítani a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok bevonására, hiszen különösen a fejlődésben lemaradó térségekben a társadalmi problémák is koncentráltabban jelentkeznek.

5.5.3 [S3.] - A kormányzati szint, valamint a területi szereplők és azok társulásai közötti együttműködés javítása

A rendszerváltást követő évtizedek során **folyamatosan változott a kormányzati szint és a területi szintek közötti együttműködés mélysége és annak területei**. Az 1996-os

területfejlesztésről és területrendezésről szóló törvény **jelentős mérföldkő volt a decentralizáció és az együttműködések szemszögéből is vizsgálva.** Amíg 2012-ig a hangsúly a decentralizáción és a partneri együttműködésen volt, addig 2012-től a centralizálás és a forráselvonások időszakát éljük.

A 2012 utáni időszakon belül és érezhetően változtak a hangsúlyok. A **2012-2013-as években, legalábbis a területi tervezésben viszonylag intenzív együttműködés volt tapasztalható a kormányzati szintet képviselő minisztériumok és a vármegye között.** Ekkor készült az Unió források lehívását is megalapozó, 2030-as időtávra szóló megyei területfejlesztési koncepció és megyei területfejlesztési program, valamint az OFTK-hoz kapcsolódó ágazati javaslatok. Az ágazati szereplők véleményezték a megyék javaslatait, valamint a megyék „betervezést” végeztek az ágazati operatív programokba. **A tervdokumentumok készítésén túl intenzív személyes egyeztetések is folytak az egyes ágazati programokat készítő tárcák és a megyék között.**

Hasonlóan intenzív időszak volt tapasztalható a 2016-ban a kormányhatározat alapján biztosított Pest megye célzott pénzügyi támogatását jelentő 80 milliárd forint keretösszegű program megvalósítása során, elsősorban a Pénzügyminisztérium és Pest megye között. **A program végrehajtása mintapéldája lehetne a kormányzati szint és a területi szint közötti hatékony és eredményes együttműködésnek.** A programban a vármegyei önkormányzat és a tulajdonában lévő gazdasági társaságok jelentős segítséget nyújtottak a településeknek a projektek megtervezésében, azok pályázati formába öntésében és megvalósításában egyaránt. A program megvalósítása során a megye szoros együttműködést alakított ki a forrást biztosító és szakmai irányítást végző Pénzügyminisztériummal is.

A 2021-2027 közötti Európai Unió tervezésfolyamatában a korábbiakhoz képest kevésbé érvényesült a partnerség elve a megyék és a kormányzati oldal együttműködése vonatkozásában. A terveket rendkívül szűk időkeretben, kevés személyes egyeztetési lehetőséggel kellett mind a megyei, mind a kormányzati szinten elkészíteni, részben ez is lehetett az oka a kapcsolatok lazulásának. Valójában az, hogy ennek ellenére eredményes és a térségi szempontokat többnyire figyelembe vevő programok készültek, a korábbi időszakokban szerzett rutinnak köszönhetőek.

Az ágazati- és politikai döntéshozókkal való szoros együttműködés egyik eredménye Budapest és Pest Megye régiós szétválasztása lett. Hosszú idő után ekkor sikerült célba juttatni azt az üzenetet, hogy mind a régió, mind a megye súlyos fejlettségbéli asszimetriával küzd, és amennyiben a támogatáspolitikát továbbra sem tud elég forrást biztosítani Pest megye felzárkóztatására, úgy a Közép-magyarországi térség egésze versenyképességi hátrányba kerül.

Úgy gondoljuk, hogy a kapcsolatok erősítése és partneri együttműködések az államigazgatás és a területi önkormányzatok és társulások között minden szereplő számára elősegítették a jobb kommunikációt és az álláspontok közelítését, így a hatékony feladatellátást. A vármegyei szint képes volt megfelelően segíteni a kormányzat munkáját, mely tevékenységhez nem volt

szüksége új hatáskörök létrehozására, azt meglévő jogszabályi keretek között el tudta végezni, vagyis konkrét tervezési, döntés-előkészítési, koordinációs és végrehajtási szerepet végzett el.

A jövőben a hatékonyságnövelés érdekében ezeket az együttműködések mélyíteni és intézményesíteni lenne szükséges, hiszen a középszint jelentős hozzáadott értéket tud nyújtani az egyes problémák, feladatok megoldásához.

5.5.3.1 [S3.1] - A térségfejlesztés intézményrendszerének és annak feladatainak reformja a területi szereplők bevonásával

Azt tapasztaljuk, hogy a térségfejlesztési tervezés a jogszabályi keretek között törekszik minél pontosabb képet alkotni az adott térség valódi helyzetéről és ezután meghatározni azokat a fejlesztési irányokat melyek segítségül lehetnek a fejlődésben. A megfogalmazott igényeket az ágazati szereplők saját elképzeléseikkel is bővítik. A fejlesztési programok végrehajtása során a konkrét fejlesztési források belépésével a korábbi széleskörű tervezés azonnal leszűkül projektekre és feladatokra és a folyamat végén az elképzelések a forráshiány miatt vagy nem, vagy csak részben valósulnak meg.

Ebben a folyamatban az intézményrendszer egyes szereplőinek a feladata sajátos. **Mivel fejlesztési forrásként szinte kizárólag európai uniós konstrukciók szolgálnak, azok tervezési és végrehajtási rendszere rendkívüli mértékben központosított.**

Felmerül a kérdés, hogy **a magyar fejlesztéspolitika miért szinte csak az uniós forrásokra tervezve hajt végre nagyobb léptékű fejlesztéseket**, amelyekkel részben, vagy egészben kiváltani törekszik az állami feladatellátáshoz szükséges hazai finanszírozási forrásokat. Talán kimondhatjuk, hogy az Uniós források felhasználása rendkívül túlbonyolított, valamint jelentős és esetenként felesleges adminisztrációval jár. Nagy számú jól képzett munkaerőt köt le olyan feladatokra, melyek egyszerűbb szabályozás mellett részben vagy egészében automatizáltak is lehetnének. Ami ennél még fontosabb, hogy **a területi és a tematikus megkötöttségek miatt bizonyos, egyébként számunkra fontos területekre az uniós források nem használhatóak fel.**

Ebben a rendszerben a területi szereplő érdemi hozzájárulást egyedül e területi operatív program készítéséhez, illetve a forráselosztás tervezéséhez tud nyújtani, a programozási időszakban, a továbbiakban a szerepe az egyes támogatási konstrukciókhoz kapcsolódó felhívások elkészítéséhez való hozzájárulással véget is ér, illetve formálissá válik.

Jó példaként szeretnénk utalni a teljes egészében hazai forrásból megvalósuló Pest megyei kompenzációs programra, amely esetében a teljes támogatási konstrukció a forrásgazda kormányzati szereplő, az egyes érintett szaktárcák és a területi szereplő aktív együttműködésével zajlott. A folyamatban az érintettek az egyes pályázati felhívások megfogalmazásától, a pályázati döntésen keresztül a projektek megvalósulásáig, illetve a folyamat monitoring rendszerének működtetéséig aktívan részt vettek. **A hatékony és csak a szükséges adminisztrációs terhet jelentő együttműködés eredményeképpen a folyamat időigénye jelentősen lerövidült és így a források hasznosulása is magas volt.**

De nem csak a már említett kompenzációs program végrehajtása volt példaértékű, hiszen a korábbi időszakokban rendelkezésre álló decentralizált hazai fejlesztési források közül a TEKI, CÉDE, TEUT, LEKI, TEHU, TTFC) programok megvalósításában is részt vettek a megyék, a támogatási konstrukciók megítélése és társadalmi hasznosulása pedig egyértelműen pozitív volt.

A térségfejlesztés intézményrendszeri átalakításának kifejezetten a hatékonyabb forrásallokációt kell szolgálnia. Jelenleg számos, egymással párhuzamosan futó hazai és uniós támogatási forma működik az országban. Úgymint EU-s források (TOP Plusz, VP), Magyar Falu Program, Versenyképes Járások - Versenyképes Városok programok, kormányzat célzott támogatásai és infrastrukturális fejlesztései, valamint egyéb hazai fejlesztési források. Összességében javasolt lenne a vármegyéket érintő fejlesztési forrásokat összevontan kezelni, ez lehetővé tenné az esetleges forráshiányos területek beazonosítását is.

A térségfejlesztésnek vannak puhább tevékenységei is. Ilyenek a turizmusfejlesztés, a térségmarketing, a helyi termékek és nemzeti értékek gondozása, valamint a sport, közösség és egészségfejlesztés. Ezek a területek nem kiegészítő jellegűek, hanem közvetlen gazdasági, társadalmi és demográfiai hatásokkal bírnak. A vármegyei önkormányzat e területeken stratégiaalkotó, hálózatépítő és koordináló szerepet tölt be, amely hozzájárul a helyi identitás erősítéséhez, a helyben maradáshoz, valamint a gazdasági aktivitás élénkítéséhez.

5.5.3.2 [S3.2] - Partneri együttműködés szélesítése és mélyítése a térségi fejlesztési tervezés és az ahhoz kapcsolódó forrásallokáció terén

A vármegyei önkormányzatok területfejlesztési tervezési szerepet töltöttek be a korábbi uniós költségvetési ciklusokban. A tevékenység tartalmazta a tervezési folyamatok szakmai koordinálását, a partnerségi egyeztetések lebonyolítását, valamint a területi szempontok következetes érvényesítését az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció, illetve a következő uniós programozási időszak előkészítése során. A vármegyei önkormányzatok az egyes Operatív Programok monitoring bizottságaiban is képviseltetik magukat.

Amint azt a stratégiai cél bemutatásában rögzítettük, a vármegyék a térségi szereplőkkel partneri együttműködésben tervezték a térségi fejlesztési dokumentumokat. A folyamatba a vidékfejlesztés akciócsoportjai, a többcélú kistérségi társulások, a megyei jogú városok, a kamarák, a projektgyűjtés keretében pedig minden helyi önkormányzat bevonásra került. Meg lettek szólítva a civil szervezetek és a vállalkozások is. Az együttműködés eredményei között konkrét térségi és helyi fejlesztési csomagok kerültek meghatározásra.

A már végzett tevékenységek mellett a vármegye fontos szereplő lehet környezet-és klímavédelmi tevékenységek koordinációjában azzal, hogy széles összefogást képes biztosítani.

A szorosabb együttműködés a tervezés területein lehetőséget nyújt a jelen programban megfogalmazott horizontális célok határozottabb érvényre juttatására, így a hátrányos helyzetű csoportok helyzetének javítására is. Mind a tervek, mind a tervek alapján történő

forrásallokációs mechanizmusok, pályázatok kialakításánál ezen célok kiemelt szempontként kezelendők.

5.5.3.3 [S3.3] - Ágazatközi munkacsoport létrehozása a vármegyék bevonásával a területfejlesztés és a területrendezés vonatkozásában

A területfejlesztés intézményrendszerének kialakítása időszakában még működtek olyan tárcaközi bizottságok, amelyekben a megyék, mint területi szereplők is részt vettek, az ágazati tervezésben így érvényre tudtak jutni a területi érdekek is.

Mára a területi szereplők bevonása nélkül készülnek az ágazati programok, ezzel kihagyva a lehetőségét annak a hozzáadott értéknek a bevonásának, amellyel a területi szereplő rendelkezik.

Meglátásunk szerint a vármegyék érdemi bevonása akár az országos, akár a térségi programok tervezésébe pozitív hatást tudna gyakorolni azok megvalósítható és a térségek érdekeinek valóban a legjobban megfelelő összeállítására és hatékony végrehajtására egyaránt.

Pest vármegyében is vannak kiemelten fontos együtt kezelendő térségek és nagytérségek. A Budapesti Agglomeráció, a Homokhátság, a Duna menti térségek és más funkcionális térségek fejlesztése nem kezelhető kizárólag ágazati logika mentén, ezért indokolt, hogy a vármegyei önkormányzatok koordinációs és integrációs szerepet töltsenek be a fejlesztési koncepciók kidolgozásában, a térségi programok összehangolásában, valamint a projektportfóliók kialakításában, ideértve a több vármegyét érintő fejlesztések közötti együttműködés szervezését is.

5.5.3.4 [S3.4] - Egyeztetési környezet megteremtése a gazdaságfejlesztés és a kiemelt ágazati fejlesztések területén

Pest vármegye hagyományosan jó kapcsolatot ápol a területén található önkormányzatokkal. Közlekedésfejlesztés, vasút fejlesztések, ipari parki fejlesztések, térségi logisztikai központok fejlesztése, befektetés ösztönzési fejlesztések esetén a vármegye képes megteremteni azt a környezetet, amelyben nem csak a döntés, hanem a hozzá vezető út is hozzájárul a projekt sikeréhez.

Szükségesnek tartjuk a vármegye az eddigieknél intenzívebb részvételét a megye gazdasági életében, a kapcsolattartást szorosabbra kell vonni a szakmai szervezetekkel, és partnerséget kell építeni a meghatározó gazdasági szereplőkkel is.

Fontosnak tartjuk a **vármegye közigazgatási határán átnyúló projektek és együttműködések fejlesztését a fejlődésben lemaradó térségek érdekében.** Ilyen közös projektek szükségesek lennének gazdasági téren (Kecskemét-Nagykőrös, Abony-Szolnok, Nagykáta-Jászberény), illetve turisztikai téren (Dunakanyar, RSD mente).

Szükségesnek látjuk, hogy az állami fejlesztés politikán kívül egy független és térségi irányítás alatt álló szervezet össze tudja fogni a vármegyei fejlesztéseket, azokat a

kormányzati szintek felé képviselni tudja és a fejlesztés politika forrásait pedig megfelelően be tudja csatornázni Pest vármegye egészének fejlődését szolgálva.

Mindezekhez fejleszteni szükséges a vármegye menedzsment kapacitásait, és kiépíteni, erősíteni a kapcsolati hálókat.

5.5.4 [S4.] - A közsféra és a civil társadalom közötti együttműködések hatékonyságának javítása

A települési önkormányzatok, térségi fejlesztési tanácsok, szakmai, civil és gazdasági szereplők közötti együttműködések szervezése a fenntartható területfejlesztés egyik alapfeltétele. **A sikeres együttműködéshez elengedhetetlen, hogy az állami-, önkormányzati szektor egyenrangú szakmai partnerként tekintsen a civil szervezetekre.** Jelenleg a hatékony együttműködést több olyan kihívás is terheli, mint pl: a bizalomhiány, az erőforráshiány vagy az elégtelen kommunikáció. A civil társadalom önszerveződő közösségei nem minden esetben rendelkeznek komoly anyagi háttérrel és megfizetett szakemberekkel. Amikor találkoznak a hatalmas állami bürokrácia furcsaságaival (mint például a TOP Plusz 3.1.3 konstrukció települési projektjei), akkor közszférától való távolságot nem is kívánják csökkenteni.

A partnerség sikere a kölcsönös bizalmon, az átláthatóságon és a rendszerszintű kommunikáción múlik. Emiatt fontos lenne a politikai szint (vármegyei és helyi önkormányzati vezetés) és a civil szektor közötti közös fórumok megtartása, a civilek hatékonyabb bevonása a jogszabályalkotás és a tervezés folyamatába és a felőlük történő visszacsatolás.

Különösen a szociális ellátás területén találkozunk sok olyan civil szervezettel, amelyek jelentős hozzájárulást nyújtanak az állami- és az önkormányzati szereplők mellett, vagy azok helyett a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok ellátása és felzárkóztatása területein, ezért kiemelten fontos a program végrehajtása szempontjából is a velük történő párbeszéd és együttműködés erősítése.

5.5.4.1 [S4.1] - Vármegyei-, járási civil egyeztető fórumok létrehozása fókuszban a szociális segítségnyújtással

A **vármegyei és járási civil egyeztető fórumok létrehozása** kulcsfontosságú lépés a helyi civil társadalom megerősítésére, valamint a civil szervezetek (alapítványok, egyesületek) és a közigazgatás közötti hatékony párbeszéd kiépítésére. A folyamat sikeres megvalósításához egy jól strukturált, jogilag és szakmailag megalapozott keretrendszer szükséges.

A folyamat több előnnyel is jár a résztvevők számára.

- **Érdekérvényesítés:** A civil szféra egységesen, erősebb pozícióból tud tárgyalni a döntéshozókkal.
- **Forrásteremtés:** Hatékonyabb információáramlás a hazai és uniós pályázati lehetőségekről.
- **Szolgáltatásfejlesztés:** A helyi igények (pl. felzárkóztatás, esélyteremtés) pontosabb becsatornázása a vármegyei stratégiákba

5.5.4.2 [S4.2] - Kapcsolatépítés a térségi- és a helyi gazdasági szereplőkkel a társadalmi felelősségvállalás hangsúlyosabbá tétele érdekében

A **vármegyei kapcsolatépítés** a regionális és helyi gazdasági szereplők között a fenntartható területfejlesztés alapja, amely növeli a térség versenyképességét és csökkenti a gazdasági kiszolgáltatottságot. Az együttműködésnek több eredménye is lehet. Partnerségek alakulnak ki, közös projektek valósulhatnak meg, feltárulhatnak a gazdasági szereplők ágazati, vagy munkaerőpiaci nehézségei. Az ötletek és tapasztalatok megosztása új megoldásokhoz vezethet a közös problémákra.

Az egyes gazdasági szereplők, vállalkozások érdemibb bevonása a helyi, regionális ügyekbe mélyítheti azok társadalmi felelősségvállalás iránti elkötelezettségét, ami, valljuk be, jelenleg Magyarországon gyerekcipőben jár.

A kapcsolatépítésnek, vagy kapcsolatok ápolásának azonban nem csak a vármegyei szinten kell megtörténnie, hanem települési szinten is.

5.5.4.3 [S4.3] - A civil szervezetek, egyházak célirányosabb és hatékonyabb bevonása a humán szféra fejlesztéseinek tervezésébe és működtetésébe

A civil szervezetek és egyházak társadalmi beágyazottsága magas, gyakran rendelkeznek olyan tudással és tapasztalattal, mely az állami szektorból hiányzik. A civil szervezeteknek közvetlen kapcsolata van a hátrányos helyzetű célcsoportokkal. Az egyházak a híveiken és az általuk működtetett intézményeken keresztül szintén szoros kapcsolatban vannak a lakossággal. Az állam és a civil/egyházi szféra nem egymás riválisai, hanem egymást kiegészítő partnerek kell, hogy legyenek. Miközben a civil és egyházi szervezetek biztosítják a terepismeretet, az empátiát és a közvetlen kapcsolatot, az állam a rendszerszintű finanszírozást és a jogszabályi háttérrel garantálja. A fenntartható társadalmi fejlődés és a sikeres szakpolitikák megvalósítása ezért elképzelhetetlen e szereplők szoros és egyenrangú partnersége nélkül.

5.5.4.4 [S4.4] - A vármegyei önkormányzat, a települési önkormányzatok és azok társulásai tevékenységének láthatóbbá, ismertebbé tétele a térség társadalma számára

Olyan világban élünk, melyben a digitális platformokon érdekfeszítő tartalmak érkeznek minden pillanatban az egyénekhez. A hagyományos kommunikációs csatornák eltűnőben vannak, a helyüket pedig átveszik az azonnali visszacsatolást és mikrotartalmakat kínáló közösségi médiumok. Ez a folyamatos információs dömping gyökeresen megváltoztatja a tartalomfogyasztási szokásainkat és a figyelmi kapacitásunkat.

A digitális átállás legfőbb hatásai:

- **Rövidülő figyelem:** A másodpercek alatt görgethető videók miatt csökken a mély tartalom iránti türelem.
- **Algoritmus-vezérelt valóság:** A platformok egyéni érdeklődés alapján szűrik a híreket.
- **Véleménybuborékok:** Az egyének ritkábban találkoznak a sajátjuktól eltérő nézőpontokkal.

- **Állandó elérhetőség:** A munka és a magánélet közötti határok végérvényesen elmosódnak.

A hagyományos szerkesztőségi szűrők hiánya miatt a kritikus gondolkodás fontossága felértékelődik. A jövő kihívása az, hogy miként lehet megőrizni a hiteles és mély információkat ebben a felgyorsult digitális zajban.

Az önkormányzati munka, legyen az helyi, vagy vármegyei, nem érdekfeszítő a lakosság számára és gyakran nem is tudják milyen szinten születnek meg a mindennapjaikat befolyásoló döntések.

Fontos, hogy az önkormányzatok által végzett tevékenységek láthatóbbak legyenek a társadalom számára.

5.5.5 [H] - Horizontális célok

5.5.5.1 [H.1] - A partnerség és a szubszidiaritás elvének következetesebb alkalmazása

A **partnerség és a szubszidiaritás elvének következetesebb alkalmazása** az európai uniós politikák, különösen a kohéziós és területfejlesztési források elosztásának, valamint a modern kormányzati rendszerek működésének a kulcsa. A szubszidiaritás alapelve szerint minden döntést a **lehető legalacsonyabb, az állampolgárokhoz legközelebb eső szinten** kell meghozni, míg a partnerség elve megköveteli a **helyi, regionális, civil és gazdasági szereplők aktív bevonását** a tervezés és a végrehajtás minden szakaszába.

- **Érdemi konzultáció:** A helyi és regionális hatóságokat, civil szervezeteket, valamint a kamarákat már a stratégiai dokumentumok legelső tervezési fázisától be kell vonni.
- **Átláthatóság:** Olyan szervezeti és működési modellt kell alkalmazni, amelyekben a civil és szakmai partnerek szavazati joggal és valós beleszólással rendelkeznek a térség életébe.
- **Alulról építkező (bottom-up) tervezés:** A fejlesztési programoknak a helyi igényekből és belső erőforrásokból kell kiindulniuk, nem pedig a központilag meghatározott sablonok fentről lefelé történő kényszerítéséből.

5.5.5.2 [H.2] - A hátrányos helyzetű csoportok helyzetének javítása

A hátrányos helyzetű csoportok helyzetének javítása komplex társadalmi és gazdasági feladat. **Jelen program horizontális célként kezeli az esélyegyenlőség elősegítését.** A helyzetfeltárás alapján kiderült, hogy fontos lenne az oktatás és képzés fejlesztése, elsősorban piacképes szakképzés biztosítása. Az egészségügyi és szociális ellátásokhoz való hozzáférés is korlátozott több lemaradó térségben. A hátrányos helyzetű csoportok támogatása nem csupán a társadalmi igazságosság miatt fontos, hanem gazdasági szempontból is előnyös, hiszen a társadalom egésze profitálhat a sokszínűségből és az esélyegyenlőségből.

5.5.5.3 [H.3] - A feladatellátáshoz mért finanszírozási feltételek javítása

Az utóbbi években a kormányzat fokozatosan kivonult, vagy háttérbe húzódott azon tevékenységek esetében, melyek társadalmi hasznosságát kevésbé ítélte fontosnak, vagy úgy

ítélte meg, hogy irányítására kevés módja van. Emiatt például a hátrányos helyzetben lévők számára gyakran nem, vagy nehezen elérhetővé vált a segítség. **A térségi együttműködések és a térségi összefogással ellátott tevékenységek megfelelő működésének gyakran a legfőbb akadálya az erőforrások hiánya.** A szereplők a megfelelő anyagi források előteremtésével foglalkoznak, ami megnehezíti a már működő programok fenntartását és bővítését.

A jövőbeli fejlesztések érdekében fontos lenne a kormányzati és helyi szereplők közötti párbeszéd erősítése, valamint a források hatékonyabb elosztása. Ezzel nemcsak a hátrányos helyzetűek helyzetét lehetne javítani, hanem a közösségi összetartást is erősíteni.

5.6 Eszközrendszer és beavatkozási területek kialakítása

Négy stratégiai célt határoztunk meg a korábbi fejezetekben, valamint a hozzájuk tartozó specifikus célokat. A célok eléréséhez vezető úton az egyes szinteken lévő szereplők különböző kompetenciákkal rendelkeznek és **egyes célok elérése csak a kormányzati és a területi szereplők együttműködésén keresztül tud megvalósulni.** A célrendszerből látható, hogy a térségi együttműködések rendszere a jelenlegi fentről-lefele irányítási gyakorlat helyett másfajta megközelítést kíván alkalmazni. **Az együttműködések minőségének javításához nem feltétlenül szükséges új hatáskörök létrehozása, azok jelentős hányada már a meglévő jogszabályi keretek között is végrehajtható.** Az intézményrendszer feladatai, annak működtetése és a tervezési folyamatok vonatkozásában azonban szükségesek lehetnek kisebb léptékű kormányzati szintű döntések is. A korábbi időszakok tapasztalatait is hasznosítva, **decentralizációval,** a konkrét tervezési, koordinációs, döntés-előkészítési és monitoring gyakorlatok és irányítási feladatok kisebb módosításaival és **a helyi szintek működési és fejlesztési forrásainak arányos biztosításával a célok mindegyike megvalósítható.**

Az átfogó cél, a tizenhat db specifikus cél és a négy horizontális cél elérését **az alábbi intézkedésekkel kívánjuk elérni:**

5.6.1 A vármegye koordinációs szerepének megerősítése [I/1. - intézkedéscsomag]

Az intézkedés a vármegyei önkormányzat híd szerepének megerősítését kívánja elérni a kormányzat és a vármegye, a szomszédos vármegyék és Pest vármegye között. Létre kell hozni Budapest és Pest vármegye közötti formális kapcsolat fórumát, valamint a vármegyén belül lévő települések és Pest vármegye közötti állandó kapcsolatot. A koordinációs folyamatnak több kivetülése is van:

- Vertikális koordináció: a vármegyei önkormányzat és az államigazgatási szint (kormány, minisztériumok) közötti kapcsolatrendszer kialakítása.
- Horizontális koordináció: a szomszédos vármegyékkel (Komárom-Esztergom, Fejér, Bács-Kiskun, Jász-Nagykun-Szolnok, Heves, Nógrád), kialakítandó együttműködés és kommunikációs platform megteremtése.
- Metropoliszrégió koordinációja: Budapest–Pest vármegye egyeztetési fórum kialakítása a főváros és a vármegye érdekei közötti egyensúly megteremtésével. A koordinációs

tevékenység keretében a közös közlekedési, közműszolgáltatási, gazdaságfejlesztési és projektszintű együttműködések elindítása segítheti a központi régió fejlődését.

- Térségi koordináció: A vármegyén belüli járási, települési kiemelt ügyekben vármegyei támogatás nyújtása a térség szereplőinek.

5.6.1.1 Vármegyei Egyeztető Tanács (VET) létrehozása [I/1.1. - intézkedés]

Egy állandó platform felállítása, ahol a vármegyei önkormányzat, a vármegyei kormányhivatal és a jelentősebb térségi társulások havonta egyeztetnek a fejlesztési prioritásokról és az „elakadt ügyekről”. Az egyeztetés szereplői közé a vármegyei kamarák bevonása, az érintett minisztériumok és akár a meghatározó gazdasági szereplők meghívása is szükséges lehet.

A szervezetben a felsőszintű döntéshozók képviselete hivatott arra, hogy a korábban említett szociális, egészségügyi, közbiztonsági, klímavédelmi és kulturális, gazdasági célkitűzéseket a gyakorlati megvalósítás szintjére emelje, áthidalva a bürokrácia és a párhuzamos fejlesztések okozta akadályokat.

A testület gyakorlati ügyekben is képes megnyilvánulni amellet, hogy stratégiai irányokat is kitűz a működése során. Az együttműködéssel képes megakadályozni, hogy egymással versengő járási projektek induljanak, mely a források megszerzését gyengíti. Hasonlóan nagy előnye lenne a rendszeres kapcsolattartásnak azokban az ügyekben, ahol valamilyen bürokratikus elakadás tapasztalható a kormányhivatal, vagy a minisztériumok szintjén. Úgy gondoljuk ez egy jó visszacsatolás lehet a jogalkotói munkában is.

A VET-nek lehet egy olyan funkciója is, hogy stratégiai projekteket fogalmaz meg, az általa által jóváhagyott projektek „Vármegyei Stratégiai Projekt” minősítést kaphatnak, ami előnyt jelent a pontozásnál.

Fontos a rendszeres (legalább negyedéves) találkozók megtartása.

Az együttműködéssel olyan szinergiák jöhetnek létre, mint a képzési igények összehangolása a munkáltatók és szakképzés között. A szakképzés problémái is napirendre kerülhetnek, mely párbeszéd rugalmasabbá és gyorsabbá teszi a különböző szervezetek közötti kapcsolatokat.

A VET működése a lakosság irányába jól kommunikálható és a transzparenciát növeli.

5.6.1.2 Klíma- és Környezetvédelmi Koordinációs platform működtetése [I/1.2. - intézkedés]

A klímaváltozás hatásai miatt szükségessé vált a vármegyei szintű koordináció a vízbázisvédelem (Duna-menti térségek), a kiszáradás (Homokhátság) és az élhető települési környezet megteremtése területén. Emellett speciális tájegységi problémák is felmerülhetnek a platform működése során, melyet kezelni lenne képes.

A platform működtetésének közvetett előnyei is lehetnek a résztvevő vármegyék települései számára:

- **Térségi energiaközösségek:** A platform segíteni képes helyi energiaközösségek létrehozását.
- **Közös közbeszerzés:** Az energiavásárlás vagy energetikai korszerűsítésekben való együttműködések (pl. közvilágítás) járási, vagy vármegyei szintű közös beszerzése jelentős ár előnyt és költségmegtakarítást eredményezhetnek az önkormányzatok számára.
- **Egységes vármegyei „Zöld Brand”:** Közös kampányok a lakosság számára (pl. „Zöld Vármegye” díj a legkörnyezettudatosabb településnek vagy iskolának).
- **Szakmai hálózatépítés:** A platform rendszeres fórumot biztosít a polgármestereknek, jegyzőknek és helyi civileknek a legjobb gyakorlatok (pl. sikeres fásítási programok) megosztására.

5.6.1.3 Vármegyehatárokon átnyúló partnerségek kialakítása [I/1.3. - intézkedés]

Intézményesített fórum létrehozása, amelyen Pest vármegye és a szomszédos vármegyék képviselői meghatározott időközönként találkoznak.

- közös fejlesztési projektek azonosítása és koordinálása (turizmus, befektetés ösztönzés),
- vármegyehatárokon átnyúló közszolgáltatások összehangolása,
- közös EU-s pályázatok előkészítése,
- információcsere a területi tervek előkészítéséhez,
- vármegyékkel közös fejlesztési projektek megfogalmazása, (pl. Nagykőrös, Abony térsége).

5.6.1.4 Budapest-Pest vármegye Koordinációs Platform létrehozása [I/1.4. - intézkedés]

Fontos lenne rendszeres munkacsoport-ülések szervezése a fővárossal a közigazgatási határokon átnyúló mindkét fél számára fontos ügyekben. Az alábbi példálózó felsorolás bemutatásával a legfontosabb témákat igyekszünk bemutatni.

- Közösségi közlekedés hálózatainak fejlesztése;
- Kerékpárút hálózati fejlesztések a főváros és agglomeráció között;
- Közműszolgáltatások (ivóvíz és csatornahálózat) összehangolt fejlesztése a kapacitáshiányok feltárása;
- Energiahálózat fejlesztése;
- Hulladékkezelés;
- Környezetvédelmi és környezetminőség (levegőminőség, zaj, por);
- Közös pályázatok;
- Térség marketing

5.6.1.5 Országhatáron átvívelő partnerségek működtetése [I/1.5. - intézkedés]

A vármegyei önkormányzat EGTC együttműködéseinek fenntartása. Fontos rendszeressé tenni olyan munkacsoport találkozókat, mely a határmenti térségek helyzetét is értékeli és vizsgálja.

- „Mi az, ami szétválaszt és mi, ami összeköt” közös értékek és erősségek megállapítása;
- Közvetlen brüsszeli források (pl. Horizon Europe, LIFE) vizsgálata és együttműködés a forrásszerzésben;

- Befektetésösztönzés mikro szinten, térségi gazdasági szereplők bevonásával;
- Határmenti térségekre vonatkozó munkaerőpiaci és társadalmi helyzetkép készítése;

5.6.1.6 A kormányzati szint és a térségi szint együttműködésének javítása [I/1.6. - intézkedés]

Az utóbbi évek fejlesztéspolitikája erősen központi irányítású volt. A területfejlesztés közép szintjén elhelyezkedő vármegyék az előre meghatározott prioritások mentén a források térségi felhasználására tehettek javaslatot. A forrásallokációt rögzítő operatív programok korábban elkészültek, mint a térségi fejlesztési igények. Az eddigi gyakorlat helyett kedvezőbb lenne egy Bottom-up (alulról felfelé) építkezés. A kormányzati stratégiáknak a térségi fejlesztési tervekben kellene kiindulniuk, nem pedig fordítva. A párbeszédre mindig is nyitottak voltak a vármegye önkormányzata és szakmai szervezetei. Fejlesztési ciklusoktól függetlenül fontos lenne intézményesített párbeszéd megteremtése a területfejlesztés különböző szintjei között.

Olyan állandó együttműködések szükséges létrehozni, ahol a kormányzati döntéshozók és a térségi vezetők (pl. vármegyei közgyűlések elnökei, polgármesterek) rendszeresen egyeztetnek a tervezett jogszabályokról.

5.6.2 Települések közötti együttműködések és szolgáltatások javítása [II/1. - intézkedéscsomag]

Jó példák felkutatásával és modellértékűségének bemutatásával a településvezetők és térségi stakeholderok meggyőzése az együttműködések fontosságáról. A hatékonyságnövelés, a munkaerő jobb felhasználása, a szolgáltatások fejlesztése, vagy helyben nem elérhető szolgáltatások létrehozása miatt fontos lenne olyan térségi együttműködések támogatása, amelyek több kistépülésen ellátják például a közös falugondnoki hálózat feladatait, egyes szakértői feladatokat, közbiztonsági tevékenységeket és ide értjük a kötelező feladatellátás feladatait is.

5.6.2.1 Települési összefogások ösztönzése [II/1.1. - intézkedés]

A több település összefogásával megvalósuló programok képesek a párhuzamosságokat megszüntetni és professzionálisabb szolgáltatási környezetet megteremteni. Több tekintetben ki lehet jelteni, hogy a jelenlegi finanszírozási rendszer kivézteti azokat az egészségügyi és szociális ellátásokat, melyeket a települési-térségi szinteken igénybe lehet venni. A szolgáltatási területen lévő önkormányzatok sokszor már így is erejükön felül támogatják eszközbeszerzéssel, feladat finanszírozással és akár eseti befizetésekkel is a tevékenységek ellátását. Ugyanakkor sokszor érzik azt, hogy a befizetéseikért nem kapnak eleget, mert az intézmények irányítása nem tartozik hozzájuk és a lakosság elégedetlensége náluk csapódik le. Tipikusan ilyen feladatok:

- szakorvosi rendelők;
- szociális ellátórendszer;

- rendőrség;
- tűzoltóság;

A polgárőrség feladatait jelenleg a helyi települések támogatják önkéntes alapon.

Ugyanakkor vannak olyan feladatok, melyeket inkább önmaguk igyekeznek megoldani, mert nem látják az együttműködésben rejlő előnyöket, vagy mivel nem tudnak már több tevékenységet ellátni a saját szűkös kapacitásaikkal, ezért el sem kezdik a tevékenységet. Szintén példálózó jelleggel pár javaslatot szeretnénk tenni:

- Járási telemedicina és távdiagnosztikai fejlesztések;
- Járási diszpécserközpont létrehozása (rendőrség, közterületfelügyelet, mezőőrség és polgárőrség munkájának összehangolása);
- Intelligens térfigyelő rendszerközpont létrehozása;
- Térségi kommunális eszközpark kezelő központ létrehozása (árvízi védekezési eszközök, hókotrók, településfenntartás karbantartó gépei);
- Térségi humán szakértői erőforrás megosztása (pályázatírás, közbeszerzés, jogi szakterület, műszaki tevékenységek);
- Közösségi prevenciós programok működtetése (elsősegélynyújtás, szerhasználat, tűzvédelem, bűnmegelőzés);

Az együttműködéseket a finanszírozási szinten is támogatni kell. Együttműködési bónuszt szükséges kapniuk azoknak a pályázatoknak, ahol több település konzorciumban szolgáltatásfejlesztésre nyújt be projektet. Az állami finanszírozás mértékét akár új státuszok finanszírozásával növelni kell azokban az esetekben, mely feladatokat a települések együttműködésben látják el.

Az intézkedés eredménye sokrétű lehet. Az egészségügyi rendszer fejlesztésével jobb szolgáltatások érhetők el helyben, ami miatt a betegek kevesebbet utaznak. A közbiztonság javulhat szubjektív értelemben is. Az átfedések megszüntetése révén a forrásfelhasználás hatékonyabbá válhat. A kistelepüléseken főleg a hátrányosabb helyzetűeknél a népességmegtartó erő növekedhet és a kedvezőtlen irányú népességcsere, illetve települések kiürülése megszűnhetnek.

5.6.2.2 Közös Sport- és Kulturális munkacsoport és kalendárium létrehozása [II/1.2. - intézkedés]

A program célja egy olyan integrált platform és együttműködési rendszer kialakítása, amely szervezi és összehangolja a vármegye településeinek sport, gasztronómiai és kulturális rendezvényeit, megelőzve az időpont-ütközéseket és növelve a látogatottságot. Az együttműködésnek turisztikai addicionális értéke is van, miközben a tartalmas rendezvényekkel bíró, de szegényebb települések is felkerülnek a vármegye és az ország látogatott települései közé.

A platformnak központi adatbázisra épülve a mai elvárásoknak megfelelő szolgáltatásokat kell nyújtania. A platform lehet nyitott, vagyis minden település (a kistelepüléstől a városokig és civil szervezetekig) feltöltheti saját sporteseményeit, gasztronómiai eseményeit, fesztiváljait, koncertjeit, bűvészt és kulturális programjait. Vagy lehet zárt, ahol egy központi adminisztrációs eljárást követően egységes arculattal és adattartalommal kerülhetnek megjelenítésre az események.

A munkacsoport keretében modern digitális módon alkalmazott tevékenység előnyei:

- Központilag kezelt felület, mely kiegészülhet járási szintű koordinátorok bevonásával;
- Személyre szabott értesítések küldése a végfelhasználók és érdeklődők számára;
- Ütközésmentes rendezvények, vagy tematikus fókusszal elcsúsztatott módon megtartott események;
- Tematikus hetek és szezonális rendezvények;
- Vármegyei sportesemények egy-egy sportágra koncentrálva (futball, strandröplabda, strand kézilabda);
- Vármegyei kártya kibocsátása, mely az eseményeken való látogatásánál biztosít kedvezményt;
- Közös marketing és nagyobb elérés biztosítása;
- Helyi termékek és szolgáltatások promóciója;
- Mérhető látogatottság és monitoring;

5.6.3 Társadalmi dialógus erősítése a civil és gazdasági szféra irányába [III/1. - intézkedéscsomag]

Az intézkedéscsomag célja egy kétirányú kommunikációs csatorna kiépítése, ahol a lakosság, a civil szervezetek és a vállalkozások nem csupán elszenvedői vagy szemlélői a fejlesztéseknek, hanem aktív alakítói is.

5.6.3.1 Vármegyei Civil Kerekasztal és Konzultáció megújítása [III/1.1. - intézkedés]

Járási szintű kerekasztal-beszélgetések szervezése negyedévente, ahol a civil szervezetek és egyházak közvetlenül csatornázhatják az elképzeléseiket a megyei döntéshozók felé. Ugyanakkor a fórum lehetőséget ad arra is, hogy a civilek tájékozódjanak a vármegyei és térségi fejlesztésekről.

5.6.3.2 Vállalkozói partnerségi program [III/1.2. - intézkedés]

A vármegye gazdasági fejlődésének elősegítése céljából nagyon fontos térségi gazdasági szereplők bevonása a helyi fejlesztésekbe, összekötve akár a sikeres cégeket a hátrányosabb helyzetű térségek induló vállalkozásaival. Rendszeres találkozók megtartásával a vármegyei kormányhivatal és a kamarák bevonásával a helyi vállalkozások közvetlenül jelezhetik a fejlesztési gátakat (pl. úthálózat állapota, munkaerőhiány, szakképzési hiányosságok) a döntéshozók irányába.

5.6.3.3 Digitális részvételi dialógus indítása a vármegyén belül [III/1.3. - intézkedés]

A pilot projekt célja a digitális térben indított, együttműködés, mely a lakosság számára közvetlenebb beleszólást eredményez a térségi ügyekbe lebontva a fizikai távolságokat. A fejlesztéssel kialakított modulok praktikus és a lakosság számára hasznos megoldásokat tartalmaznak. Az alábbi felsorolásban példákat ajánlunk:

- **Ötletláda:** A lakosok konkrét fejlesztési javaslatokat nyújthatnak be (pl. egy elhanyagolt terület parkosítása, új buszmegálló).
- **Interaktív problématérkép:** A felhasználók a térképen jelölhetik meg a problémás pontokat.
 - Közbiztonság: Rosszul megvilágított szakaszok (visszacsatolás a polgárőrségnek).
 - Környezetvédelem: Illegális lerakók vagy parlagfüves területek.
 - Közlekedés: Úthibák vagy hiányzó kerékpáros összeköttetések.
- **Civil kontakt pont:** Regisztrációval elérhető egyesületek és alapítványok köre, ahol közös projektekhez kereshetnek partnereket (pl. egy vármegyei szintű sportnap megszervezéséhez).

5.6.3.4 Vármegyei-, térségi feladatellátás láthatóságának növelése a lakosság irányába [III/1.4. - intézkedés]

A vármegyei önkormányzat és az önkormányzati társulások tevékenysége gyakran "láthatatlan" marad a választópolgárok számára a helyi (települési) és a központi (országos) szint között.

A megyében élők többsége nem ismeri, hogy vármegye önkormányzata milyen feladatokat végez, melyek a vármegye életének legégetőbb problémái, milyen fejlesztési tervek fogalmazódnak meg az egyes időszakokban és milyen eredményeket születnek. Sem a tervezésbe, sem a megvalósításba, sem az értékelésbe nem kerülnek kellően bevonásra a megyében élő emberek, még a tájékoztatás szintjén sem. Nem tudják, hogy egy-egy, a saját településükön, környezetükben megvalósuló fejlesztés milyen helyi-, vármegyei-, kormányzati munka eredményeképpen valósul meg. A legtöbb esetben a települési szintű tervezésben is csak formális, papíron dokumentált a lakosság részvétele. Ezzel a gyakorlattal szakítani kell. Rendszeresíteni szükséges a vármegyei vezetés és érintett szakmai szereplők rendszeres látogatásait a megye járásaiban, lakossági fórumokkal, ahol a témák között a jövőbeli fejlesztési irányok, valamint a térségben meglévő problémák is felvetésre, az igények megfogalmazása is megjelenhetnek. A tevékenység során két alapvető szempontra kell figyelemmel lenni.

- **Fix menetrend:** Egész évre elkészített látogatási terv alapján minden járás tudjon számítani arra, hogy mikor érkezik hozzájuk a „Vármegyei Nap”.
- **Visszacsatolás:** A következő látogatás alkalmával be kell számolni arról, hogy az előző fórumon felvetett igények közül mi valósult meg, vagy hol tart a folyamat.

A vármegyének a személyes találkozók megvalósításán túl javítania kell az **online jelenlétet is**, jobban kihasználni a közösségi média felületein keresztül történő kétirányú kommunikációban rejlő lehetőségeket.

5.6.3.5 Térségi területfejlesztési tervezési és megvalósítási együttműködések létrehozása és működtetése

A vármegyei önkormányzat és a helyi önkormányzatok, valamint azok társulásai és a helyi szintű stratégiai tervezésért felelős szervezetek (HACS) között fontos a kapcsolatok újraélesztése. A területi szintek egymás munkáját segítő információkkal rendelkeznek, de a tudásmegosztása nélkül az információk megmaradnak az adott szinten. A térségi területfejlesztési tervezési és megvalósítási együttműködések segítségével olyan sinergiák hozhatók létre, amelyek biztosítják az erőforrások felhasználását, párhuzamosságok elkerülését, valamint a vármegyei stratégiai célok és a helyi szintű igények összehangolását.

A vármegyei önkormányzat a felsőbb szintű tervezési korlátok ismeretét és a forrástervezési kereteket biztosítja, míg a helyi önkormányzatok és a HACS-ok (Helyi Akciócsoportok) a közvetlen lakossági igényeket és a speciális helyi adottságokat csatornázzák be.

5.6.4 Horizontális és felzárkózási intézkedések [IV/1. - intézkedéscsomag]

5.6.4.1 Esélyteremtő Pest vármegye ösztöndíj [IV/1.1. - intézkedés]

A programon belül támogatási rendszer kidolgozása a hátrányos helyzetű járásban élő tehetséges fiatalok számára, segítve továbbtanulásukat és helyben maradásukat. A program másik elemeként diplomás pályakezdők támogatása történhet meg ha vállalják, hogy Pest vármegyei közintézményeknél, vagy közszolgáltatást nyújtó intézményeknél helyezkednek el, ideértve a polgármesteri hivatalokat is.

5.6.4.2 Mobil Szolgáltató Egységek működésének segítése [IV/1.2. - intézkedés]

A kormányablak buszok megjelenése rendszeres a kistélepüléseken, azonban fontos lenne olyan „szűrőbusz-programok” támogatása, amelynek keretében a szakorvosi gárda meghatározott időközönként kitelepül a távolabbi kistélepülésekre, biztosítva az alapvető prevenciós vizsgálatokat (szemészet, nőgyógyászat, bőrgyógyászat).

5.6.4.3 Szempontrendszer kialakítása a pályázati rendszer döntéselőkészítési tevékenységéhez [IV/1.4. - intézkedés]

Az intézkedés során egy olyan ajánlott szempontrendszert kívánunk kidolgozni, amely a vármegyei pályázatoknál az értékelés/kiválasztás folyamata során alkalmazásra kerül. A VEKOP és TOP Plusz projektek esetében is készült ilyen dokumentum.

A szempontrendszernek figyelembe kell venni, hogy mennyire segít a területi kiegyenlítésben, vagyis a lemaradó térségek felzárkóztatásában. Előnyben kell részesíteni a partnerségben való megvalósítást, vagyis, ha több önkormányzat együttesen pályázik egy térségi célra, vagy ha helyi civil szervezetek aktív szerepvállalása történik a projekten belül. Fontos, hogy a pályázatoknak horizontálisan törekedniük kell a társadalmi egyenlőtlenségek megszüntetésére, a lemaradó járásokban megvalósítandó fejlesztések előnyben részesítésére.

A fenntarthatósági szempontok alkalmazása szintén fontos, vagyis, ha a projekt megújuló energiafelhasználás fejlesztést is tartalmaz, vagy vízvisszatartási elemet, esetleg zöldfelület növelését.

5.7 Együttműködési rendszer akcióterve

Akció megnevezése	Vármegyei Egyeztető Tanács létrehozása	Klíma és Környezetvédelmi Koordinációs platform működtetése	Vármegyehatáron átnyúló partnerségek kialakítása
	[I/1/1. intézkedés]	[I/1/2. intézkedés]	[I/1/3. intézkedés]
Akció célja	Fejlesztési prioritások meghatározása és elakadt ügyek kimozdítása olyan tématerületeken melyek ágazati szinten jelentkeznek vagy túlmutatnak a települési szint problémáinál. Cél, hogy a szociális, egészségügyi, közbiztonsági, klímavédelmi és kulturális, gazdasági célkitűzéseket a gyakorlati megvalósítás szintjére emelje, áthidalva a bürokrácia és a párhuzamos fejlesztések okozta akadályokat.	A klímaváltozás hatásai kezelve legyenek, több politikai és szakmai szereplő bevonásával térségi-, tájegységi megoldások szülessenek.	Vármegyehatárok menti térségek egymással való összekapcsolása közös fejlesztésekkel, különös tekintettel a megye határok mentén mindkét oldalon meglévő fejlődésben lemaradó térségek és az ott élő hátrányos társadalmi csoportok felzárkóztatására; Információcsere és együttes érdekképviselés a közös ügyekben;
Partnerek köre	Vármegyei Önkormányzat; Kormányhivatal; Meghívottként Budapest képviselője; BAFT képviselője; Térségi fejlesztési tanácsok képviselői; HACS-ok képviselői; Kamarák, minisztériumok képviselői; MATE; Fontosabb civil szervezetek;	Környezetvédelmi szervezetek; Nemzeti Parkok; Vízügyi Igazgatóságok; Kistérségi társulások, Járásközpont városai; Vármegyei Önkormányzatok;	Szomszédos Vármegyei Önkormányzatok;
Célcsoportok megnevezése	vármegye lakossága	vármegye lakossága	hátrányos helyzetű társadalmi rétegek
Elvárt hatások	Vármegyei stratégiai projektek kerülnek megfogalmazásra; Hálózatos projektek esetén hatékonyabb tervezés és érdekképviselés valósul meg;	Látzatintézkedések helyett valódi tevékenységek valósulnak meg, mérhető eredményekkel;	Célcsoportok körülményei, szociális és egészségügyi ellátásának lehetőségei javulnak és hatékonyabbá válnak;

	Versengés helyett együttműködés alakul ki; Megszűnnek a hosszú időre elfektetett ügyek és projektek;	Megvalósulást követő transzparens monitoring további fejlesztéseket eredményez; Jó gyakorlatok jönnek létre;	A lemaradó térségek gazdasági felzárkózása megtörténik, kihatással a hátrányos helyzetű célcsoportok helyzetének javulására;
Finanszírozás forrása	Pest Vármegye Önkormányzata költségvetése, Top Plusz	Pest Vármegye Önkormányzata költségvetése	Pest Vármegye Önkormányzata költségvetése, Szomszédos Vármegyei Önkormányzatok költségvetése

Akció megnevezése	Budapest-Pest Vármegye Koordinációs Platform létrehozása	Országhatáron átvívelő partnerségek működtetése	A kormányzati szint és a térségi szint együttműködésének javítása
	[I/1/4. intézkedés]	[I/1/5. intézkedés]	[I/1/6. intézkedés]
Akció célja	A közigazgatási határon átnyúló, vagy olyan közös ügyek egyeztetése, melyek kezelése hatékonyabb lehet a közigazgatási határokat átlépő módszereket alkalmazva.	Az országhatár menti térségek kinyitása a szomszédos ország irányába. Pályázati együttműködések erősítése, társadalmi kapcsolatok növelése. Több kisebb volumenű projekt indítása, melyek kifejezetten a helyben elérhető termékek és szolgáltatások iránt növeli a keresletet. Európai Unió tagországokkal történő kapcsolatépítés, tapasztalatszerzés, jó gyakorlatok megosztása, közös projektekben való részvétel. Kapcsolatok erősítése testvér megyékkel, régiókkal.	Az információáramlás javítása annak érdekében, hogy a térség érdekeit jobban figyelembe vevő programok készüljenek.
Partnerek köre	Pest Vármegye Önkormányzata; Budapest képviselője; BAFT képviselője; Agglomerációs Térségi fejlesztési együttműködések képviselői;	EGTC társulások tagjai; Unió tagországok; testvér megyék/régiók.	Pest Vármegye Önkormányzata; Minisztériumok; Állami Cégek;

Célcsoportok megnevezése	a vármegye lakossága	a vármegye lakossága, hátrányos helyzetű célcsoportok	a vármegye lakossága, hátrányos helyzetű célcsoportok
Elvárt hatások	Közös közműfejlesztési beruházások valósulnak meg; Közösségi közlekedés koordinációja megvalósul; Új hálózatos típusú projektek fogalmazódnak meg (patak rehabilitáció, kerékpárút hálózat);	A határmenti lemaradó térségek gazdasági, társadalmi felzárkózása megtörténik, kihatással a hátrányos helyzetű célcsoportok életminőségének javulására;	Intézményesített párbeszéd jön létre a szereplők között.
Finanszírozás forrása	Pest Vármegye Önkormányzata költségvetése, Budapest költségvetése	EGTC, Pest Vármegye Önkormányzata költségvetése, Határon átnyúló programok	Pest Vármegye Önkormányzata költségvetése,

Akció megnevezése	Települési összefogások ösztönzése és támogatása	Közös Sport-, és Kulturális munkacsoport és kalendárium létrehozása
	[II/1/1. intézkedés]	[II/1/2. intézkedés]
Akció célja	Együttműködésben végzett feladatok számának növelése, a párhuzamosságok megszüntetése. Új tevékenységek működtetése térségi összefogással; Pest vármegye támogató részvételének erősítése a települési társulások munkájában	Egy olyan integrált platform és együttműködési rendszer kialakítása, amely szervezi és összehangolja a vármegye településeinek sport, gasztronómiai és kulturális rendezvényeit, megelőzve az időpont-ütközéseket és növelve a látogatottságot.
Partnerek köre	Feladat köré szerveződő együttműködő települések; Pest Vármegye Önkormányzata	Vármegyei Önkormányzat; Civil szervezetek, egyházak, önkormányzatok
Célcsoportok megnevezése	a vármegye lakossága, hátrányos célcsoportok	elsődlegesen a vármegye lakossága
Elvárt hatások	Hatékonyabb működés; professzionálisabb irányítás; térségekben megtalálható szolgáltatások számának növekedése; Jobb információ áramlás a különböző szintek között	Látogatószám növekedés a térségi eseményeken; A vármegye épített és kulturális értékei nagyobb figyelmet kapnak; Megyei belső kohézió erősödése a kapcsolódó rendezvények által; Helyi termékek ismertebbé válnak
Finanszírozás forrása	önkormányzati források, Top Plusz	Pest Vármegye Önkormányzata költségvetése; Top Plusz

Akció megnevezése	Vármegyei Civil Kerekasztal és Konzultáció megújítása	Vállalkozói partnerségi program
	[III/1/1. intézkedés]	[III/1/2. intézkedés]
Akció célja	A vármegyei identitás növekszik a kapcsolatok által, az információáramlás közvetlenebbé válhat. A társadalmi bizalom erősödésével a civil szervezetek könnyebben bevonhatóvá válnak a térség szempontjából fontos tervezési folyamatokba és akciókba, így a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok felzárkóztatásába is.	A vármegye gazdaságában meghatározó ágazatok elképzeléseinek és a vármegye területfejlesztési tevékenységének és céljainak összehangolása; A gazdaságfejlesztéshez szükséges munkaerőpiaci információáramlás felgyorsítása; A vállalkozói kör társadalmi felelősségvállalásának erősítése
Partnerek köre	Vármegyei Önkormányzat; Civil szervezetek;	Vármegyei Önkormányzat; Gazdasági kamarák; Vállalkozók;
Célcsoportok megnevezése	a vármegye lakossága	gazdasági szervezetek vezetői
Elvárt hatások	Transzparencia erősödése; A lakosság számára fontos ügyek meghallgatásra találnak;	Megalapozottabb vármegyei szintű térségfejlesztési anyagok készülnek. A vállalkozói szféra számára indított támogatási konstrukciók valós igényeken alapulnak. A partnerségi programban résztvevők társadalmi szerepvállalása növekszik. A hátrányos helyzetű munkavállalók munkaerőpiaci elhelyezkedésének esélyei javulnak.
Finanszírozás forrása	Pest Vármegye Önkormányzata költségvetése; Top Plusz	Pest Vármegye Önkormányzata költségvetése; Top Plusz

Akció megnevezése	Esélyteremtő Pest vármegye ösztöndíj	Mobil Szolgáltató Egységek működésének segítése	Szempontrendszer kialakítása a pályázati rendszer döntéselőkészítési tevékenységéhez
	[IV/1/1. intézkedés]	[IV/1/2. intézkedés]	[IV/1/3. intézkedés]
Akció célja	A program lehetőséget biztosítson a tehetséges, de szegény, vagy más okból hátrányos gyermekek és fiatal felnőttek számára a jobb élethez.	Prevenációs tevékenységek végzésével a korai diagnózis felállítása és a komolyabb betegségek megelőzése	Horizontális célok társítása a pályázati felhívásokhoz, melyek a vármegye területfejlesztési tevékenységével is összhangban vannak.
Partnerek köre	Vármegyei Önkormányzat; járásközpont települések; önkormányzatok;	járásközpont települések; önkormányzatok;	Irányító Hatóságok, pályázató szervezetek és ügynökségek, vármegye önkormányzata és szakmai szervezetei
Célcsoportok megnevezése	lemaradó térségek lakossága; hátrányos helyzetű célcsoportok;	lemaradó térségek lakossága; hátrányos helyzetű célcsoportok;	Önkormányzatok, gazdasági társaságok, civil szervezetek, egyházak
Elvárt hatások	A magasabb végzettség elősegítése és munkavállalás lehetőségeinek javítása egyaránt megtörténik. Térségi hatás a belső migráció csökkenése.	Az egészségben eltöltött évek száma növekszik.	A fejlődés vármegye által kijelölt irányai és horizontális szempontjai nagyobb figyelmet kapnak, transzparenssebbé válik a pályázati rendszer.
Finanszírozás forrása	vállalati társadalmi felelősségvállalás (CSR); Pest Vármegye Önkormányzata költségvetése;	Kormányhivatal költségvetése; Térségi szakellátók költségvetése;	Pest Vármegye Önkormányzata költségvetése

6 Ábrajegyzék

1. ábra: Pest vármegye közigazgatási rendszere.....	10
2. ábra: GDP és egy főre eső GDP változása Pest vármegyében, 2000-2024.....	11
3. ábra: Pest vármegye egy főre jutó GDP-je az országos átlag százalékában és a megyék sorrendjében, 2020-2024.....	12
4. ábra: Egy főre jutó GDP értéke vásárlóerőparitáson az EU27 átlag százalékában, 2015-2024.....	13
5. ábra: Bruttó hozzáadott érték (folyó áron) megoszlása nemzetgazdasági ágak szerint, 2023.....	14
6. ábra: A szervezet tevékenységében résztvevők (EMPL) megoszlása a vállalatméret szerinti kategóriák (KKV nomenklatúra) között, 2024.....	15
7. ábra: Hozzáadott érték (AV) megoszlása a vállalatméret szerinti kategóriák (KKV nomenklatúra) között, 2024.....	15
8. ábra: Ezer lakosra jutó működő vállalkozások száma Pest vármegye településein, 2023....	16
9. ábra: A vármegyék városi népességének aránya, 2024. január 1.	17
10. ábra: Pest vármegye lakosságának települési jogállás szerinti eloszlása, 2024. január 1. (fő).....	18
11. ábra: Vármegyék lakónépességének változása, 2011-2024. év vége.....	19
12. ábra: Vármegyék születési és halálozási rátái, illetve a természetes fogyás arányszáma, 2024.....	19
13. ábra: Vármegyék nemzetközi-, és belföldi vándorlási egyenlegeinek rátái, 2024.....	20
14. ábra: Magyarország és Pest vármegye tényleges szaporodása/fogyása az előző év végi lakónépességének arányában (%), 2001-2024.....	22
15. ábra: A lakónépesség-változás aránya Pest vármegye településein, 2011-2024.....	23
16. ábra: Pest vármegye lakónépességének korfája 5 éves korcsoportok szerint, 2022. január 1.....	24
17. ábra: Lakónépesség korösszetétele főbb korcsoportok és járások szerint, 2022. január 1.....	24
18. ábra: Nemzetiségek (összes kérdés alapján) aránya a népességen belül, 2022.....	25
19. ábra: Roma kisebbség száma és népességaránya a vármegye járásaiban, 2010-2013.....	26
20. ábra: Roma nemzetiséghez tartozók aránya, 2010-2013.....	27
21. ábra: A népesség legmagasabb iskolai végzettség szerinti eloszlása, 2022.....	28
22. ábra: Pest vármegye és Magyarország foglalkoztatási, valamint munkanélküliségi rátája, 2009. Q1 – 2024 Q2.....	30
23. ábra: Pest vármegye és Magyarország aktivitási rátája, 2009-2024.....	31
24. ábra: Ezer aktív korú (15-64 éves) lakosra jutó állás keresők száma Pest vármegye járásaiban, 2024.....	32
25. ábra: Ezer aktív korú (15-64 éves) nő lakosra jutó női állás keresők száma Pest vármegye járásaiban, 2024.....	32
26. ábra: Tartós állás keresők állás keresőkön belüli arány Pest vármegye járásaiban, női állás keresőkre külön bontásban, 2024.....	33

27. ábra: Álláskeresők végzettség szerinti eloszlása, illetve a pályakezdő álláskeresők aránya Pest vármegye járásaiban, 2024.....	34
28. ábra: Egy főre jutó bruttó jövedelem (ezer forint), régióként, 2024.....	35
29. ábra: A háztartások egy főre jutó éves átlagos nettó jövedelmének megoszlása jövedelemforrások szerint, 2024.....	36
30. ábra: A teljes munkaidőben alkalmazásban állók havi bruttó átlagkeresete és annak előző évhez viszonyított változása a munkáltató székhelyének elhelyezkedése alapján, 2024	37
31. ábra: A nagyon alacsony munkaintenzitású háztartásban élők aránya, régióként, 2022-2023.....	38
32. ábra: Relatív jövedelmi szegénységi arány régiók szerint, 2020.....	38
33. ábra: Súlyos anyagi és szociális deprivációban élők aránya régióként, 2023	39
34. ábra: Szegénység vagy társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek aránya régióként, 2023.....	40
35. ábra: Szegregátumok és veszélyeztetett területek Pest vármegyében, 2011	41
36. ábra: Szegregátummal rendelkező pest vármegyei városok szegregátumban élő népessége, 2011.....	42
37. ábra: Az Új Magyarország Fejlesztési Terv Operatív Programjai (Gordos T., 2009).....	52
38. ábra: Milyen formális és informális önkormányzati összefogásokban vesznek részt települések	63
39. ábra: Települési együttműködések fontossága	64
40. ábra: Összefogások sikerességének minősítése	64
41. ábra: Társadalmi felzárkózás kapcsán összefogás fontossága	65
42. ábra: Területi együttműködések típusai	66
43. ábra: Települési együttműködések.....	67
44. ábra: Vármegyei önkormányzat segítő szerepe.....	68
45. ábra: Vármegyei önkormányzat koordináló szerepe	68
46. ábra: Együttműködések konkrét előnyei	69
47. ábra: Együttműködések hátrányai.....	70
48. ábra: Együttműködések kialakulását segítő folyamatok	70
49. ábra: Mennyi együttműködés van az intézmények között	71
50. ábra: Projektszintű együttműködések aránya	71
51. ábra: Versenyképes járások program értékelése.....	72
52. ábra: Területi összefogáson alapuló programok szükségességének megítélése	72
53. ábra: Elkülönített állami források szükségességének megítélése	73
54. ábra: Együttműködések számára fontos körülmények azonosítása.....	73
55. ábra: Az agglomerációs települések listája.....	75
56. ábra: A Duna-Tisza közti Homokhátság	77
57. ábra: A Dunakanyar Térségi Fejlesztési Tanács működési területe	78
58. ábra: Károly Róbert Híd	81
59. ábra: Rába-Duna-Vág ETT működési területe.....	82
60. ábra: Működő kistérségi társulások Pest vármegyében	87

61. ábra: Szociális, valamint család- és gyermekjóléti társulások Pest vármegyében	90
62. ábra: Kiszterek Pest vármegyében.....	95
63. ábra: Helyi Akciócsoportok Pest vármegyében	100
64. ábra: Közbiztonsággal kapcsolatos társulások Pest vármegyében	105
65. ábra: Klímabarát Települések Szövetségének Pest vármegyei tagtelepülései	106
66. ábra: Vízgazdálkodási Társulatok a Közép-Duna-völgyi Vízügyi Igazgatóság működési területén.....	108

7 Hivatkozások

<https://njt.hu/jogszabaly/1996-21-00-00>

<https://szakikkadatbazis.hu/doc/3355154>

<http://www.terport.hu/kistersegek/altalanos-informaciok/kistersegek-tortenelmi-attekintes.html>

https://geogr.elte.hu/TGF/TGF_Kiadvanyok/publikaciok_pdf/gt.pdf#:~:text=A%20m%C3%A1sodik%20a%20Budapesti%20Agglomer%C3%A1ci%C3%B3s%20Fejleszt%C3%A9si%20Tan%C3%A1cs,a%20r%C3%A9gi%C3%B3k%20kialak%C3%ADt%C3%A1s%C3%A1nak%20egyik%20legvitatottabb%20r%C3%A9sze%20volt.

<https://njt.hu/jogszabaly/2004-107-00-00>

Beluszky P. (szerk.) (2007): *Közép-Magyarország*. (A Kárpát-medence régiói 6.) Budapest – Pécs: MTA Regionális Kutatások Központja – Dialóg Campus Kiadó.

Horváth Gy. (2003): Regionális támogatások az Európai Unióban Budapest: Osiris Kiadó

<http://www.nimfea.hu/programjaink/nft10.htm>

<https://jegyzo.hu/varhatoan-megszunnek-a-regionalis-es-kistersegi-fejlesztési-tanacsok/>

https://kozszov.org.hu/dokumentumok/UMK_2016/2/01_Teruletfejlesztés.pdf

[https://archiv2011-](https://archiv2011-2022regionalispolitika.kormany.hu/download/f/00/e1000/TTF%202017%20WEB%20pa%CC%81ros_1.pdf)

[2022regionalispolitika.kormany.hu/download/f/00/e1000/TTF%202017%20WEB%20pa%CC%81ros_1.pdf](https://archiv2011-2022regionalispolitika.kormany.hu/download/f/00/e1000/TTF%202017%20WEB%20pa%CC%81ros_1.pdf)

http://www.terport.hu/webfm_send/2007HU162PO001%20PO.pdf_%3B

<https://njt.hu/jogszabaly/2016-1295-30-22>

https://hetfa.hu/wp-content/uploads/2018/12/EUforr%C3%A1sokrendszere_webes.pdf

https://www.allamkincstar.gov.hu/nem-lakossagi-ugyek/Pest_megye_celzott_penzugyi_tamogatasa/alt-taj

PEST VÁRMEGYEI TERÜLETFEJLESZTÉSI NONPROFIT KFT.

Készült a TOP_PLUSZ-3.1.3-23-PT2-2024-00001
azonosítószámú „Identitás erősítése Pest
Vármegyében” című pályázat keretében

**Széchenyi Terv
Plusz**
Építsük együtt
Magyarországot!

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Az Európai Unió
társfinanszírozásával